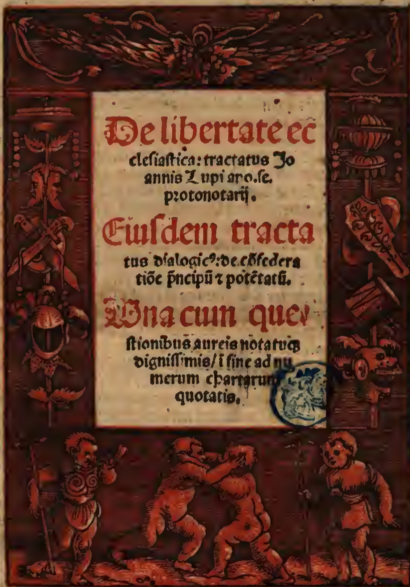



NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
13
22 B
30



De libertate ec clesiastica: tractatus Jo annis Lupi apo. se. protonotarij.

Eiusdem tracta tus dialogicꝰ: de cõfedera tiõe pncipũ ꝛ potẽtatũ.

Una cum que stionibus aureis notatuqꝫ dignissimis/ i fine ad nu merum chartarum quotatis.

Reuerendissimo in christo patri z domino/domino Frā cisco sancte romane ecclesie sancti Eustachij dyacono: Cardinali ecclie Seneñ. dignissimo archiepo: Joānes Lupi Sedis apostolice protonotarius et segobiensis Decanus. S. P. D.

Reuerendissime in Christo pater/scriptū est: Melius est obedire q̄ sacrificare: z qui nō obedierit principi/morte moriat. Itaq; licet in motu/z vt peregrinus in senensi ciuitate/vt dominatiōi tue reuerendissime obedirem/omissis multis legibus imperatorum: que etiam si loquantur in materia exactionū: vt probatū est: quo ad ecclesias z ecclesiasticas personas: nullū robur nec fidem faciunt: feci in hac causa libertatis ac ecclesie immunitatis de qua nunc agitur: in dicta Seneñ. ciuitate: non quod debui/ sed quod potui z valui. vt in omnibus euellas: corrigas: z emendes. Velit deus: z labores/anxietates: z intentio sancta z recta quam in defendendo ecclesiam eiusq; sacerdotes. d. t. Reuerendissima habuit/z habet: eis afferat aliquid vtilitatis: z ipse redēptor z magister noster aduertat: ne in causa ista eadem d. t. Reuerendissima possit conqueri: aut dicere cū Hieronymo. Inuenire non possum aliquos alios scidisse ecclesiam: z de domo domini populos seduxisse: preter eos qui sacerdotes a deo positi erant/z prophete z speculatores. Sed christi vicariū (prout iuris est) z omnes ecclesiasticas personas in defensionem ecclesiarum/earumq; sacerdotū z libertatis ac immunitatis: quam vsq; ad sanguinem z animā defensare tenentur: inuenias beniuolas/ constantes/z firmas: z omnia vt deus disposuit/decreuit z ordinauit: z eius vicarius: sic decretum a deo pronunciauit z declarauit obseruentur: pro conseruatione z salute animarum tā clericorum q̄ secularium. quos ipse deus z eius vicarius pascēdos z curādos tue d. reuerendissime tradidit: quā altissimus p mlta tempora feliciter ad sanctam ecclesie vniuersalis z ipsius senensis tibi particularis gubernationem z defensionem conseruare digneť. Senis sexto Kls. Septēbris. Anno dñi. M. cccc. xcj.

Breue apostolicum et occasio tractatus ecclesiastice libertatis.

Pius seruus seruorum Christi Jesu. Dilectis filijs vicario venerabilis fratris nostri archiepiscopi et prioribus gubernatori cōis et capitaneo ppli ciuitatis senensis.

Dilecti filij/salutem et apostolicā benedictionē. Ut obuient fraudibus in ciuitate ac dominio senensi sub clericorū nomine p laicos cōmissis sepius conquesti sunt nobiscū dilecti filij cōmnnitatis eiusdem ciuitatis senensis. Facta est cū clero ipso cōuentio: q clerici et persone eeclesiastice/ac pia loca ciuitatis et dominij senen. gabellas soluāt. Et ne ppterea ɔtra libertatē ecclesiasticā ex hoc damnū patiant: teneat cōmunitas senen. in recōpensam et restitutionē solutiōis gabellarū hmōi/singlis annis soluere et distribuere illis sumas pecūniarū/iuxta taxā in folio pñtibus introcluso descriptā. De gabellis pro tpe pterito et actis et collectis a clericis et ecclesiasticis psonis/et locis pijs predictis quōlibet p cōmunitatē senen. aut hñtes cām ab ea ipsam cōmunitatē: et ciues eius oēs tenore pñtiū ab oībus cēsuris et penis quas ppterea incurrerūt gñaliter absoluim⁹ et liberamus: et absolutos et liberatos esse decreuimus. nō obstātibus pmissis oībus et infrascriptis cōstitutiōibus et ordinatiōibus apostolicis et alijs quibuscunq in cōtrarium facientibus et disponētibus: etiā si talia forent de quibus hic habenda foret mentio specialis.

Joannis lupi apostolice sedis ptonotarij/de libertate ecclesiastica tractat⁹ feliciter ordit.

¶ Questio. j. An supdictū breue sit surrepticiū et obre. vt de iure de nibilo defuiat. Et casu q de surreptiōe nō ɔstaret: an dñiū seu cōitas teneat de iure pbare oīa i breui narrata.

Primo vt in hac cā vere et iuridice pcedat: et oīa fiāt sine lesiōe conscie tā plati et cleri/q̄ dominij seu cōitatis. Uidendum est qd breue cōcedat in q cōitas facit fundamētū et excusationē. Naz als nulli dubiū: nec stāte necessitate/vl aliq vtilitate ciuitatis dominiū sine gñibus cēsuris nō possz gabellā de fructibus bñficiorz et ecclesiarū recipe nec leuare. Et sic vt dico: pncipalr est necē videre qd in breui cōtineat. Et dico pmo: q in breui pncipaliter. fe. re.

Pius narrat se habuisse a cõmunitate Senēsi: q̄ cler⁹ ad fraudem euitandā laicoꝝ/qui sub nomie ecclesiarū ꝛ clericoꝝ in solutiōe gabelle fraudabāt dominiū de soluēdo gabellā: ꝛ recōpēsam hñdo ac restitutionē solutiōis gabelle cū dominio seu communitate cōcordauit. Et sic p̄mo videt̄ ex narratiōe Breuis/maxime ibi. Et ne p̄pterea cōtra libertatē ecclesiasticā. q̄ cōcordia fuit causa motiua ꝛ finalis q̄ induxit dictū pontificē ad p̄dictum Breue cōcedendū. Et sic p̄mo videt̄ de iure Breue subrepticiuꝫ ꝛ obrepticiū/ꝛ nullius valoꝛ. q: fuerūt multa exposita pontifici que nō erāt. s. de cōcordia ꝛ fraude. ꝛ fuerūt multa omissa ꝛ tacita: q̄ si papa intellexisset/nō cōcessisset. ꝛ sic Breue vt surrepticiū ꝛ obrepticiū de nihilo deseruit. vt in. c. sup lr̄is. ꝛ. c. cū dilecta. d̄ rescrip. Sed posito casu ꝛ nō cōcesso: q̄ Breue nō cōstaret subreptitium: concordia an te om̄ia est necesse vt videatur ꝛ ostēdatur a cōmunitate. q: cū summus pōtifex in suis lr̄is refert se maxime ex expositiōe seu narratiōe part̄ ad aliud: opoꝛtet illud aliud videat̄. vt in. c. abbate. in glo. iꝰ i fiat fides. de ver. signi. ꝛ in. c. cum olim. in. j. ꝛ in. c. accepimus. ꝛ in. c. poꝛro. de priuile. ꝛ in. c. ij. de rescriptis. vbi abbas ait. Q si negātur narrata in rescripto/onus pꝛobandi incumbit impetranti. hoc idem ipse Abbas in. c fi. de pꝛesumptionib̄. hoc tenet Jo. an. in. c. j. de litis contesta. li. vj. facit pꝛo hoc textus in. c. seruatis. ꝛ in glosa. xxv. q. ij. ꝛ i. c. cōtra moꝛem. c. di. ibi. in parte vobis opoꝛtet ostēdi qui bonus testis est in materia de qua agitur. ꝛ glo. oꝛdinaria in. c. j. de fide instru. que multa pꝛo ista opinione allegat. ꝛ in auten. si quis in aliquo. C. de edendo. Et questio pꝛo isto articulo est liquida et clara. Nam cui dubium: si allegatur cōtractus inter contrahētes: necesse est vt videatur contractus. ita q̄ si cōcoꝛdia aut nō fuit/aut non potest de ea cōstare: Breue summi pontificis (salua determinatione maioꝛum) de nihilo deseruit. vt in. d. c. ij. de rescri. vbi littera ait. Semper illa verba intelligūtur in rescripto: etiā si non ponantur: si pꝛeces veritate nitātur. Et causa debet esse ꝛ remanere in terminis iuris cōmunis. i. q̄ clerus ꝛ eccclesiastice persone de fructibus seu bonis ecclesiarum seu beneficioꝛuꝫ nullam gabellam soluant. nec dominium sine pena censurarum a predictis exigere potest. vt in. ca. non minus. et in. c. aduersus. de imunitate ecclesiarū. ꝛ in. c. q̄q̄. de cēsib̄. li. vj. ꝛ in. c. de imu. ecclesiarū. e. li. et in cle. vnica. eo. ti. et in cle. finali. de censibus.

Nec obstat si aliquis diceret pro parte dominij seu communitatis: quod inseritur certum foliū taxe seu cōpense in dicto breui: et papa de dicta concordia et taxa in breui facit mentionē. Cū vt dixi non sufficit nisi aliter de concordia constet: quod fuisset celebrata cū prelato et clero/et alijs religiosis. quos tangit. quia quod omnes tangit debet ab omnibus approbari. vt. j. latius dicā. Nam quis de iure potest dubitare: quod si papa in narratione non fundat intentionē suam/aut loquatur in facto proprio: quod nisi aliter probetur per impetrātem/narratio pape nullā probationē faciat. vt facit tex. in expresso in cle. vnica de proba. Et ibi Jo. de imo. iuxta glo. voluit aliquantulū sentire: quod non solū ad hoc quod narrata pape probent/ papa debet fundare intentionē suā in narratis: sed debet loqui in facto proprio. vt ibi. Et ita sensit Oldradus in cōsilijs suis consilio. cccxlviij. et etiā ipse Jmola. in eadē cle. tenet: quod in facto alterius nullo modo sibi creditur/nisi probetur. quia de illo nō est informatus. immo de gestis ab alio coram se nulla fides est adhibenda. et ita Jmo. asserit tenuisse Calderinū in. c. post cessionē de proba. hoc tenet Jo. an. in regula. non licet de re. iu. li. vj. hoc tenēt doctores. in. c. in litteris de fide instru. et in. c. si papa iuxta lrām in prin. de priuile. li. vj. et in. c. finali de presumptionibus. et per Inno. in. c. inter dilectus. de fide instru. in fine. vbi ait. Quod etiā si papa diceret in priuilegijs: eximimus omnes ecclesias vestras que per vos sumpserunt regulā beati Augustini: in quibus has duximus exprimēdas. quia hec verba ponuntur narratiue/nulla ecclesia expressa videtur exempta: nisi aliter probetur quod sit sancti Augustini. quod dictum multū facit in isto casu. quia si etiā dictus dominus Pius narrasset in certo folio concordiā/nihil illa narratio probaret etiā in facto antiquo. hoc sentit Jo. an. in dicto. c. si papa. de priuile. li. vj. hoc idē tenet Dominicus in. eo. c. in. iij. quesito. hoc etiā tenent anchara. et archidia. et recitant verba Inno. Pro supradicta opiniōe omēs doctores allegāt. c. hec quippe. iij. q. vij. hanc eandem opinionē sequitur cardinalis in. d. cle. vnica de proba. in prin. in. viij. et in. ix. quesito vbi et in. x. ait: Si ad petitionē alicuius papa aliquid narrat: non creditur sibi: et narrans tenetur probare narrata. Jstam opinionē sequūtur in dicta cle. omēs doc. et in. c. ex litteris. de transactionibus. et in locis preallegatis. Nec obstant ea que aliqui doctores possent dicere: quod in narratis a pōtifice in facto antiquo inducitur probatio. Nam licet hoc esset verum iure no resistente, vt in. c. j. et in. c. ad decimas, de resti. spo. li.

vj. doctores dicunt in. d. cle. in fi. quando papa non narraret ad instantiã et expositionẽ partis/sed motu pprio. et videns fundasse intentionẽ suã in narratis: tunc verba pontificis pbarent/maxime in facto antiquo. Alii doctores concludũt: Narratũ pape nullam pbationẽ induceret/ nec faceret etiam in facto antiquo. put facit textus in casu de quo agitur in dicto. c. Si papa. de priuilegiis. li. vj. vbi Dominicus in pmo notabili singulariter ait. Nota primo: q verba narratiua pontificis non plata principaliter ppter se/ sed incidẽter apposita in aliqua dispositiõe: nõ inducũt pbationẽ narratorũ. etiã si a ptãte narrãtis depẽdeat narrata cõcedere. Quantũ magis in casu de quo agitur. vbi papa non poterat cõcedere (vt pbabitur) q simpliciter clerici soluãt gabellas. Nam vt ait dictus Dominicus et Joan. an. in nouella. et Jo. monachus in dicto. c. Si papa. in pmo quesito: q̃re narratiua verba pape non probãt. quia de natura narratorũ est vt probentur/ et non pbent. immo magis est: q si papa motu pprio loqueretur in dicto breui in casu de quo agit: nõ faceret pbationẽ: nec tolleret subreptionẽ. quia videtur esse defectus intẽtionis põtificis secũdũ ibi in Breui p pontificem narrata. vt in. c. si motu pprio. de prebẽ. li. vj. et ibi p doct. in locis preallle. cũ in dicto breui protestatur idẽ põtifex: nolle venire ctra libertatẽ ecclesiasticã. q si breue teneret et traderet executioni: put traditur: satis videret venisse ctra deũ et libertatẽ ecclesiasticã. qd nõ est credendũ de tãto et tam docto pontifice: qui iura diuina et humana videret in omnibus opibus suis nõ ignorasse. imo magis est q bñ aduertẽti et sm veritatẽ se. re. Pius in dicto breui nihil ccedit dño in futurũ q̃ad pceptionẽ gabellarũ: sed narrat ccordiã: et absoluit dominiũ a cẽsuris propter pceptionem gabelle a clero incursis.

¶ Questio secũda. An libertas ecclesiarũ et sacerdotũ de non soluendo gabellas sit de iure diuino.

Et q pdicta libertas eccl'iarũ sacerdotũ et clericorũ/ad h q nõ debeãt soluere gabellã de fructib et redditib eccl'iarũ et bñficiorũ suorũ/ sit de iure diuino: apte pbat nũeri. c. iij. et. c. viij. Nam q̃ plures libertates in edificatiõe tẽpli ipe rex Salomõ obtinuit: adeo vt. iij. regũ. c. viij. et. c. ix. et ipse deus Exo. xix. ait. Mea est. n. oĩs terra. in qua disposuit/ vt. s. vt ecclie et sacerdotes carũ essent

liberi ab omi ptate secularium. Ita Pharaon licet tyrannus iussit priuilegiu suoru sacerdotuz obseruari. vt Genesi. xlvij. ibi. Emit igit Joseph omne terra egypti zc. pter terra sacerdotu. hoc ide z meli habet z fuit in obseruatia E dre. j. c. vij. ibi. Rex atraxer xes statuit in dominio suo: vt sacerdotes dei essent imunes in psonis z bonis. ibi. Vobis quoq notu facim de vniuersis sacerdotibus z leuitis/catoribz z ianitoribz/nathineis z ministris domus dei huius: vt vectigal z tributu z annonas no habeatis potestate imponedi sup eos. Na Costantinus impator. qd traslatu est in. c. sacerdotibz. xj. q. j. du traheret sacerdotes sibi ad iudicandum ait. Ite z inter vos causas vras disponite: q: dignu no est/ vt nos iudicemus deos. Ante eu qppe pagani iure publico principes fuerut. q veru deu nesciétes/deos ligneos z lapideos colebant. z tn eoz sacerdotibz honore maximu tribuebat. ergo si multi tyrani z infideles sine charitate nesciétes deu/h iusserut: quid q ad veros sacerdotes dei faciet fideles impatores: q filii ecclesie sunt/no psules. vt in. c. Si impator. xcvj. di. vbi lra ait. Si impator catholicus est: qd salua pace ipsius dicim: fili est/ non psul ecclie. qd ad religione copetit discere ei puenit/no docere. habet puilegia sue ptatis: que administradis legibz public diuinitus psecutus est: z eius bnficiis no ingratus otra dispositionem celestis ordinis nil vsurpet. Ad sacerdotes eni deus voluit q ecclie disponeda sunt ptinere: no ad seculi ptates. qs si fideles sunt/eccie sue sacerdotibz voluit esse subiectas. no sibi védicz alienu ius z misteriu qd alteri deputatu est. nec ceu otedat abrupi/a q oia ostituta sut: z illi bnficia pugnare videat/ a q ppria psecutus est ptatem. No legibz publicis: no a ptatibz seculi/sz a pontificib ac sacerdotibz omps deus christiane religionis clericos z sacerdotes voluit ordinari/discuti z recipi de errore remeantes: ita q nec in ecclesiis/nec in earu sacerdotibz ac bonis ipsarum ecclesiarū z sacerdotum imperatores sine pena censuraruz ac indignatiois dei se possunt intromittere. cu videatur priuilegiu diuinu hic/ ita declarauit z iterptat e Bonifaci octau in. c. qq de cesibus. li. vj. vbi ipse ait. Cuz igit ecclie ecclesiastice q persone/ac res ipsarum non solumodo iure humano / quinimo z diuino a seculariu psonaru exactioibz sut imunes zc. Hoc ide videtur obseruatu z declaratu p alios sumos potifices. in. c. no min. z in. c. aduersus. de imunitate eccliaru. z i locis pallegat.

Hoc idem videtur obseruatum et declaratum per quamplures imperatores seculares. vt legitur in consi. parisien. de Lodo. imperatore. quod translatum est in. c. fm cano. xxiij. q. viij. hoc idem in. c. sanctum ca. ca. x. q. vt de proximo latius dicam.

¶Questio tertia. An papa contra ius diuinum possit dispensare. Si decime sint de iure naturali seu diuino: et quomodo comprehendantur sub preceptis moralibus. Et an/et quomodo papa dispensare possit in non solutione decimarum.

¶Sed viso et habito pro fundamento: quod ista libertas seu imunitas de qua agitur/sit concessa a deo: et sit de iure dinino: papa contra eam non pot simpliciter venire: nec dispensare. vt in. c. lras. de restit. spo. et ibi glo. est. et glo. ordinaria iuxta textum in. c. a nobis. de decimis. et bene ibi per abba. et in. c. cum ad monaste. de sta. regu. in fi. et in. c. sup eo. de biga. et ibi per doc. satislate. et in. c. sunt quidam. xxv. q. j. et in. c. sicut quidaz. xiiij. di. et in. c. si is qui preest. in pn. et in. §. idem. et in. c. j. xiij. di. et ibi per do. car. de turrequamata. et alios doc. Jmmo magis est: quod a pontifice precepta canonica non debent sine maxima ecclesiarum vtilitate/aut necessitate mutilari/ aut laxari. facit tex. i. c. et si illa. j. q. vij. determinatio est beati Augusti. vt decretum et translatum est in. c. omnibus. xxxv. q. ix. vbi ipse beatus Augustinus ait. Omnibus modis ecclesiastice discipline vel moderationi conueniens est: vt que rationabiliter ordinata fuerint vel decisa/nulla in posterum debeant refragatione turbari. hoc idem in. c. loci eadem causa. x. q. et in locis preallegatis. sed contra ius diuinum non potest papa/vt supra/venire: neque dispensare. Theorica est omnium doc. theolo. et cano. Jta sentit Ricardus in. iiij. di. xxvij. ar. iiij. hoc idem beatus Tho. eadez di. q. ix. ar. iij. hoc idem Alexan. de. Ales. in. iij. parte. q. lj. membro. viij. art. iij. hoc etiam cano. in. d. c. litteras. et. c. cum ad monasterium. et in locis preallegatis. Nam cui dubium: quod hodie papa non potest dispensare/vt quis contrahat matrimonium in primo gradu consanguinitatis: nec aliquo modo in secundo/vt quis habeat sororem fratris. vt Leuit. xviij. neque potest dispensare quod dissoluatur matrimonium consummatum. quia decretum a deo quod deus coniunxit/homo non separet. vt Matth. xix. Nam licet verum sit: quod hodie sine crimine heresis non possint teneri/neque obseruari cerimoni

alia.vt ait vas electionis/tuba euangelij.quod translatu3 est in c.translato de cstitutionibus.nec hodie possent teneri sine crimine iudicialia moysi tanq̃ precepta a moyse: licet tanq̃ bene prouisum per põtifices ⁊ imperatores posset eodem modo puideri/ et vt pluries ⁊ in pluribus puisum est:nihilominus iudicialia diuina/sicut preceptũ decimarũ/⁊ moralia tenent:⁊ in totũ debẽt obseruari mandata naturalia ⁊ alia diuina iudicialia. que licet expsse nõ sint in moralibus:nihilomin⁹ videt̃ adherere moralibus:⁊ cõphẽdũt̃ sb moralibus/⁊ naturalia ⁊ moralia sub euãgelio:vt in. c.j.di.v.⁊ in.c.nõ est pctm̃.⁊.§.his itaq̃.vj.di.⁊ Mat.v. vbi redẽptor ⁊ magister noster in illo euãgelio approbat ⁊ ratificat/lic3 sub alio rigore ⁊ perfectione maiori precepta moralia. Itaq̃ nõ solũ papa non potest venire/neq̃ dispẽsare expresse cõtra moralia: sed nec etiã contra cõprehensa seu inclusa in moralibus. vt in preceptis decimarum/⁊ immunitatũ sacerdotũ/⁊ ecclesiarũ/ ⁊ in gradibus prohibitis.vt.s. Nã licet aliqui doctores voluissent sentire: q̃ papa potuisset eximere aliquos laicos a solutiõe decimarũ:aut facere eos capaces ad earũ receptionẽ.prout allegãt in.c.a nobis.de decimis.dico salua eorũ correptione/simpliciter talis opinio nullo pacto possit substentari. nam nulli dubium/vt diximus: istud preceptũ fuit institutũ s̃m indeterminationẽ cote. de iure naturali/⁊ in.l.naturali: vbi in decimis ⁊ oblationibus dabat̃ honor deo. ⁊ in lege diuina datũ a deo. vt Exo di.xxij.⁊ Deutero.xxvj.⁊.xiiij. ⁊ Leui.xxvij.⁊ deus per malachiam.c.iij.ait. Inferte omnẽ decimã in horreum meũ. ⁊ in pluribus locis repetitum:⁊ hoc per summos põtifices declaratũ in.c. parrochianos.⁊ in.c.tua nobis.⁊ in.c.in aliquibus. de deci. ⁊ in.c. causa.de ver.signi.⁊ in.c.reuertimini.⁊ in.c.decimas.xvj.q.j. et in.c.omnes decime.⁊ in.c.decimas deo eadem ca.q.vij.in tm̃/q̃ istud preceptũ ita adheret preceptis moralibus/ q̃d reputat̃ licet diuinũ iudiciale preceptũ morale. Nam vt ait beatus Tho.secũda secũde.q.lxxxvij.ar.j.q̃ preceptũ de solutione decimarũ partim quidẽ erat morale/inditũ naturali ratione:partim aũt erat iudiciale ex diuina institutiõe robur habens.sed determinatio certe partis exhibende ministris diuini cultus:non est de iure naturali/sed est introducta institutione diuina. Hoc autẽ tenet Alexander de Ales in.iij.parte summe.q.lj.in.j.⁊ iij.mẽbro. q̃ preceptũ decimarũ sit diuinũ iudiciale:⁊ s̃m indeterminationẽ cote. dum tangit dei honorẽ est naturale ⁊ morale.s.hoc voluit sen-

tire Salomon Prouerb.iij.c.vbi ait. Honora dñm de tua sub-stantia. Et ita istud preceptũ reputat̃ morale.vt.s.ptra qd papa venire non potest: nec simpliciter dispensare. Nã licȝ verũ sit: q summus põtifex habeat supremã potestatẽ in beneficialib9.vt in c.proposuit.de pcess.prebẽ.z in.c.licet.z in.c.statutum.de pben. li.vj.z melius q̃ alibi in cle.j.vt lite pẽ.in fi.vbi lr̃a ait. Salua tñ premissis omnib9 romani pontificis potestate: ad quẽ ecclesia-rum/dignitatum/personatuũ/aliorũq bñficiorꝫ ecclesiasticorꝫ li bera dispositio ex sue potestatis plenitudine noscit̃ ptinere. vbi constat: q papa libere in beneficialib9 possit disponere: nõ autẽ propter hoc videt̃ sibi permissum indistincte in dictis bñficialib9/ et in eis annexis libere disponere. Nã certũ est/ q in sacramen-tis/z in presbyteratu/z in sacris ordinib9/qui sunt annexi epatui z dignitatib9 z ecclesie parochiali papa nõ posset disponere ali-ter q̃ a christo dispositum est.vt in.c.j.de sum.tri.z vt.s.in locis preallc.nec aũt in pceptione decimarũ: que sunt reseruate a deo pro sustentatione sacerdotũ: z sunt annexe sacerdotio z diuino cultui: quem papa nec minuere/nec tollere potest.z sic tanq̃ de cultu diuino/z de annexo primo precepto.s.de honorando deũ papa in ptrariũ q̃ a deo dispositũ est/in detrimentũ eiusdem dei honoris nõ potest disponere. ¶ Posset tñ aliquo modo papa cũ laico dispensare/ad aliquos dies z annos decimas suas retinẽ-di: aut alterius parochiani decimas percipiendi: non auctorita te propria/z noĩe ipsius laici.vt in dicto.c.causa.de ver.sig.sed auctoritate pape/z noĩe ipsius põtificis. Nam certũ est: q bona clericorꝫ z ecclesiarũ sunt bona pauperũ: z circa paupes presby teri z sacerdotes pñt z debent decimas diuidere/et ex decimis eos alimẽtare. vt in.c. quicquid habẽt clerici/pauperũ est. vt in c.in canoni.z in.c.in sacris canonib9.xvj.q.j.z august.quod trãs latũ ẽ.in.c.decime.ea.ca.z.q.decime tributa sunt egẽtiũ aiarũ.z in.c.decimas ea.q.j. Et cũ papa sit vl'is eccl'ie eps/ac totius chri stianitatis: z vl'is rector z admistrator oĩuȝ bñficiorꝫ z decimarũ. vt in.c.suspectos.iij.q.v.in subscrip.z in.c.vbi periculũ.in.§.ce terũ.de elec.li.vj.z vt.s.nõ inmerito vides aliq̃s seculares se pau peres z indigẽtes/z ex laborib9 manuũ suarũ nõ se posse sustẽta-ri/ac tps filĳs paupib9 ex elemosyna pcederet pro substẽtatione corꝫ suas decimas possent retinere: z sine pctõ psbytero non tra dere: z qñ esset opus q: talis pauꝑ laicus nihil haberet decimã:

di/ꝙ papa eidē ꝯcederet facultatē leuādi decimas alteri⁹ parochiani.qꝛ tūc nec iste laic⁹ videt̄ decimas r̄tinere:nec alienas nō mie suo ꝑcipe:sꝫ noīe pape.qꝛ q̄ ꝑ aliū possidꝫ/ ꝑ se ip̄m possidere videt̄.vt in.i.c.cū venissent de rest.spo.ꝛ in.c.si dilligēti de p̄scrip. ꝛ in.c.qm̄.in.§.penul.vt lit.nō ꝯte.ꝛ isti de interdict.§.possidere. ꝛ.ff.de ac.pos.l.qð meo.Et isto mō debꝫ intelligi tex.i.d.c.a nob. de decimis.qui nō videt̄ sentire ꝯtrariū. ꝛ isto modo voluerunt multi doctores dictū.c.intelligere.licet multū ꝯfuse ꝛītricare h̄ idē voluit sentire Hostieñ.licet ꝑ inꝯgruā distinctionē seu diuisionē in dicto.c.a nobis.dicēs ꝙ alit̄ in isto p̄cepto q̄ꝫ in alijs versatur honor dei irremissibilis.s.nō hēbis deos alienos. honora patrē tuū ꝛ matrē tuā.in quibꝫ dicit nulla cadit nec in toto/ nec in parte dispēsatio in p̄cepto decimarū īq̄tū ꝓsat̄ honor dei/ q̄ si bi retinuit in signū vniuersalis dominij/papa nō p̄t dispēsare:sed inq̄tū tāgit vtilitatē ecc̄iarū ꝛ clericoꝝ/papa possꝫ dispēsare.q̄ nisi.intelligāt̄.vt.s.implicaret sibi ꝯdictionē ꝛ nō possꝫ stare. Itaqꝫ ꝯstito vt p̄mittit̄:ꝙ p̄uilegiū ꝛ īmunitas clericoꝝ sit de iure diuino:ꝛ ꝯius d iuinū pap̄ nō pōt venire/neqꝫ dispēsare: nec a fortiori imperatores in similibus possunt iuste et sine maximo sacrilegio aliquid determinare.

¶Questio quarta. In quibꝫ exactiōibꝫ clerici teneant̄ cō tribuere. Et an/ꝛ q̄n excusent̄ a vigilijs muroꝝ.

Et redeundo ad ꝓpositū/ꝛ ad casum de quo agit̄:licet omittamus pro nunc:ne discurramus ꝑ non necessaria:explicare seu narrare totā materiā munerū seu exactionū. Breuiter dicendūꝫ est: ꝙ exactiones seu munera vt iura disponunt. Et Hostieñ.plenissime ait in summa in titu. de immunitate ecclesiarū.in.§. quibus. Alia sordida/alia honesta. Honestorū alia ordinaria:alia extraordinaria. Ordinariorū:alia augarie ꝛ perangarie:alia rerūꝫ tm̄ extraordinariaꝝ.'alia ꝑtinēt ad publicā vtilitatē.alia ad pietatē.alia ad capitaneā voluntatem.vt sic volo:sic iubeo. Ad ordinaria autem munera que regulariter sunt.sicut sunt tributum ꝛ cēsus in possessionibꝫ/aut rebꝫ seu bonis q̄ ꝑuenerūt annexa seu onerata ad ecc̄ias: ecc̄ie ꝛ sacerdotes tenēt̄.vt xj.q.j. Si tributū. et; xxiij.q.viij. Cōuenior.ꝛ in.c.ex lr̄is.de pigno.ꝛ in.c.pastoral'.de decis.in fi.et in.l.de bis.C.de ep̄is et cleri.ꝛ iura sunt vulgaria.

Licet aliquando si dantur in dote pro fundatione ecclesiarum/ videntur onera remissa vt in.c.j.de censibus.et ibi per docto.et in.c coperimus.xiiij.q.vj.Non autem intelligendum est census realis aut tributum reale quod ponitur hominibus ratione bonorum suorum: etiam si bona sint descripta ratione operis.Nam simile onus sine census dicitur de iure personali:et non transit cum onere.vt Dominicus et alij doctores aiunt in.c.j.de immuni.ecclesiarum.li.vj.Ab exactionibus seu muneribus sordidis angarijs et pangarijs et ab ordinarijs:preterquam in munere seu censu reali/vt.s.et ab extraordinarijs ecclesie et earum sacerdotes sunt immunes.vt.s.de iure diuino et canonico probatum est.et de iure ciuili.in.l.ij.et in.l.placet.et in.l.omnes.et in.l.presbyteros.C.de epi.et cle.et in.l.placet.C.de sa.sanc.ec.Nam vt ait Hostien.in summa in titu.de cleri.coniu. in.§.et priuilegij.et in dicto titu.de imu.ecclesiarum.j.§.Ergo hodie omnes ecclesie sunt immunes respectu laicorum ab omnibus exactionibus supradictis.Et quod tales exactiones vt indebite sunt condemnande non obstante abusu contrario.vt in aut.de ecclesiasticis titulis.§.ad hoc sancimus.et nulli iudicum.§.nulli liceat.coll.ix.et ait quod bene facit lex.§.que incipit.hac editali.§.illicitas.cuius verba sunt hec.Illicitas etiam exactiones/maxime ab ecclesijs quarum ab usus iam per longa tempora inoleuit per ciuitates et castella/omni modo condemnamus et prohibemus: et si facte fuerint in duplum reddantur. Item alius§.in quadam.l.que incipit.ad dec⁹ et decorem.§. item nulla communitas vel persona publica/ vel priuata:collectas siue exactiones angarias et pangarias ecclesijs aliisque pijs locis imponant:aut inuadere ecclesiastica bona presumant.quod si fecerint: et requisiti ab ecclesia vel imperio emendare contempserint:triplum refundant:et nihilominus probano imperiali subiaceant.quod absque satisdatione debita nullatenus remittatur.Inno.in.d.c.non minus satis confuse facit istam distinctionem quam fecit Hostien.et in aliquo tam in nominibus/quam in significationibus exactionum videtur ab Hostien.deuiare. Abbas siculus in dicto c.non minus.male contentus de confusione Inno.ita prolixe facit differentiam exactionum et earum significationum:quod quasi reincidit in confusionem ipsius Inno.licet in substantia multum videtur concordare cum Hostien. Cum aliqua dicta ibi per Inno.si intelligerentur simpliciter vt ipse dicit/ nec possunt aliquo iure stare:quod in aduentu principis clerici debuissent contribuere. nisi intelligatur vt abbas intellexit.s.in patrimonio ecclesie/ vel alicuius prelati: vbi seculares aliquid exponerent in aduentu pape

non esset inconueniens. dum tamen seculares ipsi non essent im ponentes onus vt clerici soluerent. vt in c. peruenit. eo ti. ita q omissis varijs z ꝯfusis opinionib⁹/qd esset prolixū et maximū qd narrare: L3 fm q̄s plures leges imperatorum/et fm veritatem sc3 ipsum redemptorem z magistrum nostrum:qui fuit z est sine fallentia vere legis conditor:et fm eius vicarios ecclesie z earū sacerdotes sunt immunes ab omnibus exactionibus.scilicet ab omni munere turpi/honesto/z extra ordinario/z ordinario. pre terq̄ in censu reali.vt.s. Licet theorica abbatis.in.d.c.non mi nus.de reparādis vijs z itineribus.videtur mihi q posset stare: OP si imponatur in curribus census pro reparatione viarū/con tribuat:maxime cum clericus non debet esse auriga currus:at tento maxime/q currus pro sustentatione clericorum non sunt omnino necessarij sicut fontes z pontes z putei. Ad aquam etiā ad vtilitatem publicam z pietatem coactam sunt immunes. vt. supra.et late per abbatem.in.c.non minus.in.vij. col. Licet ad necessitatem communem quasi ineuitabilem teneantur de iure scilicet ad vigilias murorū ciuitatis.vt in.c.peruenit.de immu nitate eccle.vbi videtur in hac necessitate z periculo prouisum. vt clerici non teneantur a vigilijs murorum ciuitatis se excusa re. Quod sane est intelligendum vt intellexit ibi glo.in prin.sc3: nullum de hominibus ecclesie secularibus. aut melius vt intel lexit Joan.an.z Hostien. Et refert abbas in.d.c.non minus. sci licet:quando ciuitas habet infideles suspectos.vbi tunc non so lum pro conseruatione bonorum/sed personarū datur clericis a iure licentia hoc faciendi:et in euentum bellandi.vt in.c.peti tio.de homicidio.z ratio est in promptu. Et vidimus qd dolen dum est temporibus nostris in otranto.nam cum turci z inimici infideles ciuitatem inuadunt z intrant/accipiunt bona:z interfi ciunt personas.sicut ibi q interfecerunt archiepm z plures ec clesiasticas personas.et sic videtur licitum in similibus contra infideles non solum presbyteris vigilare/sed pugnare:interfice re:z mutilare.cum videantur defensare se et sua.in cuius defen sione non contrahitur irregularitas.vt in.c.interfecisti. de ho micidio. et in cle.si furiosus.e.ti.vbi videtur concessum presby teris/pro defensione persone hominem interficere sine pena ir regularitatis. Nec obstat licet fm aliquos videatur obstare.c. petitio.de homicidio.vbi clerici interficientes infideles sunt ir

regulares.cum ibi apparet casus:q homicidia non fuerunt cõ
missa pro defensione murorum ciuitatis: sed extra ciuitatem cle
rici cum laicis exeuntes/bellarunt:vbi commissa fuerunt homi
cidia.quare clerici non excusantur ab irregularitate: si reperiun
tur homicidia/aut mutilationes mēbrorum manu propria fa
cta.Et iste est verus intellectus ad dictum ca.petitio.nec aliter
potest saluari. Sicut excusantur vt dico/si in custodia murorū
turcos interficerent:cum intrantibus turcis clerici de vita nul
lam securitatem habent.quod secus esset/si vigilia esset contra
christianos qui vellent ciuitatē inuadere.in quo casu credo/ sal
ua determinatione maiorum/clerici non teneantur per se vel ali
os vigilare.nec hoc voluit dicere.c.peruenit.cum loquatur Gre
gorius episcopo Taragonē.qui semper fuit prout est in suppo
sitione Agarenorum: seu vt vulgariter loquamur saracenorum
stantium in Africa. Nam vltra ciuitatem taragonēsem: que per
mare parū distat a machometicis africanis: habet ecclesia tara
gonensis pulchrum castrū in insula que vocatur Juisa: que nō
distat per duas dietas a principali ciuitate africana.z sic ibi fuit
iusta prouisio. Nam als si esset bellum inter christianos/quis ex
cusaret clericos in homicidio ab irregularitate: quā nec pro pa
tria/nec pro parentibus/nec pro defensione ecclesiarum clerici
debent incurrere.vt in.c.suscepimus.z in.c.significasti.de homi
cidio.quia licet videatur concessum clericis:sine mutilatione z
homicidio.z sanguinis effusione laicos in casu iusto defensare.
vbi licet per alios sequatur homicidium ex adiutorio clericorū/
clerici non incurrunt irregularitatem.tex.est sing.in.c.presentiū
de clerico percussore.z glo.in.§.i.xxiij.q.vij.Quia clerici dū pos
sunt sine scandalo z irregularitate tenentur proximū defensare:
vt in.c.non inferenda.z in.c.qui potest.z in.c.ab imperatoribus
in.§.ecce.xxiij.q.iij.z in.c.dilecto.de sen.excō.li.vj.Tamē ipsi cle
rici non tenētur pro alia defensione q̄ propria sua mutilare aut
homicidium facere. Nec obstat.ca.omni timore.xxiij.q.viij.qui
allegatur per doc.z per abbatem.in.d.c.non minus.z in.c.perue
nit. Nam valde abbas z aliqui doctores fuerunt in littera illius
c.decepti:cum non aduerterūt/q papa ibi scripsit exercitui frā
corum: z sic laicis.z vbi abbas recitat textum.vbi littera dicit.
Si quilibet vestrorum morietur pro veritate fidei.ipse Abbas

refert.nostrorum.in tantum q cum illo errore.iii.c.clerici.de vita et honestate clericorum voluit probare esse licitum clericis contra infideles indistincte bellare. Nec etiam valet quod allegat in d.c.peruenit.in.iij.col.z in capitulo petitio.de homicidio ad probandum q clerici teneantur ad vigilias / seu custodiam ciuitatis.quia vt dixi textus in capitulo.petitio. loquitur cōtra infideles:vbi si homicidium fuisset factum in custodia murorū/ clericus non contrahit irregularitatē. Itaqꝫ in casu de quo agitur nō credo/salua determinatione premissa / in muneribus extraordinariis/ etiam in tangentibus pietatem seu communitatem:q clerici possint a secularibus astringi vt contribuant:non quia clerici ab operibus piis excludantur:sed quia prohibita imponi a secularibus. Nam certum est/q opus pium ab omnibus catholicis ecclesiis edificare.et pontifices principes hoc exhortantur facere.vt in capitulo.boni principis.xcvi. distinctio.sed nec eis nec aliis permissum est auctoritate propria aut auctoritate secularium ecclesias edificare.vt in capitulo.nemo.z in.capitu.basilicas.de condi.distinctio.j.et sic in casu de quo agitur/ licet sit meritorium edificare/pontes reparare/fontes / puteos mundare/et similia pia : non tamen videtur hoc iure permissum presbyteris de mandato secularium: cum non habeant potestatem imperandi:sed vt predictum est: citius in omnibus obediēdi sacerdotibus z ecclesiasticis. Nec videtur procedat/nec faciat argumentum:quod pluries vbiqꝫ locorum faciūt seculares!: neqꝫ etiam aliqui doctores contrariam opinionem sequentes. scilicet: ista sunt vtilia communiter tam presbyteris q̄ secularibus. Et sic ne in merito si ecclesiastici contribuant vt in re communi.nam vt probatum est in locis preallegatis : deus sacerdotes vt tanq̄ in sortem eius electi/voluit ab istis exactionibus z curis vt solum vacarēt diuinis liberius/essent liberi z exempti. vt videtur hoc scriptum per Nicolaum primum ad Carolū imperatorem.quod translatum est in capitulo reprehensibile.xxiij. questione.viij.vbi littera ait. Reprehensibile valde constat esse quod subintulisti : dicendo maiorem partem omnium episcoporum die noctuqꝫ cū oībus aliis fidelibus tuis ꝯ pyratas maritimos vigilare ,z ob id epī īpediāt venire. cū militū chri sit christo

seruire.milites seculi seruiant seculo.q2 nemo militans deo 2c. Ita q realiter 2 plene probatur: nullo pacto cōtra christianos licet pessimos tyrannos clerici debeant ciuitates vigilare. nam quod genus ita pessimum inter christianos/q̄ piratarum potest dari. Sed vltra ius diuinum 2 pontificium stat contra seculares maxima ratio.quam abbas siculus in.d.c.non minus et alij doctores allegant:immo iura expressa/que faciūt ad casum. q2 ipsi seculares gaudent de bonis honoribus / dignitatibus secularibus ipsius ciuitatis.habent etiam castellanias/potestatē/ rectorias tam in castris ciuitatis/q̄ in ipsa ciuitate.2 sic habent ex ciuitate honores 2 vtilitates 2 pecunias pro se 2 suis.cuius causa nec immerito vt cum si gaudent honoribus ciuitatis supportent onera.vt in regula.rationi congruit. et in regula:qui sentit onus/sentire debet commodum.2 econtra.de re iudi.li.vj.ita q videtur de iure diuino pontificio/ac per q̄ plures leges imperatorum 2 de equitate 2 ratione:sacerdotes ab omni munere 2 cēsu/preterq̄ a censu reali vt.s.esse immunes. Nec obstat q aliquando per aliquos imperatores aliter videatur prouisū in exactionibus ad pias 2 vtiles causas in.l.ad instructiones.et in.l. neminem.C.de sacro sanc.eccle. Nam nec imperatores habuerunt facultatem in his disponendi.nec leges habent locum:nec in aliquo iudicio vt supra/sunt admittende.quia ius ciuile intēdit seruare ciuilem societatem/non curans de vtilitate anime:2 ius canonicum principaliter curat de saluatione anime. vt in.c. vt animarum.de constitu.lib.vj.2 ibi per dominicum est glo. ordinaria in.c.cum contingat.de iureiur. Ideo licet ius ciuile propter societatem 2 publicam vtilitatem permitteret vsuras dandas/2 prescriptionem cum mala fide: ius canonicum quod tendit ad finem dei magis / q̄ ad societatem 2 publicam vtilitatem hominu3/ista 2 similia exclusit 2 reprobauit:2 noluit vt in his leges imperatorum locum haberent.vt in in locis preallegatis.2 in.c.non licet imperatori.x.dist.vbi littera ait. Non licet imperatori vel cuiq̄ pietatem custodienti aliquid contra diuina mandata presumere:nec quicq̄ quod euangelicis vel propheticis aut apostolicis regulis obuiet agere.hoc in.c.lege imperatorum.et in c.constitutiones.2 in.c.imperium.et quasi per totum. eadem distinctione.hoc idem in capi.nulli fas.2 in capi.violatores.xxv. questi.j.2 quasi per totum.hoc idem in.c.ecclesia sancte Marie.

in.c.que in ecclesiarũ..de cõstitutionib9.ꝛ in.c.sane xv.q.iij.in.§ sed sicut.vbi littera ait. Sed sicut circa huius operis initium ꝑmissum est:toties legib9 impatorũ in ecclesiasticis negocijs vtē dum est/quoties sacris canonibus obuiare nõ inueniũtur.hoc idem Gregorius nazãzenus scripsit imperatorib9 cõstantinopo litanũ.quod translatũ est in.c.suscipitis.x.di.vbi littera ait. Susci pitis ne libertatē verbi libēter accipit/ꝙ lex dei sacerdotali vos subijcit potestati:atqꝫ istis tribunalibus subdit. dedit enĩ vobis potestatē:dedit ꝛ principatũ multo profectiorē principatib9 ve- stris. Aut nunquid iustũ vobis videt̃:si cedat spũs carni:si a ter renis celestia superētur:ꝛ si diuinis ꝑferãtur humana. Ecce ꝙ constitutiones principuꝫ ecclesiasticis legibus postponēde sunt. vbi autē euãgelicis/ac canonicis decretis non obuiauerint:omi reuerentia digne habeantur.ita ꝙ clare decisum est de iure diui no ꝛ pontificio/imperatores ꝛ dominos temporales per suas le ges non posse venire contra libertatem ecclesiasticam:nec aliq̃d directe aut indirecte posse disponere in preiudicium ecclesiarũ ꝛ clericorum:nec ordinare. immo non solum in spiritualib9/ sed etiam in alijs ecclesiasticis temporalibus leges imperatorũ non recipiuntur in foro ecclesiastico:nisi in subsidium quando cano- nica decreta deficiũt: vt.s.ꝛ in.c.j. de no.ope.nunci.ꝛ in.c.cleri- ci.de iudicijs.ꝛ in.c.super specula.de priuilegijs.ꝛ sunt intra vul- garia. Nam cui dubium: ꝙ imperatores non potuerunt proui- dere/neqꝫ per suas leges disponere:vt prouiderũt ꝛ disposuerũt de tempore ordinandorum presbyterorum/ et de matrimonijs contrahendis per episcopos vel presbyteros:et de multis alijs ecclesiasticis ꝛ spiritualibus.cum in his nihil ad eos/sed ad chri sti vicarios ꝛ summos sacerdotes: quib9 a deo data est potestas prouidendi/pascendi/ligandi ꝛ absoluendi/ac inter lepram ꝛ le- pram discernendi. Nam licet videatur in.c.plures.ꝛ in.c.princi pales.ꝛ in.c.reatina.ꝛ in.c.nobis.ꝛ quasi per totum. lxiij. distin. ꝙ in electionibus ꝛ prouisionibus ecclesiarum ꝛ prelatoruꝫ im peratores interuenirent.hoc erat/visa ꝛ attenta tyrannide ꝛ infi delitate ipsorum imperatorum:vt maius malum euitaretur.sci licet/ne ecclesia careret pastore:ꝛ incideret in scisma causa impe ratorum. Ita voluit sentire Stephanus pontifex in. c.nosse. et tex.in.c.valentinianus.lxiij.di. Ita intellexit Guido in.d.c.reati na.vbi ait:ꝙ Leo papa.iiij.fuit natione romanus: qui fuit mul-

tum timidus: et in graue preiudicium ecclesie principi seculari se submisit. et etiam hoc confirmatur in. c. lectis. lxiij. di. vbi ait: quod Stephanus tertius natione romanus hic plus timuit lapidari cito flexus quam sanctus Stephanus protomartyr. Hoc videtur sentire Dominicus in preallegatis locis cardinalis sancti Sixti de Torquemada. in. c. j. lxiij. di. dicit: quod dabatur locus laicis/ vt interessent in electionibus summi pontificis: non quod licitum esset/ sed propter pacem et quietem ecclesie: vt sine scandalo celebraretur electio. Idem cardinalis in. c. perlecta. eadem di. dicit: quod requirebatur consensus laicorum ad euitandum scandalum illorum qui impedire possent electionem. Ita quod imperatores nec directe nec indirecte per suas leges/ neque statuta possunt: nec si catholici sunt debent contra libertatem ecclesiarum et sacerdotum earum disponere seu iudicare. immo doctores volentes aliter sentire quam ecclesia sentit/ canones ecclesie scindere dicuntur: et videntur spiritum sanctum blasphemare. Ita beatus Damasius papa statuit in. c. violatores. xxv. q. j. vbi littera ait. Violatores canonum voluntarie grauiter a sanctis patribus iudicantur: et a spiritu sancto/ instinctu cuius ac dono dicati sunt/ damnantur. quoniam blasphemare spiritum sanctum non incongrue videntur/ qui contra eosdem sacros canones non necessitate compulsi: sed libenter vt premissum est/ aliquid aut proterue agunt/ aut loqui presumunt: aut facere volentibus sponte consentiunt. Talis enim presumptio manifeste vnum genus est blasphemantium spiritum sanctum. Hoc idem in. c. nulli fas. eadem ca. et. q. vbi littera ait. Nulli fas sit sine status sui periculo vel diuinas constitutiones / vel apostolice sedis decreta temerare. nam vt ait beatus Augustinus. quod translatum est in. c. Hereticus. xxiiij. q. iij. Hereticus est/ qui alicuius temporalis comodi/ et maxime vane glorie principatusque sui gratia/ falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. et etiam Paulus in epistola ad galatas. quod translatum est in. c. heresis eadem ca. et. q. ait. Quicunque igitur aliter scripturam intelligit quam sensus spiritussancti flagitat a quo scripta: licet ab ecclesia non recesserit/ tamen hereticus appellari potest. Itaque doctores volentes aliter interpretari iura diuina et pontificia quam interpretatum et decisum est per ecclesiam: non videntur ab heresi multum distare: et multa mala a deo sperare et ecclesia. vt ipse deus ait per Ezechielem. xiij. c. qui multa mala cominatur contra inter-

pretantes seu loquentes de scripturis aliter q̄ interp̄tatum est.

¶ Questio quinta. An posito q fuisset facta concordia cum clero ciuitatis/ τ nō cum prelatis τ clericis de prouincia τ cōmitatu. An teneātur isti de comitatu soluere gabellā. Uel sic. An prelatus cuꝫ suo capitulo possit pro se τ clero contrahere/ τ clerum obligare.

Sed redeundo ad propositum τ ad casum de quo agitur. Posito casu τ non concesso: q concordia cum clero ciuitatis reperiretur facta/ τ non cuꝫ episcopis/ seu religiosis: nec cum clericis de prouincia τ comitatu celebrata: τ q predicti prelati ac clerici τ persone ecclesiastice de prouincia τ dyocesi τ comitatu non soluerunt gabellam: An hodie possint τ teneātur soluere. Et dico q non. quia si non fuerunt in concordia/ neq̄ in obligatione cum concordia nec breue fundatum in concordia non existente cum eis quo ad eos de nihilo deseruit. quia quod omnes tangit debet ab omnibus approbari. vt in. .c. ad hec in fine. de officio archidia. τ in regula. quod omnes tangit. de regu. iu. lib. vj. τ in. c. j. de censibus. eo. li. τ in. c. si archiepiscopus. de tem. ordinā. τ in. c. licet ergo. viij. q. j. et in. l. in concedendo. ff. de aqua pluui. arcen. τ bene in casu nostro facit tex. in. c. sine exceptione. xij. q. ij. vbi littera in casu de quo agitur. s. in cōmutatione ait. Sine exceptione decernimus: ne quis episcopus de reb9 ecclesie sue q̄cquam donare vel commutare/ vel vendere audeat: nisi forte aliquid hoꝝ faciat vt meliora prospiciat cum totius cleri tractatu. hoc idem in. c. j. τ in. c. nouit. τ in. c. cum apostolica. τ quasi per totum de rebus ecclesie non alienan. ita q totus clerus debebat vocari τ īteruenire in ɔcordia. Hoc idē ait tex. in. c. placuit. eadē di. τ iura sūt vulgaria. de hoc sati9 p abbatē i. d. c. non min9. ī fi. d im. ec. Tum quia clerus ciuitatis nō potuit totam religionem τ totū clerum diocesis obligare. nec in hoc seu simili sufficiebat tacit9 consensus cleri. Cum de iure in alienatione perpetua τ simili casu de quo agitur/ requiritur expressus cōsensus. vt in. c. j. de his que fiunt a prelato. τ glo. in. c. j. de rebus ec. non alie. li. vj. τ in dicto. c. sine exceptione. xij. q. ij. Et bene in casu de quo agitur per doctores in. c. contingit. de trans la. cum non solum agat de co

rum preiudicio tm: sed successorum et ecclesiarum: vbi grauius est agendum/ vt.s.in.c.veniens.de trāsac. Joan. de imola tenet expresse in casu de quo agitur in cle.vnica.de imu.ec.q qui nō concordarunt/ non tenentur soluere gabellam. Tum etiā quia papa non videtur in suo breui ligare nisi concordantes: maxime cum casus expositus pontifici de fraude notoria cessabat in clericis et religiosis de comitatu. et sic cessante causa cessat effectus. vt in.c.cum cessante.de appel.tum clerus diocesis et comitatus non fuerit in obseruantia breuis seu concordie. vt facit tex.pro istis clericis in.d.c.contingit.de transla. Nam semper cum conceditur priuilegium/ in preiudicium tertij debet stricte interpretari. vt in.c.pastoralis.d priuile.et in.c.j.et.ij.de de fi.presby.li.vj. et in.c.cum dilecti.de dona. Secus in odium concedētis. vt in c.olim.de verbo.signi.et in.c.cum dilectis.de consue.et in c.quia circa.de priuil.imo magis est: q verba priuilegij interpretantur contra significatū vocabuli/ vt non ledatur ius tertij.et in.c.sup eo.de offi.dele. Vide singularem doctrinā Dominici i.c.dudū: de preben.li.vj.in tertia col. Nam potest dici: q istud priuilegiū fuit concessum ex liberalitate pape: cum nisi motu proprio esset concessum/ non dicitur concessum ex liberalitate.ita tenet Dominicus et alij doc.in.c.si motu proprio.de preben.li.vj.

¶ Questio. An posito casu/ q breue nō teneat: An dominiū seu cōmunitas secularium posset se iuuare seu tueri in perceptione gabelle ex possessione quam asserunt habere contra ecclesiasticos per decem/ viginti/ et triginta annos.

Sed posito/ q Breue non teneret: prout videtur ex supradictis q non teneat: An dominiū possit se iuuare et tueri ex eo/ q allegant fuisse in possessione leuandi seu percipiendi gabellas a clero et religiosis de ciuitate per.xx.et.xxx.annos. In quo breuiter dicendum est/ q non. Nam certum est: q sine possessione nō currit prescriptio. vt in.c.causā que.de prescrip.et in regula sine possessione.de re.iur.li.vj.et nulli dubium: q laici decimas et gabellas clericorum non possunt possidere: quia de similibus sunt incapaces. Nam vt ait Abbas siculus in dicto.c.causam que.in prima colum.et i.c.ad aures.e.ti.in pn.q licz aliqua spiritualia possint possideri ex priuilegio pape per laicos: non tamen prescribi.

et ibi per alios doc. Nā vt ait idem Abbas in.d.c.causam que. de prescrip.z in.c.querelam.de elec.ꝙ licz fundatores ecclesia-rum sint capaces possidendi ius presentandi seu ius patronatꝰ: nō tamen propter hoc oēs laici sunt capacēs iuris patronatus. nec alij ꝙ̄ fundatores/autˀdotātes ecclesias/seu dantes fundū seu predium pro ecclesia edificanda possunt possidere ius patronatus:nec cōtra ecclesiam prescribere ius patronatus/aut ius presentandi.vt ibi. Nam vt ait idem Abbas in.c.constitutis.de elec.in quarta colum.ꝙ stātes in possessione/iure resistente/nullum cōmodum seu suffragium debēt habere ex possessione. neqꝫ cōntra ius proprietatis possunt habere effectum restitutorium. hoc tenet Jo.an.in.c.cumana.e.ti.hoc tenet Inno.in.c.ij.de in inte.resti.facit tex.z theorica doct.in.c.ad decimas.de resti.spo. libro.vj.z in.c.j.de prescrip.eodem libro. Nam vt ait ip̄e Abbas in.c.massana.de elec.in tertio notabili.ꝯsuetudo non potest reddere laicos capaces iuris spiritualis: maxime si cōsuetudo esset contra ius diuinū.etiam si esset consuetudo tanti temporis/de cuius initio non staret memoria.vt in.c.j.z in.c.quanto.z in.c. fi.de consue. Nam laici etiam ex donatione non possunt prescribere spiritualia.nec titulus daret bonā fidem:nec causaret prescriptionē:cū error iuris impedit p̄scriptionē.vt in.c.ondum.de deci.z in.c.c.ap̄lice.de dona.z ibi p Abbatē/z alios doct.facit tex.in.l.nunꝙ̄.ff.de vsuca. Nā vt ait idē Abbas/z alij doct.in.c. bone.ij.de postula.prel.ꝙ exercens aliqͦd ius ex grā/non videt acquirere possessionem illius iuris/ad hoc ꝙ possit petere restitutionem. Nec casu quo daretur vera possessio in dominio seu communitate Seneñ.percipiēdi gabellam:que indistincte aut simpliciter de iure dari non potest:non curreret prescriptio minori spacio q̄draginta annoꝝ.vt in.c.illud.z in.c.de quarta. z in c.ad aures.z quasi per totū de prescrip.z in auc. quas actiones. C.de sacrosan.eccle. Facit textus in.c.accidentibus.de priuile. vbi Abbas ait:ꝙ contra priuilegia ecclesie non currit p̄scriptio minori spacio ꝙ̄.xl.annorum.vbi Joan de Jmola in recollectis suis ait expresse:ꝙ contra libertatem ecclesie nulla currit prescriptio.quia incapaces/ut supra.z ibi per alios doctores facit tex. tus.in d.c.de quarta.de prescrip.vbi Abbas in.ix.col.ait: ꝙ in si milibus z grauiter preiudicialibus/etiam in corporalibus non datur prescriptio(maxime in iure canonico)minor ꝙ̄.xl.annoꝝ.

Immo aliqui doc. ibi voluerunt tenere et affirmare: quod in possessione discontinua/que non omni hora et die cōtinuatur a possessore/sit necessariū tempus duplicatum. s. lxxx. annorū. Nā omnia iura fauēt libertatibus. vt in. c. cum olim. in. §. pen. et in. c. ex ore. in. §. fi. de priui. vnde fauores ampliantur/et odia restringuntur. vt in. c. tua. de decimis. et in. c. j. de filijs presby. lib. vj. et in regula odia. de regu. iu. eo. li. et. ff. de lib. et postu. l. cum quidā. Ita quod nullo pacto dominiū seu communitas poterit se iuuare et tueri ex prescrip. tum quia incapaces/et sic non possessores. tum quia ex narratis in Breui/in quo absoluuntur a censuris ex perceptiōe gabelle ab ecclesiasticis personis/de facto videntur esse de iure male fidei possessores. cum qua de iure canonico nulla currit prescriptio. vt in. c. fi. de prescrip. et in regula. ij. de reg. iu. li. vj. Nam certum est: ad causandum et tenendum bonam fidem/erat necesse: de vigore Breuis auctoritate ordinarij seu delegati iuris ordine seruato. s. vocatis quorum interest et vocandis: dominium poneretur in possessiōe percipiēdi gabellas a clero. vt singulariter ait Abbas in. c. cōsultationibus. de iure patronatus. Et sic his nō obstantibus/dominium seu communitas propter iuris errorem non potuerunt stare in bona fide: et sic nec prescribere. vt. s. imo propter malā fidem tenentur ad restitutionem. vt in. c. grauis. et in. c. conquerēte. de resti. spo. et in. c. dilecti. de priui. et ibi per Abbatem in. iij. col. et iura sunt vulgaria. Nec in istis spiritualibus valet consuetudo/quantumcūque antiqua in preiudicium ecclesiarū. cum non possit stare sine peccato. vt in. c. j. et in. c. ad nostrā. et in. c. cum inter de consuetudine. nam non quod fit/sed quod fieri debet est attendendum. vt in. c. cum causam. de electione. Nā quanto antiquior: quia cum peccato: tanto magis reprobanda/et citius de medio tollenda. vt in. c. fi. de consue. et in. c. cum in ecclesie. de symonia. Nam veritas preferenda est consuetudini. vt in. c. mala aūt consuetudo. et in. c. veritatē. et in. c. si cōsuetudinē. et in. c. qui contenta veritate. viij. di. Nam vt ait Anto. in. c. fi. de consue. et Dominicus in. c. j. de consti. li. vj. quod consuetudo que repugnat ecclesijs/repugnat fini dei/et fini publico. quia ius publicum consistit in sacris et sacerdotibus. vt. j. di. et. c. ius publicū. et si consuetudo videatur facere vtilitati publice/et repugnat fini dei: sicut de dandis vsuris/ratione finis dei dicitur irrationabilis et cum peccato. licet et alio modo sit in fauorem publice vtilitatis/non

tenet:nec ꝙtumcūqꝫ antiquā valet.vt in locis preallegatis.

¶Questio septima. Si posito/ꝛ non concesso:ꝙ priuilegium teneret:an cōmunitas seu dominiū possit hodie clericis augmentare gabellā.

Sed posito ꝛ non concesso/ꝙ rescriptum seu priuilegiū essꝫ validū ꝛ teneret:ꝛ clerici tenerentur ad solutionē gabelle.an hodie dominiū posset gabellam augmentare. Et dicendū est ꝙ nō. tum quia non liceret a concordia recedere: presupposito ꝙ ꝯcordia fuisset.facit tex.vt in.c.ij.de rebus ecclesie nō alie.li.vj. in fi. vbi inter alios doctores optīe Ancharanus ait:ꝙ paria suntilli cite contrahere:vel ex cōtractu licito vltra debitū aliquid vsurpare. Dicit aūt licitū/quicq̄d venit de natura ꝯtract⁹/vel ꝯuētione legitima. Nā idē est cēsuꝫ seu gabellā de nouo imponere/ aut impositā augere.vt in.c.ꝓhibemus.de cēsib⁹.qđ fuit in cōsilio lateraneū.sed certū est/vt probatur:ꝛ est notorium:ꝙ cōmunitas/ seu dominium hodie sine pena censurarū/de quibus supra/non posset imponere gabellā presbyteris.ergo nec augere.vt ibi:ꝛ in c.grauis.ꝛ in.c.scientes.eo.ti.de censibus. facit tex. ꝛ ibi ꝑ doc. in.c.pastoralis.de rebus ecclesie nō alie.ꝛ in.c.predia.xij.q.ij. et bene in casu de quo agitur per abbatē ꝛ doct.in.c.preterea.j.de transactio. Nam cui dubiū per nouam impositionem/seu statutum de gabella videatur dominium seu cōmunitas grauare ecclesias:ꝛ ꝯtra carū libertatē venire/ꝛ cēsuras incurrere. vt in.c. graue.ꝛ in.c.nouerit.de sñia excō.ꝛ in locꝭ ꝑallegatꝭ. Immo magis graue dicendum est:ꝙ aliquis dominus seu cōmunitas que recognoscit imperatorem/seu aliūm in superiorem :nō posset ex se licite nouam gabellaꝫ laicis ꝛ subditis imponere:aut antiquā augmentare.vt in.c.super quibusdam.in.§.preterea.de ver. sig. Et si imponeret ecclesiasticus/cōtra talem dominum posset per censuras procedere:ꝛ eum excōmunicare.vt est tex.in.c.innouamus.de censi.ꝛ ibi bene per doct. Et sic clare constat ꝛ breuiter: ꝙ non licet dominio seu cōmunitati/in casu quo licite antiquā gabellam recepissent hodie eam augmentare.

¶Questio octaua. An posito ꝙ Breue ꝛ priuilegiū teneret:An dñiuꝫ seu cōmunitas teneat facere recōpensā integrā soluēs gabelle.

Sed posito vt supra in proximo articulo: q Breue esset validum: et clerici tenerētur soluere gabellā: An dominiū teneat facere integras compensas/ad hoc q non dicantur venire cōtra libertatē ecclesiasticam. ¶In quo dicendū est: q tenentur facere integram compensam et restitutionē gabelle solute per ecclesiasticos. Pro cuius fundamento faciūt oīa iura superius pro libertate ecclesiarū et sacerdotum seu clericorū allegata. vbi cōstat: q etiam si clerici vellent non possent soluere gabellā: nec seculares sine censuris recipere: nec prelati sine lesione conscientie tolerare. Neqȝ papa simpliciter/vt diximus/potest cum secularibus in hoc dispensare. prout sancte memorie Pius secūdus qui vtrūqȝ ius diuinum et pontificiū/et alia de libertate ecclesiastica non ignorabat. ideo sanctitas sua ne veniret contra dictam libertatē: neqȝ clericos ac dominiū senen. in cēsuris et in indignatione diuina illaquearet: vt satisfaceret vtriqȝ parti et dominio in obuiando fraudibus. in s. dicta ciuitate sibi a dominio seu communitate relatis: credendo precessisse concordiā: p suū Breue protestans: nolle venire contra libertatē ecclesiasticaȝ: permisit iuxta concordiam clericis/vt soluerēt gabellā. et ne ex solutione gabelle clerici damnū paterētur/teneatur cōmunitas facere recompensam et restitutionē solutionis gabellarū singulis annis. Ex quib⁹ verbis pōtificis expresse et clare apparet/ esse de eius voluntate: in minimo nolle grauare clerū: neqȝ ecclesiasticas psonas. Nam de natura istius vocabuli compensa: licet non quo ad eum qui compensat infinitum pro finito / sed inter homines idem est sicut tantū dare seu recipere. al's non diceretur proprie seu vera compensa. vt in. c. constitutis. de reli. domi. nam cui dubium: si presbyter soluit centum libras pro gabella: et non re habet nisi. xx. qui non videatur grauari in libertate: et cōmunitas seu dominium venire contra libertatē/et in censuris incurrere. p ut in locis preallegatis. facit bene tex. in. c. clericis laicos. in. §. nos igitur. de immunitate ecclesiarū. li. vj. vbi excluditur omnis numerus solutionis. tam. x. q̄s. xx. q̄s. centū. Nam licet dicta decretalis sit abrogata per cle. vnicam. eo. ti. nihilominus ratio et fundamentum decretalis in hoc potest allegari. et locum habet Glo. est ordinaria in. c. nouit iuxta textū. de iudi. in parte quicūqȝ. et ibi per Innoc. et alios doct. facit tex. in. l. eas. ff. de capi. diminu. Nā ita leditur libertas in minimo sicut in maximo. quod

est contra intentionem pontificis et eius Breuis. Nam vt ait beatus Jacobus in canonica sua.c.ij. Quicunq3 totam legem seruauerit/offendat autē in vno/factus est omnium reus. hoc idē si vnus ieiunat preter vnam diē/quadragesimā totam fregisse videtur. vt in.c.non liceat.de conse.di.iij. Preterea certū est et non potest negari: qd̄ fe.re. Pius dicit in Breui vt supra/in cōpensaz et restitutionē solutionis gabellarū. ex quo vocabulo restitutionem idem Pius expresse voluit ad totū quod soluūt clerici eis integre restituatur: al's non diceretur vera restitutio solutionis vt in.c.cum tu.et in.c.tua.et.c.consuluit.et quasi per totū.de vsuris. vbi si.puidetur vt quis restituat vsuras: vt quis intelligitur integras. et iura sunt vulgaria. facit bene tex.in.c.pisanis.d̄ resti. spo.quasi in fi.ibi.in parte plene ac libere. ita q̄ illa est vera restitutio que est plena et libera. vt in.c.cōquerente.eo.ti.ij.q.ij.quasi per totū. Ita q̄ ex verbis et ex intentione pontificis satis cōstat q̄ cōmunitas tenebatur compensam equalem et integram restitutionē solutione gabelle psonis ecclesiastic3 facere. Quia quādocunq3 a iure videt̄ cōcessa facultas pontifici/aliqua que sunt d̄ iure diuino cōmutandi: intelligitur/q̄ non possit nisi in melius respectu illius actus particularis cōmutare. vt puta in casu de quo Inno.et alij doctores in.c.cū ad monasteriū.de statu regu. et Hostieā.in summa.in ti.de voto aiunt. q̄ si quidā rex saracenorum vellet cum suis subditis/si daretur sibi vna monialis in vxorem/effici christianus. q̄ papa debet ibi propter maius bonū fidei et totius christianitatis/et sic propter maius bonū vniuersale cum dicta moniali vt contrahat matrimoniū et votū religionis quo ad deum et fideles in melius cōmutare. Sed cessante casu maioris boni/aut vtilitatis vniuersalis/non posset contra ius diuinum venire: neq3 in alium/aut minus bonū cōmutare. s.q̄ clerici soluant centū: et facere cōmutationē q̄ recipiāt decē. Neq3 credēdum est qd̄ dominiū ait: q̄ papa vt eis benefaceret vsus est ista liberalitate. cū non dicat̄ liberalitas de alieno. Nam licet papa videatur dominus et vniuersalis administrator rerū ecclesiasticarū: non tamē ita dominus/vt ista et similia in perpetuū poss3 ab ecclesia et successoribus alienare re/nec abdicare. vt in.c.non liceat.xij.q.ij.et in.c.nihil.in fine de prescrip.et in.c.q̄3 piculosum. vij.q.j. ita q̄ clare constat attenta doctrina pōtificis ex eius verbis in Breui/et magis ex intentione: nolle grauare clericos/nec

contra libertatem eorundem venire. Cui intentioni in rescriptis et privilegijs magis standum est quam verbis. vt in. d. c. super litteris. de rescrip. et in. c. sup eo. et causamque. de offi. delega. vt in. c. ex multiplici. de deci. et in. c. quanto. de privile. quia licet verba rescriptorum seu privilegiorum consideranda sint. vt in. c. porro. et in. c. accepimus. de privile. magis autem mens/seu intentio principis consideranda est. vt in. c. humane. in princi. xxij. q. v. quia non sermoni res/ sed rei sermo est subiectus. vt in. c. intelligentia. de ver. sig. Nam in. c. in his. eo. ti. pontifex ait. Non debemus considerare verba/sed voluntatem. cum non intentio verbis/sed verba intentioni debet deseruire. Interpretatur hoc idem in. c. marchio. j. q. j. vbi Hieronymus ait. Nec putemus in verbis scripturarum esse euangelium/sed in sensu: non in superficie/sed in medulla: non in sermonum folijs/sed in radice rationis. Hoc idem ait Augusti. quod translatum est in c. his autem. xxij. q. ij. Non consideratis rebus ipsis de quibus aliquid dicitur: sed sola intentione dicentis. Itaque in Breui ex intentione dicentis. s. sancte memorie Pij satis clare: constat dictum Pium nolle venire contra ius diuinum et pontificium: et sic neque contra libertatem ecclesiasticam: neque in minimo velle grauare clerum et personas ecclesiasticas in solutione gabelle. Et sic voluit/vt clerici haberent compensam singulis annis: et integram restitutionem solutionis gabelle per clericos facte. immo si bene consideretur Breue et realiter aduertatur: sancte memorie Pius nihil concedit dominio seu communitati percipiendi gabellam a clero in futurum. sed tantum concordiam narrat: et a censuris pro gabellis perceptis absoluit. vt supra dictum est in questione prima. in fine. Itaque videtur satis constare: quod casu quo Breue teneret: et clerici seu ecclesiastice persone tenerentur ad solutionem gabelle/ teneantur habere integram compensam: ne de libertate lesa tam contra soluentes quam contra recipientes deus irascatur. Cui et filio sancto simul paracleto/laus honor virtus et gloria in secula seculorum. Amen.

Finis prime partis tractatus de libertate ecclesiastica.

Joannis lupi apostolice sedis

protonotorij in secundam partem de libertate ecclesiastica ad reuerendissimum patrem. d. Franciscum sancte romane ecclesie sancti Eustachij. diaconum: cardinalem ecclesie Senen. Prefatio.

Reuerendissime domine: satis lachrymandum est. vt. d. t. Reuerendissima videt: qd quasi omnis status ecclesiasticus vbiq; locorum lamentatur cum Hieremia: et clamat cum Gregorio dicens. Domina gentium facta est sub tributo magno/ac sub maxima subiectione et imperio secularium. cum non nullis seculari bus videatur obsequium deo prestare/ dum persequuntur clerum et opprimunt ecclesiasticas psonas. et vt magister nr ait. Facti sunt odio omnibus hominibus propter nomen suum. Et qr aliquando non sunt pastores/nec sacerdotes. de quibus ipse redemptor ait. s. Bonus pastor animam suã ponit pro ouib9 suis: necesse est vt frequenter questio ista de libertate et immunitate ac de violatione ipsius libertatis apud doctores ventiletur: ac a pluribus de hoc queratur. Et cum reuerendissime pater dieb9 elapsis fuissem interrogatus a nonnullis curialibus: an liceret principib9 seu dominis tẽporalibus/ clericos aut ecclesiasticas personas in exiliũ tradere: et de quibusdã aliis questionibus que ad ecclesiasticã libertatẽ expectare videnẽ. Respõdi tũc breuit que mihi in mentẽ ex tẽpore venerũt. Nũc aũt postq̃ aliquãtulum fuit necesse magis in ista materia cogitare: nec aliquos libros ratiõe questionis gabellarũ seu exactionũ supra scriptarũ reuoluere: decreui nõnulla scribere/ac scripta in publicũ tradere. licet aliq̃ in vtroq; libello repetanẽ. qr fm diuersã et subiectã materiã hoc nõ potuit euitari vna cum dicta questione exactionũ/vt in occurrẽtib9 videãẽ. in quib9 credo sat ondisse et pbasse: nõ licere tm principib9 seu dominis tẽporalib9 in spũalib9 seu ecclesiasticis quãtum forsitã existimãt et psumunt. oĩa subiiciẽs sedis apostolice. d. t. Reuerẽdissime determinatiõi et correctiõi.

¶ Prima questio. An pncipes seculares/seu domini temporales possint clericos seu ecclesiasticas personas in exilium tradere.

In pmo casu dicẽdũ est: q̃ supdicti seculares d iure et sine crimine sacrilegii nõ pñt facere. qr certũ ẽ reglr et ordiarie: seclares nullã hñt iurisdictionẽ in psonis ecclisticis: nec eccliasticos pñt astringere aut iudicare. facit tex. in. c. ii. de fo. cõ. vbi in ocilio Parif. Ita decisum est hoc idem in. c. non placuit. et in. c. laicis. et in c. si q̃is principam. xvi. q. vii. facit. tex. in. c. clericum. et in. c. siluester. et in. c. nullus iudicuz. licet palea. et quasi per totum. xi. q. i. fac. tex. i. c. i. et. ii. p to. xxi. q. v. facit bñ tex. i. c. bene q̃dẽ. in pnci.

⁊ in fi. ⁊ in. c. denique. ⁊ quasi per totum. xcvj. di. ⁊ in. c. si quis dein ceps. xvij. q. iiij. facit tex. in casu nostro. in. c. cum non ab homine. de iudicijs. vbi interrogatus Celestinus. iij. an licet regi/ vel alicui seculari persone iudicare clericos cuiuscunque ordinis/ siue in furto/ siue in homicidio vel periurio ⁊c. Respondit. tales ante depositionem ⁊ incorrigibilitatẽ iudex secularis iudicare seu punire non valet. vbi tex. in fi. post depositionẽ ⁊ incorrigibilitatem dat locuz secularibus: vt tales clericos possint corrigere/ iudicare/ ⁊ in exiliũ tradere. facit tex. in. c. vt fame de sen. excõ. vbi prohibetur secularibus capere clericos criminosos sine licentia iudicis ecclesiastici. hoc idem in. c. si iudex laicus. de sen. exco. li. vj. ⁊ iura sunt vulgaria. Immo non solũ clerici non coniugati: sed cõiugati cum vnica ⁊ virgine habitũ ⁊ coronã deferentes/ in criminalibus priuilegio fori ⁊ etiam canonis gaudent. vt in. c. vnico. de cle. coniu. in vj. ⁊ sic probatur aperte quod clericus aliquis non potest puniri/ nec iudicari a laicis. immo nõ põt reconueniri in criminali aliquo pacto coram seculari vbi erat auctor. vt in. c. qualiter. de iudicijs. ⁊ in. c. at si clerici. ⁊ cuz non ab homine. de iudicijs. Immo quod magis est: in casu negligẽtie ipsius ecclesiastici secularis contra clericos intromittere se non valet. vt in. d. c. qualiter in parte. ibi. quod omnino fieri prohibemus. Nec etiã si clericus vellet istud priuilegiũ potest renũciare/ et iurisdictioni secularium se submittere. vt in. c. si diligenti. ⁊ in. c. significasti. de fo. cõp. ⁊ in. c. contingit. de sen. excõ. Dixi autẽ regulariter ⁊ ordinarie clericus non potest iudicari a laicis. quia specialiter iudicat in causa feudi. vt in. c. verũ. ⁊ in. c. ex transmissa. de fo. cõ. licet archidiaconus. in. c. vnico. de cle. coniu. in. vj. licet etiam in causa feudi non possit cõueniri coram seculari. quod nõ videtur incõueniens. Hoc Joan. an. licet ipse in conclusione asserit: quod licet in causa feudi possit clericus cõueniri coram domino feudi/ non tamen persona clerici ratione feudi ab ipso domino feudi potest tangi seu ratione persone iudicari. Sed his non obstantibus/ oportet veniamus ad particulare: an clericus possit banniri: aut tradi in exilium a seculari. Et dico sine crimine sacrilegij/ ⁊ sine violatione libertatis ecclesiastice hoc agere nõ valet. facit bñ tex. vt dixi in. c. cuz non ab homine. de iudicijs. vbi in fine. postquam clericus est depositus ⁊ incorrigibilis/ datur ab ecclesia facultas iudici seculari: vt talem clericum possit bannire: aut in exiliuz tradere. fa

cit tex. in casu nostro. in. c. ij. de clerico excõmunicato. minis. vbi prouidetur in concilio Antioceno: q si episcopus clericũ corrigere non valet/regis iudicio ad requisitionẽ ecclesie exilio dãnetur: ita q ante requisitionẽ seu remissionẽ/aut ecclesie et iuris canonici permissionẽ iudex secularis non potest clericum bannire aut in exiliũ tradere. facit bene tex. in terminis. in. c. olim de iniurijs. vbi Bono. iij. condemnat et condemnare facit cõmunitatem Floreñ. quia banniuit episcopũ Fesulanũ contra deum et ecclesiasticã libertatem. etc. ita q videtur hoc laicis prohibitũ: et venire contra libertatẽ ecclesiasticã: dum similia faciũt. et sic sacrilegiũ incurrũt. vt in locis pallegatis. et in. c. querelã. de foro cõ. et hodie pmisum est: q seculares ista faciendo ipso iure sunt excõmunicati. vt in cle. j. de penis. Nec obstat si aliqs vellet sentire/ q illa cle. loquitur tm̃ i prelatis. nã Abbas in. d. c. olim. de iniurijs in summario intellexit: q habeat locum in omnibus clericis. cum secularis potestas que clericum banniuit condemnari debet per iudicem ecclesiasticum. et dicit hodie adde penã in cle. j. de penis. Hoc sentiunt alij doct. in predicto. c. olim. quia licet sit verũ / q alie pene contẽte in cle. non habeant locum nisi in episcopis: cui dubium/sacrilegium seu excõmunicatio non habebit locum in distincte contra seculares tradẽtes in exiliũ ecclesiasticos/ gaudẽtes priuilegio clericali. s. canonis et fori in criminali. Nã quis dubitat exilium esse penam a iure. vt in locis preallegatis. quam seculares nõ possunt imponere in clericos: quos nõ possunt punire/nec iudicare sine crimine sacrilegij et censurarũ. nam sine lesione corporali facta clerico laicus incurrit excõmunicationem. cum exercet in clericum qđ de iure exercere nõ valet. vt in. c. nuper. de sen. excõ. vbi laicus detinens clericũ in custodia publica vel priuata excõmunicationẽ incurrit. cũ vt ait Inno. et Hostiẽ. ibi magis iniuria in clerico attenditur q̃ lesio. vt in. c. contingit. in eo. ti. ¶ Sed quia dixi: ordinarie et naturaliter seculares non possunt clericos astringere: condẽnare: neqȝ bannire: aut in exilium tradere: nisi post depositionẽ et incorrigibilitatẽ aut remissionẽ p ecclesiam ad seculare factam. Restat videre: an et quãdo clericus tradatur a iure vel ab homine curie seu iurisdictioni seculari: vt possit clericũ punire/et condemnare/bannire/aut in exilium sine sacrilegio et censurarũ pena tradere. Et quia questio grauis est et periculosa: in qua videtur prima fronte iura diuersa seu varia

et doct. satis varij. necesse est videre fundamentaliter de priuilegio et immunitate clericali: et qui clerici/et quando gaudent priuilegio fori et canonis: ad hoc quod secularis nullo pacto sine censura contra tales procedere possit: et an et quando clericus censeatur de iure perdere priuilegium clericale etc.

¶Questio secunda. An appellatione clericorum quicunque clerici comprehendantur quo ad priuilegium clericale.

Pro cuius declaratione. Primo videndum est: an appellatione clericorum quicunque clerici comprehendantur/ad hoc quod gaudeant et gaudere debeant priuilegio clericali.s.fori et canonis. Et doctores dicunt quod appellatione clericorum comprehenduntur tam constituti in minoribus quam constituti in sacris. vt in.c.cum non ab homine.de iudicijs. vbi videtur prouisum quoad priuilegium clericale: appellatione clericorum/ quod etiam omnes constituti in minoribus ordinibus comprehendantur. facit tex.in.c.ij.et glo.per totum.de fo.com. Pro ista opinione facit tex.in.c.vnico.de cle.coniu. in.vi.vbi prouisum est: quod clericus coniugatus cum vnica et virgine si tonsuram et vestes clericales deferat/gaudeat priuilegio canonis et fori in criminalibus. facit fundamentum in.d.c.ij.de fo.com.quod fuit conciliale facit tex.in.c.nemo.et in.c.clericum.et in.c.continua.et glo.per totum.xj.q.j. Ex quibus supradictis videtur doct. asserere: quod appellatione clericorum comprehendantur omnes clerici etiam in minoribus quo ad priuilegium predictum clericale. nam quo ad alia comprehenduntur secundum subiectam materiam. vt in.c.cum tibi.de ver.sig.et in cle.quoniam. de vita et hone.cle. Sed licet videantur doctores assentire: quod appellatione clericorum quo ad dictum priuilegium clericale/comprehendantur omnes clerici etiam in minoribus tamen volunt sentire quod aliter et aliter gaudent et etiam perdunt priuilegium clericale. Inno.in.c.j.de apostaticis facit differentiam inter clericos constitutos in sacris: et constitutos in minoribus. vbi post alias opiniones dicit. Si clericus in minoribus facit ordini contrarium: vt quia accepit secundam vxorem/aut primam corruptam: vel fecit se militem et seuia exercuit: tunc priuatur priuilegio clericali. vt lxxxiiij.di.c.si quis clericus. sed si non fecit contrarium ordini clericali: vt quia contraxit cum virgine: nec fecit se militem: seuia non exercuit: potest viuere clericaliter/et priuilegio clericali gaudere. vt in c.seriatim.et in.c.eos.xxxij.di. Si autem viuat seculariter tenendo tabernam/vel dimittendo tonsuram. tunc ante monitionem gaudebit pri

uilegio canonis:sed post monitionez nullo priuilegio gaudebit. Hostie.in.d.c.de apostaticis.z in.c.ppendim⁹.z in.c.cū nō ab homine..de sen.ex.quasi videt̄ sequi theoricā Inno.licz in dicto.c. j.de apostatic.videat̄ tenere:ꝙ cleric⁹ ꝯtrahēs cū corrupta gaudeat ꝑuilegio canonis.cū nō sit in ptāte sua tale ꝑuilegiū renunciare.vt in. c.si diligēti.de fo.cō.z in.c.ꝯtingit.de sen.excō.Joā. an.in dicto.c.ppēdim⁹.recitat.Inno.z sequit̄ eū.z dicit:ꝙ si clericus dimisso habitu inter bellū ꝑdit ꝑuilegiū canonis : nō autē fori.nec pōt ꝯueniri corā seculari.z si cleric⁹ nō dimittit habitū: licet faciat seu committat seuia z grauia:non perdit priuilegium clericale.

¶Questio tertia.Que differentia sit inter clericos constitutos in minoribus et in sacris quo ad priuilegium clericale.

Anto.de but.facit maximā differentiā z distinctionē inter clericos in minorib⁹/z in sacris quo ad ꝑditionē ꝑuilegij clericalis Nā in d.c.j.de apostatic.q̄si in fine.dicit post multa:ꝙ ad hoc ꝙ ꝯstitutus in minorib⁹ ꝑdat ꝑuilegium clericale/requirunt̄ quattuor.Primū/ꝙ non incedat in habitu z tonsura:sed vt laic⁹.Secūdo/ꝙ ingerat se enormib⁹.Tertio/ꝙ in ill'.se frequētet.Quarto/ꝙ in illis deprehēdat̄/z ꝙ ad hoc vt ꝯstitut⁹ i sacris ꝑdat ꝑuilegium clericale/dicit requirunt̄ sex.s.ista quattuor.z quintū ꝙ sit monitus.sextū:ꝙ post monitionē sit incorrigibilis. Abbas siculus.in.c.cū non ab homie.z in.c.ac si clerici.de iudi.z in.d.c.j. de apostaticis.z in.c.ppendimus.de sen.excō. vbi ipse recolligit totā istam materiā.videtur sentire: ꝙ licet opinio Anto. posset stare in priuilegio canonis:non aūt in ꝑuilegio fori . cum omnes clerici de iure quo ad forū ante degradationē gaudēt priuilegio clericali.z sic asserit etiam post predicta quattuor z sex: ꝙ clerici non possunt nec debent ante degradationē iudicari a secularib⁹ vt in.d.c.cum non homine.de iudi.z in.c.si iudex leicus. de sen. excō.lib.vj.Joannes de Imola in.c.ex litteris.de vita et hone. clerico.facit vnam grauem differentiam inter clericos in minoribus/z constitutos in sacris quo ad priuilegium clericale.scilicz. Si clerici i minorib⁹ cōmittāt aliq̄d homicidiū/ aut mutilationē z ex sāguie irreglaritatē:ꝙ tl'es clerici nll'o gaudēt ꝑuilegio. cle.

Quam opinionem quasi nullus doctorum sequitur: nec appro bat.. cum dictum. c. cum non ab homine. & alia supradicta iura videntur expresse facere in contrariũ. & sic quasi omnes doct. videntur paruam differentiã facere quo ad priuilegiũ clericale inter clericos in minoribus/ & constitutos in sacris. licet omẽs doctores in ista materia videantur in multis inter se sentire cõtraria: & vt dixi a principio/ etiam videantur iura diuersa & prouisiones contrarie. Et sine dubio in simili materia esset per doct. aut summos pontifices in his que dubia/ aut diuersa seu contraria videntur/ danda vera & clara determinatio. cũ agatur de re graui & grauissima. & pluries ex ista questione/ q: non clare seu est apte decisa/ oriuntur inter ecclesiasticos iudices & seculares dissẽsiones & scandala. que semper sunt euitãda. vt in. c. dilecto. de sen ten. exco. li. vj. vbi littera ait. q hi duo gladij consueuerunt exigente necessitate sibi adinuicẽ suffragari: & iuuamẽ alterius subuenire mutua frequentius exerceri. Sed pro clariore demonstratione in presenti questione: salua correctione & determinatione maiorum: possent omnia iura concordari. & aliquãtulum opinio Imole/ licet videatur nimis rigorosa posset sub aliqua distinctione sustentari. Pro cuius declaratione est premittendum: q in ecclesia dei sunt persone eccesiastice.

¶ Questio quarta. Que dicantur persone ecclesiastice ad hoc vt gaudeant priuilegio clericali.

Sunt aũt clerici diuersi ordinis & religionis qui gaudẽt priuilegio ecclesiastico & clericali. nã sunt persone ecclesiastice in nullo ordine clericali constitute que gaudent priuilegio ecclesiastico & clericali. vt conuersi penitentes/ templarij/ & hospitalarij. vt xxvij. q. j. vt lex. & xj. q. j. aliud. & xij. q. j. duo sunt. & in. c. non dubium. & in. c. parochianos. & j. c. ex tenore. de sen. excõ. est glo. iuxta tex. in. c. quisquis. xvij. q. iiij. & glo. in. c. sciẽtia cũcti. de elec. li. vj. Dicuntur item moniales persone ecclesiastice: & gaudent priuilegio ecclesiastico/ seu clericali. vt in. c. de monialibus. de sentẽ. exco. Dicuntur nouitij in religione: licet in nullo ordine constituti etiã infra annum probationis persone ecclesiastice. vt in. c. religioso de sen. exco. Dicitur enĩ clericus de prima corona. dicitur clericus in minoribus. dicitur in sacris subdiaconus. diaconus.

⁊ p̃sb yter.iter q̃s credo.salua correctiõe seu determinatiõe maioꝝ q̃ ad p̃uilegiũ clericale ⁊ alia d iure sit maxima differẽtia. Sũt aũt clerici de prima tonsura ⁊ in minoribus cõiugati. et isti vt dixi si contraxerũt cum vnica ⁊ virgine:⁊ coronam ⁊ habitum clericalē deferant.in duobus.s.canonis ⁊ fori in criminali gaudent priuilegio clericali.vt in.d.c.vnico.de cleri.coniu.in.vj.tamen si habitum clericalē ⁊ tonsuram nõ deferũt: aut contraxerunt cũ corrupta/seu secunda vice:ipso iure priuantur omni priuilegio clericali.vt in.c.vnico.de biga.li.vj. Et sic non potest sustẽtari opi. Hosti.cõtra Inno. q etiã bigamus gaudet priuilegio canonis. nisi vt supra dixi/factus esset religiosus.qm̃ licz non posset pmoueri/tanq̃ ecclesiastica psona gauderet priuilegio clericali. Aut est clericus de prima tonsura tm̃:⁊ dico q iste talis si dimisso habitu ⁊ tonsura homicidiũ aut mutilationẽ cõmittat/seu ex causa sanguinis vt iudex:vel al's factus est irregularis:q in continẽti est priuatus omni priuilegio clericali.vt in.ca.ex parte.iij. de priui.⁊ in.c.j. de apostaticis.vbi videtur prouisum per Alex.iij. vt si clerici relicto habitu ⁊ ordine clericali in apostasiatanq̃ laici cõuersantur:si in criminibus cõprehensi teneantur per censuram ecclesiasticã non poterũt liberari:ita q apparet ex ista decretali/q clerici tm̃ de prima corona ante monitionẽ in isto casu priuant omni priuilegio clericali.licet glo. velit tenere q retineat p̃uilegiũ canonis. qđ est ĩpossibile d iure.nec ista glo.nec ibi opinio multorum doctorũ eam sequentiũ posset stare.s. q clericus non liberetur per censurã ecclesiasticam nec per iudicẽ ecclesiasticum. Et secularis eum capiens seu puniẽs nõ euitet cẽsuras. nam tex. est in cõtrariũ et etiã glo.in.d.c.ex parte.de priuile.vbi al's clerici qui dimiserunt coronã ⁊ habitũ clericalem:⁊ post delictum reassumebant: papa declarat nullo gaudere priuilegio clericali.hoc idem voluit determinate tex.in.d.c.j. de apostaticis.nam al's sequeretur maximũ incõueniens ⁊ contra alia iura disponẽtia in cõtrariũ. nam si talis clericus nõ repetitur p ecclesiasticum.⁊ secularis nõ posset euz detinere nec punire:remaneret delictum impunitũ. qđ iura hic abhorrent.vt in.c. vt fame. de senten.excõ.nam cui dubium vbi clericus gaudet priuilegio clericali:nisi q datur facultas iudici ecclesiastico clericũ repetẽdi.vt in.c.si iudex laic᷒.de sen.excõ.li.vj.vbi ait Jo.an.in nouella. q immo inuito clerico iudex ecclesiasticus tenetur eũ repe

tere. hoc tenet Inno.in.d.c.vt fame.facit tex.in.d. c. si diligēt de fo.com.z in.c.placuit.z in.c.inolita.xi.q.i. vbi si clericus i criminali seu ciuili trahatur sponte corā seculari debet per ecclesiasticum ad suū iudicium reuocari z puniri:quia ɔsensit in iudicē secularem:ita q est necesse vt iura iuribus concordentur facere differentiam inter clericos coniugatos.vt.s.z inter clericos tm̄ de prima tōsura/ seu ɔstitutos in minorib9 et ɔstitutos in sacris.

¶Questio quinta. In quibus z quādo clericus de prima corona gaudeat priuilegio clericali:z an prima corona sit ordo clericalis.

Uidelicet qsi clericus de prima tonsura tm̄/ non beneficiatus:demisso habitu clericali z tonsura:nō a casu aut ad aliquod inconueniens euitandum.vt in cle.ij.de vita z hone.cle. Sed vt ait Innoc.factus est miles /aut alia negocia assumpsit/seu officium contrariū clericatui:q iste/talis sine alia monitiōe vt merus laicus priuatur omni priuilegio clericali: z potest capi z puniri sine metu excōmunicationis a iudice seculari. vt in.d.ca.ex parte.de priui.z in.d.c. j.de apostaticis. Nam licet tex.in.c.cum cōtingat.de eta.z quali. videatur psuppōere q in prima corona cōferatur ordo : sm omnia iura in isto casu loquentia prima corona sine aliis minoribus non est. nec dicitur proprie ordo clericalis. Nā cleric9 tm̄ de prima corona nullūin ecclesia dei habet exercitiuz seu officiū sibi deputatū : sicut omnes alij in minorib9 et aliis ordinibus constituti. vt in.ca.accolitus. cum aliis quattuor sequētibus.xxiij.dist. Nam ibi in.d.c.accolitus. concilium Carthagineñ.disposuit vt accolitus cū ordinat ab episcopo quidem doceatur qualiter in officio suo agere debeat.et ab archidyaco. accipiat ceroferariū cū cereo.et etiā accipiat vrceolū vacuum ad suggerendū vinū in eucharistiaz sanguinis christi.in.c. exorcista datur sibi onus imponēdi manum super baptisato.i.c. lector.datur s.bi liber vt sit relator verbi dei.in.c.ostiarius.datur sibi claues rerum sacrarū.Clerico autē de prima tōsura nullum officium aut exercitium in ecclesia dei a iure sibi dat. Ideo non potest proprie dici ordo. Ita tenet magister sentētiarum in iiij.xxiiij. di . vbi postq̄ nominauit septem ordines supradictos. ait . Corona enim signaculum est quo signantur in partem sor-

ctis ministerij diuini. Ita tenet expresse q non sit ordo corona beatus Thomas in summa .iij. partis. q.xxxv. articu.ij. Pro cuius fundamento allegat supradictam rationem. tenet hoc expresse q non sit ordo in eadem .iij. parte. q. xl. arti. ij. Pro cuius corroboratione ait: q corona habet ulterius aliquod speciale quod ei respondet sicut signatum signo: sed hec non est aliqua specialis potestas: et ideo in corona nō imprimitur character. nec est ordo etc. et sic Hieronymus scribens ad suum leuitam. vt translatum est in .c. duo sunt. xij. q. j. videt presupponere: q corona in capite ab institutione ecclesie fuit vt sit signum clericatus. Ita videtur q corona sit ianua ordinum: et ostendat clericum et intentionem recipientis coronam esse clericandi. licet ipsa per se proprie non cōtineat ordinem nec exercitium ordinis. vt supra. hoc probat tex. in .c. j. xxv. dist. vbi sanctus Isidorus scribens ad Ludifredum officium episcopi et ceterorum in ecclesia dei ponit. s. ostiarium: exorcistam/ accolitum/ lectorem/ subdyaconum/ dyaconū. et presbyterum et episcopum. Inter quos non ponit clericum de prima corona vt dixi. quia nullum habet in ecclesia dei a iure exercitium. facit bene tex. ad hoc q non dicatur proprie ordo prima tōsura. in .c. cleros in prin. xxj. di. vbi littera ait: Generaliter clerici nuncupantur omnes qui in ecclesia christi deseruiunt. suorum gradus et nomina sunt hec. Ostiarius/ psalmista/ lector/ exorcista/ accolitus/ subdyaconus/ presbyter/ episcopus. et sic iter istos non numeratur clericus tm̄ de prima corona. cum nullum exercitium a iure in ecclesia christi censeatur habere: neq3 proprie ratione ordinis dicatur clericus/ sed tm̄ videatur habere signū clericatus et profiteri velle ad clericatum et ordines per coronam venire. Pro ista opinione facit textus in .c. degradatio. de penis. libro. vj. ibi. raditur caput illius seu tondetur: ne tonsure seu clericatus vestigium remaneat: ita q corona videtur vestigium clericatus. id est signum clericatus. ita dicit Joannes andree in dicto capitulo. degradatio. facit pro ista opinione textus in. §. ne vero. xj. q. j. vbi littera ponit expresse qui proprie appellatiōe clericorum comprehendantur. inter quos non ponitur clericus de prima corona tm̄. ita q multi sācti patres vident tenere: q prima corona nō sit ordo: et etiā omnes sancti doc. hoc vt. s. affirmāt. et vt ait tex. xxj. di. in sūma. et glo. quātū ad sacrā scripturā exponēdā preualet sctōꝝ auctoritas. quātū aūt ad causas diffiniēdas preual3 auctoritas

romanorum pontificũ. Sed hic/ꝙ non sit ordo/fuit auctoritas multoꝝ sanctoꝝ/⁊ multoꝝ pōtificū:licȝ solus Innocētius q̄rtus in.d.c.cum contingat.de eta.⁊ quali.voluit dicere/ꝙ prima ton sura sit ordo.quod vt possit saluari/debet intelligi ſm alios pō tifices ⁊ doctores sanctos. Ita clare constat:ꝙ clericus de p̄ma corona nō dicatur constitutus in aliquo ordine proprie/in quo imprimatur character: sed potest dici sic in ordine clericali.s.in statu seu ꝓfessiōe clericali.⁊ sic debet intelligi.c.j.de apostaticꝭ: vbi ordine dimisso.s.ordine pro religione clericali. Nam vt dixi/ largo modo assumitur ordo in clerico de p̄ma tonsura pro alio q̄ pro vero ordine clericali.vt in alijs multis assumitur ſm sub iectam materiam.vt in.c.cum ordinem.de rescrip.⁊ in.c.consti tutionē.de regu.in.vj.⁊ in cle.eos.de regu.vbi assumit̄ ordo prō religione.imo inter seculares datur ⁊ dicitur de iure ordo.vt in c.si quis deinceps.xvij.q.iiij.vbi littera inter alia dicit/cuiuscū̄ꝗ ordinis laicorū.quod debet intelligi.s.ordinis.i.status seu pro fessionis laicorum.⁊ sic non videtur inconueniēs/ꝙ isti tales cō stituti tm̄ in prima corona/⁊ etiam in minoribꝰ:qui non compel luntur viuere clericaliter: sed possunt contrahere matrimoniū/ et viuere laicaliter:faciliter perdāt priuilegiū clericale.sicut no uitij stantes in religione:qui vt dixi/infra annū probationis licȝ meri seculares gaudent priuilegio ecclesiastico ⁊ clericali:⁊ de posito habitu religionis:ad habitum suū redeuntes: tanq̄ meri laici/nulla monitione premissa/facti sunt de iurisdictiōe secula ri. Quod idem est:⁊ eadem ratio militat in clerico in minoribꝰ: et maxime in clerico de prima tonsura tm̄.qui si ex deliberatiōe/ et non a casu coronā ⁊ habitū clericalē dimittit: quia videt̄/ vt dixi/profiteri nolle/stare/neꝗ ascēdere ad verū clericatū:vt lai cus remanet/perdito omni priuilegio clericali sub iurisdictione seculari.vt in.d.c.j.de apostaticꝭ.⁊ in.d.c.ex parte.de priuile.q̄si hoc videtur sentire Jo.an.in nouella.in.d.c.vnico.de cleri.con iuga.in.vj. Nam al's si aliquis vellet tenere opinionē glo.de di. c.j.de apostaticis.⁊ doctorum illam sequentium:ꝙ iudex secu laris non habeat iurisdictionē in clericū apostatam homicidā. vt in.d.c.j.solum propter detentionē iudex secularis incurreret censuras ⁊ excōmunicationē.vt in.c.nuper.de sentē.excō.⁊ tunc iudex ecclesiasticus/vt de iure tenetur/etiam iuncto clerico fe cisset repetitionem.vt in.c.si iudex laicus.de sentē.excom.li.vj.

q̄ multū facit pro ista opinióe: licʒ doctores aliqui allegēt ꝑ parte contraria. Nam ibi dicit littera: si clericus delinquens est talis qui debeat gaudere priuilegio clericali: ꝙ tūc habet locū repetitio. ergo ecce littera que presupponit ꝙ sunt aliqui clerici q̄ non gaudent priuilegio clericali: neqꝫ debent repeti per ecclesiasticum: etiam si detineantur apud secularem. Nam hoc non potest intelligi de clericis in sacris constitutis: qui ante degradationem realem vel fictam a iure vel ab homine que fit contra absentem/gaudent priuilegio clericali. vt in. d. c. cum non ab homine. de iudicijs. ꝛ in. c. nouimus. de ver. sig. neqꝫ potest intelligi de clericis in minoribus deferentibus habitum ꝛ tonsuraʒ. quia tales gaudent priuilegio clericali. vt in. di. c. cum non ab homine. ꝛ in. d. c. ij. de foro com. ꝛ in locis preallegatis. neqꝫ proprie habꝫ locum in clerico bigamo. vt refert glosa in. d. ca. si iudex laicus. nam bigami non proprie appellantur clerici. vt in. d. c. vnico. de bigamis. in. vj. ergo est necesse littera intelligatur de clericis in minoribus: maxime de prima corona tm̄/coronam neqꝫ habituꝫ clericaleʒ deferētibus. in quibus de iure nulla est necessaria degradatio. quia dum coronam ꝛ habitū clericalem ex deliberatione dimittunt et negocijs secularibus se immiscent: a iure habentur pro degradatis. vt in. d. c. ex parte. de priui. ꝛ in. c. Joan. de cle coniu. Nam ita loquitur. c. degradatio. de penis. in constitutis in minoribus deferentibus habitū ꝛ tonsurā. Nā licet priuilegium clericorū in minoribus ad alia se extēdat: quoniā priuilegium coniugatorū nihilominus eoꝝ priuilegiū seu prerogatiua consistit sicut in coniugatis in delatione habitus et tonsure. Cum vt dixi nec coniugati neqꝫ non coniugati constituti in minoribus si non sunt beneficiat/aut volunt retinere beneficium non compelluntur viuere clericaliter. sed ad sui libitū habitum ꝛ tonsuram possunt dimittere: ꝛ cum his per consequens priuilegium clericale renunciare. vt in. d. c. vnico. de cleri. coniu. ꝛ in. d. c. Jo. ꝛ in. c. si qui vero. ꝛ in. c. seriatim. ꝛ in. c. lectores. xxxij. di. facit tex. iuxta. glo. in. c. tue. de apost. vbi clerici apostate velint nolint compelluntur in habitu ꝛ corona: ꝛ alijs viuere clericaliter vbi glosa ꝛ doctores intelligunt. hoc habet veruꝫ in constitutis in sacris. qui licet velint non possunt relinquere ordinē neqꝫ habitum clericalē. vt in. c. decernimus. xxviij. di. ꝛ in. c. j. qui clerici vel vouentes. ꝛ in locis preallegatis. neqꝫ obstat. c. clericus. in. j.

z.ij.de vita z honestate clerico. vbi prohibetur ne clericus nutri at comam aut barbā. Nam intelliguntur in constitutis in sacris aut in beneficiatis/seu in minoribus volētibus in ecclesia dei in officijs suis ministrare. Ita videtur puisum in.c.non licet.xxiij. dist.ita intelligitur.c.clerici.in.ij.de vita z honesta. clerico. quia presupponit in littera ibi:qꝫ coronā et tonsuram habeant congru entem: z se in officijs ecclesiasticis z alijs bonis studijs exerceāt diligēter.ita qꝫ p̄supponitur qꝫ loquatur d in sacris aut in minori bus beneficiatis:qui in ecclesia christi debent sua officia exerce re. Neqꝫ obstat.c.eos.x.q.iij.vbi clerici prohibētur habitū cleri calem z coronam dimittere. nam Inno.asserit de necessitate ha bet locum in constitutis in sacris. neqꝫ obstat quo ad priuilegiū clericale.c.j.z.ij.z quasi per totum.de foro compe.neqꝫ.c.venio. §.clericum.z quasi per totum.xj.q.j.vbi vt dixi a principio/pro uisum est: qꝫ clerici nullo modo sint conueniendi coram iudice seculari:quod debet intelligi de clericis in minoribus deferen tibus habitum z tonsuram/aut de constitutis in sacris.qui non ita de facili:neqꝫ est vt in alijs in sua potestate/habitum et coro nam dimittere: neqꝫ priuilegium clericale renunciare.vt in.c. si diligenti.et in.c.significasti.de foro compe.et in.c.contingit. de sententia excommu.z in istis habet locum.c.si vero.in secundo. de sententia excōmu. Nec obstat.c.ex litteris.de vita z honest. cleri.nam etiam loquitur in constitutis in sacris. et loquitur in alio qꝫ in priuilegio fori z canonis. nō obstante auc.presbyteros. C.de epi.z clerū. q:loquuntur in alio qꝫ priuilegio fori z canonis. neqꝫ obstat.c.vnico.de vita z honesta.clerico.lib.vj.vbi si clerici ioculatores aut buffones stant per annum in illo exercitio/ aut sunt ter moniti ante annum qꝫ ipso iure perdunt priuilegium cle ricale. Nā Joan.an ibi in nouella vult sentire:qꝫ loquatur in cō stitutis in sacris.z allegat.c.cum decorem.de vita z bone.cleri. hoc probat littera in dicto.c.vnico ibi in princi.in parte.qui cle ricalis ordinis dignitati zc. Dignitas ordinis intelligitur in cō stitutis in sacris.vt in.c.deniqꝫ.iiij.dist.sed ego credo text⁹ in di cto.c.vnico.de vita et honesta.cleri.magis proprie loquatur in constitutis in minoribus deferentibus habitum et tonsuram. in quorum obprobrium clerici tales similia exercent.z sic post an num/vel ante trinam monitionem perdunt priuilegium clerica le.z iudices ecclesiastici possunt istos tales vt non deferant ha

bitum nec coronam excommunicare. vt in dicto. ca. vnico. de bi ga. in. vj. quod secus esset in constitutis in sacris: qui ante degradationem etiam post delictum/licet graue cōpelluntur viuere clericaliter. vt in. d. c. tue. de apostaticis. et c. j. qui clerici vel vouentes. et iura sunt vulgaria. Nec obstat cle. j. de vita et honesta. clerico. et alia multa iura vbi requiritur trina monitio. Nam licet glo. vadant variando de necessitate: predicta iura sunt intelligēda vt intellexit dominus Zambarellis ibi in dicta clemen. in. ij. colum. in clericis constitutis in minoribus: coniugatis/ seu non coniugatis. vt supra dixi: deferentibus tonsuram et habitum clericalem: exercentibus tabernā et macellum et similia: que repugnant statui clericali. et volentibus gaudere in suis exercitijs et aliis: cum in similibus semper occurrunt lites et alia omni die et hora in preiudicium seculariū priuilegio clericali. Ideo iuste prouisum est: attento quod etiam si male et prohibita a iure similia exercendo faciant: non videntur grauiter delinquere nec incurrere perpetuam inhabilitatem seu] irregularitatem/ vt ter moneātur antequam perdant priuilegium clericale. Nam alias si ista trina monitio habuisset locum in homicida seu ex sanguine irregulari: satis esset mirandum de quo vel quando deseruiret dicta trina monitio. cum talis homicida ante aliquam monitionem esset de iure incarcerandus/aut acrius puniendus. vt latius dicam in articulo de constitutis in sacris. Et etiam predicta iura possunt habere locum: vt de proximo dixi in clericis coniugatis/aut non coniugatis deferentibus habitum et tonsuram: qui ante monitionē si deprehendantur in homicidio vel simili/ pro illa prima vice gaudent priuilegio fori et canonis. vt in. d. c. cum non ab homine. de iudicijs. et in. d. c. si iudex laicus. et in locis preallegatis.

¶ Questio sexta. An et quando papa dispensat cōtra apostolum: et cum bigamo: et ex sanguine irregulari.

Licet in posterū salua determinatione maiorū credo de iure isti tales facti ex cā sanguinis irregulares vt bigami nullo gaudeāt priuilegio cle. cū post irregularitatē nulla ē spes quod de iure possint

pmoueri in sacris: neq3 in ecclesia christi in officio suo seu exercitio amplius ministrare: cuius causa z pretextu ante irregularitatem gaudebunt priuilegio clericali. z sic cessante causa/cessat effectus. vt in.c.cum cessante.de appel. z sic ne in merito/si opinio Imole teneat vt vera: z tanq̄ talis possit: lic3 sub alia distinctione sustētari: vt irregulares ex causa sanguinis/vt inhabiles ad sacerdotium z clericatum/z tanq̄ remanentes sine spe ascendendi ad presbyteratum z sacerdotiu3/vt dixi: sicut bigami nullo gaudeant priuilegio clericali. vt in.d.ca.vnico.de biga.in.vi. Facit pro ista opinione tex.in.c.maritum.xxiiij.dis.vbi sctūs Gregorius equiparat quo ad inhabilitatem bigamiam z irregularitatem. Facit glo.iuxta textum in.c.Jo.de cle.coniu.vbi glo.ait q̄ coniugatus/qui caret spe redeundi ad clericatum/nullo gaudet priuilegio clericali. quod debet intelligi/vt dixi in bigamis/aut ex sanguinis irregularitate. cum quibus/vt promoueantur in sacris/papa non consueuit dispensare. Neq3 obstat/si aliquis diceret/q̄ magis sit spes de dispēsatione cum irregulari/q̄ cum bigamo: q: fm aliquos cum bigamo/vt promoueatur ad sacros papa non potest dispensare. quia prohibitio/ne bigam⁹ pmoueatur/facta est per Apostolum: z non de irregulari. vt in.c.super eo.de biga. z in.c.cognoscam⁹. z in.c.si quis viduam. z quasi per totu3.xxxiiij.di.vbi videtur in bigamo facta prohibitio per Apostolum. Sed hoc non obstante/de iure ita papa potest dispensare cum bigamo/vt promoueat in sacris.s.in subdiaconatu/sicut cum irregulari. vt3 in.c.lector.xxxiiij.di. Nam papa potest dispēsare contra Apostolum/quando loquitur ex se/z non vt euangelista interpretatiue/z ex reuelatiōe diuina. vt in.c.pres byter.lxxxij dis.vbi concilium dispensat contra Apostolum. z in.d.c.sup eo. de biga. z in alijs locis. Sed sedes apostolica non debet nec cō sueuit dispensare/vt bigami promoueantur in sacris: neq3 ex causa sanguinis irregularis. vt in.d.c.super eo.de biga. z in.c.nō cōfidat.l.di. z in.c.sicut dignum.de homici. z in.c.j.de conse.di.j.et in.c.j.xxiij.q.viij.vbi iura z doctores dicunt: in istis papa nō cō sueuit neq3 debet dispensare. ita tenet Spec.ad plenum in ti.de dispensatione.in.§.iuxta.in ver.quando autem. z in.§.nunc breuiter.in versu quinto. Ita videtur de iure/q̄ per supradicta neq3 de bigamo/neq3 de ex sanguine irregulari sit spes ascendendi ad sacerdotium: cum spes de istis consistat solum in volūtate z de-

creto summi pōtificis:que videntur ita sine spe sicut de re impossibili. Nam ea que consistunt in sola voluntate principis/de iure dicūtur impossibilia. vt in. l. apud iulianum. in. §. constat. ff. de le. j. ꝛ in. c. felicis. de penis. libro. vj. in parte nulla porta. et in locis preallegatis. cuius causa. nō in merito/si ex sanguine irregulares nullo priuilegio gaudeant clericali:nisi postq̄ papa cum similibꝫ dispensasset:vt promouerēt/aut beneficia retinerent/seu de nouo haberent. vt in dicto. c. Joh. ꝛ in locis preallegatis. Et sic ex supradictis apparet/ꝙ clerici in minoribus/ꝛ maxime de prima corona tm̄ coniugati ꝛ non coniugati:qui non a casu/sed ex deliberatione coronam ꝛ habitum deposuerūt:ꝛ nullum beneficiū obtinent:ꝛ tanq̄ seculares imiscent se negocijs secularibus: ꝙ nulla monitione neq̄ degradatione de eis facta nō gaudent in aliquo priuilegio clericali. quod videtur satis equum ꝛ iustum: quia al's tota iurisdictio secularis esset illusa ꝛ exclusa per coronam clericalem in criminalibus:cum hodie quasi nullus est cō iugatus ꝛ non coniugatus:qui non sit de prima corona:ꝛ multi cum hoc intento/vt in criminali sint exempti a iurisdictiōe seculari. quod non fuit intentio pontificum/ꝛ iurium conditoꝝ/isto modo impedire iurisdictionem secularem. vt in. c. dilecto. d̄ sen ten. excommunica. in. vj. ꝛ in. c. nouit. de iudicic̄. ꝛ in. c. ex tenore. de foro compe. ꝛc̄.

¶Questio septima. An de iure detur certus ꝛ determinatus habitus clericalis:ꝛ qualis.

Sed quia omnia iura supradicta faciunt maximū fundamētum quo ad priuilegium in habitu clericali: queri potest: an de iure detur certus ꝛ determinatus habitus clericalis:quia glo. in clemē. j. de electio. ꝛ in alijs locis:ꝛ doctores plures vidētur dicere/ꝙ habitus clericorum non est certus neq̄ determinatus. quod debet intelligi/ꝙ non est certus neq̄ determinatus: sicut habitus cuiuscūq̄ religionis:qui in omnibus/ꝛ per omnia in q̄cunq̄ religione est ita certus ꝛ determinatus:intantū ꝙ omnes fratres illius religionis in habitu sunt/ꝛ debent esse sine aliqua differentia conformes. vt si sunt fratres sancti Augustini eiusdē regule ꝛ professionis:omnes habent ex camisia vsq̄ ad zonā habitum in vestibus ꝛ colore determinatuꝫ. Similiter fratres san

cti Dominici: z fratres sancti francisci: z fratres aliarum religionum. ita q omnes fratres vnius religionis z professionis in babitu z colore non differũt. quod secus est in clericis secularib9/ qui vtuntur diuerso babitu z colore. Nam vnus induitur de nigro: alter de griso: alter de paunazo. Et sic non est de iure in colore z forma restricta babitus clericorum certus z determinatus: licz de iure dicatur satis babitus clericoruz certus z determinatus: ad boc/ q cognoscantur z distinguant clerici a laicis. Nam primo z ante omnia babitus clericorum debet esse talaris. et in. c. penul. xxiij. di. boc refert glo. in cle. quoniã. de vita z bo. cle. non debet esse inbonesti coloris. vt in. c. percepim9. xxj. q. iiij. neq inboneste forme. vt in dicta cle. z in. c. penulti. de vita z bo. cleri. taliter q babitus clericorum debet esse bonestus: z talis/ q cleric9 sit notus inter seculares. vt in. c. nullus eorum. z in. c. episcopi. xxj. q. iiij. z in locis preallegatis. z sic satis videtur de iure prouisum de babitu clericoruz/ z de eius bonestate z certitudine: licz non sm babitum religionis/ vt supra. Sed an omnes presbyteri z sacerdotes in curia romana/ vbi iura condita sunt/ deferãt/ vt iuris est/ babitum clericalem: ipse summus iudex iudicabit. Et sic ex supradictis remanet expeditum/ an z qñ clerici coniugati/ z clerici in minoribus/ z de prima corona tm̃ nõ coiugati debeant gaudere z non gaudere priuilegio clericali.

¶ Questio octaua. An z quãdo constituti in sacris gaudẽt priuilegio clericali: ad boc q nõ possint puniri p seculares.

Nunc autem restat videre de constitutis in sacris. s. de p̃sbytero/ z diacono/ z subdiacono. Nam licz in p̃mitiua ecclesia eẽt subdiaconus: non tñ erat prout bodie est subdiaconatus ordo sacer. vt in. c. a multis. de eta. z quali. z etiam de istis constituti in sacris fuit maxima differentia inter doctores: vt dixi a principio: maxime sm Anto. z Abba. Nã sm Anto. in. d. c. j. ð aposta. ad boc q constituti in sacris perdant priuilegium clericale: ait requirunt sex: vt dixi supra. Abbas siculus in. c. cum non ab bomine. z in. c. at si clerici. de iudi. z in. c. perpẽdim9. de sen. excom. tenet/ q semper clerici in sacris ante degradationem post predicta sex. per Antoni. gaudeant priuilegio fori: licz nõ gaudeant

priuilegio canonis.vt in dicto.c.perpendimus.de sentē.excom. Joban.an.in dicto.c.perpendimus.dicit/ꝙ si clericus non dimittit hītū ꝛ tonsurā:licȝ faciat enormia/gaudeat priuilegio clericali. ꝛ ꝙ si cleric⁹ hītū dimisso/imiscet se enormib⁹ ꝛ grauibus: licȝ perdat priuilegium canonis:non tamen perdit priuilegium fori.vt in dicto c.perpendimus.ita ꝙ etiam aliquantulum doctores in his sunt diuersi ꝛ varij: licȝ sint pro maiori parte in ista opinione. Sed pro clariori declaratione dico/ꝙ aut clericus in sacris defert habitum ꝛ coronam: ꝛ reperitur in adulterio cum vxore/matre/sorore/vl' filia alicuius/ꝙ isti imponentes manus violētas in eum nō incidunt in canonem.vt in.c.si ꝑo.in.§.neqȝ. de senten.excommunica.cum videtur presupponere littera/ꝙ nō sit in potestate mariti/ꝛ aliorum/abstinere se:cum quis tam iustum dolorē compescere non possit. Vnū tñ notādū est/ꝙ licȝ talis clericus nō gaudeat priuilegio canonis : gaudet tñ nisi in fraganti delicto sit interfectus priuilegio fori.vt in.d.c.cū nō ab hoie.ꝛ in.d.c.at si clerici.de iudi.ꝛ in.d.c.perpendim⁹.ꝛ in.d.c.si iudex laic⁹.ꝛ in locis preall'. Aut cleric⁹ in sacris nō defert coronā neqȝ habitū clericalē:neqȝ scit ꝙ sit cleric⁹:ꝛ imponētes man⁹ in talē/nō incidūt in canonē.vt in.c.si ꝑo.in.ij.ꝛ in.c.in audiētia. de sen.ex.ꝛ vt dixi/nihilomin⁹ repto ꝙ sit cleric⁹/nisi eēt realiter degradat⁹/gaudet priuilegio fori:vt supra. Aut cleric⁹ in sacris intrat bellū seu duellū : ꝛ est aggressus aliquē/volens eū interficere.ꝛ tunc si pro defensione persone laicus presbyterū vulnerauit seu interfecit/non incidit in canonē : quia vim vi repellere licet.vt in.d.c.si ꝑo.in.j.ꝛ in.c.perpendimus.de sen.ex.tñ si clericus postꝙ insultasset laicū fugeret:ꝛ laicus sequeretur clericū/ et eum vulneraret:incideret in canonē.vt in.d.c.si ꝑo.ꝛ ibi doc. ꝛ in.c.j.de iniur. Aut si cleric⁹ in sacris/siue in habitu/ siue extra habitum committit seuia ꝛ enormia:ꝛ in eis interficitur aut vulneratur:interficientes seu vulnerātes non incidunt in canonē. vt in dicto.c.perpendimus.ꝛ in dicto.c.in audientia.de senten. excommunica.licȝ clerici/si non ibi interficiuntur : sed ibi capiūtur/vt dixi/ꝛ latius dicā/gaudēt priuilegio fori. Et si extra tale exercitium aliqui ponunt manus violentas in clericos/vt supra dixi : interficientes aut vulnerantes/scientes eos esse clericos/incidunt in canonem.ita debet intelligi.c.in audientia.et c.perpendimus.de senten.excommunica.in tantū ꝙ excepto in

predictis casibus ante degradationem realem vel fictam consti
tuti in sacris gaudent priuilegio fori et canonis.

¶Questio nona. Que dicatur a iure/et quando datur
degradatio realis: et quãdo ficta que habet loco realis.

Pro cuius verificatione dicendũ est: q dicitur de iure degra
datio verbalis que tendit ad realẽ. vt in. c. degradatio. de penis.
li. vj. et ista realis datur de iure incontinenti sine alia monitione/
seu incorrigibilitate in tribus casibus. s. in heretico pertinace. vt
in. c. ad abolendam. et in. c. excõmunicamus. de hereticis. In se
cundo casu: in crimine falsi. s. in falsante litteras apostolicas. vt
in. c. ad falsariorum. de crimine falsi. In tertio casu: quãdo quis
contumeliam facit/seu conspirat contra suum prelatum. vt in. c.
si quis sacerdotum. xj. q. j. Ita q in istis tribus casibus clericus
incõtinenti degradat. et nudatus omni priuilegio clericali: tradit
curie seculari. q si liberaret a iudice seculari: quõcũq et in qcũq
habitu incedat/non gaudet post degradationem priuilegio cle
ricali. vt in locis preallegatis. Est alia degradatio ficta: que fit si
ue a iure/siue ab homine contra absentem. Datur a iure degra
datio: que habetur loco realis. vt in. c. j. de homicidio. li. vj. in fi
ne. vbi clericus mandans hominem interfici per assisinos/ aut si
assisinos receptauerit habetur et reputatur a iure et a concilio p
realiter degradato vt possit capi et puniri p seculare. Datur alia
degradatio ficta ab homie et a iure. vtputa in casu heres absens
citatur. non cõparet. expectatur per annum: aut ante annuz per
testes conuicitur de heresi. talis vt contumax quia in primo ca
su nec in secũdo voluit corã ecclesia seu iudice ecclesiastico cõpe
parere: condemnatur in absentia pro heretico. et datur facultas
ab ecclesiastico iudici seculari talem clericum capiendi: et fm le
ges suas iudicandi. Ita q sola sententia sine alia actuali degra
datione talis clericus hereticus habetur pro realiter degrada
to ad hoc q nõ gaudeat priuilegio clericali. Idẽ in falsario lraz
apostolicarum. vt. s. Idẽ in quocunq delicto propter quod me
ruisset clericus degradari. vt in. c. cum non ab homine. de iudi.
vbi si clericus absens cõmisit homicidiũ. et de tali corã ecclesia
stico legitime cõuictus est deponitur: qui si depositus incorrigi
bilis fuerit/debet excõmunicari. deinde contumacia crescente

anathematis mucrone feriri.postmodũ vero si in profundũ malorum veniens cõtẽpserit: cũ ecclesia non habeat vltra quid faciat:nec possit vltra esse perditio plurimorũ per seculare cõprimẽdus est potestatẽ.ita ꝙ deinde deputetur in exilium/ vel alia legitima pena inferatur.⁊c̃.taliter/ ꝙ hic in absentia clericus a iure ⁊ a iudice ecclesiastico ficte degradatur/seu habetur pro degradato:ad hoc ꝙ secularis possit eum vt realiter degradatũ sine pena censurarum capere ⁊ punire. et sic est necesse.vt in casu absentie intelligamus dictũ.c.cum nõ ab homine. Nã al's esset absurdum: ꝙ si clericus esset presens: ⁊ cõuictus de homicidio solum deponeret ab ecclesiastico:cum ipso facto de iure videtur depositus per homicidiũ ⁊ irregularitatẽ. vt in.c.ex litteris. de excessib⁹ prelatorũ. ⁊ in.c.sicut signum. in fi.⁊ in.c.ptinebatur. ⁊ in.c.petitio.de homicidio.ita ꝙ non videtur cõdigna punitio seu correctio pro homicidio ꝙ clericus tm̃ deponatur. Nã quid seuius potest dici in presbytero ꝙ̃ interficere hominẽ? nam cui dubium de iure:si clericus esset presens ⁊ cõuictus seu deprehẽsus in homicidio:non posset a iudice ecclesiastico vt de iure tenetur ꝑpetuo incarcerari? et si opus esset:publice potest de iure verberari.vt in.c.j.de calumniatoribus.⁊ in.c.tue.de penis.imo magis est/ ꝙ si aliquis presbyter aliquẽ enormiter vulnerauerit deponitur ⁊ detruditur in monasteriũ ad penitentiam peragendam.vt in.c.si euangelica.lv.di.ergo a fortiori in homicida.vt in dicto.c.tue.de penis.ita qđ necesse est dicamus vt dixi/dictũ.c. cum non ab homine.de iudicijs. loquatur in absente. Nã littera in illa parte cũ ecclesia non habet vltra quid faciat si loqueretur in clerico presente non posset stare.quia vt dixi per ecclesiã posset incarcerari ⁊ publice verberari ⁊ in exilium tradi.vt in.d. c.tue.de penis.⁊ in.d.c.j.de calũniatoribus.et in.c. vt fame. de sen.excõ. Sed contra absentẽ post depositionẽ ⁊ excõmunicationem ⁊ anathema ecclesia non habet vltra per cẽsuras quid faciat. Ideo taliter clericus incorrigibilis ⁊ cõtumax ⁊ ecclesie inobediẽs degradatur a iure ⁊ a iudice ficte.que succedit loco degradationis realis:vt iudex secularis possit talem clericũ capere ⁊ punire. Nam cui dubium si iste homicida esset presens de iure non potest excõmunicari cum quis ab hoĩe.pro facto iã facto nõ excõmunicatur.vt in.c.roman.i.§.porro.de sen.excõ.li.vj. Sed in.c.cum non ab homine.clericus fuit excõmunicatus .quia no

luit venire: parere mandatis ecclesie: ꝛ sic pro cõtumacia fuit ex communicatus / ꝛ non pro homicidio ex se tm̃. vt in.c.episcopi. xj.q.iij. ꝛ in.c.sacro.de sen.ex. et isto modo possumus intelligere c.perpẽdimus.de sen.excõ. vbi cleric⁹ immiscẽs se bello ac enormibus ꝛ grauibus/ fuit de mãdato comitis fustigatus ꝛ patibulo tradit⁹. quia iste talis sacerdos fuerat monitus ab ecclesia vt ab istis desisteret. ꝛ cuȝ fuisset incorrigibilis / a iure ꝛ a iudice ecclesiastico ficte degradatur. vt in.d.c.cum non ab homine. ꝛ dat facultas secularibus eum capiẽdi ꝛ puniẽdi. Nam alias iste comes si extra bellũ dictũ sacerdotẽ verberasset/ aut patibulo suspẽdisset/ nõ fuisset excusatus a pena canonis sicut si in bello predictũ sacerdotẽ interfecisset aut vulnerasset. vt in.c.cũ nõ ab homine. in audiẽtia. ꝛ olim. de sen.excõ. q2 ante degradationẽ realẽ vel fictã semꝑ clericus gaudet priuilegio fori. ꝛ nisi in conflictu aut in supradictis etiã gaudet priuilegio canõis. Aut dictũ.c.perpendimus. debet intelligi vt cõditor ipsius decretalis intellexit ꝛ etiam aliqui doct. ꝙ dictus sacerdos fuit occisus in bello. ꝛ vt dixi tunc dictus comes non incidit in canonẽ. licet ex narratiõe littere presupponitur contrarium: ꝙ extra bellũ fuit fustigatus ꝛ patibulo traditus. quod esset tunc intelligendum. vt supra. ꝛ illo modo debet etiam intelligi dictum.c.cum non ab homine. de sen.ex. ꝛ alia iura loquentia in ista materia: ne videantur sibi cõtraria. Ex quibus omnibus supradictis videtur an ꝛ quãdo clerici coniugati ꝛ constituti in minoribus non coniugati/ ꝛ etiam sacerdotes seu presbyteri ꝛ alij constituti in sacris: gaudeãt priuilegio clericali. Sed an appellatione clericorũ cõprehendant episcopi ꝛ cardinales. vide per doc. in.c. quia ꝑiculosum. de sen. excõ. ꝛ in.c.vnico. de cleri. egrotãte. ꝛ in.c.accusatus. in.§.sacerdotes. ꝛ in.c.inq̃sitores. de hereticꝭ. ꝛ i.c.vnico. d̃ scismaticꝭ. li.vj.

¶ Questio.x. de priuilegio ꝛ libertate ecclesiarũ: ꝛ in quibus casibus dicatur quis venire contra libertatem ecclesiasticam.

Sed postq̃ diximus de priuilegio ꝛ libertate clericorum: breuiter restat videre de ꝑuilegio ꝛ libertate ecclesiarũ. ꝛ an/ ꝛ quãdo principes ꝛ domini temporales dicuntur venire cõtra libertatem ecclesiasticam. Et dico ꝙ multis modis domini tẽpo

tales et communitates ac iudices seculares dicuntur venire cõtra libertatem ecclesiasticam. Nam dicuntur domini tempora-les venire contra libertatẽ ecclesiasticam: dum quascũq; perso-nas nisi in casib9 except) ab ecclesijs extraxerint. vt ĩ.c.inter alia. et in.c.fi.de inmu.ecclesiarũ. et in.c.reum. et in.c.si quis cõtumax. xvij.q.iiij. et nõ solũ nõ sunt extrahẽdi ab ecclesia: sed nec ab atrijs ecclesie. vt in.c.q̃cquid. et ĩ.c.diffiniuit. et ĩ.c.id cõstituim9. e.c. et.q.

Dicuntur domini tẽporales venire cõtra libertatem ecclesia-sticam: quãdo iudicium seculare et forũ et alia similia in ecclesijs faciũt. vt in.c.cũ eccl'ia.de imu.ec. et ĩ.c.dec3.ĩ.§.ce sset.e.ti.li.vj.

Dicuntur autem venire domini temporales cõtra libertate3 ecclesiasticam: cum in domibus ecclesiarũ palatiũ vel hospitiũ vendicant. vt in.c.j.de immunitate ecclesiarũ.

Dicuntur autem venire supradicti contra libertatem eccle-siasticam: cum clericos ad tutelas laicorum assumendas cõpel-lunt. vt in.c.generaliter.xvj.q.j.

Dicuntur autẽ venire cõtra libertatẽ ecclesiasticã: qui vi vel metu absolutionẽ seu reuocationẽ excõmunicatiõis suspẽsiõis ĩ terdicti a iudicib9 extorquent. vt in.c.vnico.qđ me.cau.li.vj.

Dicuntur autem venire contra libertatem ecclesiasticam: si clericos seu ecclesiasticas personas predicti temporales compel lunt coram eis in iudicio venire: et de eis iudicium facere. vt in. c.nullus iudicum. et in.c.sacerdotibus. et quasi per totum.xj.q.j. et in locis preallegatis de clericorum libertate.

Dicuntur autem venire cõtra libertatem ecclesiasticam: qui bona ecclesiastica ab ecclesia surripiunt. vt in.c. qui christi. et in c.nulli liceat. et in.c.quicũq3. et quasi per totum.xij.q.ij. et in.c. conquestus.de foro compe.

Dicuntur venire contra libertatem ecclesiasticam: qui bona episcoporu3 et clericorum occupant. vt in.c. similiter. et in capl'o. qui iuxta.xvj.q.j.

Dicuntur venire contra libertatem ecclesiasticam: qui dona tiones factas ecclesie nituntur reuocare. vt in.ca.sunt qui opes. et in.c.sacrilegium.xvij.q.iiij.

Dicuntur venire contra libertatem ecclesiasticam fractores seu incendiarij ecclesiaru3.xj.q.iiij.c.canonica. et.xvij.q.iiij.oẽs ecclesie. et in.capitulo.ex litteris.de raptorib9. et in capitulo con-questus, de sententia excommunicationis.

Dicuntur autem venire contra libertatem ecclesiasticam domini temporales: cum episcopos aut clericos absq; licentia superiorum ad curiã suã venire coartant. vt in. c. si qs eps. xxiij. q. vlti.

Dicuntur venire contra libertatẽ ecclesiasticã: qui nitunt̃ priuilegia romane ecclesie ⁊ aliarũ ecclesiarũ ⁊ clericorum auferre. vt in. c. omnis. xxij. di. ⁊ in isto casu multis modis tẽporales dicũt̃ venire contra libertatẽ ecclesiasticã. vt sunt iura vulgaria.

Dicuntur venire cõtra liberratẽ ecclesiasticã imponentes manus in personas ecclesiasticas. vt in. c. si quis suadẽte. xvij. q. iiij. ⁊ in locis preallegatis de priuilegio personarũ ecclesiasticarum.

Dicuntur venire contra libertatẽ ecclesiasticam: qui directe vel indirecte priuant clericos a conuersatione secularium: aut prohibent ne clerici in dominijs suis habeant necessaria. vt in. c. fi. de immunitate ecclesiarũ. li. vj.

Dicuntur venire cõtra libertatẽ ecclesiasticã: qui gabellas/ collectas/ seu alia pedagia imponunt clericis/ seu volũt habere a personis ecclesiasticis. vt in. c. non minus. et in. c. aduersus. de immuni. ecclesiarũ. ⁊ in. c. j. eo. ti. li. vj. ⁊ in. c. q̃q̃. de censibus. eo. li. ⁊ in cle. pñti. e. ti. vt de hoc latius dixi in clericorum ⁊ ecclesiarum facto.

Dicuntur venire cõtra libertatẽ ecclesiasticã tẽporales q̃ statuta faciunt in preiudiciũ libertatis/ seu priuilegiorũ ecclesiarũ. vt in. c. nouerit. ⁊ in. c. graue. de senten. excõ.

Dicuntur venire contra libertatẽ ecclesiasticã domini temporales: qui faciunt statuta seu bannũ: ne littere apostolice in eorum dominijs sine licentia eorum non publicentur/ seu alicui tradãt̃ vt in. c. quoniã. de immuni. ecclesiarũ. lib. vj.

Dicuntur autem venire contra libertatem ecclesiasticã/ qui decimas occupant/ seu impediunt/ ne soluant̃. vt in. c. decimas. in. j. ⁊ in. ij. xvj. q. vij.

Dicuntur aũt venire contra libertatem ecclesiasticam/ quando directe vel indirecte dñi temporales astringunt seu compellunt ecclesiasticas personas/ vt resignẽt beneficia sua. vt in cle. multorum. de penis.

Dicuntur venire dñi temporales contra libertatem ecclesiasticam: si clericos/ vel quaslibet alias personas ecclesiasticas: ad quos in aliquibus ecclesijs/ monasterijs/ aut alijs pijs locis spectat electio: pro eo q rogati/ seu al's inducti/ eum pro quo rogabant siue inducebãtur/ eligere noluerint: vel consanguineos eo

rum: aut ipsas ecclesias/monasteria/seu loca cetera beneficijs/ siue alijs bonis suis p se/vel p alios spoliãdo/vel al's iniuste pse= quẽdo grauare presumpserint 7c. vt.c.sciant cũcti.de elec.li.vi. vbi isti tales ipso facto sunt excõicati.

Dicuntur venire dñi temporales contra libertatem ecclesia= sticam/qñ prouident alicui de episcopatu/7 abbatia/seu alio be neficio eccl'iastico. vt in.c.si quis deinceps.7 in.c.qm̃.xvi.q.vij. In quo casu non solũ dñi tpales/qui vim faciũt:sed clerici/qui de manib9 seculariũ beneficia recipiũt/sunt excõicati: vt in locl preallegatis. Sed videt᷑ fm.l.aquil.ꝙ pontifices/qui curã hñt ecclesiarũ/dicuntur magis venire contra libertatem ecclesiasti cam ꝙ̃ dñi temporales:cum pontifices vident libertatem eccle siasticam oppressam/7 quasi in totum extinctam: 7 non curant/ vt tenentur vsq3 ad sanguinẽ 7 animã: predicant libertatẽ defen sare.in quo omnipotens deus:qui curam ecclesie sue habet/per misericordiem suam ꝓuiderẽ dignabitur.

¶Questio octaua. A quo emanauit libertas ecclesiasti ca:7 quid sit libertas seu immunitas ecclesiastica.

Sed postꝙ̃ visum est de priuilegio/7 libertate/seu ĩmunita= te ecclesiarũ 7 clericoꝝ: restat breuiter videre/a quo emanauit ista imunitas seu libertas ecclesiarũ 7 clericoꝝ. Et vt meli9 rem intelligam9:querendũ est/que proprie dicat᷑ libertas seu ĩmuni= tas ecclesiastica. Et glo.in.c.cũ deuotissima.xij.q.ij.ait: ꝙ imu= nitas dicit᷑ priuilegiũ/quo gaudet ecclesia. Archid.in eadẽ glo. ait/ꝙ ĩmunitas est libertas vel securitas ipsi9 ecclesie. Hostiẽ.in sum.in.§.j.dicit/ꝙ ĩmunitas idem est qð libertas.ita ꝙ fm supra dicta principaliter libertas concessa est ecclesie:7 ꝯsequẽter coꝝ sacerdotib9 7 ministr';.nã vt ait Chrysos.maxima est cura deo de ecclesia nõ mõtib9 circũdata: sed fide circumsepta.nã propter ec clesiam celũ tensum est: aer pansus est:mare diffusum est: terra fundata est: paradisus plantatus est. Nã propter ecclesiã vnige nitus dei filius factus est homo.7 ipse ait. Ego ipsam statui/qui celũ fundaui:7 angelos creaui: sed propter celũ crucifixus non sum:propter celũ celeste corpus nõ accepi: nec naturã angeloꝝ assumpsi. Vñ Esa.vba eiusdẽ dñi ꝓferẽs ait. Quasi spõsa posuit mihi mitrã 7 q̃si spõsus ornauit me ornamẽto 7c. Cuius causa

ne imerito si de ecclia romana q̄ licet nō dicat vniuersalis: dicit tn̄ catholica ⁊ caput aliarū eccliarū. vt in.c.j.xxij.di.⁊ in.c.dudū. iij.q.vj.⁊ in.c.q̄uis.xxj.di.vbi lr̄a ait. q̄uis vniuerse p orbē catholice ⁊ apostolice cōstitute ecclesie vnus thalam⁹ christi sit: tamē sancta romana ecclesia catholica ⁊ apostolica nullis sinodicis cōstitutis ceteris ecclesijs prelata est/ sed euangelica voce domini ⁊ saluatoris nostri primatum obtinuit.⁊c.hoc idē in.c. sacro san. et in.c.j.xxij.di.vbi lr̄a ait. oēs siue patriarche in cuiuslibȝ apicē/ siue metropoles pmatus aut episcopatuū cathedras vl' eccliarū cuiuscūq; ordinis dignitatē instituti romana ecclesia.illā ꝑo sol⁹ ipse fundauit ⁊ sup̄ petrā fidei mox nascēti s erexit ⁊c. ⁊ sic romana ecclesia nō habet maculā nec rugam.vt in.d.c.q̄uis. in fine. xxj.di.⁊ in.c.ecclesia.de penis.di.j.Ideo dicitur catholica. ⁊ caput aliarū ecclesiaꝝ: que oīes particulares: ratione fidei catholice que cōmunis est oīnibus christi ecclesijs per orbē dispersis dicuntur catholice que cū earū ministris ⁊ mēbris christo ecclesie vniuersalis capiti per baptismū ⁊ alia sacramenta ⁊ charitatē vnitis representāt.vn̄ ⁊ faciūt ecclesiā vniuersalē.vt in.c.legim⁹. xciij.di.in. §.nā ⁊ alexādrie.de quibȝ oīnibus ecclesijs ⁊ eoꝝ ministris ne immerito si fuisset cura ipsi deo capiti ecclesie vniuersalis ⁊ omnium ecclesiarū catholicarū particulariū/de concedēdo libertates ⁊ maximas īmunitates: vt.s̄.dixi.ita q̄ d iure diuino ab ipso capite ecclesie videtur īmunitas seu libertas concessa ecclesijs ac earū sacerdotib⁹ ⁊ ministris.nā legit.iij.Regū.c.viij. q̄ Salomō p templo edificato ⁊ venientibȝ ad templū maximas libertates ⁊ īmunitates ac prerogatiuas a deo petijt et impetrare voluit: vt īpetrauit ⁊ obtinuit. vt p̄stat successiue ī. c.ix.co.li. vbi dn̄s ait. Exaudiui orationē tuā ⁊ deprecationē tuā / quā deprecatus es coram me : sanctificaui domum hanc quam edificasti : vt ponerem nomen meum ibi in sempiternum. ⁊ erunt oculi mei ⁊ cor meū ibi cunctis diebus ⁊c.⁊ Exo.xxj.c.promisit deus moysi dare īmunitates ⁊ libertates p loco refugij: vt si sine insidijs homo hominem interfecisset/ fugeret ad locum refugij: vt non moreretur in manu proximi effusum sanguinem vindicare cupiētis. vt constat Josue.xx.c.Deus dedit ciuitates cū immunitate ⁊ libertate predicta ⁊ non solum templum dei/sed ⁊ sacerdotes ⁊ ministri ⁊ decime ⁊ pmitie ab omnipotēti deo fuerūt ab omni subiectione iurisdictione ⁊ exactione do minorū temporalium ⁊ secu-

lariumꝫ liberi ꝛ in partem domini electi. Nam ipse deus ait Numeri.c.iij. Ego tuli leuitas a filijs israel: eruntqꝫ leuite mei. meū est enim omne primogenitum ꝛc.ꝛ.c.xviij. Et Josue.xiij. littera ait inter alia. tribui autem leui non dedi possessionem: quoniam dominus deus israel ipse est possessio eius. Et dominus ait ad aaron. Numeri.xviij. Ego pars hereditas tua. et per prophetam deus ait. Nolite tangere christos meos: ꝛ in prophetis meis nolite malignari. ꝛ Numeri.c.viij. dominus ait. Tuli leuitas ꝑ cunctis primogenitis filiorꝫ israel ꝛc. vt seruiāt mihi pro israel. mea sunt oīa primogenita filiorum israel. ꝛ Exo.xix. deus ait. Mea est enim omnis terra. ꝛ Psalmista ait. Domini est terra ꝛ plenitudo eius. ita ꝙ ex supradictis ꝛ ex multis alijs qd̄ esset longuꝫ adducere videt: ꝙ de iure diuino ecclesie ꝛ earum sacerdotes ac ministri et decime ab ipso omnipotente deo immunes ꝛ liberi sint ab omni superioritate ꝛ iurisdictione dominorum temporalium ꝛ aliorum secularium. ita interpretatuꝫ est per sanctos ꝛ sum̄os pontifices. Nam tertius Gregorij in. c. sacerdotibus. xi. q. i. iuste ꝛ sanctissime in hoc ait. Sacerdotibus autē non ex terrena potestate dominus noster citius indignetur: sed excellenti consideratione ꝑpter eū cuius serui sunt: eis ita dominetur / vt etiā debitam reuerentiam impendat. Nam diuinis eloquijs sacerdotes aliquando dij / aliquando angeli vocant. nam ꝛ ad moysen de eo qui ad iuramētum deducendus est dicitur: applica illum ad deos videlicꝫ sacerdotes. ꝛ rursus scriptū est. dijs nō detrahes scilicet sacerdotibus. ꝛ propheta ait. labia sacerdotis custodiunt scientiam. id est iusticiam. ꝛ legem exquirunt ex ore eius: quia angelus domini exercituū est. Quid igitur mirū si illos vestra pietas dignetur honorare / quibus in suo eloquio honorem tribuens eos aut angelos / aut deos ipse etiam appellat deus. Ecclesiastica quoqꝫ historia testatur / ꝙ cum pie memorie Constantino principi scripto oblate accusationes contra episcopos fuissent: libellos eosdem accusationis accepit: et eosdem qui accusati fuerant episcopos conuocans / in eorꝫ conspectu libellos quos acceperat incendit dicens. ite ꝛ inter vos causas vestras disponite quia dignum non est vt nos iudicemus deos. Ante eum quippe pagani iure publico principes fuerunt: qui verum deum nescientes / deos ligneos et lapideos colebant: et tamen eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergo mirum si

christianus imperator veri dei sacerdotes honoret: dum pagani vt prediximus principes honorem impendere eorum sacerdotibus nouerũt: qui dijs ligneis & lapideis fuiebãt. hec ꝗ̃nõ tantũ spẽalr ꝗ̃ntum generaliter ꝓ omnibus asserimus sacerdotibꝰ. qm̃ adhuc nescimus quis in terribili iudicio dei/ qualis futurus sit. hoc videtur affirmare textus in.c. ꝗ̃ꝗ̃.in.§.cum igitur.de censi. li.vi. vbi lr̃a ait: ꝙ ecclesie & ecclesiarũ sacerdotes/ seu ꝑsone & bona nõ solũ iure humão quinimmo diuino a seculariũ ꝑsonarũ exactionibus sint immunes. facit tex.in.c.i.de immuni.eccle.li.vi. & ꝗ̃plura iura sunt in ista materia: vt plenius diximus in supradicto libello: seu questiõe gabellarũ/ ꝙ seculares eccl'ias & sacerdotes & ministros eaꝝ ac decias seu bona clericoꝝ tãgere nõ valẽt.

¶ Questio duodecima. Differentia inter sacerdotes veteris testamenti & noui: & eorum oblationes.

Ergo si tũc in lege veteri sacerdotes & leuite qui sacrificabãt in sanguine hircorũ: & immolabant in templo oues & boues/ arietes & vitulos: & offerebant ista domino pro peccato/ vt placarẽt deũ. vt Exod.c.xxix. & Leuiti.c.i.& .iiij.& .v.& quasi per totũ. gaudebant tanta libertate & immunitate de iure diuino. quare a fortiori non gaudebũt hodie ecclesie Christi & eiꝰ sacerdotes & ministri: qui in eisdem ecclesijs offerũt hostiã veram/ immacnlataꝫ incorruptibilem ipsum verũ deum pro vera salute animarũ. qui vt ait Apostolus: non per sanguinem hircorũ aut vitulorũ: sed ꝑ proprium sanguinẽ introiuit semel in sancta eterna redẽptione inuẽta. Et sic non potest dari cõparatio inter sacerdotiũ & sacerdotes ac oblationes veteris testamẽti & noui: nisi vt datur de figura ad realitatem: & vmbra ad veritatẽ. Nam est comparatio legis ad euangelium ẜm moralia & ẜm figuralia. Scd̃m figuralia est comparatio legis & euangelij sicut figure & figurati/ seu signi & signati. & sicut figuratum est in figura/ seu signatũ in signo: sic euangelium est in lege. Vnde Aug. in li. contra aduersariũ leg̃ & prophetarum. Nouũ testamentũ in veteri est figuratũ/ & vetꝰ in nouo est reuelatum. Ita ꝙ lex moysis & sacerdotiũ leuiticum fuit vmbra & figura legis & sacerdotij christi. Nam licet sacerdotium legale fuit verum prout verum distinguitur contra fictum vel falsum: nihilominus non fuit verum prout verum distinguit̃

contra figuratiuū. nam sacerdotium testamēti veteris figurauit sacerdotium christi: et hostie veteris testamēti figurabant veram et immaculatam hostiā: que Christus est: qui erat sacerdos iure iurando ineternum fm ordinem melchisedech: et non fm ordinē aaron. Nam vt ait apostolus ad hebreos. vij. Talis eni dicebat vt nobis esset pontifex sanctus/innocēs/inpollutus/segregatus a peccatoribus: et excelsior celis factus: qui non habet necessitatem quotidie quemadmodum sacerdos prius pro suis delictis hostias offerre: deinde p populo. hoc eni fecit semel se offerēdo. Lex eni sacerdotes cōstituit sup hoies infirmitatē hntes: sermo aūt iuris iurandi qui post legē ēst filij ineternuz perfectus. vnde ex hac parte qua legale sacerdotiū fuit figuratiuum: dicitur non verū. quia non veras hostias que peccata delerent: sed figuratiuas vere hostie. s. christi offerebat. ido apostol9 ad Hebreos. vij. ait. Nihil ad perfectū adduxit lex donec venit verū sacerdotiuz et hostia vera Christus Jesus: qui p spiritū sanctū semetipsum obtulit immaculatū deo: q emūdabit conscientiā nostrā ab operibus mortuis ad seruiendum deo viuenti. ideo noui testamenti mediator est: vt mortē intercedente in redemptionē earū preuaricationū que erant sub priori testamēto repromissionē accipiāt qui vocati sunt eterne hereditatis in Christo Jesu domino nostro. Nā fuit data potestas sacerdotibus veteris testamenti offerre hostias figuratiuas: et sacrificare deo in sanguine hircorum et caprarum et orandi pro populo. vt Exo. c. iiij. et. v. c. et quasi per totum. et data est potestas sacerdotibus noui testamenti: non solum orandi pro populo. vt Matth. vi. ibi. Pater noster etc. sed pdicandi et baptizandi. vt Matth. c. vlt. ibi. eūtes ergo docete oēs gentes: baptizantes eos in nomine patris et filij et spūssancti. et Marci. c. vlt. ibi. euntes in mundū vniuersum predicate euangelium omni creature: qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit Ac dedit sacerdotib9 redemptor noster potestatē corpus et sanguinem suū cōsecrandi. Luce. xxij. ibi. hoc facite in meam cōmemorationē etc. Et dedit saluator noster sacerdotibus potestatē absoluendi et ligandi. ibi. Matth. xviij. qcunqz ligaueritis etc. et Joan. xx. c. ibi. Accipite spiritumsanctū: quorū remiseritis peccata: remittūtur eis etc. Sic data est potestas a Christo sacerdotibus noui testamenti per baptismū/cōfessionē/ et absolutionē/ et penitentiam omes homines ecclesie christi: et christo eius eccle-

sic capiti vniendi et incorporandi: ac ipsi deo redemptori nostro. per supradicta in paradiso animas fidelium representandi. nam licet per circumcisionē tollebatur originale: non tamen sacerdotes poterant animas deo in paradiso representare. quia per circumcisionem non aperiebatur porta paradisi. et lex Moysi fuit particularis: et lex christi vniuersalis. et fuit Moyses legis promulgator: redemptor noster mediator dei et hominum Christus Jesus vtriusque testamēti fuit cōditor et predicator. et sic data est potestas sacerdotibus noui testamenti alia faciendi quam sacerdotibus veteris testamēti. vt. s. et ne immerito eis de iure diuino et a deo et eius vicariis data sit maxima immunitas et libertas in personis et beneficiis seu decimis que pendēt principaliter vt dixi a deo: et ab eo donantur seu assignātur in sortem ecclesiarum sacerdotibus: ideo seculares decimas tangere/ possidere/ seu capere/ nec impedire sine sacrilegio vt sacerdotibus non soluantur non valent. vt in. c. causa. de ver. signi. et in. c. causam. de prescri. et in. c. j. et in. c. prohibemus. et in. c. quis. et in. c. tuā. in ij. et in. c. parochianos de decimis. et in. c. j. et. ij. et quasi per totum. xvj. q. vij. et Exod. xxij. deus ait. Decimas et primitias tuas nō tardabis offerre. et Exod. xxiij. dn̄s ait. primitias frugū terre tue deferas in domū domini dei tui. Immo nō solum ista immunitas seu libertas ecclesiarū et sacerdotū ac ministrorum et decimarum ecclesie videtur concessa de iure diuino: et sic interpretatū et decretū de iure pontificio: sed etiā ab imperatoribus catholicis in cōciliis et extra concilia per se/ et successoribus et subditis receptū: et in obseruātia obtentum. nam vltra leges imperatorū catholicorū que ita vt supra disposuerūt/ fuit per summos pontifices in presentia et approbatione ipsorum imperatorū de immunitatibus et libertatibus et priuilegiis ita decretū vt in. c. j. xxj. di. vbi cōstat: quod sacerdotes et ministri ecclesie a deo et de iure diuino instituti sunt: quorum institutio in veteri testamento incohoata est: et in nouo plenius cōsummata. Summi eni pōtifices a deo sunt instituti et c. vt in. c. continua. et in. d. c. sacerdotibus. xj. q. j. et in. c. in scripturis. xcvj. di. vbi cōstat Constantinū imperatorē dixisse. vere si propriis oculis vidissē sacerdotē dei/ aut aliquē eorū qui monachali habitu circūamicti sunt peccantem: chlamydē meam spoliarem et cooperirem eū ne ab aliquo videretur. hoc idem in. c. satis. in. §. sed Theodo. ea. di. nam si principes seculares catholici sunt: filij ecclesie sunt/ nō

presules.vt in.c.si imperator.ca.di.vbi littera ait.si imperator catholicus est:qd salua pace ipsius dicimus filius est/nō presul ecclesie. qd ad religionē competit: dicere ei ꝯuenit/nō docere.ad sacerdotes eni deus voluit que ecclesie disponēda sunt pertinere:nō ad seculi potestates:quas si fideles sunt ecclesie sue sacerdotibus voluit esse subiectas. Non sibi vendicet alienum ius ꝛ ministeriu3 qd alteri deputatum est:nec contra eum contendat abrumpi/a quo omnia constituta sunt:ne cōtra illius beneficia pugnare videat/ a quo propriam consecutus est potestatem. imperatores christiani subdere debent executiones suas ecclesiasticis presulibus/non preferre.hoc idē in.c.nunꝗ.ca.di.ꝛ in.c.lege imperatorū.x.di. vbi littera ait. Lex imperatorum non est supra legem dei:sed subtus.imperiali iudicio non possunt iura ecclesiastica dissolui ꝛc.ꝛ in.c.certū.ca.di. littera ait.certū est hoc rebus nostris esse salutare:vt cū de causis dei agitur/iuxta ipsius constitutionem regiā voluntatē sacerdotibus christi studeatis subdere: ꝛ non pficere.hoc idem in.c.suscipitis.eadē di.vbi Gregorius. Nazanzenus imperatoribus cōstantinopolitanis ait.suscipitis ne libertatē verbi.libenter accipitis:ꝙ lex christi sacerdotali vos subijcit potestati.hoc idē in.c.non licet.ca.di.vbi littera ait. Non licet imperatori vel cuiquā pietatē custodiēti aliquid contra diuina mandata presumere:nec quicꝗ qd euangelicis vel ꝓpheticis aut apostolicis regulis obuiet agere. Ita ꝙ ex supradictis ꝯstat:ꝙ de iure diuino ecclesie ꝛ earū decime ac sacerdotes ꝛ ministri sunt imunes ꝛ liberi ab oīm superioritate impatorꝫ ꝛ seculariū.ꝛ si ꝑncipes catholici sūt/subditi ecclꝫ ꝛ sacerdotū sūt: ꝛ nō iudices nec dñi clericorū. ꝛ ad hoc vt dixi nō pñt eos ꝯstringere iudicare nec directe vł idirecte punire nec ī exiliū tradere.

¶Questio.xiij.Quam potestatē videantur habere dñi tēporales seu seculares in ꝓuisionibꝫ ecclesiarum cathedralium.ꝛ an.ꝛ quando in similibus prouisionibꝫ requiratur consensus ipsorū dominorū tēporalium.

Sed quia supradiximus in questione de venientibus cōtra libertatē ecclesiasticā:ꝛ ꝙ dñi tēporales dicūt venire ꝯtra libertatē eccłiasticā qñ ipsi ꝓuidēt alicui de aliꝗ episcopatu seu abbatia aut beneficio ecclesiastico:aut cōpellūt eligētes vt suo modo

eligant. aut puniūt electores/ et eorum parētes: quia suo modo non elegerūt. Videndum est/ quam potestatem habeant princi pes seculares in puisionibꝫ ecclesiarū cathedraliū: et an et qñ req̄ratur in similibꝫ consensus seculariū. Pro cuius fundamēto pre mitto/ ꝙ in beneficialibꝫ summꝰ pōtifex habet supremā et liberā potestatē. facit tex. in. c. proposuit. de cō. pre. et in. c. licet. de pbē. li. vj. et melius ꝙ̄ alibi in cle. j. vt lite pen. vbi inter alia Clemens quintus ait. Salua tñ in premissis omnibꝫ Romani pōtificis po testate: ad quem ecclesiarū/ personatuū/ dignitatū/ aliorūq̄ bñfi ciorū ecclesiasticoꝝ plena et libera dispositio ex sue potestatis ple nitudine noscitur pertinere. Ex qua cle. in parte. libere doctores ꝓsupponūt/ ꝙ sit de natura vocabuli libere/ ꝙ papa sine alicuiꝰ consensu de his beneficialibꝫ disponere possit. vt in. c. de multa. de prebē. et in. d. c. licet. et in. c. statuimꝰ. de regu. et in cle. ij. de iu re patro. et iura sunt vulgaria: et notorie constat/ ꝙ in his benefi cialibus summus pontifex libere disponere possit sine consensu seculariū: qui in his beneficialibꝫ nihil aliud habēt: nec sine pec cato in his se possunt nec debent magis intromittere/ ꝙ̄ a iure/ et summo pontifice/ iurium conditore eis reperiatur cōcessum. Nam licꝫ summi pontifices/ vt dixi/ libere de ecclesijs disponere possint: nihilominꝰ habentes ipsos principes vt veros catholi cos/ et filios/ ecclesie christi obediētes/ vt iustū est: hi duo gladij: vt. in. c. dilecto. de sen. excō. li. vj. et in. c. cū ad verū. xcvj. di. ꝯsue uerunt exigente necessitate sibi ad inuicē suffragari pro cōserua tione temporaliū. Ne ab ipsis ecclesiasticis in ecclesijs electis in temporalibꝫ ipsi dñi temporales lederentur/ et detrimentū pate rentur: summi pontifices decreuerunt/ et p sua iura/ siue eorum et successoꝝ preiudicio determinarūt/ vt electi a decano et capi tulo ad cathedrales siue metropolitañ. vbi ipse electus esset re gi suspectus: et in ecclesia sunt castra: ex quibus rex in temporali bus damnari/ et detrimentum assumere possꝫ: ab ipso rege iuste propter premissa recusari valeret: et super his sedem apostolicā pro remedio cōsulere debuisset. ne talis dominatio/ postulatio/ seu electio a sede apostolica cōfirmari deberet. vt facit tex. in. c. cum terra. de elec. vbi lrā ait. Quo facto nō ꝓhibemꝰ/ quin regis seu patriarche/ qui pro tempore fuerint/ requiratur assensus. Idē in. c. cum inter vniuersas. e. ti. vbi lrā in fine ait. Mandamus q̄te nus iuocata spiritussancti gratia/ personam idoneam p electionē

canonicam concorditer assumatis ad regimen Capuane ecclesie: consequenter ad audientiam nostram nuncios idoneos trāsmissuri p q̄s a nob vice regia postulet assensū: ac apostolice ꝯfirmationis gratiam requiratis. Facit etiam pro principibus secularibus textus. in. c. innotuit. eo. ti. in parte. faciebāt ad id nō modicum concors capituli Vigorien. electio/petitio populi/assensus principis/votum suffraganeorū. facit textus in. c. ꝙ sicut. e. titu: quasi in principio. vbi littera ait. Cum in ea nihil attentatum fuerit in preiudicium regie dignitatis. quia non simplex nominatio: sed solennis electio debet principi presentari. ita ꝙ ex omnibus supradictis pricipes seculares ⁊ eorum aduocati asserunt de cathedralibus ⁊ metropolitanis / ⁊ qđ deterius est hodie de alijs minimis beneficijs: papa sine eorum consensu in eoꝝ dominio prouidere non debeat. alias prouisiones facte debeāt retractari. quod non sine crimine ista fieri/ seu tolerari possunt. cum bene aduertenti/ omnia ista iura ⁊ alia in materia loquentia/ nihil ad propositū pro regum seu seculariū fundamento faciant: immo faciunt cōtra. cum omnia iura predicta loquuntur in electionibus factis a decano ⁊ capitulo: ⁊ non in prouisionib⁹ summi pōtificis / qui in his non subijcitur iuri. Nam in. ca. cum terra. littera ait. quo facto nō prohibemus / quin in regis seu patriarche qui pro tempore fuerint requiratur assensus. sed addidit. ⁊ propter hoc ipsam electionem noluimus impediri. ita ꝙ vltra qđ loquitur/in electione a decano ⁊ capitulo nō vult ipām electionem propter consensum regis impediri. ita tenet Abbas siculus ⁊ alij doctores in dicto. c. cum terra. vbi ipse ait. ꝙ requiritur consensus principis in electione ex honestate: sed non vt habeat prestare robur: sed vt in futurum non possit opponere cōtra electum vel electionē. idem in. c. cum inter. licet loquatur in summo pontifice qui in illa prouincia vice regia fungebatur. vbi etiam siculus ait. ꝙ iura ista non habent locum in summo pontifice: qui prouidet iure suo/ ⁊ non iure capituli. idē in. c. innotuit. vbi littera non ponit necessitatem in assensu regis: sed dicit/ ꝙ non modicū faciebat pro electo petitio populi/ assensus regis/ ⁊ votum suffraganeorum. sed non sequitur: nec veru est: ꝙ om̄ia ista sunt necessaria: nec aliquod istorū. idem in. c. ꝙ sicut. vbi littera ait. ꝙ nō nominatio/sed electio principi presentanda esset. quia non erat necesse habere assensu regis / sed electū ⁊ electiō

nem sibi notificare. vt si esset sibi suspectus/seu inimic⁹/ ꝛ castrã erant in ecclesia eum nõ admitteret: ꝛ recusare valeret: et apud sedem apostolicam pro remedio intercederet. vbi abbas siculus in fine questionis ait hoc non habere locum in institutione /seu prouisione a summo pontifice: licet in.c.j. de electio. sine causa ꝛ fundamento tenet contrariũ. pro cuius auctoritate allegat Innocentius in.ca. super his. de accu. qui Innocentius hoc nõ dicit. sed ibi in tertia columna/ꝛ Hostiensis ꝛ aliꝭ. in.c. nobis: de iure patro. incidenter dicunt. ꝙ rex potest allegare contra electũ ꝙ habet eum suspectum de proditione terre: vel consiliorũ suorum. ꝛ ꝙ admittitur ad hoc opponendũ. qđ nihil ad propositũ ad verba abbatis in dicto.c.j. cum ipse abbas ꝛ aliꝭ doctores et Innocentius in dicto.c. super his. de accusatio. qui in hoc satis uerũt regibus fauorabiles/solum hodie eis concedunt: suspectum valeant recusare. Et vt dicit / Abbas ꝛ Baldus in preallegatis locis: maxime in.c. cum inter. ꝛ in.c. ꝙ sicut. volũt sentire: ꝙ licet ista habeant locum in electionibus/ non autem in sũmo pontifice: qui recte et iuste procedit. Et vt principaliter intendat prouidere magis ecclesie ꝙ̃ persone sine consensu/seu regũ supplicatione: sine eorum scandalo ꝛ suspitione citius de metropolitanis/seu cathedralibus prouidere debet ꝙ̃ de aliꝭs inferioribus beneficiꝭs. vt in.c. ne pro defectu. de electi. ꝛ in.c. ꝙ̃ sit. eo. titu. lib. vj. cum vbi maius periculum vertitur/ibi cautius ꝛ citius est agendum.

¶ Questio.xiiij. An ꝛ quando in beneficio eligibili cadat de iure ius patronatus/seu ius presentãdi.

Immo magis graue doctores notãt in dicto.c. cum terram. ꝛ. capitulo. cum inter. ꝛ quod sicut volunt affirmare. ꝙ licet verum sit: patroni in parochiꝭs/ capellis/ ꝛ aliꝭs beneficiꝭs que nõ sunt eligibilia / habeant ius prestandi: non autem in metropolitanis/cathedralibus/seu collegiatis. vide singularem textũ in.c. nobis. de iure patr̃. ꝛ in.c. massana. ꝛ in.c. sacro san. de electi. ꝛ in ca. hec etiaꝫ. xvj. q. j. ꝛ in.c. j. ꝛ. ij. ꝛ. iij. ꝛ. iiij. ꝛ. v. lxiij. distin. Nam non esset vera electio / quãdo institueretur solum presentatus a patrono. nam electus confirmatur ꝛ non instituitur. presentatus instituitur/ꝛ non eligitur nec confirmatur. vt in dicto.c. no-

bis.⁊ iura sunt vulgaria.nam proprie non concordaret cum vo-
cabulo electionis quando Pe.presentatus a rege / eligeretur a
capitulo:⁊ confirmaretur a papa.cum non esset vera electio que
de necessitate dirigitur in vnum.hoc tenet cardinalis de Turre
cremata.in.c.reatina.lxiij.di.vbi ait.q de consuetudine intro-
duci non potest: vt consensus principis requiratur ad electionē
de certa persona.nec regulariter possunt interesse in electionib9.
vt in.di.c.cū terra.⁊.d.c.sacrosancta.⁊ massana.de electi.⁊ in di.
c.j.⁊.ij.⁊.iij.⁊.iiij.⁊.v.lxiij.di.vbi in prin.c.tex.ait.Nullus laico-
rum/principum/vel potentū semet inserat electioni patriarche/
metropolite/aut cuiuslibet episcopi:⁊ sic in alijs.hoc idem in.c.
si quis deinceps.xvj.q.vij.vbi Grego.vij.in generali synodo sta
tuit.vt si quis deinceps episcopatum vel abbatiam de manu ali
cuius laice persone susceperit: nullatenus inter episcopos vel
abbates habeatur.⁊c.hoc idem in.c.nullus laicorum.⁊ quasi p
totum.eadem co.⁊.q.hoc idem in.c.pastoralis cura.de iure pa-
tro.immo consentientes electioni de se facte per potestatē secu
larē efficiuntur ad electiones inhabiles.vt i.c.quisquis.de elec.
⁊ in.d.c.si quis deinceps.xvj.q.vij.⁊ in locis palle.Nec obstat vt
supra ad aliud propositū i suprascripto libello seu questione exe
cutionū/seu gabellarū dixi.c.plures.⁊.c.pncipali.⁊ in.c.reatina
⁊ in.c.nobis.⁊ in.c.lectis.⁊ in.c.in sinodo.lxiij.di.vbi videtur in
electione prelatorū requiritur cōsensus pncipum seculariū.Nā
debet intelligi.vt glo.intellexit in.d.c.plures.q ista iura hñt lo-
cum in his q̄ sunt patroni ecclesiarū.Aut pōt ītelligi q tūc erat
necesse sic fieri.q̄a al's stante potētia laicoꝝ/⁊ oppssione clericoꝝ.
vt eccl'ie nō carerēt pastorib9 ppter magis bonū.vt cult9 diuin9
in illis eccl'ijs nō cessaret: ita tolerabat̄. licꝫ eis videbat̄ ꝯtrium.
vt visum est Stephano pōtifici.ibi in.c.nosse.⁊ tex.in.c.Valen
tianus.⁊ in locis palle.ita sentit Guido in.d.c.reatina.vbi ait:q
Leo papa.iiij.fuit natiōe Roman9:q̄ fuit multū timid9:⁊ in gra
ue piudiciū eccl'ie pncipi seculari se submisit.etiā hoc ꝯfirmat in
c.lectis.lxiij.di.vbi ait.q stephan9.iij.natiōe roman9 hic plus ti
muit lapidari cito flex9 q̄ sanct9 Stepha. ptomartyr. h videt̄
sentire dominic9 in preallē.locis cardinalis sancti Sixti de tur
re cremata.in.c.j.lxiij.distin.dicit q dabatur locus laicis vt in-
teressent in electione summi pontificis:nō q licitum esset/ sed p
pter pacem ⁊ quietē ecclesie:vt sine scandalo celebraret̄ electio.

Idem cardinalis in.c.prelata.ca.di.dicit: quod requirebatur cōsen sus laicorū/ad euitandum scandalū illorū qui impedire possent electionem. et sic in omnibus preallegatis locis in hoc cum alijs concordat. quod licet seculares nō debebāt interesse in electione: nec in aliquo interessentia laicorū prestābat robur electioni. et sic permittebantur ista ad euitandum maius malum. licet etiam illud non esset iustū. ideo Ludouicus imperator Ro.aug. vidēs ista iuste fieri non posse: renunciauit interessentiam in electione pon tificum. Hoc idem renūciauit rex Otto. ibi in.c.tibi domino.ca. di. Vel potest dici: eligebātur prelati a toto clero et populo.s. quod to tus clerus et populus cōmendabant talem in episcopum suum esse dandū. prout hodie posset fieri. quia papa posset ignorare merita personarum: et populus vbi est nota persona/possent per sonā pe.aut pau. pro ecclesia in populo assumendā cōmendare. ex quā noiatiōe seu cōmēdatione nullū ius psone sine prouisiōe pō tificis acquirit. nec talis cleric⁹ etiā si posset de facto sine pena in habilitatis pōt nec debꝫ ecclesiā aut beneficiū de manib⁹ laicorū recipe. Sed certe vt dicit.d.reueren.cardinalis Zabarel. in. c. nobis. de iure patro. attenta confusione iurium: ipse cardinalis per ista verba ait. mihi placeret alia cōpilatio: in qua graui⁹ et or natius ac breuius plura deciderent. quoniā in ista et narratiōes plurime que in hac sunt partimque resecarentur partim ad decisio nem reducerētur. qd vt extimo cōtinuo fieret si ecclesia vniret. et si vt quondam fiebant concilia generalia fierent: et tunc proui deri posset vel reseruando principia: vel quod melius esset statu endo temp⁹ infra qd duraret hec cōpilatio vsque alia ex frequēti studio rediretur. et sic ex istis verbis cardina. qui omnia iura ca no. bene vidit et quasi super omnibus scripsit: constat esse magis vtilis noua cōpilatio: etiaꝫ si remanerēt principia et alique deci siones istius compilationis. nam cui dubium videatur dñs Za bar. optime cogitasse/visa confusa variatione decretorūꝫ. qd in vno.c. prouidetur vno modo: et incontinenti. in.c. sequenti pro uidetur de directo per contrariū. nam licet glo. in dicto.c. lex. di cāt: quod iura que dicūt esse necessarium in prouisionibus prelato rum assensus regum/intelligantur in patronis: et alie absolutio nes que dantur a doctoribus vt melius dari possint pro euita tione iuriū cōtrarietatis: sed non quin per hoc videatur satis iu ribus et littere decretorum satisfactū/si non staret alia causa per

doctores assignata / et renũciatio imperatoris et regum illorum priuilegiorum: qui vt presumitur dicta priuilegia obtinuerunt ex maxima eorum potentia/ et ex necessitate in qua erant ecclesia stici. Sed vt dico: stantibus premissis et iuribus vt stant in suo vigore hodie: de iure principes seculares nullum ius prouidendi de beneficijs/ aut consentiendi in promotionibus seu electionibus metropolitanarum cathedraliũ et collegiatarũ habent: nisi ex earum fundatione et dotatione obtinerent ius patro. cuius causa possent habere vna cum canonicis vocẽ in electione eligẽdorum. vt in. c. nobis. de iure pa. et in. c. hic etiã. xvj. q. j. vbi videt cõcessum regi Francie ratione fundatiõis monasterij: vt vna cũ monachis eligat abbatẽ. Vnũ tamen credo: si hoc cõceditur fundatori ecclesiarũ/ quod a fortiori debet hoc et magis cõcedi regi seu principi recuperanti ciuitates et loca proprio sanguine et labore de manibus infideliuʒ et tyrannorum. cum longe magis pium et meritorium sit quo ad ecclesiam militantem et triumphantẽ: terram de manibus infidelium recuperare: vt in. c. ex multa. quasi in fine. et in. c. licet. de voto. et vbi erant mesquite. de licentia pontificũ et prelatorum ecclesias edificare. et vbi erant alhages seu alfaquini sacerdotes falsi. et pro saluatione animarũ imperfecte orãtes: sollicitare vt sint veri sacerdotes dei pfecte orãtes: et p saluatione animarũ baptismũ et alia sacramẽta necessaria ministrãtes: et cultũ diuinũ tã vbi non erant exercentes et augmẽtantes/ quam inter christianos monasteria et ecclesias. vt in. d. c. hic etiam edificantes. nam non obstãtibus iuribus allegatis: potest de iure et maxime ex priuilegio papali dari forma: quod etiã in metropolitanis et cathedralibus et alijs elegibilibus cadat ius presentandi. videlicet: si procederetur vt iuris est per decanũ et capitulũ ad electionem: reges seu prĩcipes possent duos aut tres decano et capitulo presentare/ vt vnum de his eligerent in prelatum. nam vt dixi/ de iure communi talis presentatio duorũ aut triuʒ posset stare. vt in. c. quod autem. et in. c. cum autem. de iure patr. vbi datur locus accumulatiõi de duobus successiue. ergo a fortiori a prin. et vt dixi/ hoc potest sine dispẽsatione a pontifice ex priuilegio cõcedi. cum isto modo sit vera electio: quando non restringitur vt supradixi in vnum tm̃. vt in act. apostolorum. c. j. vbi apostoli statuerunt duos: scilicet Joseph / et Matthiam: vt vnus de istis licet per sortem eligeretur in apostolũ et episcopuʒ. et fuit licet p

so:tem electus Matthias.z isto modo possunt principes non so lum habere vocem vna cum eligentibus: sed etiam possunt eli gentes presentare/ aut electiones hodie non habent locum per regulas cancellarie sine ex alia cōstitutione papali. quia papa si ne nominatione seu electione a capitulo facta / de metropoli et cathedralibus cum collegio cardinalium prouidet.z tunc satis est regi patrono vnum idoneum pontifici presentare/aut pro ta li supplicare. Sed si reges aut principes/seu domini tēporales: ex edificatiōe/dotatione/seu ex recuperatiōe ciuitatū z locorū de manibus infideliū nō habent ius presentādi:aut vna cū ca nonicis eligēdi in puisionibꝰ ecclesiarū metropoli.z cathedrali um/ nō tenet papa de iur cōmuni ꝯsensū regū seu dñorū tēpora liū spectare.q: puidꝫ iure ꝓprio z nō iure alioꝝ.z vt dixi/ in his puisionibꝰ hēt liberā facultatē.z sic libere sine ꝯsensu seculariū puidere pōt.licet vt satisfaciat deo z cure vniuersali quā habet debet multū curare/vt puideat magis principaliter ecclesie q̄ꝫ persone z de persona habili que possit stare sine suspitione z scan dalo dominorū temporaliū. Nec valet consuetudo ex se tm̄ in aliis casibus q̄ꝫ a iure pmissis: q̄s tēporales vellent allegare. vt in.c.cum terra.z in.c.massana.z sacrosancta.de elec.z in.c.fi. de consue.z q̄ntum antiquior quia magis nociua minus obseruan da.vt in.c.ecclesie.de simonia.z in.c.mala.z quasi per totū. viij. di. immo summi pontifices vniuersalem libertatem ecclesie etiā si vellent/ non possent renunciare.vt in.c.certū.z in.c. imperiū. x.di.z in.c.q̄ꝫ periculosum.v ij.q.j.z ibi per doctores.nam non se cularibus de spiritualibus a deo data est cura.vt in cle. pastora lis.in pnci.de re iudi.z in.c.ecclesia sancte Marie.de consti.z in c.benedd̄ē.xcvj.di.z in.c.significasti.de ele.z in.c.solite. de ma. z obe.z in.c.per venerabilem.q̄ fi.sint legi.sed Petro z successo ribus.cū magister z redemptor noster Petro ait. Joan.xxj.pasce oues meas.qđ est translatum in dicto.c.significasti.z in.c.solite. nam ipse saluator noster summū pontificem pastorē constituit super familiā suā.de cuius manibus curā ecclesiarū z prelatoꝝ z animarū requiret.nam de eo scriptū est per Ezechielē.q̄ si spe culator viderit gladium venientem z non insonuerit buccina:z populus non se custodierit:veneritqꝫ gladiꝰ z tulerit de eis ani mam.ille quidem in iniquitate sua captus est:sanguinē aūt eius de manu speculatoris requirā.quare sūmus pōtifex ne requiratur

ab eo sanguis condemnatorũ nimis vigilare compellitur:ꝛ buc cinam sonare:vt subditi nõ peccant: ꝛ sathanas victoriaʒ cõtra eũ in ouibus sibi cõmissis nõ babeat:ꝛ vt bonus pastor a magistro ꝛ redẽptore nostro mereatur audire. Euge serue bone ꝛ fidelis quia in pauco fuisti fidelis/supra multa te cõstituã.intra in gaudium domini tui.ad quod gaudium nos perducat ipse redẽptor noster qui cum patre ꝛ spiritu sancto viuit ꝛ regnat in secula seculorum.Amen.

¶Questio.xv. An possit aliqs sepeliri in eccl'ia:ꝛ si potest:an potest sepeliri prope altare.

Et primo dicendum est:ꝙ de iure statutũ est/ꝙ omnis eccl'ia cathedralis babeat ꝑ cimiterio.xl.passus/ꝛ alie minores eccl'ie xxx.vt in.c.sicut antiquitus.ꝛ in.c.si quis contumax.ꝛ in.c.quisquis.xvij.q.iiij.ꝛ ꝑncipaliter ꝛ causa final'fuit:vt corpora catbolicorũ i cimiterio sepelirẽtur. hoc ait Inno. in.c.abolende de sepul.dicens ꝙ sepulture ordinarie debent esse prope ecclesiam ꝛ in cimiterio.hoc videtur prouisum in.c.nullus.xiij.q.ij. vbi littera in principio ait. Nullus mortu⁹ intra ecclesias sepeliatur: nisi episcopi/ aut digni presbyteri/ꝛ fideles laici.s.nimis deuoti ꝛ quasi sancti: ita ꝙ ordinarie ꝛ regulariter cõmunis ordinaria sepultura defunctorum debet esse circa ecclesiam in cimiterio. vt in.c.fraternitatem.ꝛ in.ca. finali.de sepultu.ꝛ in cle.j.iuncta glo.e.ti.ita sentit Hostieñ.in sũma.in ti.de sepul.in.§.j.ibi vi. qd sit sepultura.vbi ait. Q est locus concauus in ecclesiastico cimiterio factus:in quo corpus catbolici quiescit. Nam licet pluries dicatur in iure: ꝙ catbolici sepeliantur in ecclesijs patrum seu maiorum suorum:intelligitur de eodeʒ iure in cimiterijs ecclesiarũ.vt in.c.cũ grauia.iuncta glosa.xiij.q.ij. et iura sunt vulgaria.quia cimiteria reputantur/ꝛ consecrantur/ꝛ reconciliantur vt ecclesie.vt in.c.consuluisti.de consecra.eccle.vel altaris. ꝛ in.d.c.sicut antiquitus.ꝛ.c.quisquis.xvij.q.iiij.Sed posito/vt in dicto.c.nullus.xiij.q.ij.ꝙ ex dispensatione iuris episcopi/abbates/aut presbyteri ꝛ fideles laici possunt intra ecclesiam sepeliri:nunꝗ̃ videtur propter boc de iure concessuʒ / ꝛ ꝙ data sit tãta licentia ꝛ facultas: vt oẽs abbates/oẽs p̃sbyteri/oẽs catbolici seculares possint intra ecclesiam ꝛ prope altare sepeliri.absit.

nam hodie esset satis speculandum/disputandum/ꝛ maxime ad uertendum:qualis abbas/quis presbyter/aut quis laicus intra ecclesiã sepeliri possit ꝛ deberet. Et facta discussione difficiliter temporibus nostris reputaretur multi qui intra ecclesiam iuste potuissent ꝛ debuissẽt sepeliri: quãto magis ꝓpe altare vbi sunt reliquie sanctorum: ꝛ qđ magis est vbi corpus christi quotidie cõsecratur:qui magister ꝛ redemptor noster est dominus ꝛ creator sanctorũ ꝛ omniũ rerũ. cuius reuerentia ꝛ intuitu sancti patres in cõsilijs suis statuerunt ꝛ decreuerunt: vt cadauera fidelium prope altare non sepeliantur. vt in.c. percipiendũ.in. §.infra ecclesias.xiij.q.ij.nam laici viuentes / secus altare dum diuina cantantur/aut corpus christi cõsecratur stare non debent. vt in.c.j.de vita ꝛ ho.clerico.ꝛ in.c.sacerdotũ.de cõse.di.ij. q̃to magis cadauera hominũ fetida ꝛ putrida/prope tantũ sacramẽtum collocari non debẽt. nam sacra vasa non ab alijs q̃ a sacratis debent cõtrectari:ne pro talibus presumptionibus domin⁹ iratus plagas imponat populo suo:ꝛ hi qui nõ peccauerũt pereãt. vt ait tex.in.c.in sancta.de conse.di.j.neq; etiam est ꝑmissum secularib⁹:sacrariũ vbi vasa sacra ꝛ reliq̃ sanctorũ sũt intrare. vt ĩ c.non oportet.ꝛ in.c. non licet cuilibet.xxiij.dis. ergo si de iure videtur presumptio periculosa pro populo:vt seculares vasa sacra tangant/aut intrent sacrariũ:q̃nto magis indignabitur de⁹ vt prope sacrum altare ꝛ ipsius corpus domini sacratũ cadauera mortuorum sepeliãtur. qđ nullo pacto iuste ꝛ iuridice ꝛ sine crimine ac sine periculo populi ne ipse de⁹ irascatur fieri potest: neq; a prelato similia permitti sine lesione conscientie.

¶Questio.xvj. An iudei teneantur tempore quo celebrantur diuina excludi ab ecclesia.

Et breuiter dicendũ est: ꝙ de iure sunt excludendi ab ecclesia. vt facit tex.in.c.cleros.in fi.xxj.di.ꝛ in.c.perlectis .xxv.di.in §.j.in vtroq; loco videtur de officio ostiarij. vbi litera in.d.§.ait. Ad ostiariũ namq; pertinent claues ecclesie vt claudat ꝛ aperiat templum dei/omniaq; que sunt intus ꝛ extra custodiat/ fideles recipiat/excõmunicatos ꝛ infideles excipiat. ita ꝙ ostiarius de⁹bet infideles.s.iudeos/hismaelitas/agarenos ꝛ gentiles seu paganos:etiã christianos excõmunicatos ab ecclesia dũ celebrãt

diuina excludere. nam si christianis non licet in temporalib⁹ cū iudeis cōmunicare. vt in. c. nullus. ꝛ in. c. omnes. xxviij. q. j. in pn. vbi in cōcilio agathaneñ. decretum est: vt christiani iudeis non cōmunicent. ꝛ in. c. ꝙ sit. de iudeis. quanto magis non debēt sacerdotes ꝛ ipsi fideles christiani in officijs diuinis/ ac sacramentis cū iudeis interesse nec participare. Nā non solū non est celebrandū/ nec diuina sunt dicēda in ꝑsentia infideliū viuoꝝ: sed neq̄ mortuoꝝ. nam intellecto ꝙ vnus infidelis esset sepult⁹ in aliqua ecclesia: talis ecclia cōsecrari nō debet. nec in ea est celebrandū. vt in. c. eccliam. de ꝯse. di. j. ꝛ ibi bona glosa. in arti. prin. qualiter infideles sunt excludēdi ab ecclia. Nec obstat. c. epus nullū. de ꝯse. di. j. vbi videt̄ puisum/ ꝙ eps nullū ꝓhibeat ingredi ecclesiā ꝛ audire verbū dei. siue gentilē/ siue iudeū/ siue hereticū vsq̄ ad missam cathecuminoꝝ. nā glo. in. d. c. ꝑlectis. xxv. di. ait. ꝙ istud capitulū nūc tenet̄ ꝛ ꝙ hoc. c. si intelligatur de diuino officio/ sicut glose ꝛ doctores intelligere voluerūt: non teneatur ab ecclesia. ꝓbat textus. in. c. non liceat clericis. j. q. j. vbi lr̄a ait. Non liceat clericis vel laicis ab hereticis alogias. i. benedictiones accipe. quia maledictiōes sunt magis ꝙ bn̄dictiones. Nec licet aūt cū hereticis ꝛ scismaticꝫ orare. vbi glo. dicit: istud de cōsue. ecclie roborat̄. ꝛ illud decre. eps nullū. nō esse in ꝯsuetudine ecclie. Sed posset saluo meliori iudicio intelligi dictū. c. eps ibi verbū dei ꝑ p̄dicatiōe. vbi infideles possunt iteresse. ꝛ eis pn̄t reli. de suoꝝ p̄latoꝝ licētia p̄dicare. vt in. d. c. ꝙ sit. d iude. nec obstaret lr̄a dicti. c. epus ibi. vsq̄ ad missaꝫ cathecu. vbi videt̄ in cōueniens: ꝙ infideles debuissent stare in missa vsq̄ ad sacrificiū sicut cathecumini: qui debēt stare vsq̄ ad sacrificiū: quo tp̄e debent excludi ab ecclia. q̄a cum carēt sacramēto baptismi: ꝛ sic primo fundamēto sacramentoꝝ qđ est ianua sacramentoꝝ: non licet eis interesse in sacramēto eucharistie. Nā bn̄ aduertēti si textus intelligat̄ vt pōt intelligi in p̄dicationib⁹: de iure debꝫ intelligi ibi vsq̄ ad missam cathecuminoꝝ q̄d ad missā totā inclusiue: q̄ ad ifideles exclusiue. q: de natura isti⁹ aduerbij. vsq̄. de iure ita se hēt. vt in. c. cū dilecti. de dolo ꝛ ꝯtu. ꝛ ita se habet quo ad cathecuminos. quo ad sacrificiū. i. añ sacrificiū excludant̄. ꝛ sic infideles debēt stare in verbo dei vsq̄ ad missam cathecuminoꝝ. s. vt excludant̄ ante missam. ꝛ sic habēt iura iurib⁹ ꝯcordari. ꝛ tūc videtur vbiq̄ bene decisum. ꝛ vtrunq̄ in obseruantia. ꝙ iudei ꝛ

alij infideles excludantur a missa ꝛ a diuinis officijs: ꝛ admittantur ad pdicatiões. vt in dicto. c. ꝙ sit. ꝛc. Nã redēptoꝛ noster Marci. xv. apostolis ait. Eũtes in mundũ vniuersuȝ pdicate omnĩ creature. s. tã fidelib ꝙ infidelib. q: est ppõ vlis. ꝛ sic vlr oẽs homines icludit ꝛ apphẽdit. ꝛ Math. xiij. ꝛ. xxiiij. idẽ magr nr voluit istã pdicationẽ durare vsqȝ ad ꝯsumationẽ secli. Nã vt ait vas electionis ꝛ tuba euãgelij ad Colossen. c. iiij. ibi. Orãtes sil: vt deus det ostiũ sermonis ad loquendũ ministeriũ christi. vbi Nicolaus de Lyra intelligit libertatẽ ꝛ facultatẽ predicãdi. ita ꝙ licitũ est de iur diuino ꝛ positiuo sacerdotib fidelib ꝛ infidelib verbũ dei pdicare. ꝛ si in. d. c. ꝙ sit. de iude. puidetur/ ne fratres debeant sine licentia suoꝛum prelatoꝛum predicare infidelibus: hoc fuit ꝛ bene / ad euitanduȝ ne fratres sub illa causa ꝛ coloꝛe possent a sua religione exire ꝛ vagare. Nam si subditis guardiano seu prioꝛi non licet exire conuentũ causa in alio loco predicãdi: ꝙto magis non esset sibi licitum ire vltra mare. vt in dicto. c. ꝙ sit. de iudeis. Nam vidi ꝙ feli. recoꝛda. Sixtus. iiij. concessit licentiam quibusdã fratribus de Hispania: vt possint ire sine licentia suoꝛum superioꝛũ predicatum in insula de Canaria. ꝛ ꝙ ꝙplures fratres de obseruantia exierunt a monasterijs sub illo coloꝛe predicationis vt vagarent: cum multi de illis ad sua monasteria nõ redirent. ¶In loco seu castro ferrarũ reperitur cõstructum hospitale a tanto tempoꝛe / ꝙ non est memoꝛia in contrariũ vbi receptãtur pauperes: ꝛ de redditibus hospitalis pauperes venientes per tres dies cõmoꝛantes alimentantur. Queritur attento ꝙ a. x. xx. ꝛ. xxx. annis cõmunitas dicti loci cõsueuit presentare seu puidere d rectoꝛe dicti hospitalis: si dictũ hospitale dicatur ecclesiasticũ. aut intantũ locus pius/ ꝙ tam hospitale ꝙ bona ꝛ redditus illius debeant defendi ꝛ manuteneri per episcopum oꝛdinariũ. Pro cuius declaratione premitto: ꝙ hospitalitas est ita cõmunis omnibus catholicis/ ꝙ vnusquisqȝ in domo sua potest facere hospitale. vt in. c. j. ꝛ in. ca. quiescam. xlij. di. ꝛ in. c. ꝙ ait. xiiij. distin. vbi Loth ꝛ Abraam indistincte in domibus suis recipiebant pauperes. ꝛ sic tenebant hospitalitatem. Et clerici hoc idem tenentur facere. ꝛ laici vt meritũ maximum habeãt hoꝛtantur hoc facere. vt in. d. c. j. ꝛ in. di. c. quiescamus. xlij. di. qui presbyteri vel laici similẽ hospitalem/ aut hospitale facientes. possunt de eo disponere ꝛ dictã hospitalitateȝ

reuocare/ et ad alios vsus pro libito suo conuertere et dedicare. determinatio est doctorũ in.c.iij.de relig.do.et i cle.per littera s. de preben.et in cle.quia cõtingit.de reli.do. Et ista hospitalitas aut hospitale dicitur ita prophanũ et temporale: quia voluntarium quod nullus eps de eo potest disponere nec ordinare. Est et aliud hospitale quod fit seu deputatur in tertio loco pro receptiõe pauperuz: et dotatur a Titio vel Sẽpronio auctoritate prelati: et tũc nulli dubiũ est / quod incõtinẽti eius defensio et cura ptinet ad epm seu ordinariũ.vt in.d.c.iij.de reli.do.et in cle.per littaras.de pben. et in cle.qz cõtingit.de reli.do. Nam abbas siculus et alij docto. dicunt in.d.c.iij.de religi.do.et docto.in dictis cle.per lras.de pben.et quia cõtingit: quod mortuo conditore et remanente hospitali dotato: eps debet habere curã et defensionẽ omniũ bonorum dicti hospitalis: dũ tamẽ non pmittat dictos fructus cõuerti ad alios vsus quam pauperũ et hospitalis.textus est in expresso pro casu nostro in.d.cle.qz ptingit.de reli.do.in.§.nos in curiã.ita tenet abbas in.d.c.iij.de reli.do.in tertio notabili.vbi ait.quod hec hospitalia ptinent ad episcopum: nõ vt disponat de redditibus ad libitum/ sed vt oĩa ordinet ad vsuz destinatũ.vbi in fine asserit: etiam si sit edificatũ a priuata persona: ea mortua/ quia iam non licet quod reducatur ad alios vsus: quod tunc ad epm pertinet: vt voluntas pia defuncti tradatur executioni.vt in.c.nos quidez.et in.c.requisisti. de testamentis.hoc idem tenet idẽ abbas in.c.inter dilectos.in fine.de donatio.qui inter multa ait. Item scias quod vbi hospitale est prenatum et institutũ auctoritate defuncti: eps habet ptãtem ibi vidẽdi et inquirẽdi an cũcta sm voluntatẽ defuncti pcedãt.et hoc rñspectu isti appellãtur patroni: nõ dñi domus. Zabarel.i.d.cle. qz ptingit.sequitur istã opinionẽ.et in pn.in.iiij.notabili.ait/ quod ista bona hospi.dicũtur ecclĩastica: et de eis põt agi etiã si patrõi sint seclares corã ecclĩastico.et quod licz patrõi.s.hospitalarij seu gubernãtes hospitale possint recipe pro victu et vestitu.nõ tñ pro se nec pro alẽdis pauperibus pñt bona imobilia aliẽare. neqz ad aliũ vsũ etiã piũ sine licẽtia pape deputare. hoc etiã tenz Imo.i.d.cle.qz ptingit.iuxta glo.imo magis ait: quod infirmi hospi.diocesanus supplet negligẽtiã collatoris. Abbas in.c.accñtibus.de priui.et i.c.iiij.de pscrip.et in.c.j. de resti.in integ.ait.quod omĩa priuilegia pcessa ecclĩjs hodie extendunt ad hospitalia.pro quo ipse allegat tex.sin.in.l.oĩa.C.de epi.et cle. vbi asserit Bar.de illa lege pro casu nostro fecisse maximũ festum.

Nec obstat.c.inter dilectos.de dona.ꝛ ibi theorica doct.vbi ad excludendū partē vnā opponebat/ꝙ non esset cāpanile altare:ꝛ nō celebrabant diuina.ꝛc.Nā vt ibi doctores dicūt: ꝙ neqꝫ ista faciūt neqꝫ excludūt esse hospitale.nam vt ait do.card.in.d.cle.ꝑ litteras: nō obstāte ꝙ in hospitali nō sit eccl'ia vl' altare/pōt ha bere rem ecclesiasticā ꝛ spūalezꝫ ita sentit Jmola in.d.cle.ꝑ lrās. a Terēdo ꝙ etiā bona tpalia sunt ꝯseruāda ꝑ epm.ꝛ dicunt eccl'ia stica.nam vt ait glo.in.c.quisqꝫ.iuxta tex.xvij.q.iiij.Dicūtur ho spitalarij ꝑsone ecclesiastice.ꝛ ibi docto.in quo ꝑ nunc non faci mus fundamentū ita ꝛ taliter/ꝙ in casu de quo agit maxime cū agat de pñtatiōe facta ꝑ patronos ꝯfirmata ꝑ epum ordinarium nullo pacto nec aliq iure pōt vētilari corā ptāte senarū. qꝛ tunc nullū dubiū qn dicat piū ꝛ ecclesiasticū.vt in locis ꝑalle.nā etiā si esset cā totalr ꝑphana:nihil ad ptātem senarum.q nihil debet agere in hospitali neqꝫ in bonis hospi.Nā tūc esset q̄stio: an co ram patronis vel corā ordinario esset q̄stio ventilāda:nō aūt co ram ptāte senarū.Tū etiā vt dico qa agit de ꝯfirmatiōe facta ꝑ ordinariū.cui⁹ auctoritate videt.d.hospitale esse edificatū cū fa ciliter posset ꝯstare epm seu ordinariū illius ꝑ tpe existentē subsi diū seu aliquas rñsiones a.d.hospitali recepisse.ꝛ sic videt ad di ctū ordinariū in aliq dictū hospitale tāqꝫ ecclesiasticū ꝛ piū ꝑti nere.in tantū ꝙ iuste ꝛ iuridice pñtatus a patronis:ꝯfirmat⁹ ab epo: potuit corā epo cōparere.vt ipm pñtatū ꝛ ꝯfirmatū ī posses siōe quā tenuit ꝑ pl'es annos pacifice defenderet: ꝛ manutene ret.maxie cū.d.aduersarius corā.d.ordinario volūtarie cōparu it:ꝛ libēter vsqꝫ ad pl'es act⁹ litigauit. qua lite pendēte nō licuit sibi corā ptāte nec corā alio iudice suꝑ candē cām litigare.vt ī.§. offerat.iij.q.iiij.ꝛ in.c.j.de iudic.ꝛ in regula.qd semel placuit.de re gu.iur.li.vj.ꝛ iura sunt vulgaria:qñ essꝫ casus dubi⁹/an corā ec clesiastico vel seculari cā debuissꝫ tractari. iste articul⁹.añ oīa corā eccl'iastico ē deciden⁹.vt in.c.si iudex laic⁹.de sen.ex.lib.vj. in tantū ꝙ tā qꝛ res est clara/defensio hospitalis ꝛ bonoꝝ/qꝫ pro pter alia supi⁹ allegata:ordinari⁹ iuste potuit cognoscere de cau sa ꝛ inhiberi ptāti senarū. ¶Dubitat de iur. An oblat⁹ mona sterio.b.Marie de pplo vrbis rome ordis.s.Aug.heremitaꝝ pos sit trāsire ad aliā religionē/licet strictiorē.Et posito ꝙ nō:si pote rit de licētia ꝑoris trāsire ad aliā domū eiusdē relig.Et posito ꝙ sic.si est vagabūd⁹ ꝛ icorrigibil'/si poterit in totū expelli d mona

sterio absq3 eo q tradatur alteri monsterio. Et p expeditiōe primi dubij est pmittendū: q i religiōe sunt monachi: et sunt cō uersi: et sunt oblati. Sūt monachi q habitū mutāt et ad ordines pmouent. Cōuersi aūt dicunt oēs religiosi añ annū pbationis. tex. est. in. c. ad aplicam. de regu. in. et in. c. cstitutionē. e. ti. in. pn. li. vj. ido oēs vocant cuersi: q: cuertunt de impfecto ad pfectū. sed quo ad casu3 nostrū dicunt cuersi q habitū mutāt dedicādo se et sua monasterio: nō tñ pmouent ad ordines. Oblati sunt isti q faciūt se fratres aut cōfres alicui religiōis: tñ remanēt i seclo et obligant parochie. Alij sunt oblati magie pprie q dedicāt se et sua monasterio/ habitu nō mutato. De religioso in pmo capite aut d monacho nō est qstio nra: nec de cuerso. Est aūt de oblato qui intrat monasteriū et c. et in casu nro dico: q oblat nō pōt trāsire ad aliā religione3/ licet strictiorē. glo. est ordinaria in. ca. vt lex ctinētie. xxvij. q. j. Theorica est doctor in. c. nō est de regula. et hoc p tāto. q a sunt qsi fui monasterij cui dedicarūt se et sua et ideo mag astringūt religiōi eiusdē dom q monachi: q si pfitētur illi religiōi vident sub cditiōe a iure posita: nisi voluerit trāsire ad strictiore3: petita licētia a supiore lic3 nō obtēta. facit tex. in. c. licet de regula. q multū cōmendant: q nō obstāte q religio habeat puilegiū q d illa ad strictiore3 nō pñt trāsire. S3 oblat nō gaudet isto puilegio cū videt nō solū eligere rligionē/sed tm illā religionē et domū. cui cā ne imerito si astringātur magis religiōi q religiosi. nā isti oblati eadē vocatiōe q vocati sūt debēt manere. vt i. c. j. xxj. q. j. q: cū isto onere ac cditiōe se dedicauerūt illi monasterio. S3 q d si ad aliā religionē et c. si strictiore3 nō possit trāsire si poterit ad aliā domū eiusdē religiōis? Et dico q d licētia sui supior pōt. hoc videt sentire glo. in. d. c. vt lex. xxvij. q. j. hoc sentiūt doctores in. d. c. nō ē d regla. q d itelligo sane verū si est aliqua cā: aut q a dom q ad suā dispositionē infirma: aut alia q mouet supiorē. tñ nō obstāte causa: credo salua reuerentia doctorū: q nō possit trāsire ad aliā domū eiusdē religiōis. nam rō q est de toto q ad totū: est de parte q ad partē. nam si oblatus non pōt trāsire ad aliā religionē: licet strictiore3. q: dicauit se et sua domui particulari. ergo si domui illi nō toti religioni. Preterea vbi est eadē rō et idē ius. sed eadē ratio q impedit vt oblat non trāsferatur ad aliā religionē. facit vt dixi. q sine causa ad domu3 eiusdē rligionis nō transeat. ergo idē ius. Vnū tamē est: q si ipse

maior in tota religione pfessus: aut si nō p se/sed in.c.de bonis vnius domus posset disponere in vtilitate alteri⁹ dom⁹ eiusdez religionis: q tūc iste oblat⁹ isto mō poterit trāsiri.cū oīa monasteria isti⁹ religiōis reputaꝫ vna dom⁹:ꝛ oīa bona religiōis sūt cōmunia vnicuiqꝫ monasterio eiusdē religiōis.ꝛ sic oblat⁹ vī oblati illius domi ad quā trāsmittiꝫ.qa toti religiōi. Sed qd si oblatus aut q̄liscūqꝫ religiosus est vagabūdus ꝛ icorrigibilis:si poterit in totū expelli de monasterio. Et dico q nō. facit tex.in.c. ne religiosi.de regl'a.vbi puideꝫ q religiosi fugitiui sūt reqrendi ꝛ cogēdi vt ad monasteriū reuertāꝫ.in.c.Joan.c.xi.facit tex.i.c. q aūt qriꝫ.xvij.q.iij.vbi puideꝫ:q postq̄ tradit⁹ est aliqs monasterio ꝛ obediētie abbatis q nō pōt exire/nec abbas pōt dare licentiā.nam daꝫ annus a iure tā in fauorē iurātis q̄ recipiētis.vt in.c.ad apostolicā.de regl'a.ergo si post annū pfessus/velit nolit cōpellitur stare in monasterio ꝛc.post annū ꝛ post pfessionē compelletur abbas retinere religiosum.nā Innocē.iij.sancte cogitauit ꝛ puidit in.d.c. ad aplicam.in.j.respōso.ibi.i parte q̄stionib⁹ tuis taliter respondem⁹.q licet tēpus pbatiōis a sanctis patrib⁹ sit indultū:non solū i fauorē puersi/ sed etiā monasterij:vt et ille asperitates isti⁹/ꝛ illud mores illius valeat expiri.qđ vtrūqꝫ diligēter est obseruandū:presertim cū ab vtroqꝫ de reliquo certa noticia nō habeaꝫ ꝛc. Ecce ergo q nec monasteriuꝫ habere potuit aliam noticiam:nisi q pmanendus sit/nec receptus: nisi q omino debeat stare. ergo vterqꝫ bonū de alio cōcepit/si receptus factus puersus/ factus maliuolus ꝛ incorrigibilis:etiā quo ad religionē non habeat nolle nec velle/furiosus reputari debet: mēte capt⁹ extimari. q̄tū autē graue sit furiosuꝫ excludi a monasterio/quia infirmatur:q̄tum alienū a charitate euꝫ expellere/ omnibus est notū.ita q regula aut institutio sancti Augustini si contrariū puidet q excludatur/debet intelligi a consortio ꝛ cōuersatione aliorū religiosorū/ne eis noceat.ꝛ ipse in carceribus detineatur. cū etiā si videatur incorrigibilis ꝛ videatur ethnicus seu infernalis est in via ꝛ poterit corrigi ꝛ saluari ꝛc.

Tractatus Joannis Lupi de libertate ecclesiastica. Finis.

libus/nec in eorũ seruicio stare.vt.ij.ad Corinth.c.vj.vbi aposto lus ait.Nolite iugum ducere cum infidelibus.que enĩ partici patio iusticie cũ iniquitate/aut que societas lucis ad tenebras ⁊ que autem conuentio christi ad Belial: aut que pars fidelis cũ infideli.Cuius causa summi pontifices disposuerunt ac prohi buerunt predictam participationẽ/seu cohabitationẽ cum infi delibus.vt in.c.iudei.in fine.⁊ in.c.sepe. ⁊ in.c.nullus.xxviij.q. j.⁊ in.c.j.⁊.ij.de iudeis.⁊ in.c.consuluit.in tertio.de appella.Et a fortiori. Si non licet cohabitare/seu stare cum infideli: non li cebit cum heretico ⁊ apostota fidei.Nam vt beatus Joannes in sua secunda epistola ait.Si quis venit ad vos: ⁊ hanc doctrinã non affert: nolite recipere eũ in domo/nec aue ei dixeritis. qui enim dicit illi aue: cõmunicat eius operibus malignis. ex cui⁹ auctoritate ⁊ apostoli Pauli ad Titum.c.iij.ibi hereticũ homi nem post vnam ⁊ secundam correctionẽ: scꝫ post pertinaciaꝫ de uita. ecclesia statuit:ꝙ non liceat fidelibus sub censuris ⁊ penis cum heretico communicare.vt in.c.aduocauit.⁊ in.capi.omnis. ⁊ in.c.quoniam vetus.⁊ in.c.que dignior.xxiiij. q.j.⁊ in.c.sicut. in primo.⁊ in.c.si aduersus.⁊ in.c.excõmunicamus. in primo.et quasi per to[illegible]i.de hereti.Nam absoluuntur milites a iuramẽ to ⁊ fidelitate quam fecerũt fideli/seu catholico. dum talis stat in excõmunicatione.vt in.c.nos sanctoruꝫ.⁊ in.c.iuratos.xv. q. vj.Ergo a fortiori absoluuntur a fidelitate ⁊ homagio ac iuramẽ to alicuius/si talis veniat/aut incidat in heresim.vt in.c.finali.de hereti.⁊ in dicto.c.iuratos.quia tales heretici vt tales ⁊ vt excõ municati a quocunq; catholico sunt euitandi. Ex quibus satis apparet dictum.c.iulianus. pro supradicta opinione nihil con cludit: nec facit ad casum.cum vt dixi beatus Ambrosius loqui tur in alio diuerso casu: scꝫin defensionem patrie.Pro cuius de fensione/vt supra licebat christianis bellare sub infideli/seu pa gano.Et hoc modo videtur satisfactũ ad illud Machab.viij. et xiiij.vbi machabei in sui defensionẽ ⁊ adiutoriũ fecerũt confede rationẽ cum romanis cõtra gentes Sirie ⁊ psarũ dei inimicos ⁊ ei⁹ cultui odiosos ⁊ aduersarios.Nec valꝫ fundamẽtũ: vt lice at alicui principi catholico cũ alio ꝑncipe sub ꝑdicta lege ⁊ cõdi tione cõfederationẽ facere. iuxta id Genes.xvij. de federe inito a deo cum Abraam ⁊ semine suo.Nam non propterea deus ex clusit ab eius veneratiõe aliquẽ cuiuscunq; generis seu natiõis

Idem cardinalis in.c.prelata.ea.di.dicit:qꝫ requirebatur cōsen sus laicorū/ad euitandum scandalū illorū qui impedire possent electionem.⁊ sic in omnibus prallegatis locis in hoc cum aliis ↄcordat. qꝫ licet seculares nō debebāt interesse in electione:nec in aliquo interessentia laicorū prestābat robur electioni. ⁊ sic pmittebantur ista ad euitandum maius malum.licet etiam illud non esset iustuȝ.ideo Ludouicus imperator Ro.aug. vidēs ista iuste fieri non posse: renunciauit interessentiam in electione pontificum. Hoc idem renūciauit rex Otto.ibi in.c.tibi domino.ea. di.Vel potest dici:eligebātur plati a toto clero ⁊ populo.s.qꝫ totus clerus ⁊ populus cōmendabant talem in episcopum suum esse danduȝ . prout hodie posset fieri.quia papa posset ignorare merita personarum:⁊ populus vbi est nota persona/possent per sonā pe.aut pau. pro ecclesia in populo assumendā cōmendare. ex q̄ noīatiōe seu cōmēdatione nullū ius psone sine prouisiōe pōtific; acquirit.nec talis cleric⁹ etiā si posset de facto sine pena in habilitati; pōt nec debȝ ecclesiā aut beneficiū de manib⁹ laicorū recipe.Sed certe vt dicit.d.reueren.cardinalis Zabarel. in. c. nobis.de iure patro.attenta confusione iurium : ipse cardinalis per ista verba ait.mihi placeret alia cōpilatio : in qua graui⁹ ⁊ ornatius ac breuius plura deciderent. quoniā in ista ⁊ narratiōes plurime que in hac sunt partimqꝫ resecarentur partim ad decisionem reducerētur.qđ vt extimo cōtinuo fieret si ecclesia vniret. ⁊ si vt quondam fiebant concilia generalia fierent: ⁊ tunc prouideri posset vel reseruando principia.vel quod melius esset statuendo temp⁹ infra qđ duraret hec cōpilatio vsqꝫ alia ex frequēti studio rediretur.⁊ sic ex istis verbis cardina.qui omnia iura cano.bene vidit ⁊ quasi super omnibus scripsit:constat esse magis vtilis noua cōpilatio : etiaȝ si remanerēt principia ⁊ alique decisiones istius compilationis.nam cui dubium videatur dn̄s Zabar.optime cogitasse /visa confusa variatione decretoruȝ.qđ in vno.c.prouidetur vno modo:⁊ incontinenti.in.c. sequenti prouidetur de directo per contrariū.nam licet glo.in dicto.c.lex.dicat : qꝫ iura que dicūt esse necessarium in prouisionibus prelatorum assensus regum/ intelligantur in patronis:⁊ alie absolutiones que dantur a doctoribus vt melius dari possunt pro euitatione iuriū cōtrarietatis:sed non quin per hoc videatur satis iuribus ⁊ littere decretorum satisfactū/si non staret alia causa per

doctores assignata / ꝛ renūciatio imperatoris ꝛ regum illorum priuilegiorum: qui vt presumitur dicta priuilegia obtinuerunt ex maxima eorum potentia / ꝛ ex necessitate in qua erant ecclesia stici. Sed vt dico: stantibus premissis ꝛ iuribus vt stant in suo vigore hodie: de iure principes seculares nullum ius prouidendi de beneficiis / aut consentiendi in promotionibus seu electionibus metropolitanarum cathedraliū ꝛ collegiatarū habent: nisi ex earum fundatione ꝛ dotatione obtinerent ius patro. cuius causa possent habere vna cum canonicis vocē in electione eligē dorum. vt in. c. nobis. de iure pa. ꝛ in. c. hic etiā. xvj. q. j. vbi videt cōcessum regi Francie ratione fundatiōis monasterij: vt vna cū monachis eligat abbatē. Vnū tamen credo: si hoc cōceditur fundatori ecclesiarū / ꝙ a fortiori debet hoc ꝛ magis cōcedi regi seu prīcipi recuperanti ciuitates ꝛ loca proprio sanguine ꝛ labore de manibus infideliū ꝛ tyranorum. cum longe magis pium et meritorium sit quo ad ecclesiam militantem ꝛ triumphantē: terram de manibus infidelium recuperare. vt in. c. ex multa. quasi in fine. ꝛ in. c. licet. de voto. ꝛ vbi erant mesquite. de licentia pontificū ꝛ prelatoꝝ ecclesias edificare. ꝛ vbi erant alhages seu alfaquini sacerdotes falsi. ꝛ pro saluatione animarū imperfecte orātes: sollicitare vt sint veri sacerdotes dei ꝑfecte orātes: ꝛ ꝓ saluatione animarū baptismū ꝛ alia sacramēta necessaria ministrātes: ꝛ cultū diuinū tā vbi non erant exercentes ꝛ augmētantes / q̄s inter christianos monasteria ꝛ ecclesias. vt in. d. c. hic etiam edificantes. nam non obstātibus iuribus allegatis: potest de iure et maxime ex ꝑuilegio papali dari forma: ꝙ etiā in metropolitanꝭ ꝛ cathedralibus ꝛ aliis elegibilibus cadat ius presentandi. videlicet: si procederetur vt iuris est per decanū ꝛ capitulū ad electionem: reges seu prīcipes possent duos aut tres decano ꝛ capitulo presentare / vt vnum de his eligerent in prelatum. nam vt dixi / de iure communi talis presentatio duorū aut triū posset stare. vt in. c. ꝙ autem. ꝛ in. c. cum autem. de iure patr. vbi datur locus accumulatiōi de duob9 successiue. ergo a fortiori a prin. et vt dixi / hoc potest sine dispēsatione a pontifice ex priuilegio cōcedi. cum isto modo sit vera electio: quando non restringitur vt supradixi in vnum tm̄. vt in act. apostolorum. c. j. vbi apostoli statuerunt duos: scilicet Joseph / ꝛ Matthiam: vt vnus de istis licet per sortem eligeretur in apostolū ꝛ episcopū. ꝛ fuit licet ꝑ

sortem electus Matthias. et isto modo possunt principes non solum habere vocem vna cum eligentibus: sed etiam possunt eligentes presentare/ aut electiones hodie non habent locum per regulas cancellarie siue ex alia cōstitutione papali. quia papa sine nominatione seu electione a capitulo facta / de metropoli et cathedralibus cum collegio cardinalium prouidet. et tunc satis est regi patrono vnum idoneum pontifici presentare/aut pro tali supplicare. Sed si reges aut principes/seu domini tēporales: ex edificatiōe/dotatione/seu ex recuperatiōe ciuitatū et locorum de manibus infideliū nō habent ius presentādi: aut vna cum canonicis eligēdi in puisionibus ecclesiarū metropoli: et cathedralium/ nō tenet papa de iur cōmuni psensum regū seu dnorū tēporaliū spectare. qr puidz iure pprio et nō iure aliorum. et vt dixi/ in his puisionibus hēt liberā facultatē. et sic libere sine psensu secularium puidere pōt. licet vt satisfaciat deo et cure vniuersali quā habet debet multum curare/vt puideat magis principaliter ecclesie quam persone et de persona habili que possit stare sine suspitione et scandalo dominorum temporaliū. Nec valet consuetudo ex se tm in aliis casibus quam a iure pmissis: quas tēporales vellent allegare. vt in.c.cum terra. et in.c.massana. et sacrosancta. de elec. et in.c.fi. de consue. et quantum antiquior quia magis nociua minus obseruanda. vt in.c.ecclesie. de simonia. et in.c.mala. et quasi per totū. viii. di. immo summi pontifices vniuersalem libertatem ecclesie etiā si vellent/ non possent renunciare. vt in.c.certū. et in.c. imperiū. x. di. et in.c. quam periculosum. vii.q.i. et ibi per doctores. nam non secularibus de spiritualibus a deo data est cura. vt in cle. pastoralis. in pnci. de re iudi. et in.c.ecclesia sancte Marie. de consti. et in c.bene qdē. xcvi.di. et in.c.significasti. de elc. et in.c.solite. de ma. et obe. et in.c.per venerabilem. q fi. sint legi. sed Petro et successoribus. cū magister et redemptor noster Petro ait. Joan. xxi. pasce oues meas. qd est translatum in dicto.c.significasti. et in.c.solite. nam ipse saluator noster summū pontificem pastorem constituit super familiā suam. de cuius manibus curā ecclesiarū et prelatorum et animarū requiret. nam de eo scriptū est per Ezechielē. quod si speculator viderit gladium venientem et non insonuerit buccina: et populus non se custodierit: veneritqz gladius et tulerit de eis animam. ille quidem in iniquitate sua captus est: sanguinē aūt eius de manu speculatoris requirā. quare summus pōtifex ne reqratur

ab eo sanguis condemnatorũ nimis vigilare compellitur: et buc cinam sonare: vt subditi nõ pereant: et sathanas victoriã cõtra eũ in ouibus sibi cõmissis nõ habeat: et vt bonus pastor a magistro et redẽptore nostro mereatur audire. Euge serue bone et fidelis quia in pauco fuisti fidelis/supra multa te constituã. intra in gaudium domini tui. ad quod gaudium nos perducat ipse redẽptor noster qui cum patre et spiritu sancto viuit et regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Questio. xv. An possit aliquis sepeliri in ecclesia: et si potest: an potest sepeliri prope altare.

Et primo dicendum est: quod de iure statutũ est/quod omnis ecclesia cathedralis habeat pro cimiterio. xl. passus/et alie minores ecclesie xxx. vt in. c. sicut antiquitus. et in. c. si quis contumax. et in. c. quisquis. xvij. q. iiij. et principaliter et causa final' fuit: vt corpora catholicorũ i cimiterio sepelirẽtur. hoc ait Inno. in. c. abolende de sepul. dicens quod sepulture ordinarie debent esse prope ecclesiam et in cimiterio. hoc videtur prouisum in. c. nullus. xiij. q. ij. vbi littera in principio ait. Nullus mortuus intra ecclesias sepeliatur: nisi episcopi/ aut digni presbyteri/et fideles laici. s. nimis deuoti et quasi sancti: ita quod ordinarie et regulariter cõmunis ordinaria sepultura defunctorum debet esse circa ecclesiam in cimiterio. vt in. c. fraternitatem. et in. ca. finali. de sepultu. et in cle. j. iuncta glo. e. ti. ita sentit Hostieñ. in sũma. in ti. de sepul. in. §. j. ibi vi. quid sit sepultura. vbi ait. Que est locus concauus in ecclesiastico cimiterio factus: in quo corpus catholici quiescit. Nam licet pluries dicatur in iure: quod catholici sepeliantur in ecclesijs patrum seu maiorum suorum: intelligitur de eodẽ iure in cimiterijs ecceesiarũ. vt in. c. cũ grauia. iuncta glosa. xiij. q. ij. et iura sunt vulgaria. quia cimiteria reputantur/et consecrantur/et reconciliantur vt ecclesie. vt in. c. consuluisti. de consecra. eccle. vel altaris. et in. d. c. sicut antiquitus. et. c. quisquis. xvij. q. iiij. Sed posito/vt in dicto. c. nullus. xiij. q. ij. quod ex dispensatione iuris episcopi/abbates/aut presbyteri et fideles laici possunt intra ecclesiam sepeliri: nunquid videtur propter hoc de iure concessũ/ et quod data sit tãta licentia et facultas: vt oẽs abbates/oẽs presbyteri/oẽs catholici seculares possint intra ecclesiam et prope altare sepeliri. absit.

nam hodie esset satis speculandum/disputandum/ et maxime ad uertendum: qualis abbas/ quis presbyter/ aut quis laicus intra ecclesiaz sepeliri possit et deberet. Et facta discussione difficiliter temporibus nostris reputarētur multi qui intra ecclesiam iuste potuissent et debuissēt sepeliri: quāto magis ppe altare ubi sunt reliquie sanctorum: et qd magis est ubi corpus christi quotidie cōsecratur: qui magister et redemptor noster est dominus et creator sanctorū et omniū reruz. cuius reuerentia et intuitu sancti patres in cōsilijs suis statuerunt et decreuerunt: ut cadauera fidelium prope altare non sepeliantur. ut in. c. percipiendū. in. §. infra ecclesias. xiij. q. ij. nam laici uiuentes / secus altare dum diuina cantantur/ aut corpus christi cosecratur stare non debent. ut in. c. j. de uita et ho. clerico. et in. c. sacerdotū. de cōse. di. ij. q̄to magis cadauera hominū fetida et putrida/ prope tantū sacramētum collocari non debēt. nam sacra uasa non ab alijs q̄ a sacratis debent cōtrectari: ne pro talibus presumptionibus dominus iratus plagas imponat populo suo: et hi qui nō peccauerūt pereāt. ut ait tex. in. c. in sancta. de conse. di. j. neq etiam est pmissum secularibus: sacrariū ubi uasa sacra et reliq̄e sanctorū sūt intrare. ut in c. non oportet. et in. c. non licet cuilibet. xxiij. dis. ergo si de iure uidetur presumptio periculosa pro populo: ut seculares uasa sacra tangant/ aut intrent sacrariūz: q̄nto magis indignabitur deus ut prope sacrum altare et ipsius corpus domini sacratū cadauera mortuorum sepeliātur. qd nullo pacto iuste et iuridice et sine crimie ac sine periculo populi ne ipse deus irascatur fieri potest: neq a prelato similia permitti sine lesione conscientie.

¶ Questio. xvj. An iudei teneantur tempore quo celebrantur diuina excludi ab ecclesia.

Et breuiter dicenduz est: q de iure sunt excludendi ab ecclesia. ut facit tex. in. c. cleros. in fi. xxj. di. et in. c. perlectis. xxv. di. in §. j. in utroq loco uidetur de officio ostiarij. ubi litera in. d. §. ait. Ad ostiariū nanq pertinent claues ecclesie ut claudat et aperiat templum dei/ omniaq que sunt intus et extra custodiat/ fideles recipiat/ excōmunicatos et infideles excipiat. ita q ostiarius debet infideles. s. iudeos/ bismaelitas/ agarenos et gentiles seu paganos: etiā christianos excōmunicatos ab ecclesia dū celebrāt

diuina excludere. nam si christianis non licet in temporalib⁹ cū iudeis cōmunicare. vt in. c. nullus. ⁊ in. c. omnes. xxviij. q. j. in prin. vbi in cōcilio agathanen. decretum est: vt christiani iudeis non cōmunicent. ⁊ in. c. q̄ꝫ sit. de iudeis. quanto magis non debēt sacerdotes ⁊ ipsi fideles christiani in officijs diuinis/ ac sacramentis cū iudeis interesse nec participare. Nā non solū non est celebrandū/ nec diuina sunt dicēda in p̄sentia infideliū viuoꝝ: sed necꝫ mortuoꝝ. nam intellecto ꝙ vnus infidelis esset sepult⁹ in aliqua ecclesia: talis eccl'ia cōsecrari nō debet. nec in ea est celebrandū. vt in. c. eccl'iam. de ꝯse. di. j. ⁊ ibi bona glosa. in arti. prin. qualiter infideles sunt excludēdi ab eccl'ia. Nec obstat. c. ep̄us nullū. de ꝯse. di. j. vbi videt̄ p̄uisum/ ꝙ ep̄s nullū p̄hibeat ingredi ecclesiā ⁊ audire verbū dei. siue gentilē/ siue iudeū/ siue hereticū vsꝫ ad missam cathecuminoꝝ. nā glo. in. d. c. plectis. xxv. di. ait. ꝙ istud capitulū nūc tenet̄ ⁊ ꝙ hoc. c. si intelligatur de diuino officio/ sicut glose ⁊ doctores intelligere voluerūt: non teneatur ab ecclesia. p̄bat textus. in. c. non liceat clericis. j. q. j. vbi lr̄a ait. Non liceat clericis vel laicis ab hereticis alogias. i. benedictiones accipe. quia maledictiōes sunt magis q̄ꝫ bn̄dictiones. Nec licet aūt cū hereticis ⁊ scismaticis orare. vbi glo. dicit: istud de cōsue. eccl'ie roborat̄. ⁊ illud decre. ep̄s nullū. nō esse in ꝯsuetudine eccl'ie. Sed posset saluo meliori iudicio intelligi dictū. c. ep̄s ibi verbū dei p̄ p̄dicatiōe. vbi infideles possunt iteresse. ⁊ eis pn̄t reli. de suoꝝ p̄latoꝝ licētia p̄dicare. vt in. d. c. q̄ꝫ sit. d iude. nec obstaret lr̄a dicti. c. ep̄us ibi. vsꝫ ad missaꝫ cathecu. vbi videt̄ inconueniens: ꝙ infideles debuissent stare in missa vsꝫ ad sacrificiū sicut cathecumini: qui debēt stare vsꝫ ad sacrificiū: quo t̄pe debent excludi ab eccl'ia. q̄a cum carēt sacramēto baptismi: ⁊ sic primo fundamēto sacramentoꝝ qd̄ est ianua sacramentoꝝ: non licet eis interesse in sacramēto eucharistie. Nā bn̄ aduertēti si textus intelligat̄ vt p̄ōt intelligi in p̄dicationib⁹: de iure deb; intelligi ibi vsꝫ ad missam cathecuminoꝝ q̄ ad missā totā inclusiue: q̄ ad ifideles exclusiue. q: de natura isti⁹ aduerbij. vsꝫ. de iure ita se bēt. vt in. c. cū dilecti. de dolo ⁊ ꝯtu. ⁊ ita se habet quo ad cathecuminos. quo ad sacrificiū. i. an̄ sacrificiū excludant̄. ⁊ sic infideles debēt stare in verbo dei vsꝫ ad missam cathecuminoꝝ. ⁊ vt excludant̄ ante missam. ⁊ sic habēt iura iurib⁹ ꝯcordari. ⁊ tūc videtur vbiqꝫ bene decisum. ⁊ vtrunqꝫ in obseruantia. ꝙ iudei ⁊

alij infideles excludantur a missa et a diuinis officijs: et admittantur tantur ad predicationes. vt in dicto. c. quod sit. etc. Nam redemptor noster Marci. xv. apostolis ait. Euntes in mundum vniuersum predicate omni creature. scilicet tam fidelibus quam infidelibus. quia est ppō vlis. et sic vlr oēs homines includit et apprehendit. et Math. xiij. et. xxiiij. idem magister noster voluit istam predicationem durare vsque ad consumationem seculi. Nam vt ait vas electionis et tuba euangelij ad Colossen. c. iiij. ibi. Orantes simul: vt deus det ostium sermonis ad loquendum ministerium christi. vbi Nicolaus de Lyra intelligit libertatem et facultatem predicandi. ita quod licitum est de iure diuino et positiuo sacerdotibus fidelibus et infidelibus verbum dei predicare. et si in. d. c. quod sit. de iude. prouidetur/ ne fratres debeant sine licentia suorum prelatorum predicare infidelibus: hoc fuit et bene / ad euitandum ne fratres sub illa causa et colore possent a sua religione exire et vagare. Nam si subditis guardiano seu priori non licet exire conuentum causa in alio loco predicandi: quanto magis non esset sibi licitum ire vltra mare. vt in dicto. c. quod sit. de iudeis. Nam vidi quod feli. recorda. Sixtus. iiij. concessit licentiam quibusdam fratribus de Hispania: vt possint ire sine licentia suorum superiorum predicatum in insula de Canaria. et quod quamplures fratres de obseruantia exierunt a monasterijs sub illo colore predicationis vt vagarent: cum multi de illis ad sua monasteria non redirent. ¶ In loco seu castro ferrarum reperitur constructum hospitale a tanto tempore / quod non est memoria in contrarium vbi receptantur pauperes: et de redditibus hospitalis pauperes venientes per tres dies cōmorantes alimentantur. Queritur: attento quod a. x. xx. et. xxx. annis cōmunitas dicti loci cōsueuit presentare seu prouidere de rectore dicti hospitalis: si dictum hospitale dicatur ecclesiasticum. aut intantum locus pius/ quod tam hospitale quam bona et redditus illius debeant defendi et manuteneri per episcopum ordinarium. Pro cuius declaratione premitto: quod hospitalitas est ita cōmunis omnibus catholicis/ quod vnusquisque in domo sua potest facere hospitale. vt in. c. j. et in. ca. quiescamus. xlij. di. et in. c. quod ait. xiiij. distin. vbi Loth et Abraam indistincte in domibus suis recipiebant pauperes. et sic tenebant hospitalitatem. Et clerici hoc idem tenentur facere. et laici vt meritum maximum habeant hortantur hoc facere. vt in. d. c. j. et in. di. c. quiescamus. xlij. di. qui presbyteri vel laici similem hospitalem/ aut hospitale facientes. possunt de eo disponere et dictam hospitalitatem

reuocare/ z ad alios vsus pro libito suo conuertere z dedicare. determinatio est doctorũ in.c.iij.de relig.do.z i cle.per littera s. de preben.z in cle.quia cõtingit.de reli.do.Et ista hospitalitas aut hospitale dicitur ita prophanũ z temporale: quia voluntarium q nullus eps de eo potest disponere nec ordinare.Est z aliud hospitale qđ fit seu deputatur in tertio loco p receptiõe pauperuz: z dotat a Titio vel Sẽpronio auctoritate prelati: z tũc nulli dubiũ est / q incõtinẽti eius defensio z cura ptinet ad epm seu ordinariũ.vt in.d.c.iij.de reli.do.z in cle.p littaras.de pben. z in cle.q2 cõtingit.de reli.do.Nam abbas siculus z alij docto. dicunt in.d.c.iij.de religi.do.z docto.in dictis cle.per lr̃as.de p ben.z quia cõtingit: q mortuo conditore z remanente hospitali dotato: eps debet habere curã z defensionẽ omniũ bonoꝝ dicti hospitalis: dũ tamẽ non pmittat dictos fruct⁹ cõuerti ad alios vsus q̃ pauperũ z hospitalis.textus est in expresso p casu nostro in.d.cle.q2 ꝯtingit.de reli.do.in.§.nos in curiã.ita tenet abbas in.d.c.iij.de reli.do.in tertio notabili.vbi ait.q hec hospitalia p tinent ad episcopum: nõ vt disponat de redditibus ad libitum/ sed vt oĩa ordinet ad vsuz destinatũ.vbi in fine asserit: etiam si sit edificatũ a priuata persona: ea mortua/ q̃a iam non licet q reducatur ad alios vsus: q tunc ad epm pertinet: vt voluntas pia defuncti tradatur executioni.vt in.c.nos quidez.z in.c.requisisti. de testamentis.hoc idem tenet idẽ abbas in.c.inter dilectos.in fine.de donatio.qui inter multa ait.Item scias q vbi hospitale est prenatum z institutũ auctoritate defuncti: eps habet ptãtem ibi videndi z inquirẽdi an cũcta fm voluntatẽ defuncti pcedãt.z hoc r̃spectu isti appellãt patroni:nõ dñi dom⁹.Zabarel.i.d.cle. q2 ꝯtingit.sequit istã opinionẽ.z in pn̄.in.iiij.notabili.ait/ q ista bona hospi.dicũt eccl'iastica: z de eis põt agi etiã si patrõi sint seclares corã eccl'iastico.z q licz patrõi.s.hospitalarij seu gubernãtes hospitale possint recipe p victu z vestitu.nõ tñ p se nec p alẽdis paupib⁹ pñt bona ĩmobilia aliẽare neq3 ad aliũ vsũ etiã piũ sine licẽtia pape ꝯputare.ħ etiã tenz Imo.i.d.cle.q2 ꝯtingit.iuxta glo.imo magis ait: q insũmi hospi.diocesan⁹ supplet negligẽtiã collatoꝝ.Abbas in.c.accñtib⁹.đ pui.z i.c.iiij.de pscrip.z in.c.i. de resti.in integ.ait.q oĩa puilegia ꝯcessa eccl'ijs hodie extendunt ad hospitalia.p q̃ ipse allegat tex.fin.in.l.oĩa.C.đ epi.z cle. vbi asserit Bar.de illa lege p casu nostro fecisse maximũ festum.

Nec obstat.c.inter dilectos.de dona.& ibi theorica doct.vbi ad excludendū partē vnā opponebat/ꝙ non esset cāpanile altare:& nō celebrabant diuina.&c. Nā vt ibi doctores dicūt: ꝙ neqꝫ ista faciūt neqꝫ excludūt esse hospitale.nam vt ait do.card.in.d.cle.p litteras: nō obstāte ꝙ in hospitali nō sit eccl'ia vl' altare/pōt habere rem ecclesiasticā & spūalez.ita sentit Imola in.d.cle.p lras. a Teredo ꝙ etiā bona tpalia sunt ꝯseruāda p epm.& dicunt ecclia stica.nam vt ait glo.in.c.quisqꝫ.iuxta tex.xvij.q.iiij.Dicūtur hospitalarij psone ecclesiastice.& ibi docto.in quo ꝑ nunc non facimus fundamentū ita & taliter/ꝙ in casu de quo agit maxime cū agat de pñtatiōe facta p patronos ꝯfirmata p epum ordinarium nullo pacto nec aliq̄ iure pōt vētilari corā ptāte senarū.q: tunc nullū dubiū q̄n dicat piū & ecclesiasticū.vt in locis palle.nā etiā si esset cā totalr ꝑphana:nihil ad ptātem senarum.q̄ nihil debet agere in hospitali neqꝫ in bonis hospi. Nā tūc esset q̄stio: an coram patronis vel corā ordinario esset q̄stio ventilāda:nō aūt coram ptāte senarū. Tū etiā vt dico q̄a agit de ꝯfirmatiōe facta p ordinariū.cui⁹ auctoritate videt.d.hospitale esse edificatū cū faciliter posset ꝯstare epm seu ordinariū illius ꝑ tpe existentē subsidiū seu aliquas rñsiones a.d.hospitali recepisse.& sic videt ad dictū ordinariū in aliq̄ dictū hospitale tāq̄ ecclesiasticū & piū ptinere.in tantū ꝙ iuste & iuridice pñtatus a patronis: ꝯfirmat⁹ ab epo: potuit corā epo cōparere.vt ipm pñtatū & ꝯfirmatū i possessiōe quā tenuit p plꝭs annos pacifice defenderet: & manuteneret.maxīe cū.d.aduersarius corā.d.ordinario volūtarie cōparuit:& libēter vsqꝫ ad plꝭs act⁹ litigauit. qua lite pendēte nō licuit sibi corā ptāte nec corā alio iudice sup eandē cām litigare.vt i.§. offerat.iij.q.iij.& in.c.j.d iudic.& in regula.qd semel placuit.d re gu.iur.li.vj.& iura sunt vulgaria:q̄n essꝫ casus dubi⁹/an corā ecclesiastico vel seculari cā debuissꝫ tractari. iste articul⁹ añ oīa corā eccl'iastico ē decidēd⁹.vt in.c.si iudex laic⁹.de sen.ex.lib.vj. in tantū ꝙ tā q: res est clara/defensio hospitalis & bonoꝝ/ꝗ pro pter alia supi⁹ allegata:ordinari⁹ iuste potuit cognoscere de causa & inhiberi ptāti senarū. ¶Dubitat de iur. An oblat⁹ monasterio.b.Marie de pplo vrbis rome ordis.s.Aug.heremitaꝝ possit trāsire ad aliā religionē/licet strictiorē. Et posito ꝙ nō:si poterit de licētia ꝑoris trāsire ad aliā domū eiusdē relig. Et posito ꝙ sic.si est vagabūd⁹ & icorrigibil'/si poterit in totū expelli d mona

sterio absq eo q tradatur alteri monsterio. Et p expeditiõe primi dubij est pmittendũ: q i religiõe sunt monachi: z sunt cõuersi: z sunt oblati. Sũt monachi q habitũ mutãt z ad ordines pmouent. Cõuersi aũt dicunt oẽs religiosi añ annũ pbationis. tex. est. in. c. ad aplicam. de regu. iu. z in. c. ↄstitutionẽ. e. ti. in. pn. li. vj. ido oẽs vocant ↄuersi: q: ↄuertunt de impfecto ad pfectũ. sed quo ad casuz nostrũ dicunt ↄuersi q habitũ mutãt dedicãdo se z sua monasterio: nõ tñ pmouent ad ordines. Oblati sunt isti q faciũt se fratres aut cõfres alicui religiõis: tñ remanẽt i seclo z obligant parochie. Alij sunt oblati marie ppri q dedicãt se z sua monasterio/ habitu nõ mutato. De religioso in pmo capite aut d monacho nõ est qstio nr̃a: nec de ↄuerso. Est aũt de oblato qui intrat monasteriũ zc. z in casu nr̃o dico: q oblat9 nõ põt trãsire ad aliã religionez/ licet strictiorẽ. glo. est ordinaria in. ca. vt lex ↄtinẽtie. xxvij. q. j. Theorica est doctor in. c. nõ est de regula. z hoc p tãto. qa sunt qsi hui monasterij cui dedicarũt se z sua z ideo magis astringũt religiõi eiusdẽ dom9/ q monachi: q si pfitẽtur illi religiõi vident sub ↄditiõe a iure posita: nisi voluerit trãsire ad strictiorez: petita licẽtia a supiore licz nõ obtẽta. facit tex. in. c. licet de regula. q multũ cõmendant: q nõ obstãte q religio habeat puilegiũ q d illa ad strictiorez nõ pñt trãsire. Sz oblat9 nõ gaudet isto puilegio cũ videt nõ solũ eligere rligionẽ/ sed tm̃ illã religionẽ z domũ. cui9 cã ne imerito si astringãtur magis religiõi q religiosi. nã isti oblati eadẽ vocatiõe q vocati sũt debẽt manere. vt i. c. j. xxj. q. j. q: cũ isto onere ac ↄditiõe se dedicauerũt illi monasterio. Sz qd si ad aliã religionẽ zc. si strictiorez nõ possit trãsire si poterit ad aliã domũ eiusdẽ religiõis. Et dico q d licẽtia sui supioris põt. hoc videt sentire glo. in. d. c. vt lex. xxvij. q. j. hoc sentiũt doctores in. d. c. nõ ẽ d regla. qd itelligo sane verũ si est aliqua cã: aut qa dom9 q ad suã dispositionẽ infirma: aut alia q mouet supiorẽ. tñ nõ obstãte causa: credo salua reuerentia doctorũ: q nõ possit trãsire ad aliã domũ eiusdẽ religiõis. nam rõ q est de toto q ad totũ: est de parte q ad partẽ. nam si oblatus non põt trãsire ad aliã religiorẽ: licet strictiorez. q: dedicauit se z sua domui particulari. ergo si domui illi nõ toti religioni. Preterea vbi est eadẽ rõ z idẽ ius. sed eadẽ ratio q impedit vt oblat9 non trãsferatur ad aliã religionẽ. facit vt dixi. q sine causa ad domuz eiusdẽ rligionis nõ transeat. ergo idẽ ius. Vnũ tamẽ est: q si ipe

libus/nec in eorũ seruicio stare.vt.ij.ad Corinth.c.vj.vbi aposto lus ait. Nolite iugum ducere cum infidelibus.que enĩ partici patio iusticie cũ iniquitate/aut que societas lucis ad tenebras? que autem conuentio christi ad Belial; aut que pars fidelis cũ infideli. Cuius causa summi pontifices disposuerunt ac prohi buerunt predictam participationẽ/seu cohabitationẽ cum infi delibus.vt in.c.iudei.in fine.z in.c.sepe.z in.c.nullus.xxviij.q. j.z in.c.j.z.ij.de iudeis.z in.c.consuluit.in tertio.de appella. Et a fortiori. Si non licet cohabitare/seu stare cum infideli: non li cebit cum heretico z apostota fidei. Nam vt beatus Joannes in sua secunda epistola ait. Si quis venit ad vos: z hanc doctrinã non affert: nolite recipere eũ in domo/nec aue ei dixeritis. qui enim dicit illi aue: cõmunicat eius operibus malignis. ex cui⁹ auctoritate z apostoli Pauli ad Titum.c.iij.ibi hereticũ homi nem post vnam z secundam correctionẽ: scz post pertinaciaz de uita. ecclesia statuit: q non liceat fidelibus sub censuris z penis cum heretico communicare.vt in.c.aduocauit.z in.capi.omnis. z in.c.quoniam vetus.z in.c.que dignior.xxiiij. q.j.z in.c.sicut. in primo.z in.c.si aduersus.z in.c.excõmunicamus. in primo.et quasi per to[illegible].de hereti. Nam absoluuntur milites a iuramẽ to z fidelitate quam fecerũt fideli/seu catbolico. dum talis stat in excõmunicatione.vt in.c.nos sanctorũ.z in.c.iuratos.xv. q. vj. Ergo a fortiori absoluuntur a fidelitate z homagio ac iuramẽ to alicuius/si talis veniat/aut incidat in heresim.vt in.c.finali.de hereti.z in dicto.c.iuratos.quia tales heretici vt tales z vt excõ municati a quocunqz catbolico sunt euitandi. Ex quibus satis apparet dictum.c.iulianus. pro supradicta opinione nihil con cludit: nec facit ad casum.cum vt dixi beatus Ambrosius loqui tur in alio diuerso casu: scz in defensionem patrie. Pro cuius de fensione/vt supra licebat christianis bellare sub infideli/seu pa gano. Et hoc modo videtur satisfactũ ad illud Machab.viij. et xiiij.vbi machabei in sui defensionẽ z adiutoriũ fecerũt confede rationẽ cum romanis cõtra gentes Sirie z psarũ dei inimicos z ei⁹ cultui odiosos z aduersarios. Nec valz fundamẽtũ: vt lice at alicui principi catholico cũ alio pncipe sub pdicta lege z cõdi tione cõfederationẽ facere. iuxta id Genes.xvij. de federe inito a deo cum Abraam z semine suo. Nam non propterea deus ex clusit ab eius veneratiõe aliquẽ cuiuscunqz generis seu natiõis

cauentem ab idolatria: nec venientem ad cultum diuinum repudiauit. Nam vt beatus Ambrosius in suo primo libro de vocatione omnium gentium.c.ij.ait.q nunq̄ vniuersitati hominū diuine prouidentie cura defuerit. que licet exceptum sibi populum specialibus ad pietatem duxerit institutis: nulli tamen nationi hominum bonitatis sue dona subtraxit. quia vt apostolus ad Romanos.c.ij.ait. Cum enim gentes que legem non habent naturaliter ea que legis sunt faciunt eiusmodi legem non habētes: ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis testimonium reddente illis conscientia ipsorum. Itaq; licet non de genere Abraam/seu de populo Israelitico viuentes in naturalibus obseruantes mere moralia sine circumcisiōe & ceremoniis ac ritibus ipsorum iudeorum saluabātur. vt Job & alii similes qui colentes deum/abstinuerunt se ab omni idolatria. & sic deus tm̄ repudiauit idolatras et sibi inimicos assignauit. de quibus deus Exodi.xxiij. populo Israelitico ait. Inimicus ero inimicis tuis & affligam affligentes te. quia affligentes electos a deo/dei inimici reputabātur: & ipsius populi. quia idolatre & legis dei & eius cultus inimici & aduersarij. et hoc modo videtur satisfactū ad illud Deuteronomij.vij.& Judicum.ij. vbi videtur populo Israelitico facta prohibitio restricta seu particularis ad gentem illius patrie. quia detinebant patriam a deo dicto populo promissam. vt constat in gabaonitis. Josue.ix. et xxi. in fine. & indistincte. quia idolatrabant. & ne ex amicicia & cōfederatione fecissent populum idolatrare. cuius causa in traditione legis. Exodi.xxxiiij. deus populo Israelitico ait. Caue ne vnq̄ cum habitatoribus terre illius iungas amicicias que sint tibi in ruinam. sed & aras eorum destrue: confringe statuas: lucosq; succide. noli adorare deum alienum dominus zelotes nomen eius deus est emulator. ne ineas pactū cum hominibus illarum regionum: ne cum fornicati fuerint cum diis suis & adorauerint simulacra eorum/vocet te quispiā vt comedas de immolatis. nec vxorē de filiab⁹ eorū accipies filiis tuis: ne postq̄ ipse fuerint fornicate/fornicari faciāt & filios tuos in deos suos. que prohibitio ex eadē causa & ratione videbat extendi ad om̄es idolatras / cuiuscūq; nationis & patrie etiā si de populo israelitico. vt.ij. Paralipomenon.xix. vbi Jehu propheta ad Josaphat ait. Impio prebes auxiliū: & his q̄ oderunt dominū amicicia iūgeris.

ideo iram quidem domini merebaris.itaq3 tam ex detētione pa
trie populo promisse/ꝛ ex idolatria videbatur eidē populo pro
hibita amicitia ꝛ confederatio.ꝛ sic nihil argumentū a cōtrario
sensu obstat.nec ad propositū facit.quia licet tale argumentum
in iure fortissimū/non tenet nec valet quando in iure reperitur
decretum seu prouisum contrarium.vt in.c.nullus iudicum.iu
xta.c.significasti.de foro cōpe.ꝛ in.c.vnico.de eta.ꝛ quali.lib.vj.
nec obstat illud iudicū.xj.vbi filij israel fecerūt confederatione3
cum Jethe contra filios Amon.nam hoc fecerunt in sui defen-
sione3.quia opprimebantur iniuste et de facto a filijs Amon.in
quo casu non solum a Jethe qui reputabatur fidelis/sed ab infi
delibus erat pmissum ac licitu3 adiutoriū assumere.Et hoc mo
do saluantur omnes cōfederationes facte per David ꝛ macha-
beos/ꝛ alios qui pro sui defensione legis ꝛ patrie cu3 fidelibus
ꝛ infidelibus pacem ad tempus fecerunt: ac ab eis adiutorium
quesierunt dum opprimebantur iniuste ꝛ de facto.ꝛ hoc modo
vas electiōis Act.xxiij.posuit dissensionē inter saduceos/ꝛ pha
riseos:vt haberet a preside milites/quorū auxilio seruaretur ille
fus.quia nulli ex aliquo iure denegatur vera defensio.ꝛ hoc mo
do potest stare theorica doctorū in dicto.c.qđ super his.de vo-
to.ꝛ in locis per te allegatis.ꝙ liceat fidelibus dū iniuste ledun
tur/seu opprimūtur de facto sine lesione legis catholice assume
re adiutoriū ab infideli seu pagano.immo fm postillatorē ꝛ do-
ctores alios in.c.xxvij.pmo regū/videt ꝙ sit pmissum fideli:pſta
re adiutoriū infideli:si opprimat iniuste ꝛ de facto.ꝛ in tali casu
posset melius allegari.d.c.iulianus.Sed his ꝛ alijs non obstan
tibus:ex aliquo iure nō posset stare tal cōfederatio sub pdicta le
ge ꝛ cōditione quam als.fiero tibi ꝛ amicis tuis amicus:ꝛ inimi
cis tuis ꝛ amicorū tuoru3 inimicus ꝛ aduersarius.nam nulli du
bium ex vtroq3 testamēto indistincte ab ipō deo anteq3 in huma
nitate appareret/est toti generi humano iniuncta pax/ꝛ damna
ta inimicitia ꝛ odium respectu ipsorū hominū/ꝛ ad ipsorū vindi
ctam reprobatū.nam vt deus Leui.xix.ait.Non facies calūni
am proximo tuo:nec vi opprimes eū.non stabis cōtra sanguinē
proximi tui.non oderis fratrē tuum in corde tuo.non queras vl
tionē.diliges amicū sicut teipsum.Et habemus in ecclesiastico.
xxviij.in prin.Relinque proximo tuo nocēti te.ꝛ tunc deprecan
ti tibi peccata soluent.ad quorū preceptorū obseruationē opor

tet nullam cōfederationē facere cū aliquo particularē: vt oppri
matur primꝰ / seu de facto ledat in aliquo: sed vniuersaliter, cū
oī primo pacē tenere. Ideo deꝰ p pphetā indistincte in psalmo
xxxiiij. ait. Inq̄re pacē ⁊ psequere eā. ⁊ Hester. c. xiij. ait. Optata
cūctis mortalibꝫ pace fruent. ⁊ ipē deꝰ p Zachariā. c. viij. ait. Ve
ritatē tm̄ ⁊ pacē diligite. s. indistincte ⁊ vr. cū esset absurdū dicere
q̄ liceret alicui nō tenere veritatē: cū pariter v̄itas ⁊ pax a deo
cōmendātur. ideo ps̄. in psal. lxxxiiij. ait. Veritas de celo psp
xit: ⁊ iusticia ⁊ pax osculate sunt. nam impossibile est: vbi non est
pax / iusticia sit ex vtraq̄ parte ꝯtendētiū. q: vt Esaias. xxxij. ait.
Erit opus iusticie pax. itaq̄ nullus iuste valet excludi a iusticia
nec a pace. Nā vt ipse deꝰ postq̄ in humanitate apparuit. Mar.
ci. ix. ait. Pacem habete inter vos. s. vniuersaliter cum omnibꝫ.
nam alias existēs in pace cum vno / ⁊ in odio cum alio: non vere
⁊ realiter videtur esse in pace. nā vt redēptor. Matth. x. ⁊ Joan.
xiiij. toto generi humano in suo testamēto ait. Pacē relinq̄ vob:
pacem meam do vobis. cuius heres non est qui pacē eius testa
mento relictā non habet. ideo ipse conscius secretoꝝ dei ad Ro
ma. xij. dicit. Charitatē fraternitatis inuicem diligentes et cum
omnibus pacem habentes. Et beatus Augu. in sermone marty
rum. super illis verbis apostoli ad Ephesios. v. Imitatores dei
estote sicut filij charissimi. dic. iuste ⁊ caste viuere ⁊ charitatē cū
oīnibus custodire cū dei adiutorio oīnibus preceptū est. Et ipse
apostolus. ij. ad Corin. xiij. oībus ait. Pacē habete: ⁊ deꝰ pacis et
dilectiōis erit vobiscū. nā vt magr̄ noster Joā. xvj. dicit. Hec lo
cutus sum vob: vt in me pacē habeatis. q: extra deū nulla est ve
ra pax. Nam vt deus p Esaiā. lvij. dicit. Nō est pax impijs dicit
dn̄s deus. ⁊ sic Sapientia. c. iij. clamat. Quoniā donū ⁊ pax est
electis eius. ⁊ vas electionis ad Roma. ij. ait. Gloria aūt et ho
nor ⁊ pax omni opanti bonū. nō est acceptio psonarū apud deū.
nam ita pax a redēptore nostro vniuersaliter iniūcta est: ⁊ cōmē
datur qd̄ precepit oīnibus indistincte. Matth. v. vt non solū ami
cos / sed inimicos diligerent. Nam ipse deus vt dixi / cum in hu
manitate apparuit in maiori pfectione ⁊ trāquillitate ac charita
te ⁊ perfectione voluit procedere. vt bene beatus Gregorius p
ut habetur in. c. hec autem. xxiij. q. iiij. ait. ⁊ ipse redēptor. Mar
ci. xj. dicit. Et cum stabitis ad orandum: dimittite si quid habe
bitis aduersus aliquem: vt pater vester qui in celis est dimittat

vobis peccata vestra. Et hoc idem Matthei.v. ostendit et testatur: cum dicit. Si ergo offers munus tuum ad altare: et ibi re cordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te. relinque ibi munus tuu3 ante altare: et vade post eu reconciliari fratri tuo. Et du3 magister noster Matthei.vj. docet nos orare/ vt dicam9 ait. Dimitte nobis debita nostra/sicut et nos dimittim9 debitoribus nostris. Si eni dimiseritis hominib9 peccata eoru dimittet et vobis pater celestis. Si autem non dimiseritis hominibus/nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Quia vt beatus Joannes in sua prima epistola.c.ij.ait. Qui autem odit fratrem suum/in tenebris est et in tenebris ambulat: et nescit quo eat. qa tenebre obcecauerut oculos ei9. Na redeptor nr Math. xxij. post primu et precipuu preceptum de ipsius dei dilectioe/ secundum simile huic dixit de dilectione proximi. contra que non licet pfederatione e pdicta sine trasgressione pcepti diuini facere. nam Ecclesiasticus.vj.c. in prin. clamat. Noli fieri pro amico inimicus proximo. sicut fit in predicta confederatione/de qua agitur. vt beatus Ambrosius in libro de officijs. prout habetur in c. deniq3.xiiij.q.v. ait. Deniq3 si non potest subuenire alteri / nisi alter ledatur: comodius est neutrum iuuari q grauare alteru. Ideo Salomon Prouerb.xvj. ad propositu ait. Inimicos qq3 eius puertet ad pace3/vt non diuidatur aut soluatur inter ipsos vinculu charitatis. na3 vt dictus beatus Joan. in pma epistola c.iiij. ait. Charissimi. diligamus nos inuice. si diligimus inuice3/ deus i nobis manet et charitas in nobis pfecta est. Ideo Ps. in psal.c.xix. ait. Cum his qui oderut pace eram pacificus. vt reduceret eos quietos ad dei gratia et charitate3. sine qua pace vt dixi in dei gratia et charitate quis no valet stare: cu videatur tanq3 legis conteptor et preuaricator: et vt christi inimicus et aduersarius eius testamentu ac successione repudiare. nam vt ipse magister noster. Matth.v. ait. Beati pacifici: quoniam filij dei vocabuntur. postq3 testamentum eius tenuerunt et acceptarut. nam vt beatus Augustinus ad Macedoniu prout habetur in c. ea. debet homo.xxiij. q.iiij. ait Debet homo diligere proximu sicut se ipsum. vt q3 potuerit / hominem beneficentie consolatione vel informatione doctrine vel discipline correctione adducat ad colendum deum. quia vt Ecclesiastic9.xxviij. ait. Et vir peccator turbabit amicos: et in medio pace habentiu immittit inimicicia.

quia vt Salomon Prouerb.xvij.dicit.semper iurgia querit malus.ideo Psal.in psalmo.xxxvj.ait. Noli emulari in malignātibus nec zelaueris facientes iniquitatē. Nam nulli dubiū est: quin iste cōfederationes sub predicta lege et conditione quam ais pa rum aut nihil differant a cōiuratiōibus seu cōspirationibus:que ex omni iure damnantur.vt.s de iure diuino satis ostēditur.et de iure pontificio in concilio africano.prout in.c.cōiurationum.et in.c.conspirationū.et in.c.si qui clerici.cum duobus sequētibus.et in.c.statuimus.xj.q.j.et in.c.cōspiratores.iij.q.iiij.et in.ca.cum j.et.a.de regu.iu.videtur constare.nam nil aliud videtur coniuratio seu cōfederatio sonare/ q̄ amicitiā et fedus i aliquos particulare in preiudicium et turbationē aliorū facere.vt in cle.pastoralis.in.§.sane.de re iudi.et in locis preallegatis.qd sine peccato et transgressione iuris diuini et pōtificij/quorū intentio tendit ad salutem animarū/vt supra fieri non potest.nec valet vt quis ab amore proximi recedat:et conturbationē primo imponat.Nam vt apostolus ad Galathas.v.ait.Qui autē cōturbat vos/portabit iudicium quicūq est ille.quia vt Salomon Prouerb.xvij.dicit.Omni tēpore diligit qui amicus est.nā de iure diuino qui in alium finem vltimū actum constituit q̄ deum/infideliter agit et videtur idolatrare.Si ergo iungat quis amicitiam vt ex alia parte diuisionem et turbationē faciat/alium vltimū finē ad quē actus dirigit ponit q̄ deū.qd nihil ab idolatria differt.vt doctores super illud verbum Iudicū viij.c.percusserunt cum Baal fedus vt esset eis in deum/optime hoc dicūt.Ex quibus constat:q nō liceat alicui pncipi seculari cū ifideli nec cū fideli/nec d iur diuino.vt sup.nec canonico nec ciuili cōfederationē sub dicta cōditione facere.nam vt in.l.si quis.in prin.C.ad.l.iuliam.maiestatis prout trāslata et approbata est in.c.si quis cum militibus.xj.q.j.prohibetur ne fiat coniuratio aut cōfederatio cū militibus siue priuatis barbaris.et si talis cōfederatio vt.s.apud seculares videtur phibita ac aliena ab omni catholico et charitate:a fortiori apud summū pontificem christi vicariū:cui iniunctum est:vt indistincte et vniuersaliter in toto orbe omnes oues sine personarum acceptione teneat et pascat in pace cum Petro.et in sui personam eius successoribus ipse deus.Ioan.vlti.ait.Pasce agnos meos:pasce oues meas.et sic assumptus in plenitudinē potestatis.vt in c.decreto.et in.c.qui se scit.ij.q.vj.et in.c.ita dominus.xix.distin.

ꝛ in.c.loquitur dominus.ꝛ in.c.manet.ꝛ in.c.quodcunqꝫ.xxiiij.q.j.ꝛ in.c.quis.ꝛ in.c.in nouo.xxj.di.ꝛ in.c.aliorū.ꝛ in.c.cuncta per mundum.ꝛ quasi per totum.ix.q.iij.ꝛ in.c.ad honorē.de au ctoritate ꝛ vsu pallij.ꝛ in.c.significasti.de electio.nam vt beatus Bern.in suo.ij.lib.de cōsideratione ad Eugeniū ait. Tu es cui claues tradite sunt: cui oues credite sunt. Sunt quidem ꝛ alij celi ianitores: ꝛ gregum pastores:sed tu tanto gloriosius quāto differentius vtrūqꝫ pre ceteris nomen hereditasti.Habēt illi as signatos sibi greges:singli singlos: tibi vniuersi crediti:vni vnꝰ. nec modo ouium/sed ꝛ pastorum omniū tu vnus pastor.Unde id probem queris ex verbo domini.cui enī non dico episcoporū. sed etiā apostolorū sic absolute ꝛ indiscrete cōmisse sunt oues? Si me amas Petre/pasce oues meas.qs? illius vel illius popu los ciuitatis/aut regiōis/aut certe regni oues meas inquit.Cui non planū:non designasse aliquas/sꝫ assignasse omes. Nihil ex cipitur vbi distinguitur nihil ꝛc. Ergo iuxta canones tuos alij in partem sollicitudinis/ tu in plenitudinem potestatis vocatus es.Aliorum potestas certis artatur limitibus: tua extēditur et in ipsos qui super alios potestates acceperūt. ꝛ hec Bernardꝰ. Et sic summus pontifex christi vicarius ad quem regum status ꝛ omniū fidelium disponere pertinet:qui super gentes ꝛ regna a domino constitutus est vt euellat/dissipet/edificet/ꝛ plantet:et tanqꝫ christi summi regis/regum vice fungens in terris: ac omi um viuorū iudex vniuersalis/rector ꝛ pastor:indistincte ꝛ vniuer saliter debet omnes oues tenere in federe ꝛ cōfederatiōe ac vni one vniuersali:ꝛ noxia ꝛ scandala submouere. vt anime subdito rum sibi cōmisse/ex sua diligentia ꝛ vigilantia viuentes quiete ꝛ tranquille dirigantur in patriā.quia Judith.viij.ait.Et nūc fra tres quoniā vos qui estis presbyteri in populo dei:ꝛ ex vob pen det anima illorū:ad eloquium vestrū corda eorū erigite.Nā vt Julianus papa prout habetr in.c.officij nostri.xxiiij.q.j.ait. Offi cij nostri cōsideratione non est nobis dissimulare: non est tace re libertas/quibus maior cunctis christiane religionis zelus in cumbit.nam Inno.papa.iiij.in concilio generali Lugdu.prout habetur in.c.j.de homicidio.lib.vj.ait.Et mortem tandē subiēs temporalē dei filius Jesus christus:ne gregem sui precio sangui nis gloriosi redemptū/ascensurus post resurrectionē ad patrem absqꝫ pastore desereret:ipsius curā beato Petro apostolo vt sue

stabilitate fidei ceteros in christiana religione firmaret: eorumque mentes ad salutis opera sue accenderet deuotionis ardore/commisit. vnde nos eiusdem apostoli effecti/disponente domino licet immeriti successores: et ipsius redemptoris locum in terris quamquam indigne tenentes: circa gregis eiusdem custodiam sollicitis excitati vigiliis/et animarum saluti iugis attentione cogitationis intendere/submouendo noxia et agendo profutura debemus. vt excusso a nobis negligentie somno/nostrique cordis oculis diligentia sedula vigilantibus/aias deo lucrifacere sua nobis cooperante gratia valeamus. et in. c. j. de officio legati. e. li. idem Inno. optime ait. Officium nostri debitum remediis inuigilat subditorum. quia dum eorum excutimus onera: dum scandala remouemus/nos in eorum quiete quiescimus: et fouemur in pace. et in. c. ad apostolice. de re iudi. e. li. idem Inno. ad Fredericum principem ait: quod nos et fratres nostri quantum in nobis erat/pacem per omnia secum habere: nec non cum omnibus hominibus optabamus: parati sibi pacem et tranquillitatem dare/ac mundo etiam vniuerso. Itaque pontifex vniuersaliter inter omnes catholicos debet tenere/sollicitare/et procurare quietem et pacem. Nam Clemens. v. i. cle. pastoralis. de re iudi. in prin. ad propositum ait. Pastoralis cura sollicitudinis nobis diuinitus super cunctas christiani populi nationes iniuncta/nos inuigilare remediis subiectorum: eorundem periculis obuiare et scandala remouere compellit. Et Bonifacius octauus in proemio sexti dicit. Regimini presidentes/sollicitamur curis continuis: et assidua meditatione vrgemur: vt iuxta credite nobis dispensationis officium/subditorum commodis/in quorum prosperitate vtique prosperamur/ingi quantum nobis ex alto concessum fuerit solicitudinis studio intendamus. amplectimur quippe voluntarios pro ipsorum quiete labores: et noctes quandoque transimus insomnes/vt scandala remoueamus ab ipsis. Et Gregorius nonus in proemio decreta. dicit. Rex pacificus pia miseratione disposuit sibi subditos fore pudicos/pacificos: ac voluit tales per suos vicarios fieri et conseruari. nam vt ipse deus per Esaiam. xlix. de summo pontifice eius futuro vicario ait. Dedi te in lucem gentium: vt sis salus mea vsque ad extremum terre. et dedi te in fedus populi/ vt suscitares terram. s. curam et pacem eius tenendo indistincte. cum sibi omnes agnos et oues sine aliqua diuisione commisit. qui vt bonus pastor tenetur vigilare iuxta curam et onus sibi iniunctum: vt per se et suos prelatos prouinciales/ seu commissarios teneat:

omnes catholicos tranquillos ac quietos in pace. vt in. c. studē dum. xc. di. vbi conciliū ait. Studēdū est episcopis: vt desiden tes fratres siue clericos/ siue laicos ad pacē magis q̄ ad iudiciū coerceant. et si hoc in contendentes de iure. vt in. c. vnico. de mu tuis petitionibus. et in. c. grauis. de deposito. a fortiori in ɔtendē tes de facto. vt in. c. placuit. et in. c. precipimus. et perlatum eadē. xc. distin. et bene per Alexandrum. iij. in concilio lateranē. put habetur in. c. j. de treuga et pace. vt ipse deus colatur ac veneret ab omnibus catholicis in vnione/ quiete/ et pace. Nam vt beatus Cyprianus/ prout habet in. c. alienus. xxiiij. q. j. ait. Alienus est/ profanus est/ hostis est: habere non potest deum patrē/ qui vni uersalis ecclesie non tenet vnitatē. Idē dominus cū discipulis suis ait/ vt vnanimitatē suaderet et pacē. Dico inquit vob si duo ex vobis ɔuenerint etc. Nā vt beatus Aug. ad Bonifaciū. prout translatū est in. c. ipsa pietas. xxiij. q. iiij. in. §. cōuiuium. dicit. Cō uiuium dñi est vnitas corporis chri: nō solū in sacramēto altaris/ sed in vinculo pacis. in qua vnione et vinculo pacis ex vigilātia et pietate pastoris/ cultus diuin⁹ augebit: ac eccl'ia dei muneri⁹ bus et oblationib⁹ fidelium illustrabit. nam vt. ij. Machab. c. iij. littera in principio ait. Igitur cum sancta ciuitas habitaretur in omni pace: leges aūt adhuc optime custodirentur: ppter O nie pontificis dispositionē/ et animo odia habētes mala fiebat: vt et ipsi reges et pncipes locū summo honore dignū ducerēt: et tem⁹ plum maximis muneribus illustrarēt. Cui⁹ causa si sum̄us pon tifex christi vicarius/ per denunciationez euangelicam ac corre⁹ ctionem fraternam non valet impedire principes: vt a bello ac molestia et oppressione fidelium desistant: oportet vt iuxta ip̄ius christi doctrinam Matthei. xviij. exeat/ ac veniat in actum iusti⁹ cie: et procedat per censuras et penas contra inobedientes ac p⁹ tinaces et deuiantes et recedentes a precepto diuino/ de dilectiō ne proximi et pace tenenda et charitate: et sic contra peccantes mortaliter. vt in dicto capit. nouit. de iudicijs. et in dicto. ca. ad apostolice. de re iudi. lib. vj. et in dicta cle. vnica de iureiuran. et in dicta clemen. pastoralis. de re iudica. vt istorum spiritus salui sint in interitum carnis. vt apostolus ad Corinthios. cap. v. ait. Tradere huiusmodi hominem sathane in interitum carnis: vt spiritus saluus sit. cum vt beatus Augustin. contra mani. prout habet in. c. ille gladiū. xxiij. q. iiij. i. c. itē cū. dic. Et nouerit aliqū.

pastorem flagello errãtia pecora reuocare. Nam vt idē beatus Augu. super Jo. iij. prout habetur in. ca. quando. xxiij. q. iiij. ait. Hoc enim affligitur vt reuertatur.

¶Dif. Videtur q aliquo iure opinio tua nō possit stare: nec excusari a contradictione valeas. Nā q dicis: fuit licitū machabeis ac a deo pmissum prout in dicto. c. viij. z. xiiij. confederationem z amiciciā cū romanis aduersus alios infideles facere: ex ratione tua/seu fundamento hoc stare non valet. cum vt dixi tu ipse presupponis contrariū: cū ad illud qd deus ait populo Israelitico Exod. xxiij. Inimicus ero inimicis tuis. dicis q hoc fuit hac de causa: quia inimici dicti populi israelitici erant infideles ac idolatre. z sic ipsi dei z eius cultus inimici et aduersarij: z ad excludendū argumentū a contrario sensu assumptū Deuteronomij. vij. z Judicū. ij. vbi videbatur phibitio facta dicto populo ac Josue ab ipso deo: ne cum hominibus illius patrie amiciciam seu confederationē facerent. asseris eandē prohibitionem ex eadem causa z ratione extendi ad omnes alios cuiuscūq patrie z natiōis idolatras. Pro cuius corroboratiōe. adduxisti verba Jehu ad Josaphat. ij. Paral. xix. ibi. Impio prebes auxiliū: z his qui oderūt dominū amicicia iungeris. Ex quo fundamento z ratione si placet/videtur q machabei non potuerūt sine crimine amiciciam z confederationē cum romanis facere: cū nullus valet eos excusare tunc ab idolatria: z sic vt inimici dei z eius cultus aduersarij erāt ab illo populo vt idolatre euitādi. Itaqz semper videtur predicta opinio possit stare: q liceat principi christiano: vt machabeis cū alio fideli aut infideli fedus inire z confederationē facere. Pro cuius corroboratione videtur faciat satis predicta auctoritas ex primo. Regū. xxvij. et. xxix. vbi Dauid obtulit adiutoriū z confederationē Achis regi Geth infideli. z non stetit per Dauid q ei adiutoriū non prestasset. Fateor tamē non multum faciat ad propositū/seu: principalē questionē dictū c. iulianus. licet fm Innocentiū. Hostieñ. Jo. Andream z alios videtur probare: q fidelis potest prestare auxilium infideli/ seu pagano. nec videtur mihi ex veteri testamento. ita pax vniuersaliter iniuncta sit. cum in libro Judicū. c. ix. littera ait. Misitqz dominus spiritū pessimū inter Abimlech z habitatores Sichen. s. ad suscitandū discordias. z nonnunqz in sacra scriptura videmus: liceat fidelibus cōtra alios bellare z persequi inimicos z aduer-

sarios.z sic diuidere pacem ac vnionem vniuersalem.ex qua vni one z ex eius fundameto z ratione voluisti predictā confederationē ab omni iure excludere ac damnare.nam tu vides post predictam prohibitionez de pace faciēda a deo dicto populo facta/ ipse deus Leuiti.xxvj.dicto populo ait.Persequimini inimicos vestros.z in dicto.c.Deutero.vij.deus dicto populo dixit.Percuties eos vsqz ad internitionē.z.ij.Regū.c.xxij.Dauid ait.Persequar inimicos meos:z conteram:z non conuertar:donec cōsumam eos.consumā eos z cōfringam/vt non consurgant.delebo eos de puluere.Hoc idem ipse propheta ait in psal.lxvij.hoc idem fecit ipse Dauid in dicto primo Regum.xvij.vbi omni die persequebatur conuicinos illius patrie in qua manebat/z de bonis ipsorum faciebat predam absqz eo q illi darent sibi aliquam molestiam.hoc videtur approbatum per ecclesiam z eorum doctores/vt persequātur iniqui z praui sine misericordia.prout beatus Ambro.in suo.j.lib.de officijs.prout habetur in.c.est iniusta.xxiij.q.iiij.ait.Scriptum est de quodam.non misereberis illius.z in lib.Regum legitur:q Saul contraxit offensam:quia misertus est Acbab hosti regio.nam beatus Augustinū.prout in c.quando.z in.c.nimiū.eadē ca.z.q.exortatur ac cōmendat principes procedentes contra iniquos seu delinquentes.Nā vt ipse beatus August.in lib.de ciui.dei.prout habetur in.c.quicunqz xxiij.q.vlt.ait.Quicūqz percutit malos in eo q mali sunt:z habet vasa interfectionis/minister dei est.Hoc idez beatus Hieronymus sup Ezechielē.prout habetur in.c.qui malos.xxiij.q.v. Itaqz videtur ex omī iure:liceat hominibus persequi inimicos z aduersarios.immo videmus Matth.x.magister noster ait.Nolite arbitrari:quia venerim pacem mittere in terrā.non veni pacem mittere:sed gladium.veni enī separare hominez aduersus patrē suum:z filiam aduersus matrē suaz.z sic videtur:nōnunqz a deo fiat inter gentes diuisio.Et vt reuertamur ad casum:videtur mihi non multum obstet ad predictam cōfederationem hoc quod ais:q cōfederatio nihil distet a coniuratione/seu conspiratione.Nam salua reuerentia:aliud est confederationē facere/z amiciciā inter aliquos iurare:aliud coniurationē aut cōspirationē:que simpliciter z proprie sonat in maluz:z contra superiorē.quare tm̄ damnatur z punitur iure.vt in.d.c.coniurationum z conspirationū.z si qui clerici et alijs.xj.q.j.et in dicta.l.si

quis.C.ad.l.iuliam.maiestatis canonizata.vi.q.i.que expresse lo quitur contra subditos conspirantes/cotra imperatorez z suos collaterales.secus vt dico/si tres aut quattuor principes faciūt amiciciā inter se z cōfederationē se mutuo iuuādo:in quo nullū crimen videntur committere. nam nulli dubium : confederatio videatur approbata ab omni iure et ecclesia. vt diximus de machabeis cum romanis : de Jonatha cum Dauid : de Dauid cū senioribus Israel in hebron coram domino. Cuius causa videmus : contra recusantes z nolentes obseruare confederationē initam z factam/ecclesia ad eius obseruantiam cōsueuit per cēsuras z penas procedere: ac compellere sic confederatos.vt in. ca.nouit.de iudi.vbi stante bello inter regem Francie z Anglie/ Innocentius tertius papa.ad iustificandum processum contra regem Francie/ adducit federa pacis inter ipsos reges proprio iuramento firmata.facit tex.in.c.omne.xxii.q.i.vbi federa approbātur.z consuluit conciliū toletanū : vt pro conseruatione z validitate federis interueniat iuramentū in federe : vt in re licita. quia al's iuramentū superfluū z temerarium. Immo videt aliō magis graue : q sit cōfederatio iusta ac licita inter summū pontificē z imperatorē aut alium secularē.cum Inno.iiii.in cōcilio prout habetur in.d.c.ad apostolice.de re iudi.li.vi.allegat cōfederationē inter Fredericū imperatorē z ecclesiā initā z factā:cōtra quā impator nō debebat venire. Bidē pbat in.c. ego.lxiii.di stin.in fi.vbi Ludouicus impator de pōtifice Pascali ait.Et dū ɔsecratus fuerit/legati ad nos vel ad nostros successores reges francorū dirigantur: qui inter nos z inter illam amiciciam/charitatē z pacem consociēt.ac etiā q̄s pluries ecclesia seu papa requisiuit adiutoriū ab impatore et aliis pncipibus/in necessariis ecclesie z aliis oppressis:tanq̄ ab habētibus amiciciā z ɔfederationē.Nec si placet/oīs cōiuratio aut ɔspiratio videt de iure dānata.Nā fm subiectā materiā a iure pmittit z approbat z assumitur in bonā partē.vt in.c.sane.xvi.q.vii.z in pluribus aliis casibus/quos ponit Inno.in.c.i.de scisma.quos refert Joan.andree/z alii doctores in.c.exhibita.de iudi.vbi videt:q indistincte cōspiratio/z a fortiori cōfederatio non dānetur p doctores : nec excludatur a iure.immo videtur pmissum : vt liceat principi christiano vt supra/cum aliis confederationem facere.immo iniunctum pro defensione sua z suorum/et conseruatione ac quiete z

pace reipublice: et permaxime cum vicinis/ et quorum bello et diuisione magis respublica leditur ac turbatur/ q̃ a remotis seu ab extraneis. quia ex vicinitate sequitur cõmodum vel incõmodum. vt Senec. xix. ꝛ in. c. pisanis. de resti. spo. in pn̄. ꝛ in. ca. sedet cõtinuo. de peni. di. j. ꝛ in. c. sacris. de sepulturis. ꝛ in. c. si ciuitas. de senten. excõ. li. vj. ꝛ in. c. vnico. de consecra. ecclesie vel altaris. eodt lib. Cuius cã postq̃ princeps habet curam ꝛ tuitionem illius ciuitatis: vt faciat ea que pertinẽt ad suum officium a deo sibi iniunctum: et ea que pertinent ad suam dignitatem/in pacificatione ac quiete ꝛ tranquillitate subditorum: et hac de causa faciat confederationem cum alijs: videtur magis mereatur q̃ peccet aut iniustum faciat. Nam habemus in capitu. dilecto. in. §. equidem. de senten. excommunica. lib. vj. quid Innocentius tertius in concilio Lugdunẽ. de adiutorio ait: Equidem cum liceat cuilibet suo vicino/vel proximo pro repellẽda ipsius iniuria suum impertiri auxilium: immo si potest ꝛ negligat videatur iniuriantem fouere/ ac esse particeps eius culpe. Nam vt beatus Ambrosius in suo primo libro de officijs. prout trãslatum est in c. fortitudo. xxiij q. iij. ait. Fortitudo que bello tuetur a barbaris patriã/vel domi defendit infirmos/vel a latronibus socios: plena iusticia est. Nam vt ipe Ambrosius in eodẽ li. de officijs. prout habetur in ca. non inferenda. eadem ca. ꝛ. q. dicit. Non inferẽda/sed depellenda iniuria lex virtutis est. Qui enim non repellit a socio iniuriam si potest: tam est in vitio/ q̃ ille qui facit. Vnde sanctus Moyses hinc prius orsus est tentamenta imbecillis fortitudinis. naꝫ cum vidisset hebreum ab egyptio iniuriam accipienteꝫ: defendit ita/vt egyptium prosterneret atq; in arena absconderet. ꝛ sic videtur: iuuare socios infirmos/amicos ꝛ proximos plena iusticia sit. et a fortiori subditos: in quorum tuitione ac protectione princeps tuetur ꝛ conseruatur in eorum conseruatione/tranquillitate et pace tenetur vigilare: ac confederatione prędictã cum quibus et quando viderit expedire facere.

¶ Ma. Anteq̃ veniã ad aliud volo dicere: ꝙ argumẽtũ p se assumptum ex. viij. ꝛ. xiiij. Macbabeorũ. nihil obstat: nec excludit absolutionẽ datã ad illud Exod. xxiij. vbi deus dixit populo israelitico. Inimicus ero inimicis tuis. quia est ibi ꝛ militat alia ratio/que non est nec militat in causa machabeorum cum romanis. quia vt iam dixi: hoc licebat macbabeis multis ex causis.

Primo q2 iniuste 7 de facto opprimebātur a gēte Sirie 7 Persa rum: ad quam oppressionē euitandā3 in sui defensionē legis et patrie.vt.s.satis ostensum est/erat licitū machabeis ac pmissum amiciciā 7 cōfederationē cū romanis facere. Nā licet ipsi romāi fuissent infideles 7 idolatre in reb9 belli/ 7 cū amicis 7 cōfedera tis erāt bone cōditionis: vt postillator 7 alij doctores iuxta lit teram dicunt in.d.c.viij.7 in cultu diuino: 7 tangentibus legem nullum dabant impedimentū: nec aduersabantur/immo gaude bant de sacerdotio 7 sacerdote eorū.vt satis constat in dicto.ca. xiiij.q2 secus erat de illis.Deutero.vij.7 Judicū.ij.vbi fuit facta prohibitio de federe/ seu confederatione cū gente illius patrie. quia pcurabant corrumpere mores illorū de populo Jsrael: 7 re ducere eos ad idolatriā/prout constat fecerunt.vt Esdre.j.c.ix. 7 Esdre.ij.c.viij. Et hoc idem erat de gente Sirie 7 Persaru3: quorū intētio principalis erat trahere machabeos ad idolatriā. vt pluries traxerunt.vt satis constat.j. Machab.et successiue in alijs. Nam si bene aduertisti causa prohibitionis Exod.xxxiiij. fuit precipua 7 maxima: ne ex amicicia aut cōfederatione/seu af finitate populus israeliticus traheretur ad idolatriā: vt dixi fue runt multi tracti.7 Salomō.vt.iij.Regū.c.xj. qua causa cessan te: in romanis 7 machabeis manifeste est prohibitio. cum deus ibi Exodi.xxxiiij.dicto populo dixit. Caue ne vnq3 cum habita toribus terre illius iungas amicicias/que sint tibi in ruinā. sed ad ruinam euitandā 7 eorum personas 7 lege3 paternam 7 eius cerimonias cōseruandas.vt faciebant machabei ex amicicia et confederatione romanorū.vt satis probat.vt dixi in dicto.xiiij. c.que causa phibitionis.Deutero.vij.7 Judicū.ij.semper erat; ne ille populus amiciciam 7 confederationē cum gente illa face ret.Et permaxime: quia erat alia causa dicte prohibitionis.quia gens illius patrie detinebat patriam populo predicto pmissam a deo: contra cuius promissionē ac phibitionem non licebat pre dicto populo amiciciā aut confederationē facere.vt satis probat Josue.xxj.7.ix.vbi gabaonite sub fraude 7 simulatione venerūt ad Josue.cuiatq3 filioi Jsraeli dixerūt. De terra longinqua ve nimus/pacem vobiscum facere cupientes. Responderunt filij Js rael ad eos. Ne forte i terra que sorte nob debet habitet3.et nō possimus fedus inire vobiscum.sc3: ratione predicte prohibitio nis 7 pmissionis patrie.que vt in.c.xix.sorte diuisa est per tribus

suas. Ex quibus non posset inferri: stante opinione Innno. Hostien. et alioꝝ in dicto. c. qd super his. de voto. ꝙ terra sancta que ex natiuitate/cõuersatione et passione Iesu christi: nec nõ vt doctores dicunt in. c. ad apostolice. in. §. nos itaqꝫ. de re iudi. li. vi. ratione regni Sicilie debetur ecclesie: cuiꝰ causa papa iuste concedit indulgentias euntibus in recuperationẽ terre sancte: vt christus vbi passus est/ibi colatur a christianis: ꝙ nec ipse papa/ nec alter princeps christianus posset cõponere amiciciã cũ Soldano/aut machometanis detinentibus dictã terram sanctam. licet dicat dictus Innocẽ. ꝙ iuste eam possideãt. quod satis est mirandũ: ꝙ iuste possideant: et iuste possent debellari. vt in. c. dispar. xxiii. q. vii. et in dicto. c. qd sup his. et in. c. ex multa. d voto. vbi tenet votũ in succursum seu liberationẽ terre sancte/tãqꝫ de bello iusto et licito. vt probat textus. in. c. non inuenitur. xxiii. q. iiii. Sed videtur ex supradicta doctrina Iudicũ. vii. satis ꝓbabille: licet contra opinionẽ aliquorũ in dicto. c. qd sup his. ꝙ machometani ponentes ac tenẽtes cultum diuinũ in alium vltimũ finẽ ꝙ verum deum trinũ et vnũ/teneantur et reputentur a fidelibus vt idolatre: et tanqꝫ tales et ꝑtinaces possent debellari ac ꝑsequi a christianis ex predicta ratione Leuitici. xxvi. pro cuius corroboratione facit satis. ii. Regũ. c. xii. in fine. vbi videtur: Dauid iuste persecutos est filios Amon qui occupabant ciuitatem regiã pro idolatria/et idolo melcho quod colebant in deum et regẽ eorum: et hoc modo et in simili casu debes intelligere omes auctoritates sacre scripture/et beati Augustini/et beati Ambrosii/et beati Hieronymi et aliorũ sanctorum patrũ: quos adduxisti ad probandum: ꝙ liceat fidelibus persequi malefactores. s. aut ex reuelatione seu iussione diuina. cum vt beatus Augustinus in libro questionũ. prout habetur in dicto. c. dñs. xxiii. q. ii. dicat. sed hoc genus belli sine dubio iustuꝫ est qd deus imperat: qui nouit qd cunqꝫ fieri debeat: et sicut dicimus de Moyse Exodi. xxxii. cui licitum fuit ex reuelatione diuina interficere fabricantes vitulũ. vbi beatus Augusti. contra Faustum. prout habetur in. c. quid crudele. xxiii. q. iiii. ait. In paucos eorũ vindicans gladio/quos deus ipse quem offenderant alto et secreto iudicio feriendos voluisset mox feriri: et in presenti salubriter terruit: et disciplinam in posterũ sanxit. Et hoc idẽ dicimꝰ de Phinees. Nume. xxv. qd refert Chrysostomus super Matthcum in homilia. xvii. qd trãsla

tum est.xxiij.q.viij.in.c.occidit Phinees hominem:et reputatum est illi ad iusticiam.et sicut fecit Dauid primo Regum.in dicto.c. xxvij.et.ij.Regum.xxij.et in supradicto.c.xij.et in pluribus alijs locis.Aut licebit ex officio et administratione punire iniquos et delinquentes.et tunc non ex rācore.Aut ex propria vindicta:sed ex zelo dei et vindicta et satisfactiōe iusticie.et hoc modo loquitur beatus Augusti.in dicto.c.quādo.et in capi.nimium.xxiij.q.iiij. vbi excitat principes vt dei ministros:procedant contra hereticos/ scismaticos/et alios malefactores:et permaxime cōtra illos a quibus principaliter deus offendit.ex qua offensiōe nonnūq̄ puniuntur alij qui in eodem scelere/seu delicto non deliquerūt. vt bene ipse beatus Augustinus prout habetur in.c. si ea.xxiij. q.iiij.ait.Si ea de quibus vehementer deus offenditur/insequi vel vlcisci differimus:ad irascendum vtiq̄ diuinitatis patientiā prouocamus.Nonne Achor filius Zare preterijt mandatū domini:et super omnem populū Israel ira eius incubuit.et ille erat vnus homo:atq̄ vtinam solus perijsset in scelere suo.hoc idem legitur Josue.vij.vbi propter peccatum Achan multi de populo israelitico ceciderunt in bello.Nam vt beatus Gregorius in homelia prout habetur in capi.si is qui prelatus.xxiij.q.iiij.ait. Si is qui prelatus est debitori dominico culpas impune dimittit:nō mediocriter profecto ostēdit/que debita celestis regis et domini sua presumptione resoluit.ea nanq̄ que in nobis cōmittuntur facile possumus dimittere:ea vero que in deum cōmissa sunt cum magna discretione nec tamen sine penitentia possum9 relaxare.ideo primo Regum.capi.ij.Heli summus sacerdos ad filios suos ait.Si peccauerit vir in virum:placari ei potest de9. Si autem in deum:quis orabit pro eo? q.d. nullus.cuius causa beatus Augustinus super Joan.iij. prout habetur in dicto capi.quando.xxiij.q.iiij.monet principes vt procedant ad correctionem et punitionem aduersus hereticos/ aduersus scismaticos/aduersos dissipatores ecclesie/aduersus exsufflatores christi/aduersus blasphematores christi. hoc idem ipse beatus Augustinus prout in.c.non inuenitur.ea. causa et q.hoc idem Gregorius papa prout habetur in.c.si quos.ea.xxiij.q.iiij.ad Brunichildam reginam francorum scribit.Si quos igitur violentos: si quos adulteros/si quos fures vel alijs prauis actib9 studere cognoscitis:deum de eorū correctiōe placare festinate:vt p vos

flagellum perfidarum gentium/ qđ ꝗtuȝ videmus ad multarũ nationum vindictam excitatum est/ non inducat. ne si qđ nõ cre dimus: diuine vltionis iracundia sceleratorũ fuerit actione cõmi mota: belli pestis interimat quos delinquentes ad rectitudinis viam dei precepta non reuocãt. Et hoc idem alij summi pontifi ces ꝛ permaxime contra hereticos ꝛ scismaticos: ne ex delicto ꝛ negligentia correctionis deus irascatur. vt. s. prouiderunt. vt in c. displicet. cum alijs sequentibus eadẽ. xxiij. q. iiij. ꝛ in. c. ad abo lendam. ꝛ vergentis. ꝛ quasi per totuȝ. de hereticis. Nam vt be atus Hieronymus ad Ripariũ. prout habetur in. c. legi. xxiij. q. viij. ait. Nõ est credulitas crimina ꝑ deo punire/ sȝ pietas. Itaqȝ ex zelo dei ꝛ ad vindictam ꝛ satisfactioneȝ iusticie mali ꝛ peruer si ꝛ iniqui puniendi sunt: ꝛ non ex rancore: nec ex vindicta priua ta. prout debes tenere ea que dixisti in proximo articulo. naȝ vt beatus Augustinus contra Cresconium grãmaticum prout ha betur in. c. quisquis. xxiij. q. iiij. ait. Quisquis christianus iniquũ persequitur/ christi est inimicus. veru dicis: si non hoc in illo ꝑ sequitur qđ christo est inimicum. quia vt littera ait in. c. mali. ea. causa ꝛ. q. ꝙ vindicta inferenda est non amore ipsius vindicte/ sed zelo iusticie: non vt odium exerceatur/ sed vt prauitas corri gatur. facit textus in. c. inter querelas. ea. cau. ꝛ. q. Cuius causa beatus Augustinus de sermone domini in monte. libro primo. prout habetur in capi. ea vindicta. eadẽ. xxiij. q. iiij. dic. Ea vin dicta que valet ad correptionem/ non prohibetur. quia fit zelo dei ꝛ administrationis iusticie/ ꝛ non ex rancore ꝛ priuata vindi cta: que ex omni iure damnatur. Cuiꝰ causa habentibus admi nistrationẽ vt dei ministris data est/ vt supra/ facultas delinquẽ tes puniendi. vt beatus Augustinus ꝛ beatus Hieronymus et alij sancti patres scribunt ꝛ prouidẽt: prout habetur in. c. sex. et in. capi. cum minister. et in. capitu. officia. et in. capi. cum homo ꝛ in. c. nõ est. ꝛ in. c. homicidas. ꝛ quasi ꝑ totũ. xxiij. q. v. ꝛ hoc ne gligẽtes aũt recusantes grauiter peccãt. vt hñ tex. in. c. miles. ea. cau. ꝛ. q. ait. Miles cũ obediẽs potestati sub qua legitime cõsti tus est/ hominẽ occidit: nulla ciuitatꝭ sue lege reꝰ ẽ homicidij. imo nisi fecerit/ reꝰ est impij deserti atqȝ contẽpti. ꝙ si sua spõte atqȝ auctoritate fecissȝ/ ĩ crimẽ effusi humani sanguinis incidissȝ: itaqȝ vñ punitꝰ si fecerit ĩiussus inde punietꝰ si nõ fecerit iussus. ẞ idẽ in. c. homicidiũ. ea. ca ꝛ. q. ꝛ in locꝭ pallꝭ itaqȝ ad deũ placãdũ

τ retinēdum bonos tranquillos τ quietos in pace: vt liberius in
bis que dei sunt possint vacare: videtur ex omi iure iiunctū prin
cipibus τ administrationē habētib⁹ malefactores punire: τ pō
tifices ad hoc principes exhortari: et ad euitandum rancorē τ
vindictā priuatam. hoc est probibitū ac grauiter damnatū priua
tis personis. vt in. c. de occidendis. cu se. τ in dicto. c. miles. vt te
neant euāgelij doctrinā Matth. v. ibi. Si ergo offers munus tu
um ad altare τc. vade τ reconciliare fratri tuo. nam vt redēptor
noster Math. vj. ait. Si autē non dimiseritis hominib⁹: nec pa
ter vester dimittet vobis peccata vestra. Cuius causa iura diui
na τ pontificia imponūt τ iniungunt lesis seu iniuriatis vt remit
tant ac reponāt rancorē τ vltionē priuatam. nā vt ipse deus Le
uitici. xix. ait. Nō queras vltionē: nec memor eris iniurie ciuiū
tuorū. τ Ecclesiasticus. xiij. clamat. Omnis iniurie pximi ne me
mineris. τ hoc idem in. c. si quis contristatus. τ in. ca. placuit. xc.
di. τ in. c. finali. in. §. falsa. de peni. di. v. licet non teneantur remit
tere satisfactionē/ aut in iudicio psecutionem iniurie. vt in dicto
c. si quis contristatus. τ in. c. τ qui emendat. xlv. di. τ in. c. si illic.
xxiij. q. iiij. itaq3 si placet: vides an/ τ quādo τ quomodo liceat p
sequi inimicos: τ punire iniquos τ peruersos/ ac dei τ eius cultus
aduersarios. Sed his non obstantibus/ non conceditur alicui
vt recedat a pace. nam vt beatus Augustinus ad Bonifaciū/ p
ut habetur in. c. noli. in. §. nō eni. xxiij. q. j. ait. Nō eni pax querit
vt bellū exerceatur: sed bellū geritur vt pax acquiratur. itaq3 vt
reuertamur ad casum: non videtur aliquo iure pmissum alicui/
pace3 cum vicino aut remoto. (quia vt deus per Esaiā. lvij. ait.
pacem/ pacem ei qui longe est: τ qui prope.) aut confederatione3
facere: cū intētione indistincte adiutoriū prestare: vt aliquis cu
iuscūq3 nationis/ aut conditionis ex eius adiutorio ledatur in
iuste τ defacto. vt videtur satis probatū. nam vt beatus ambro
sius in lib. de officijs/ prout habetur in dicto. c. deniq3. xxiij. q. v.
ait. Si non potest subueniri alteri/ nisi alter ledatur: cōmodius
est neutrū iuuari q3 grauari alterū. licet videatur pmissum/ imo
iniunctū ex iure naturali/ diuino/ τ pōtificio: iuuare iniuste et de
facto oppressum. vt in dicto. c. dilecto. de sen. excō. lib. vj. prout
tu deduxisti in articulo pmo/ τ allegasti. nam vt beatus Hie
ronymus super Hieremiā/ prout habetur in. ca. Regū. xxiij. q. v.
ait. Regum officiū est propriū/ facere iudiciū atq3 iusticiā: τ libe

rare de manu calumniantiũ vi oppressos: ⁊ peregrinis pupillisq̃ ⁊ viduis/qui facilius opprimũtur a potentibus/prebere auxiliũ hoc idem in.c.administratores eadem cau.⁊.q.hoc idem per beatum ambrosiũ in lib.j.de officijs. prout habetur in.c. fortitudo.⁊ in.c.non inferenda.xxiij.q.iij.nam vt Eccl'iasticus. iiij.clamat. Libera eum qui iniuriã patitur de manu superbi. qꝛ qui potest obuiare ⁊ perturbare puersos/⁊ non facit: nihil est aliud q̃ fauere impietati eorũ.vt in.c.qui potest eadẽ.xxiij.q.iij.quia error cui non resistitur/approbatur.vt in.c.error.lxxxiij.di.in quorum oppressorũ adiutoriũ/⁊ principaliter ecclesie ⁊ ad impediendum oppressiones ⁊ oppressores corrigendũ ac puniendum pertinaces/summus põtifex christi vicarius:cui vniuersaliter seu indistincte/vt dixi/cura agnos ⁊ oues regẽdi ac pascẽdi ab ipso deo tradita est: licite potest ⁊ meritorie/ postq̃ post denunciationẽ euangelicã ⁊ correctionẽ fraternã per cẽsuras ⁊ penas vt supra non corriguntur:cõuocare ac astringere imperatores/et principes christianos:qui pmiserunt preceptis ⁊ mandatis ecclesie parere ⁊ obedire:⁊ tenentur permaxime oppressores ecclesie ⁊ pupillorũ ⁊ viduarum/ac turbantes quietẽ ⁊ pacem ecclesie impugnare ⁊ punire.vt in.v.concilio cartaginẽsi/prout habetur in.c. ab imperatoribus.xxiij.q.iij.⁊ in.c.boni principis.⁊ in.c.si imperator.in fine.xcvj.di.⁊ in.c.quia sancta.⁊ in.c.tibi domino.⁊ in.c. valentinianus.in fine.⁊ in.c.adrianus.in.ij.lxiij.di.et in dicto.c. administratores.⁊ in.c.regum.⁊ in.c.incestuosi.⁊ in.c.reos.⁊ in.c. non frustra.xxiij.q.v.⁊ per beatum Ambrosiũ in lib.de patriarchis.prout habetur in.c.dicat.ca.ca.⁊.q.⁊ optime per beatum Augustinũ. prout habetur in.c.non inuenitur.et in.c.si ecclesia xxiij.q.iiij.⁊ in.ca.christianis.in fine.xj.q.j. Nam vt beatus Isidorus/ put habetur in.c.principes.xxiij.q.v.dicit. Principes seculi nonnunq̃ intra ecclesiam potestatis adepte culmina tenẽt: vt per eandem potestatẽ disciplinã ecclesiasticã muniant. ceterũ intra ecclesiã potestates necessarie non essent:nisi vt qd non preualent sacerdotes efficere p doctrine sermonẽ/potestas hoc imperet per disciplinẽ terrorẽ. Sepe per regnũ terrenũ celeste regnum proficit.vt qui intra ecclesiã positi/contra fidem ⁊ disciplinam agunt:rigore principũ cõterant:ipsamq; disciplinã quã vtilitas ecclesie exercere nõ pualet/ ceruicibꝫ superborũ ptãs principalis imponat.⁊ vt venerationẽ mereantur virtutẽ potestatis

stabilitate fidei ceteros in christiana religione firmaret: eorūqꝫ mentes ad salutis opera sue accēderet deuotionis ardore/ commisit. vnde nos eiusdē apostoli effecti/ disponente domino licet immeriti successores: ꝛ ipsius redemptoris locum in terris quāqꝫ indigne tenētes: circa gregis eiusdē custodiam sollicitis excitati vigilijs/ ꝛ animarū saluti iugis attētione cogitatiōis intendere/ submouendo noxia ꝛ agendo profutura debemus. vt excusso a nobis negligentie somno/ nostriqꝫ cordis oculis diligentia sedula vigilātibus/ aīas deo lucrifacere sua nobis cooperāte grā valeam⁹. ꝛ in. c. j. de officio legati. e. li. idē Inno. optime ait. Officij nostri debitū remedijs inuigilat subditorū. quia dū eorū excutimus onera: dum scandala remouemus/ nos in eorū quiete quiescimus: ꝛ fouemur in pace. ꝛ in. c. ad apostolice. de re iudi. e. li. idē Inno. ad Fredericū pncipē ait: qꝫ nos ꝛ fres nostri quātū in nobis erat/ pacē p oīa secū habere: nec nō cū oībus hoīb⁹ optabamus: parati sibi pacem ꝛ tranquillitatē dare/ ac mūdo etiam vniuerso. Itaqꝫ pōtifex vniuersaliter inter oēs catholicos debet tenere/ sollicitare/ ꝛ procurare quietē ꝛ pacē. Nā Clemēs. v. i. cle. pastoralis. de re iudi. in prin. ad propositū ait. Pastoralis cura sollicitudinis nobis diuinitus sup cunctas christiani populi nationes iniuncta/ nos inuigilare remedijs subiectorū: eorundē periculis obuiare ꝛ scādala remouere compellit. Et Bonifacius octauus in proemio sexti dicit. Regimini presidentes/ sollicitamur curis cōtinuis: ꝛ assidua meditatione vrgemur: vt iuxta credite nobis dispensationis officiū/ subditorū cōmodis/ in quorum prosperitate vtiqꝫ prosperamur/ iugi quantū nobis ex alto cōcessum fuerit solicitudinis studio intēdamus. amplectimur quippe volūtarios pro ipsorū quiete labores: ꝛ noctes quoqꝫ trāsim⁹ insomnes/ vt scādala remoueamus ab ipsis. Et Gregorius non⁹ in proemio decreta. dicit. Rex pacificus pia miseratione disposuit sibi subditos fore pudicos/ pacificos: ac voluit tales p suos vicarios fieri ꝛ cōseruari. nā vt ipse deus p Esaiā. xlix. de summo pontifice eius futuro vicario ait. Dedi te in lucē gentium: vt sis salus mea vsqꝫ ad extremū terre. ꝛ dedi te in fedus populi/ vt suscitares terram. s. curam ꝛ pacem eius tenendo indistincte. cum sibi omnes agnos ꝛ oues sine aliqua diuisione cōmisit. qui vt bonus pastor tenetur vigilare iuxta curam et onus sibi iniunctū: vt per se ꝛ suos prelatos prouinciales/ seu commissarios teneat:

omnes catholicos tranquillos ac quietos in pace. vt in. c. studē
dum. xc. di. vbi conciliū ait. Studēdū est episcopis: vt desiden
tes fratres siue clericos/ siue laicos ad pacē magis q̄ ad iudiciū
coerceant. & si hoc in contendentes de iure. vt in. c. vnico. de mu
tuis petitionibus. & in. c. grauis. de deposito. a fortiori in ꝯtendē
tes de facto. vt in. c. placuit. & in. c. precipimus. & perlatum eadē.
xc. distin. et bene per Alexandrum. iij. in concilio lateranē. ꝑut
habetur in. c. j. de treuga & pace. vt ipse deus colatur ac veneret
ab omnibus catholicis in vnione/ quiete/ & pace. Nam vt beatus
Cyprianus/ prout habet in. c. alienus. xxiiij. q. j. ait. Alienus est/
profanus est/ hostis est: habere non potest deum patrē/ qui vni
uersalis ecclesie non tenet vnitatē. Idē dominus cū discipulis
suis ait/ vt vnanimitatē suaderet & pacē. Dico inquit vob si duo
ex vobis ꝯuenerint &c. Nā vt beatus Aug. ad Bonifaciū. prout
translatū est in. c. ipsa pietas. xxiij. q. iiij. in. §. cōuiuium. dicit. Cō
uiuium dn̄i est vnitas corporis chr̄i: nō solū in sacramēto altar̄/
sed in vinculo pacis. in qua vnione & vinculo pacis ex vigilātia
& pietate pastoris/ cultus diuin⁹ augebit: ac eccl'ia dei muneri⁹
bus & oblationib⁹ fidelium illustrabit. nam vt. ij. Machab. c. iij.
littera in principio ait. Igitur cum sancta ciuitas habitaretur in
omni pace: leges aūt adhuc optime custodirentur: ꝑpter O nie
pontificis dispositionē/ & animo odia habētes mala fiebat: vt et
ipsi reges & ꝑncipes locū summo honore dignū ducerēt: & tem⁹
plum maximis muneribus illustrarēt. Cui⁹ causa si summus pon
tifex christi vicarius/ per denunciationē euangelicam ac corre⁹
ctionem fraternam non valet impedire principes: vt a bello ac
molestia & oppressione fidelium desistant: oportet vt iuxta ip̄ius
christi doctrinam Matthei. xviij. exeat/ ac veniat in actum iusti⁹
cie: & procedat per censuras & penas contra inobedientes ac ꝑ⁹
tinaces & deuiantes & recedentes a precepto diuino/ de dilectiō
ne proximi et pace tenenda et charitate: et sic contra peccantes
mortaliter. vt in dicto capit. nouit. de iudicijs. et in dicto. ca. ad
apostolice. de re iudi. lib. vj. & in dicta cle. vnica de iureiuran. et
in dicta clemen. pastoralis. de re iudica. vt istorum spiritus salui
sint in interitum carnis. vt apostolus ad Corinthios. cap. v. ait.
Tradere huiusmodi hominem sathane in interitum carnis: vt
spiritus saluus sit. cum vt beatus Augustin. contra mani. prout
habet in. c. ille gladiū. xxiij. q. iiij. i. c. itē cū. dic. Et nouerit aliqū.

pastorem flagello errātia pecora reuocare. Nam vt idē beatus Augu. super Jo. iij. prout habetur in. ca. quando. xxiij. q. iiij. ait. Hoc enim affligitur vt reuertatur.

¶Dis. Uidetur ꝙ aliquo iure opinio tua nō possit stare: nec excusari a contradictione valeas. Nā ꝙ dicis: fuit licitū machabeis ac a deo ꝑmissum prout in dicto. c. viij. ⁊. xiiij. confederationem ⁊ amiciciā cuȝ romanis aduersus alios infideles facere: ex ratione tua/seu fundamento hoc stare non valet. cum vt dixi tu ipse presupponis contrariū: cū ad illud qd deus ait populo Israelitico Exod. xxiij. Inimicus ero inimicis tuis. dicis ꝙ hoc fuit hac de causa: quia inimici dicti populi israelitici erant infideles ac idolatre. ⁊ sic ipsi⁹ dei ⁊ eius cultus inimici et aduersarij: ⁊ ad excludendū argumentū a contrario sensu assumptū Deuteronomij. vij. ⁊ Judicū. ij. vbi videbatur ꝓhibitio facta dicto populo ac Josue ab ipso deo: ne cum hominibus illius patrie amiciciam seu confederationē facerent, asseris eandē prohibitionem ex eadem causa ⁊ ratione extendi ad omnes alios cuiuscūqȝ patrie ⁊ natiōis idolatras. Pro cuius corroboratiōe adduxisti verba Jehu ad Josaphat. ij. Paral. xix. ibi. Impio prebes auxiliuȝ: ⁊ his qui oderūt dominū amicicia iungeris. Ex quo fundamento ⁊ ratione si placet/videtur ꝙ machabei non potuerūt sine crimine amiciciam ⁊ confederationē cum romanis facere: cū nullus valet eos excusare tunc ab idolatria: ⁊ sic vt inimici dei ⁊ ei⁹ cultus aduersarij erāt ab illo populo vt idolatre euitādi. Itaqȝ semper videtur predicta opinio possit stare: ꝙ liceat principi christiano: vt machabeis cū alio fideli aut infideli fedus inire ⁊ confederationē facere. Pro cuius corroboratione videtur faciat satis predicta auctoritas ex primo. Regū. xxviij. et. xxix. vbi Dauid obtulit adiutoriū ⁊ confederationē Achis regi Geth infideli. ⁊ non stetit per Dauid ꝙ ei adiutoriū non prestasset. Fateor tamē non multum faciat ad propositū/seu principalē questionē dictū c. iulianus. licet ſm Innocentiū. Hostieñ. Jo. Andream ⁊ alios videtur probare: ꝙ fidelis potest prestare auxilium infideli/ seu pagano. nec videtur mihi ex veteri testamento. ita pax vniuersaliter iniuncta sit. cum in libro Judicū. c. ix. littera ait. Misitqȝ dominus spiritū pessimū inter Abimlech ⁊ habitatores Sichen. s. ad suscitandū discordiaȝ. ⁊ nonnunqȝ in sacra scriptura videm⁹: liceat fidelibus cōtra alios bellare ⁊ persequi inimicos ⁊ aduer

sarios.z sic diuidere pacem ac vnionem vniuersalem.ex qua vni one z ex eius fundamēto z ratione voluisti predictā confederationē ab omni iure excludere ac damnare.nam tu vides post predictam prohibitionez de pace faciēda a deo dicto populo facta/ ipse deus Leuiti.xxvj.dicto populo ait. Persequimini inimicos vestros.z in dicto.c.Deutero.vij. deus dicto populo dixit. Percuties eos vsqz ad internitionē.z.ij.Regū.c.xxij.Dauid ait.Persequar inimicos meos:z conteram:z non conuertar: donec cō sumam eos.consumā eos z cōfringam/vt non consurgant.delebo eos de puluere.Hoc idem ipse propheta ait in psal.xvij. hoc idem fecit ipse Dauid in dicto primo Regum.xvij.vbi omni die persequebatur conuicinos illius patrie in qua manebat/z de bonis ipsorum faciebat predam absqz eo q illi darent sibi aliquam molestiam.hoc videtur approbatum per ecclesiam z eorum doctores/vt persequātur iniqui z praui sine misericordia.prout beatus Ambro.in suo.j.lib.de officijs.prout habetur in.c.est iniusta.xxiij.q.iiij.ait.Scriptum est de quodam.non misereberis illius.z in lib.Regum legitur:q Saul contraxit offensam: quia misertus est Achab hosti regio. nam beatus Augustinū.prout in c.quando.z in.c.nimiū.eadē ca.z.q.exortatur ac cōmendat principes procedentes contra iniquos seu delinquentes. Nā vt ipse beatus August.in lib.de ciui.dei.prout habetur in.c.quicunqz xxiij.q.vlt.ait. Quicūqz percutit malos in eo q mali sunt: z habet vasa interfectionis / minister dei est.Hoc idez beatus Hieronymus sup Ezechielē.prout habetur in.c.qui malos.xxiij. q.v. Itaqz videtur ex omī iure:liceat hominibus persequi inimicos z aduersarios.immo videmus Matth.x.magister noster ait.Nolite arbitrari: quia venerim pacem mittere in terrā.non veni pacem mittere: sed gladium.veni enī separare hominez aduersus patrē suum:z filiam aduersus matrē suaz.z sic videtur: nōnunqz a deo fiat inter gentes diuisio.Et vt reuertamur ad casum: videtur mihi non multum obstet ad predictam cōfederationem hoc quod ais:q cōfederatio nihil distet a coniuratione/seu conspiratione.Nam salua reuerentia: aliud est confederationē facere/ z amiciciā inter aliquos iurare:aliud coniurationē aut cō spirationē: que simpliciter z proprie sonat in maluz:z contra superiorē.quare tm̄ damnatur z punitur iure.vt in.d.c. coniurationum z conspirationū.z si qui clerici et alijs.xj.q.j.et in dicta.l.si

quis.C.ad.L.iuliam.maiestatis canonizata.vi.q.i.que expresse lo quitur contra subditos conspirantes/cõtra imperatorez ⁊ suos collaterales.secus vt dico/si tres aut quattuor principes faciũt amiciciã inter se ⁊ cõfederationẽ se mutuo iuuãdo: in quo nullũ crimen videntur committere. nam nulli dubium: confederatio videatur approbata ab omni iure et ecclesia. vt diximus de machabeis cum romanis: de Jonatha cum Dauid: de Dauid cũ senioribus Israel in hebron coram domino. Cuius causa videmus: contra recusantes ⁊ nolentes obseruare confederationẽ initam ⁊ factam/ecclesia ad eius obseruantiam cõsueuit per cẽsuras ⁊ penas procedere: ac compellere sic confederatos. vt in. ca.nouit.de iudi.vbi stante bello inter regem Francie ⁊ Anglie/ Innocentius tertius papa.ad iustificandum processum contra regem Francie/ adducit federa pacis inter ipsos reges proprio iuramento firmata.facit tex.in.c.omne.xxii.q.i.vbi federa approbãtur.⁊ consuluit conciliũ toletanũ: vt pro conseruatione ⁊ validitate federis interueniat iuramentũ in federe: vt in re licita: quia al's iuramentũ superfluũ ⁊ temerarium. Immo videt aliud magis graue: ꝙ sit cõfederatio iusta ac licita inter summũ pontificẽ ⁊ imperatorẽ aut alium secularẽ.cum Inno.iiii.in cõcilio prout habetur in.d.c.ad apostolice.de re iudi.li.vi. allegat cõfederationẽ inter Fredericũ imperatorẽ ⁊ ecclesiã initã ⁊ factã: cõtra quã imꝑator nõ debebat venire. Idẽ ꝓbat in.c. ego.lxiii.di stin.in fi.vbi Ludouicus imꝑator de põtifice Pascali ait. Et dũ ꝯsecratus fuerit/legati ad nos vel ad nostros successores reges francorũ dirigantur: qui inter nos ⁊ inter illam amiciciam/charitatẽ ⁊ pacem consociẽt.ac etiã ꝗ pluries ecclesia seu papa requisiuit adiutoriũ ab imꝑatore et aliis ꝑncipibus/in necessariis ecclesie ⁊ aliis oppressis: tanꝗ ab habẽtibus amiciciã ⁊ ꝯfederationẽ. Nec si placet/oĩs cõiuratio aut ꝯspiratio videt de iure dãnata. Nã fm subiectã materiã a iure ꝑmittit ⁊ approbat ⁊ assumitur in bonã partẽ. vt in.c.sane.xvi.q.vii.⁊ in pluribus aliis casibus/quos ponit Inno.in.c.i.de scisma.quos refert Joan.andree/⁊ aliĩ doctores in.c.exhibita.de iudi.vbi videt: ꝙ indistincte cõspiratio/⁊ a fortiori cõfederatio non dãnetur ꝑ doctores: nec excludatur a iure.immo videtur ꝑmissum: vt liceat principi christiano vt supra/cum aliis confederationem facere.immo iniunctum pro defensione sua ⁊ suorum/et conseruatione ac quiete ⁊

pace reipublice: et permaxime cum vicinis/ ex quorum bello et diuisione magis respublica leditur ac turbatur/ quam a remotis seu ab extraneis. quia ex vicinitate sequitur cõmodum vel incõmodum. vt Genes. xix. et in. c. pisanis. de resti. spo. in pn. et in. ca. sedet cõtinuo. de peni. di. i. et in. c. sacris. de sepulturis. et in. c. si ciuitas. de senten. excõ. li. vi. et in. c. vnico. de consecra. ecclesie vel altar. eod lib. Cuius cã postquam princeps habet curam et tuitionem illius ciuitatis: vt faciat ea que pertinet ad suum officium a deo sibi iniunctum: et ea que pertinent ad suam dignitatem/ in pacificatione ac quiete et tranquillitate subditorum: et hac de causa faciat confederationem cum aliis: videtur magis mereatur quam peccet aut iniustum faciat. Nam habemus in capitu. dilecto. in. §. equidem. de senten. excommunica. lib. vi. quid Innocentius tertius in concilio Lugdunen. de adiutorio ait: Equidem cum liceat cuilibet suo vicino/ vel proximo pro repellẽda ipsius iniuria suum impertiri auxilium: immo si potest et negligat videatur iniuriantem fouere/ ac esse particeps eius culpe. Nam vt beatus Ambrosius in suo primo libro de officiis. prout trãslatum est in c. fortitudo. xxiii q. iii. ait. Fortitudo que bello tuetur a barbaris patriã/ vel domi defendit infirmos/ vel a latronibus socios: plena iusticia est. Nam vt ipse Ambrosius in eodẽ li. de officiis. prout habetur in ca. non inferenda. eadem ca. et q. dicit. Non inferẽda/ sed depellenda iniuria lex virtutis est. Qui enim non repellit a socio iniuriam si potest: tam est in vitio/ quam ille qui facit. Vnde sanctus Moyses hinc prius orsus est tentamenta imbecillis fortitudinis. nam cum vidisset hebreum ab egyptio iniuriam accipientem: defendit ita/ vt egyptium prosterneret atque in arena absconderet. et sic videtur: iuuare socios infirmos/ amicos et proximos plena iusticia sit. et a fortiori subditos: in quorum tuitione ac protectione princeps tuetur et conseruatur in eorum conseruatione/ tranquillitate et pace tenetur vigilare: ac confederatione predictã cum quibus et quando viderit expedire facere.

¶ Ma. Antequam veniã ad aliud volo dicere: quod argumẽtũ per se assumptum ex. viii. et. xiiii. Machabeorũ. nihil obstat: nec excludit absolutionẽ datã ad illud Exod. xxiii. vbi deus dixit populo israelitico. Inimicus ero inimicis tuis. quia est ibi et militat alia ratio/ que non est nec militat in causa machabeorum cum romanis. quia vt iam dixi: hoc licebat machabeis multis ex causis.

Primo q2 iniuste z de facto opprimebātur a gēte Sirie z Persa rum: ad quam oppressionē euitanda3 in sui defensionē legis et patrie.vt.s.satis ostensum est/erat licitū machabeis ac pmissum amiciciā z pfederationē cū romanis facere. Nā licet ipsi romāi fuissent infideles z idolatre in reb9 belli/z cū amicis z cōfedera tis erāt bone cōditionis: vt postillato2 z alij doctores iuxta lit teram dicunt in.d.c.viij.z in cultu diuino: z tangentibus legem nullum dabant impedimentū: nec aduersabantur/immo gaude bant de sacerdotio z sacerdote eo2ū.vt satis constat in dicto.ca. xiiij.q2 secus erat de illis.Deutero.vij.z Judicū.ij.vbi fuit facta prohibitio de federe/ seu confederatione cū gente illius patrie. quia pcurabant corrumpere mores illo2ū de populo Israel:z re ducere eos ad idolatriā/prout constat fecerunt.vt Esdre.j.c.ix. z Esdre.ij.c.viij. Et hoc idem erat de gente Sirie z Persaru3: quo2ū intētio principalis erat trahere machabeos ad idolatriā. vt pluries traxerunt.vt satis constat.j. Machab.et successiue in alijs. Nam si bene aduertisti causa prohibitionis Exod.xxxiiij. fuit precipua z maxima: ne ex amicicia aut cōfederatione/seu af finitate populus israeliticus traheretur ad idolatriā: vt dixi fue runt multi tracti.z Salomō.vt.iij.Regū.c.xj. qua causa cessan te: in romanis z machabeis manifeste est prohibitio. cum deus ibi Exodi.xxxiiij.dicto populo dixit. Caue ne vnq3 cum habita toribus terre illius iungas amicicias/que sint tibi in ruinā. sec3 ad ruinam euitandā z eorum personas z lege3 paternam z eius cerimonias cōseruandas.vt faciebant machabei ex amicicia et confederatione romano2ū.vt satis probat.vt dixi in dicto.xiiij. c.que causa pbibitionis.Deutero.vij.z Judicū.ij.semper erat: ne ille populus amiciciam z confederationē cum gente illa face ret. Et permaxime: quia erat alia causa dicte prohibitionis.quia gens illius patrie detinebat patriam populo predicto pmissam a deo: contra cuius promissionē ac pbibitionem non licebat pre dicto populo amiciciā aut confederationē facere.vt satis probat Josue.xxj.z.ix.vbi gabaonite sub fraude z simulatione venerūt ad Josue.cuiatq3 sil'oi Israeli dixerūt.De terra longinqua ve nimus/pacem vobiscum facere cupientes. Responderunt filij Is rael ad eos. Ne forte ī terra que sorte nob' debet habitetl.et nō possimus fedus inire vobiscum.sc3: ratione predicte prohibitio nis z pmissionis patrie.que vt in.c.xix.sorte diuisa est per tribus

suas. Ex quibus non posset inferri: stante opinione Innno. Ho stien. et aliorum in dicto. c. quod super his. de voto. quod terra sancta que ex natiuitate/conuersatione et passione Jesu christi: nec non vt do ctores dicunt in. c. ad apostolice. in. §. nos itaque. de re iudi. li. vi. ratione regni Sicilie debetur ecclesie: cuius causa papa iuste con cedit indulgentias euntibus in recuperationem terre sancte: vt christus vbi passus est/ibi colatur a christianis: quod nec ipse papa/ nec alter princeps christianus posset componere amiciciam cum Sol dano/aut machometanis detinentibus dictam terram sanctam. licet dicat dictus Innocen. quod iuste eam possideat. quod satis est mirandum: quod iuste possideant: et iuste possent debellari. vt in. c. dis par. xxiij. q. vij. et in dicto. c. quod sup his. et in. c. ex multa. de voto. vbi tenet votum in succursum seu liberationem terre sancte/tanquam de bel lo iusto et licito. vt probat textus. in. c. non inuenitur. xxiij. q. iiij. Sed videtur ex supradicta doctrina Judicum. viij. satis probabille: licet contra opinionem aliquorum in dicto. c. quod sup his. quod macho metani ponentes ac tenentes cultum diuinum in alium vltimum finem quam verum deum trinum et vnum/teneantur et reputentur a fidelibus vt idolatre: et tanquam tales et pertinaces possent debellari ac persequi a christianis ex predicta ratione Leuitici. xxvi. pro cuius corro boratione facit satis. ij. Regum. c. xij. in fine. vbi videtur: Dauid iu ste persecutos est filios Amon qui occupabant ciuitatem regiam pro idolatria/et idolo melcho quod colebant in deum et regem eo rum. et hoc modo et in simili casu debes intelligere omnes aucto ritates sacre scripture/et beati Augustini/et beati Ambrosij/et be ati Hieronymi et aliorum sanctorum patrum: quos adduxisti ad pro bandum: quod liceat fidelibus persequi malefactores. s. aut ex reue latione seu iussione diuina. cum vt beatus Augustinus in libro questionum. prout habetur in dicto. c. dns. xxiij. q. ij. dicat. sed hoc genus belli sine dubio iustum est quod deus imperat: qui nouit quod cunque fieri debeat: et sicut dicimus de Moyse Exodi. xxxij. cui li citum fuit ex reuelatione diuina interficere fabricantes vitulum. vbi beatus Augusti. contra Faustum. prout habetur in. c. quid crudele. xxiij. q. iiij. ait. In paucos eorum vindicans gladio/quos deus ipse quem offenderant alto et secreto iudicio feriendos vo luisset mox feriri: et in presenti salubriter terruit: et disciplinam in posterum sanxit. Et hoc idem dicimus de Phinees. Nume. xxv. quod re fert Chrysostomus super Mattheum in homilia. xvij. quod transla

tum est.xxiij.q.viij.in.c.occidit Phinees hominem:z reputatum est illi ad iusticiam.z sicut fecit Dauid primo Regum.in dicto.c. xxvij.z.ij.Regum.xxij.et in supradicto.c.xij.et in pluribus alijs locis. Aut licebit ex officio z administratione punire iniquos et delinquentes.z tunc non ex rācore. Aut ex propria vindicta:sed ex zelo dei z vindicta z satisfactiōe iusticie.z hoc modo loquitur beatus Augusti.in dicto.c.quādo.et in capi.nimium.xxiij.q.iiij. vbi excitat principes vt dei ministros: procedant contra hereticos/ scismaticos/z alios malefactores:z permaxime cōtra illos a quibus principaliter deus offendit. ex qua offensiōe nonnūqȝ puniuntur alij qui in eodeȝ scelere/seu delicto non deliquerūt. vt bene ipse beatus Augustinus prout habetur in.c. si ea. xxiij. q.iiij.ait. Si ea de quibus vehementer deus offenditur/insequi vel vlcisci differimus:ad irascendum vtiqȝ diuinitatis patientiā prouocamus. Nonne Achor filius Zare preterijt mandatū domini:z super omnem populū Israel ira eius incubuit? z ille erat vnus homo:atqȝ vtinam solus perijsset in scelere suo. hoc idem legitur Josue.vij.vbi propter peccatum Achan multi de populo israelitico ceciderunt in bello. Nam vt beatus Gregorius in homelia prout habetur in capi.si is qui prelatus. xxiij.q.iiij. ait. Si is qui prelatus est debitori dominico culpas impune dimittit:nō mediocriter profecto ostēdit/ que debita celestis regis z domini sua presumptione resoluit.ea nanqȝ que in nobis cōmittuntur facile possumus dimittere: ea vero que in deum cōmissa sunt cum magna discretione nec tamen sine penitentia possumus relaxare.ideo primo Regum.capi.ij. Heli summus sacerdos ad filios suos ait. Si peccauerit vir in virum:placari ei potest deus. Si autem in deum:quis orabit pro eo? q.d. nullus.cuius causa beatus Augustinus super Joan.iij. prout habetur in dicto capi.quando.xxiij.q.iiij.monet principes vt procedant ad correctionem z punitionem aduersus hereticos/ aduersus scismaticos/aduersos dissipatores ecclesie/aduersus exsufflatores christi/aduersus blasphematores christi. hoc idem ipse beatus Augustinus prout in.c.non inuenitur.ea. causa z q.hoc idem Gregorius papa prout habetur in.c.si quos.ea.xxiij.q.iiij.ad Brunichildam reginam francorum scribit. Si quos igitur violentos: si quos adulteros/si quos fures vel alijs prauis actibus studere cognoscitis:deum deorū correctiōe placare festinate: vt per vos

flagellum perfidarum gentium/ qd quatuz videmus ad multarũ nationum vindictam excitatum est/non inducat. ne si qd nõ cre dimus:diuine vltionis iracundia sceleratorũ fuerit actione cõmi mota:belli pestis interimat quos delinquentes ad rectitudinis viam dei precepta non reuocat Et hoc idem alij summi pontifi ces z permaxime contra hereticos z scismaticos:ne ex delicto z negligentia correctionis deus irascatur.vt.s.prouiderunt.vt in c.displicet.cum alijs sequentibus eadẽ.xxiij.q.iiij.z in.c.ad abo lendam. z vergentis.z quasi per totu3.de hereticis. Nam vt be atus Hieronymus ad Ripariũ.prout habetur in.c.legi.xxiij.q. viij.ait. Nõ est credulitas crimina p deo punire/s3 pietas. Itaq3 ex zelo dei z ad vindictam z satisfactione3 iusticie mali z peruer si z iniqui puniendi sunt:z non ex rancore: nec ex vindicta priua ta. prout debes tenere ea que dixisti in proximo articulo.na3 vt beatus Augustinus contra Cresconium grãmaticum prout ha betur in.c.quisquis.xxiij.q.iiij.ait. Quisquis christianus iniquũ persequitur/christi est inimicus. veru dicis: si nõ hoc in illo p sequitur qd christo est inimicum. quia vt littera ait in.c.mali.ea. causa z.q.q vindicta inferenda est non amore ipsius vindicte/ sed zelo iusticie:non vt odium exerceatur/sed vt prauitas corri gatur.facit textus in.c.inter querelas.ca.cau.z.q. Cuius causa beatus Augustinus de sermone domini in monte.libro primo. prout habetur in capi.ea vindicta.eadẽ.xxiij.q.iiij.dic. Ea vin dicta que valet ad correptionem/ non prohibetur.quia fit zelo dei z administrationis iusticie/z non ex rancore z priuata vindi cta: que ex omni iure damnatur. Cui9 causa habentibus admi nistrationẽ vt dei ministris data est/vt supra/facultas delinquẽ tes puniendi.vt beatus Augustinus z beatus Hieronymus et alij sancti patres scribunt z prouidẽt: prout habetur in.c.sex.et in.capi.cum minister.et in.capitu.officia.et in.capi. cum homo z in.c.nõ est.z in.c.homicidas.z quasi p totũ.xxiij.q.v.z hoc ne gligẽtes aut recusantes grauiter peccãt.vt hñ tex.in.c.miles.ca. cau.z.q.ait. Miles cũ obediẽs potestati sub qua legitime cõsti tus est/ hominẽ occidit: nulla ciuitat3 sue lege re9 ẽ homicidij. imo nisi fecerit/re9 est impij deserti atq3 contẽpti. q si sua spõte atq3 auctoritate fecisse3 / i crimẽ effusi humani sanguinis incidisse3: itaq3 vñ punit si fecerit iniussus inde punieť si nõ fecerit iussus.ß idẽ in.c.homicidiũ.ea.ca z.q.z in locis pall'itaq3 ad deũ placãdũ

rare de manu calumniantiũ vi oppressos: ꝛ peregrinis pupillisq̃ ꝛ viduis/qui facilius opprimũtur a potentibus/prebere auxiliũ hoc idem in.c.administratores eadem cau.ꝛ.q.j.hoc idem per be atum ambrosiũ in lib.j.de officijs .prout habetur in.c. fortitu do.ꝛ in.c.non inferenda.xxiij.q.iij.nam vt Eccl'iasticus.iiij.cla mat.Libera eum qui iniuriã patitur de manu superbi.qꝛ qui po test obuiare ꝛ perturbare puersos/ꝛ non facit: nihil est aliud q̃ fauere impietati eorũ.vt in.c.qui potest eadẽ.xxiij.q.iij.quia er ror cui non resistitur/approbatur.vt in.c.error.lxxxiij.di.in quo rum oppressorũ adiutoriũ/ꝛ principaliter ecclesie ꝛ ad impedien dum oppressiones ꝛ oppressores corrigendũ ac puniendum per tinaces/summus põtifex christi vicarius:cui vniuersaliter seu in- distincte/vt dixi/cura agnos ꝛ oues regẽdi ac pascẽdi ab ipso deo tradita est: licite potest ꝛ meritorie/ postq̃ post denunciationez euangelicã ꝛ correctionẽ fraternã per cẽsuras ꝛ penas vt supra non corriguntur:cõuocare ac astringere imperatores/et princi pes christianos:qui ꝑmiserunt preceptis ꝛ mandatis ecclesie pa rere ꝛ obedire:ꝛ tenentur permaxime oppressores ecclesie ꝛ pu- pillorũ ꝛ viduarum/ac turbantes quietẽ ꝛ pacem ecclesie impu gnare ꝛ punire.vt in.v.concilio cartaginẽsi/prout habetur in.c. ab imperatoribus.xxiij.q.iij.ꝛ in.c.boni principis.ꝛ in.c.si impe rator.in fine.xcvj.di.ꝛ in.c.quia sancta.ꝛ in.c.tibi domino.ꝛ in.c. valentinianus.in fine.ꝛ in.c.adrianus.in.ij.lxiij.di.et in dicto.c. administratores.ꝛ in.c.regum.ꝛ in.c.incestuosi.ꝛ in.c.res.ꝛ in.c. non frustra.xxiij.q.v.ꝛ per beatum Ambrosiũ in lib.de patriar- chis.prout hebetur in.c.dicat.ea.ca.ꝛ.q. ꝛ optime per beatum Augustinũ.prout habetur in.c.non inuenitur.et in.c.si ecclesia xxiij.q.iiij.ꝛ in.ca.christianis.in fine.xj.q.j.Nam vt beatus Isi- dorus/ ꝑut habetur in.c.principes.xxiij.q.v.dicit.Principes se culi nonnunq̃ intra ecclesiam potestatis adepte culmina tenẽt: vt per eandem potestatẽ disciplinã ecclesiasticã muniant. ceterũ intra ecclesiã potestates necessarie non essent:nisi vt qd non pre- ualent sacerdotes efficere ꝑ doctrine sermonẽ/potestas hoc im petret per disciplinẽ terrorẽ.Sepe per regnũ terrenũ celeste re- gnum proficit.vt qui intra ecclesiã positi/contra fidem ꝛ discipli nam agunt:rigore principũ cõterantꝛ:ipsamq; disciplinã quã vti- litas ecclesie exercere nõ ꝑualet/ ceruicibꝫ superborũ ptãs prin- cipalis imponat.ꝛ vt venerationẽ mereamur virtutẽ potestatis

impertiatur: cognoscat principes seculi deo se debere esse reddituros rationem propter ecclesiā quam christo tuendā susciperūt: nam siue augeatur pax et disciplina ecclesie per fideles pncipes: siue soluatur: ille ab eis rationē exigit qui eorū ptāti suā ecclīam tradidit. Ex quibꝫ oībus supradictis ac multis alijs/qđ esset lōgum adducere seu narrare: cōstat satis: omēs principes ac fideles christiani vt boni filij debēt esse: put de iure tenenī in obedientia/vnione/amicicia et cōfederatione cū papa: vt membra cum capite: sine eo/qꝫ ipsi principes veniant in aliquā confederationē particularē/aut amiciciā ex ꝯtractu cū christi vicario: postq̄ ad illā ex omī iure tenenī sine alia stipulatiōe particulari. qꝫ vt textus in. c. non decet. xij. di. ait. Non decet a capite mēbra discedere: sed iuxta scripture testimoniū omīa membra caput sequātur. Nec valēt aut aliquid concludunt pro parte cōtraria omīa supdicta iura: que dicūt summū pontificem posse habere auxiliū ab imperatore/et a quocunqꝫ principe christiano in defensionē ecclesie aut oppressorū. nam aliud est auxiliū habere a predictis tanq̄ a ministris et filijs ecclesie: vt mala voluntas aduersantiū eorum ministerio careat effectu/et bonorum voluntas eorum suffragio fortiatur effectum: aliud confederationē facere cuꝫ aliquo ī particulari. qđ non videtur bene sonare. ne summus pontifex prebeat occasionē: vt sibi opponatur de iure/aut defacto: qꝫ ex iudice factus sit pars et aduersarius. qđ non conuenit/nec potest stare ex aliquo iure in eandem personam. vt bene beatus Augustinꝰ hoc testatur. prout habetur in. c. de occidendis. xxiij. q. v. et beatus Gregorius in. c. inter querelas. xxiiij. q. iiij. facit textus in. c. j. iiij. q. iiij. et in. c. j. xvj. q. vj. et in dicto. c. ad apostolice. de re iudi. et in cle. pastoralis. eo. ti. et in. l. vna. C. ne quis in re. sua. ius sibi dicat. Nec obstat dictum. c. ad apostolice. de re iudi. vbi papa allegat federa pacis inter ecclesiam et imperatorem. nam poterat esse stante defacto questiōe inter imperatorē et ecclīam ad remouendū scandalū et reducendū imperatorē successiue ad fidelitatem ecclīe ad quā tenenī: fecisset ecclīa sine alicuiꝰ pīudicio ꝯfederationē cuꝫ imperatore: que potius dicitur reconciliatio. et hoc modo debet intelligi dictum. c. ego Ludouicus. lxiij. di. nec videtur obstare aut facere pro parte contraria dictum. c. nouit. de iudicijs. vbi ipse pontifex iustificabat processuꝫ regis Anglie cōtra regē Francie. quia veniebat contra confederationē pprio iu

ramento firmatā.nam non constat ex verbis pape:nec sequitur q̄ predicta confederatio esset sub predicta forma de qua agitur: s.ero tibi ꝛ amicis tuis amicus:ꝛ inimicis tuis inimicus ꝛ aduersarius. Nam vt dixi non omnis confederatio est ꝓhibita/sed tm̄ illa vbi sine causa iusta receditur a dilectiōe proximi.nam cui dubium: quin duo aut tres prīcipes licite/iuste ꝛ meritorie possint confederationem facere sub ista forma ꝛ lege ad quam al's vt dixi de iure tenentur.sc3:vt si aliquis ipsorum opprimatur iniuste ꝛ de facto/iuuetur ac tueatur ab alio.immo possent facere aliud: q̄ si aliquis ī totā christianitate iniuste opprimatur: ab omnibus his confederatis subueniatur oppressus ac molestati de facto: postq̄ dixi officium ipsorū principum est hoc agere:vt in locis supra allegatis.non tamen sequitur ex hoc: teneat indistincte predicta confederatio sub dicta clausula.ero tibi ꝛ amicis tuis amicus ꝛc. Intelligatur etiam si amicus ab aliquo iuste opprimat/aut amicus iniuste opprimat alium.in quo casu nec etiam cū iuramento.quia nullius roboris est aut efficacie:cum semper ista ꝛ alia que cōponuntur ꝛ iurantur intelligantur inq̄tum licita et iusta/ꝛ nō repugnent iuri diuino aut pontificio:aut inducāt iurantēs venire contra bonos mores.vt in.c.animaduertendū.et in.c.paulus.xxij.q.ij.ꝛ vt in.c.quemadmodū.de iureiuran.ꝛ in.cap.cum iuramento.de homicidio.vt dicam.j.laicus.nam si fuit facta ita expresse confederatio:quia vterq̄ promisit ꝛ iurauit indistincte adinuicem pro defensione seu offensione cōtra quecūq̄ de mundo auxilium prestare:adhuc cadit iuris diuini ꝛ pontificij interpretatio.s.in casu licito et honesto et a iure permisso.vt supra.sed si ita expresse principes seu confederati dixerūt ꝛ cōfederationē fecerunt/q̄ nulla potest cadere iuris interptatio.cu3 vterq̄ confederatorū dixit ꝛ ad inuicem promisit de iure ꝛ de facto licite ꝛ illicite in offensionem sicut in defensionē se iuuare.licet non cadat aliqua interpretatio.quia non datur nisi in dubijs vt in.c.sunt quedā.xxv.q.j.ꝛ in.c.per venerabilē.qui filij sint le. dabitur iuris diuini ꝛ naturalis ꝛ pontificij declaratio ꝛ promissionis ac iuramenti tanq̄ illiciti relaxatio: sc3 q̄ inq̄tum vterq̄ promisit adinuicem de facto ꝛ iniuste se iuuare q̄ talis confederatio etiam iurata non teneat nec valeat/nec sine peccato et legis diuine et pontificij transgressione et preuaricatione/est obseruanda.vt optime beatus Augustinus de bono cōiugali.:put

post factam etiam cum iuramento sine maximo crimie tenere et obseruare: sed de supfluo et iuramento illicito ac turpi pmissione penitētiā facere. qz nō in casu debito seu necessario/aut permisso assumpsit nomen dei inuanum. Sed posset dici. casu quo reperiretur confederatio facta sub lege et condicione illa. s. ero tibi et amicis tuis amicus/et tuis inimicis inimicus. et cōfederatio in illam partem tanq̄ illicitā non teneat. s. ero inimicis tuis inimicus/si illos persequatur iniuste. et de facto teneat in aliam partem licitā et iustam et debitam. s. ero tibi amicus in iustis atq̄ licitis. Ad cuius amiciciā tenendam cōpelletur per ecclesiā. vt in dicto. c. nouit. vt. s. nam vtile per inutile non vitiatur. quia si aliquis promisit duo: vnum licitum/et aliud illicitū: licet non teneatur ad illicitum/tenetur ad licitum. vt in. c. cum tempore. de arbitris. et in c. dilectus. de preben. Et bene beatus Augusti. de vnico baptismo. lib. vj. prout translatum est in. ca. sed non sanctificat. in fine. de con. di. iiij. facit tex. in. c. si quos. xij. q. ij. et in. c. si eo tēpore. de rescrip. li. vj. et in regula vtile per inutile. eo. li. et. C. de transla. si ex falsis. et. C. si cer. pe. si pro causa tua. nam si Sempronius recepit decem mutuo a Titio: et pmisit dare duodecim. s. duo pro vsuris. licet non teneatur ad duo/ quia illicitū: tenetur ad principale. quia licitum et debitū. vt in. c. j. et. ij. et quasi per totū. de vsuris. et in. ca. vsuras. et in. l. placuit. ff. de vsuris. Nec obstat illud Innocen. quod dixit in. c. j. de scismaticis. vbi pmittitur cōspiratio. vt in dicto. ca. sane. et locis alijs. nam vt tu ipse dicis: ibi assumitur cōspiratio in bonā partem/pro cōfederatione in defensionē ecclesie. nā vt ait beatus Hieronymus in epistola ad Galathas. prout translatū est in. c. marchio. j. q. j. nec putem⁹ in verbis scripturarū esse euangeliū/sed in sensu. quia non sermoni res/ sed rei est sermo subiectus. vt in. c. intelligētia. de verbo sig. Nam vt in c. constitutus. de religiosis domibus: si aliquis facit cum alio cōtractum: et dat sibi domū in censu pro decem annis/aut vita sua tm̄. certum est: licet dicatur in censu/in re ipsa et veritate est contractus emphiteoticus: et non gaudet priuilegio seu natura contractus censualis. et per contrariū si dicit: do tibi domū in emphiteosim pro te et omibus successoribus tuis imperpetuū. dicit cōtractus censuarius. Et sic dicimus in arbitrio et arbitratore. vt in. c. quintauallis. de iuriur. et hoc idem in conspiratiōe et confederatione fm subiectam materiā assumitur vnū pro alio. Immo

fm nonnullos theologos opinio Innoc. in dicto .c. j. de scismaticis non approbatur: quod in omnibus illis casibus quos Innocentius narrat: permittatur coniuratio seu conspiratio. nec obstat illud. Iudicum. ix. vbi ais. Deus misit spiritum pessimum/ vt poneret diuisionem inter Abimelech et habitatores Sichen. nam absit quod intelligas aliter quam beatus Augustinus et alij doctores ecclesie intelligunt. sc3. quod hoc deus nonnunquam permittit ad punitionem seu correctionem malorum. nam nonnunquam deus delinquentes per manus infidelium puniuit: licet causa victorie et punitionis occultaretur ipsis victoribus. nam per Sennacherib et Nabuchodonosor regem/ et per Antiochum et per principes romanorum ac gentilium/populum israel delinquentem aliquando captiuauit: aliquando afflixit. vt ipse dominus per prophetam ait. Virga furoris Assur: qui ignorabat mysterium victorie et furoris. vt omnia refert beatus Ambrosius prout habetur in .c. remittuntur. in .§. j. xxiij. q. iiij. nam vt postillator et alij scribentes Actuum. xxiij. dicunt. Sicut enim vnitas bonorum vtilis est: sic vnitas malorum est nociua bonis. Cuius causa in conseruationem ac vtilitatem bonorum: videtur permissum bonis diuidere malos. vt fecit apostolus in dicto .c. Actuum. xxiij. vbi posuit diuisionem inter saduceos et phariseos de resurrectione mortuorum: qui alias erant vniti in persecutione christianorum. nam vt beatus Gregorius in moralibus ait. Sicut noxium est/ si vnitas desit bonis: sic est perniciosum si non desit malis. peruersos quippe vnitas corroborat dum concordat/ et tanto magis incorrigibiles/quanto vnanimes. de quo vide per beatum Isidorum in libro de summo bono. lxviij. c. De malorum concordia ad illud Matth. x. satis solutio est data per doctores tam ibi quam in alijs locis: sc3: quod Christus loquitur de pace mala/ que fit seu stat in dei offensionem. vt si sunt duo infideles in matrimonio: aut pater et filius in eadem domo pace diaboli: cum sint extra legem et veram pacem/ iniungitur a christo: vt quilibet ipsorum possit alium dimittere/ vt veniat ad Christum et efficiatur christianus: et sic diuidatur bonus a malo. vt bene beatus Ambrosius ad Hilarium prout habetur in. ca. si infidelis. in fine. xxviij. q. j. ait.

¶Dis. Videntur mihi duo grauia que de pontifice ais. Primo: quod papa non possit facere confederationem cum aliquo in particulari. ne sibi opponat: vbi omnium indistincte pastor et iudex/ fa

ctus sit aduersarius ꝛ pars. cū talis exceptio nō cadit in papam: qui nunq̄ nisi in casu heresis desinit esse iudex. nec in causa ꝓpria excludit a iudicatura. vt facit tex. i. c. nūc aūt. xxi. di. vbi marcellinus q̄a non ptinax/ fuit iudex in ꝓpria causa. nā vt glo. in. c. cum venissent. de iudi. ait: ꝙ papa potest esse iudex in causa ꝓpria. vt impator in cā fiscali. ff. de his que in testa. dele. l. ꝓxime. nā licet glo. in. c. cū dilecta. de ꝯfir. vtili vel inuti. dicat: ꝙ debet papa in cā sua patrimoniali/ aut ꝑsonali eligere arbitros: aut causam suam alteri delegare: oēs doctores tam in. d. c. cū venissent. ꝛ in c. querelā. de elec. ꝛ in. c. ex parte. in primo. de ver. sig. dicūt: hoc est de honestate/ si papa voluerit hoc facere. nā vt glo. in. c. si q̄s pecunia. lxxix. di. ait. Papa etiā in cā ꝑsonali/ vt ibi/ potest dicere oībus: de⁹ est qui me iudicat/ ꝛ ipse oēs alios. vt in. c. nemo. ꝛ cūcta. ꝛ aliorū. ꝛ quasi per totū. ix. q. iij. itaq̄ predictū inconueniens videtur cessare in papa. cum ex aliquo actu nō desinit esse iudex: nec efficitur pars. Videtur secundū graue quod de pontifice/ aut alio principe christiano dicis: ꝙ non liceat eis/ nec possint cum Turco aut Soldano qui occupant terrā ecclesie/ aut aliis ꝓncipibus debitā confederationē aut amiciciā facere: seu pacē cōponere in aliquo casu. intelligatur/ simpliciter ꝛ sine aliq̄ distinctiōe possit stare. Nā nulli dubiū: non licet alicui ꝓ recuperatione rerum suarū aut ecclesie/ ponere se ꝛ suos manifeste morti. nam si fidelis videt bona sua occupari a mille: ꝛ ipse non habz nisi decem: esset temeritas magna/ ꝛ deum tentare: velle cum decem contra mille vi bona sibi ablata recuperare. aut si videt bona sua cecidisse in mari. ꝛ sine manifesto periculo mortis ꝛ suffocatione manibus suis non potest extrahere: nulli dubium tamq̄ sine causa/ aut iusta permissione tentans deum ac veniens cōtra preceptum diuinū. Deuteronomij. vi. Matthei. iiij. si iste in mari saltaret vt bona haberet/ peccaret mortaliter. nam vt Ecclesiasticus. c. viij. clamat. Non litiges cum homine potente: ne forte incidas in manus illius. et noli contra fortiorem contendere. ꝛ in. iiij. c. ait. Noli resistere contra faciem potētis: nec argueris contra ictum fulminis. quia vt beatus Augustinus in sermone de puero Centurionis/ prout habetur in. c. paratus. xxiij. q. i. et in. xiij. de ciuitate dei. capi. iiij. dicit. ꝙ homo pro conseruatione vere ꝛ ꝑfecte charitatis/ satis est vt habeat animū paratū ad martyriū anteq̄ chr̄m ꝛ ei⁹ fidē negaret. sed iudicaret̄ ē ꝓsumptiōe/

q ingererët se martyrio. quam sententiam sequitur beatus Thomas quotlibeto. iiij. ar. xx. hocidem videtur dicendū de hominibus paucis/qui vellent pugnare cōtra multos et fortiores/quos manifeste constat via ordinaria et ex cōiecturis humanis aliquo pacto superare non possent: nec a manibus eorū illesi possent euadere. quod imputaretur talibus ad temeritatē: ex qua non euaderēt peccatū. vt. s. vt doctores dicūt primo Regū. c. xxvij. sup fuga quam assumpsit Dauid a Saul. nam vt Esaias. xlix. dicit. Nunquid tolletur a forti preda? aut quod captum fuerit a robusto/saluum esse poterit? quod videtur graue/scz via ordinaria. Nam vt redemptor noster Luce. xj. dicit. Cum fortis armatus custodit atrium suū: in pace sunt omnia que possidet. si autē fortior eo superueniēs vicerit eum: vniuersa eius auferet. Ex quibus doctores dicunt ordinarie/vt. s. contra potentiores non est pugnandum: sed citius concordandū/vt viuāt et possint stare in pace. quia potentioribus pares esse non possumus: nisi aliter deus disponat: aut cōmissionē de bello seu promissionē de adiutorio faciat. vt Judicū. vij. et primo Regū. xxx. et Numeri. xiiij. vbi Moyses ad populū ait. Neq timeatis populum terre huius. qr sicut pacem/ita eos possumus deuorare. recessit ab eis omne presidiū. dominus nobiscum est. nam vt scribit primo Regū. c. xiiij. qr nō est domino difficile saluare vel in multitudine/vel in paucis/ et in. c. xvij. littera ait. Nouerit vniuersa ecclesia hec: quia non in gladio/nec in hasta saluat dominus. et Judith. ix. dicit. Non enim in multitudine est virtus tua domine: neq in equorum viribus voluntas tua. quia nihil apud deū impossibile. Secus vt dixi quādo nō constat hominibus ex dei cōmissione/seu reuelatiōe. in tantum/q si imperator cui licet pro recuperatione ciuitatis Constantinopolitane et aliarū ipsius imperij contra Turcum iuste bellare: aut papa/cui competit vt dixisti ratione regni Sicilie et passionis et conuersationis christi terra sancta: vident istos ita potentes et paratos venire in bellum contra imperatorē/aut papā: presumitur/papa ponet in periculo et detrimento Romā et homies quos habet. quod est magis iustum et a deo concessum p subditorum cōseruatione/faciat amiciciā et confederationē cum Soldano: vt viuāt quiete in pace. naz vt tex. in. c. si nulla. xxiij. q. viij. ait. ne videlicet deum videatur homo tentare/si habet qd faciat et sue ac illorū saluti consulere non procurat/et sancte religionis

detrimenta non precauet: q̄ꝙ papa aut imperator cum paucis contra multos velint sine reuelatione diuina bellum intrare/ et ad bellum alios incitare. Et etiã videtur in alio articulo de homicidio: ad vindictam ex veteri testamento permittatur contrarium quod ais: ꝛ ꝙ liceat propinquo/seu cognato occisi occisorẽ interficere. vt Numeri. xxxv. ꝛ Judicum. c. viij. Immo vt veniamus de extremo ad extremũ: possemus dicere ex doctrina euangelica ꝛ apostolica/ꝛ aliquantulũ ex tua narratione: non liceat pape/nec alicui regi seu fideli christião resistere aduersario: nec pro se/nec pro subditis aut vicinis aut socijs bellare. cum redẽptor noster volens nonnulla precepta reducere ad maiorẽ perfectionem: aut ponere in maiori charitate/vt tu ipse ais: in dicto. c. Matthei. v. commisit non resistere aduersario: sed omnia patienter pro Christo sufferre: ꝛ pro persecutoribus suis orare. cũ magister noster ibi ait. Benefacite his qui oderunt vos: ꝛ orate pro persequẽtibus ꝛ calumniãtibus vos: vt sitis filij patris vestri. nam in eodem. c. saluator noster dicit. Audistis/quia dictũ est: oculum pro oculo/dentem pro dente. Ego autẽ dico vobis: nõ resistere malo: sed si quis te percusserit in dextrã maxillam tuã/ prebe illi et alteram. et ei qui vult tecum in iudicio contendere/ ꝛ tunicam tuã tollere: dimitte ei ꝛ palliũ. nam vt predicator veritatis primo ad Corinthios. c. vi. ait. Quare nõ magis iniuriã accipitis: quare non magis fraudem patimini: an nescitis: quia iniq̄ regnum dei non possidebunt. Et ipse apostolus inquit. Nõ vos ipsos defendentes fratres charissimi. ꝛ ad Phillipẽses. i. c. dicit. Quia vobis donatũ est pro christo vt non solũ in eũ credatis/ sed pro illo patiamini. quia ipse redemptor noster in. d. c. Math. v. dicit. Beati qui persecutionẽ patiuntur propter iusticiã. quoniam ipsorum est regnum celorum. nam filij dei omnia aduersa sustinent in patiẽtia ꝛ charitate. vt in. eo. c. magr̄ noster ait. Beati pacifici. quoniã filij dei vocabunt. ꝛ in. xviij. Patiẽtiã habe in me: ꝛ omĩa reddã tibi. de qua patiẽtia beatus Joannes in apocalipsi. xiij. ait. Hic est patiẽtia ꝛ fides sanctorũ. ideo ꝓpheta in psal. ix. dicit. Patientia pauperis non peribit in finẽ. cum pro ea habebit a deo remunerationẽ: sicut in eũ delinquẽtes habebũt penã. vt ipe Ps. in psal. c. xlv. ait. Deus facit iudiciũ iniuriã pacientibꝫ. ꝛ vas electiõis ad Thessalonicenses. c. iij. dicit. Qui enĩ iniuriã facit/recipiet id qđ inique gessit. ꝛ ait. Ecclesiastic. ij. Qui timẽt

dominum ꝛ custodiunt mandata eius/patientiā habebunt vsqꝫ ad inspectionē illius. Itaqꝫ viro iusto/ex christi doctrina non videtur liceat ledere ledentē: nec ei resistere/sed ꝑ eo orare. Hoc idē videt̄ sentire tex. i. c. i. xxiij. q. i. q̄ multas supradictoꝝ auctoritates refert/ad ꝓbandū ex lege euāgelica: nō liceat militare/seu bellare/nec ad iniuriā ꝓpriam nec sociorū armis ꝓpulsandā. hoc idē in. c. i. ea. cau. ꝛ. q. iij. ꝑ cuius ꝓbatione inter multa alia adducit auctoritatē ex exemplo christi. qui licet contra Herodem potuisset habere adiutorium/ꝛ in passione cōtra Pilatum et alios/ noluit habere: sed ab Herode fugit in egyptum: ꝛ in passione cū patientia sustulit omnia. cū orauit pro persecutoribus suis. Nec videtur possit stare hoc quod asseris: ꝙ iuramentum nihil operetur in confederatione predicta/nec in aliquo alio/vbi interponitur contra diuinum preceptum. quod videtur mihi salua pace/ex per te narratis probetur contrariū. Nam tu non potes negare/fuisse iniunctum populo israelitico. vt Deutero. vij. ꝛ Iudicum. ij. ipsi Iosue: ne cum hominibus occupantibus patriā sibi promissam fedus inirent. ꝛ inito federe cum gabaonitis/licet cōtra iussionem dei/ratione iuramēti tenuit eis fidem atqꝫ ꝓmissa. vt ibi Iosue. ix. vt refert tex. in. c. venerabilē. de electio. Et hoc idem videtur Iudicū. xj. vbi Iethe votum vouit domino dicēs. Si tradideris filios Amon in manus meas: quicūqꝫ primus fuerit egressus de foribus domus mee/mihiqꝫ occurrerit reuertēti cum pace a filijs Amon: eum holocaustum offeram domino. qui reuersus/ratione iuramenti ꝛ voti contra dei preceptū tradidit filiam suam deo in holocaustum. Preterea certum est: ꝙ ex vtroqꝫ iure diuino ꝛ pontificio prohibite sunt vsure. sed ratione iuramenti non obstante/ꝙ iuramentum fuisset contra ius diuinum: sancti patres statuerunt vt soluantur ꝛ repetantur. vt in. c. debitores. de iureiurando.

¶ Ma. Ista questio: an/ꝛ quando papa possit esse iudex in causa eccl'ie: aut in cā patrimoniali/seu ꝑsonali/aut criminali: est satis cōfusa ꝛ grauis. q: pendet ex grauiori. s. an/ꝛ qn̄ papa est sup̄ conciliū/ꝛ conciliū supra papam. Sed nulli dubiū: in causa ecclesie papa sit iudex competens. cū non cēseatur nec alter prelatus bonoꝝ seu rerum ecclesie dominus/sed administrator. vt in. c. vlti. xvi. q. i. ꝛ in. c. non liceat. xij. q. ij. ꝛ in. ca. ratio. de prebend'. nam vt beatus Bernardus in suo. iij. li. de cōsideratione ad Eu

genium ait. Ut mihi videtur: dispensatio tibi super illum credi-ta est/non data possessio. si pergis vsurpare hanc: contradicit tibi qui dicit. meus est orbis terre. possessionem et dominiũ cede hu ic. tu curam illius habe. pars tua hec. vltra ne extendas manus. Cuius causa: ne inmerito si papa in causa ecclesie dei/cuius cu-ram ab ipso deo et conseruationẽ ac dispensationem habet/sit iu dex et bonorũ ac rerum ipsius ecclesie conseruator: et vt talis nõ valeat excludi a tali defensione et iudicatura/sibi a deo omnium rerum et personarũ domino concessa et tradita. vt Matthei. xvj. et xviij. et Joannis vlti. et in. c. loquitur. et in. c. manet. et quodcũq. xxiiij. q. j. et in locis preallegatis. Secus autem in causa persona li/seu criminali/aut patrimoniali: in quibus non est idem funda mentum: nec militat eadem ratio. immo aliqui nituntur proba-re contrarium. vt in. §. item symachus. ij. q. vij. vbi in causa pro-pria et proprio spolio restituitur a concilio in papatu. hoc idem in eo. c. nos. ea. cau. et. q. Nec videtur eis obstare dictum. c. nũc au tem. xxj. di. immo dicunt hoc idẽ probare. cum marcellinus ha buit conciliũ in iudicem: licet cõciliũ de illa exteriori idolatria/ attenta violẽtia et metu et bonitate ac reductione ipsius marcel-lini/noluit facere aliud iudicium: q̃ sententiam/aut penitentiã faciendam de delicto cõmisso remittere ad eũ. Nec obstat illud de causa fiscali: vbi imperator est iudex. quia non proprie vt. s. vi-detur causa imperatoris. nec in hoc censetur eadem persona cũ fis-co. sicut si aliquis princeps pretenderet se grauatum/aut lesum/ aut spoliatum a papa/seu imperatore: in quo videtur/alter melius debuisset iudicare q̃ grauans. vt bene facit textus in. c. ad apo stolice. de re iudi. lib. vj. vbi Innocen. iiij. in concilio generali pro testatur. si Fredericus imperator dixerit se grauatum/ aut lesum ab ecclesia/seu papa: conuocabit conciliũ: vbi ecclesia de cõsilio concilij iusticiam ministrabit. nec glo. in dicto. c. gilisarius. valde commendata per abbatem/facit ad casum. quia aliud est si iudex vt iudex leditur/ aut turbatur. in quibus potest procedere per-maxime in notorijs seu manifestis. vbi potius dicitur executor q̃ iudex. vt in dicto capi. ex parte. in primo. de verbo. signi. et in ca. dilecto. in fine. de senten. excõ. lib. vj. et in. c. j. de offi. dele. vbi iu-dex potest procedere/et procedit contra turbantes suum iudici-um/aut impedienres suam iurisdictionem: et a fortiori contra in iuriantes Petrum / aut Joannem vt iudicem. vt in dicta glosa

gilisarius iuxta tex.xxiij.q.iiij.ꝛ in.c.qui emendat.xlv.di.ꝛ in locis preall'. Secus vt dico in alijs vbi agit' de patrimonio nõ ecclesie/sed pape:aut de lesione seu grauamine facto extra iudiciũ a papa vt a priuata persona:aut in alijs tangentibꝫ psonam suam ꝛ vtilitatẽ ecclesie romane ꝛ vniuersitatis.prout in.c.si papa. ꝛ glosa.xl.di.de quo bene Inno.in.d.c.ex parte.ꝛ alij in.d.c. cum venissent.ꝛ in dicto.c.cum dilecta.ꝛ locis pallegatis.Et si bene aduertisti:prout ego dixi in articulo primo: ꝙ papa debet cauere a cõfederatione particulari sub predicta lege ꝛ conditione/ que ex aliquo iure nec inter seculares potest stare.s.ero tibi ꝛ amicis tuis amicus/ꝛ inimicis inimicus ꝛ aduersarius.ne pape opponeretur de facto:ꝙ vbi erat iudex/factus sit pars.que aliquando licet opponat' de facto/ꝛ de iure talis exceptio non valeat nec possit stare:non paruã turbationẽ imponit põtifici ꝛ ecclesie romane.vt satis constat in dicto.c.ad apostolice.de re iudi.li.vj.ꝛ in p allegatis locis.Et quia vt dixi/ne intraremus maximũ chaos ꝛ questionẽ prolixam ꝛ grauem:ꝛ impedirem⁹ aliã de quã agitur: ideo transeamus ad aliud.ꝙ licet simpliciter et ordinarie non liceat pape/aut alicui principi christiano fedus inire:seu confederationem cum infideli facere.vt in dicta clemen. vnica. de iureiuran.ꝛ in locis prealleg.fateor tamen: ꝙ si papa/aut alter princeps christian⁹ videt potẽtiã Turci/aut Soldani/aut alteri⁹ infidelis insuperabilẽ:ꝛ ꝙ non videtur/.possit haberi contra tales sufficiens defensio:ꝙ tunc/seu in tali casu pro salute ꝛ conseruatione fideliũ/papa seu quicunqꝫ princeps christianus : nisi aliud habeat ex cõmissione/seu reuelatione diuina:vbi non est speculandum vtrum aduersarij sint multi/aut pauci; prout tu allegasti : potest ad tempus cõponere pacẽ cũ Turco/aut Soldano. nam vt postillator ꝛ alij scribẽtes sup Iosue.'xxj.iuxta lrãm.et.j Regũ.xxvij.dicũt:licitũ esse fideli' ex causa cũ infideli al's occupanti patriã fideli debitã/ad tẽpus cõponere pacẽ.qꝛ vt in.c.nouit.iij.§.ceterũ.de iudicijs.ibi/vsqꝫ ad tẽpus pretaxatũ : pax ad tempus nõ differt a treuga:que pmittit' ad euitandũ scandalũ ꝛ detrimentũ ac oppressionẽ subditorũ.quoꝝ põtifex pcipuus debet esse adiutor.vt in.c.scire vos oportet.xxiij.q.viij.quia licꝫ aliqua simpliciter non sint licita:ex tẽpore ꝛ causa ac necessitate efficiuntur licita.quia necessitas legẽ non habet:sed ipsa sibi legẽ facit.vt beatus Augustinus.prout habet' in.ca.remissionẽ.in.§.

sed notandum.j.q.j.ait.facit tex.in.c.discipulos.de con.dis.v.in. c.ideo in.§.ita ergo.xxv.q.j.vbi refert littera:qualiter licuit Dauid ex necessitate comedere panes ppositiõis:quod al's non licebat.z licuit apostolis ex messe aliena in sabbato colligere spicas z fricare manibus/z comedere.facit tex.in.c.si quis de furtis.z in regula/quod non est licitũ.de regulis iuris.z in.c.quanto.de cõsuetudine.z in.c.ij.de ieiunio.Sed nõ licebit pape/aut alicui principi christiano pacẽ ad semp/aut confederationẽ facere cuz infideli in adiutoriũ infidelis ɔtra alios christianos.q͂a tunc papa/aut fidelis christianus poti⁹ debet sustinere oĩa mala q̄ hoc facere.vt in.c.si dñs.z in.d.c.iulianus.cum sequẽti.xj.q.iij.quia vtilius scandalũ nasci pmittit/q̄ veritas relinquat.vt in.ca.magne.de voto.z in.c.inter verba.ca.xj.q.iij.vbi lr̃a refert verba redemptoris nostri Matth.xv.vbi ostẽdit apostolis/nõ esse obmittendã veritatẽ ppter scandalum iudeoꝝ euitandũ.vt etiã hoc docuit redẽptor ipse Joan.ij.vbi omes eiecit de tẽplo:oues quoq͂ z boues z numulariorũ effudit es:z mensas subuertit:non curans de scandalo quod euenire posset.bonus tex.cũ glo.in regula.qui scandalisauerit.d reg.iu.Et sic potes habere resolutionẽ de predicto dubio qd deduxisti in pmo articulo:q liceat vt supra/põtifici aut imperatori/seu alio fideli christiano ad tẽpus pacem cõponere seu treugaz cũ infideli seu pagano facere:z ab eo adiutoriũ p sua et suorũ defensione assumere.de quo adiutorio videas quid Oldardus in dicto suo cõsilio.lxxj.dicit.Nũquid christianus possit sine peccato/ad defensionẽ suã vti auxilio siue adiutorio infideliũ.Et videtur q sic.nam qd quis ad tutelam sui corporis fecerit/iure fecisse extimatur.ff.de iusti.z iure.l.vt vim. maxime si se aliter tueri non potest.ff.ad l.acqui.l.scientia.§.qui cum aliter.vel si iuste timet q se aliter tueri nõ potest.eo.ti.l.si. si quis summo.inde est:q in periculo vite cõstituto ignoscitur nõ solũ si aggressorẽ occidat/sed etiã si alium non sociũ.C.ad.l.cor. de sicar.l.ij.z.l.is qui aggressorẽ.z ibi no.ar.ff.ad.l.aquil.quẽad modũ.§.idem labeo.z de incen.rui.nau.l.iij.§.q ait.ar.ff.de bonis libe.qui cũ maior.§.si libertus.ignoscendũ eni est illi/qui q̄literq͂ sanguinẽ suum redimere voluit.ff.de bo.eo.qui mor. sibi consci.l.j.in fine.nec solum cum infidelibus/possumus inimicos impugnare:sed per dolum.xxij.q.ij.vtilem.z.xxiij.q.ij.dñs. ff.de capti.z postli.re.l.nihil interest.z hec Oldardus.et multa

alia que in dicto consilio ait de bello. cuius doctrina est intelligē da vt supra. Et fateor: non liceat alicui manifeste et scienter ponere se periculo mortis: sed sit satis fideli / vt betat⁹ Augustin⁹ prout tu allegasti in. xiij. de ciuitate dei. c. iiij. ait: vt sit paratus pro christo potius martyrium recipere / q̄ christum negare. cum ibi ipse beatus Augustinus optime dicat. Dictum est homini. s. in paradiso deliciarum: morieris si peccaueris. nunc dicitur martyri: morere ne pecces. s. christum negādo. tunc dictum est: si mā datum transgressi fueritis / morte moriemini. nūc dicitur: si mortem recusaueritis / mandatum transgrediemini. itaq̄ satis est homini fideli: sit paratus si et quando opus esset pro christo pati: immo pro defensione et conseruatione rerum et status ecclesie. vt fecit beatus Thomas archiepiscopus cantbuariensis. Nec valet dicas. ex veteri testamento videtur concessum vnicuiq̄ vindictā auctoritate propria assumere. vt Numeri. xxxv. et Judicum. viij. vbi conceditur propinquo occisi occisorē occidere. nam s̄m doctores ibi Numeri / non erat hoc concessum propinquo / nec alteri ante verificationē homicidij et sententiam et decretum iudicis. quod satis bene colligitur ex littera: postq̄ distinguit de homicidio a casu et absq̄ odio et insidijs / et ab homicidio volūtario et ex dolo et proposito: ad hoc q̄ gauderet vel nō gauderet immunitate ciuitatis refugij. Itaq̄ propinquus procedebat vt iudicis minister. et Judicū. viij. hoc factum est ex cōmissione aut reuelatione diuina. Quod dicas ex doctrina euangelica: nullus tenet alteri resistere / nec cum eo contendere seu bellum intrare: sed petenti tunicam tradere et pallium. vt Matthei. v. quod sane intelligendum est vt intellexit beatus Augustinus et alij doctores sancti. Nam vt bene vidisti: magister noster aliqua precepta imposuit ac omnibus iniunxit / vt necessaria. vt moralia et moralibus adherentia et sacramenta baptismi et penitentie et alia necessaria. Et aliqua alia data sunt ex cōsilio perfectionis: ad que homo ex necessitate salutis non tenetur / nec artatur. vt Matthei. xix. vbi interrogatus Jesus ab adolescente. magister bone / quid boni faciam vt habeam vitam eternam. qui dixit ei. Si autem vis ad vitam ingredi / serua mandata. de quibus redemptor noster reinterrogatus / expressit precepta secunde tabule que dirigūtur in proximū. quia a fortiori intelligebantur prime tabule que diriguntur in deum: que magis hominem indispensabiliter astrin-

gunt/ꝛ artant. Respondens adolescens. omnia hec custodiui: qd adhuc mihi deest? ait illi Jesus. Si vis perfectus esse: vade ꝛ vende omnia que habes: ꝛ da pauperibus: ꝛ habebis thesaurum in celo: ꝛ veni ꝛ sequere me. ecce mandatum ad maiores status perfectionem/licet non ad necessitatem salutis. ꝛ hoc modo dictum est Matthei. v. ibi. Qui vult tecum in iudicio contendere/ꝛ tunicam tollere: da ei ꝛ pallium/ad maiorem perfectionem. ꝛ hoc idem de maxilla ꝛ alapa. ꝛ ꝙ non semper faciendū sit/ nec ex precepto/nec ex cōsilio: bene beatus Augustinus in sermone de puero Centurionis/prout habetur in. c. paratus. xxiij. q. j. ait. Paratus debet esse homo iustus ꝛ pius/patienter eorum maliciam sustinere quos fieri bonos querit: vt potius numerus crescat bonorum. non vt pari malicia se quis numero addat malorum. Deniqꝫ ista precepta magis sunt ad preparationē cordis/ꝙ̄ ad opus quod in aperto fit: vt teneatur in secreto animi patientia cum beniuolentia: in manifesto autem id fiat quod eis videtur prodesse quibus bene velle debemus. hinc liquido ostenditur: ꝙ ipse dominus Jesus exemplum singulare patientie cum percuteretur in facie respondit. Si male locutus sum: exproba me de malo. si autem bene: quid me cedis? nequaꝙ̄ igitur preceptum suū si verba intueamur impleuit. Nec enī prebuit pcutiēti alteram partē: sed potius prohibuit/ne faceret ꝛ iniuriam augeret: ꝛ tamen paratus aduenerat non solum percuti in faciem/verum etiam pro his a quibus hoc patiebatur crucifixus occidi. pro quib9 ait in cruce pendens: Pater ignosce illis: quia nesciunt quid faciunt. Nec Paulus apostolus preceptum domini ꝛ magistri sui videt impleuisse: vbi etiam percussus in facie/dixit principi sacerdotū. ꝑcutiat te deus paries de albate. sedes me iudicare ꝼm legem: et contra legē iubes me percuti. ꝛ hec beatus Augustinus. Et sic vides ad que/ꝛ quomodo/ꝛ quando homo tenetur ad p̄cepta ꝺ consilio perfectionis: non dico ad consiliū reuerentie/ aut imperij. ad quod fidelis tenetur ex obligatiōe ecclesie. vt in cle. exiui. in. §. item quia. cū duobus sequentib9. de ver. sig. ꝛ in. c. consiliū. de ieiunio. ꝛ in. c. ad aures. de etate ꝛ quali. ꝛ ibi glosa fi. et in. ca. tue. ꝛ in. c. Mattheus. de symonia. vbi glosa dicit consilium. s. reuerentie indicat necessitatem. bene per doctores. in. c. nam concupiscentia. de consti. per beatum Thomam secunda secūde. q. c. xlvij. ar. iij. Nec ex illa lr̄a Matth. v. vbi videt iniūctū. nō r̄sistere

aduersario vt supra/sed teneamur orare pro persecutoribus no
stris: excluditur omne bellum. nam nulli dubiū: ex omni iure com
petit vnicuiqȝ defensio/vbi iniuste ꝛ de facto opprimitur aut of⁊
fenditur ab aliquo. ꝛ sic videtur: pro simili defensione ꝛ cōserua
tione reipublice ꝛ legū paternarū: vt satis ostensum est/licet bel
lare: ꝛ sic dare bellū iustum ꝛ licitum: immo a deo ꝛ suis vicarijs
ac ministris nonnunqȝ iniunctū ꝛ approbatum. nam vt Salo⁊
mon ecclesiastes. iij. c. dicit. tempus belli. s. ad puniendū ꝛ extin⁊
guendum iniquos ꝛ malefactores: tempus pacis. s. postqȝ male
factores sunt correcti aut extincti. nam vt beatus Augustinus
ad Bonifaciū/prout habetur in. c. noli. xxiij. q. j. ait. Noli extima
re neminem deo placere qui armis bellicis ministrat. in his erat
sanctus Dauid: cui dominus tam magnū prebuit testimoniū. in
his etiā plurimi illi⁹ tpis iusti. in his erat sanct⁹ ille Cēturio. nā
vt ipse beat⁹ August. in ser. de puero Cēturionis/ꝑut habet in.
c. parat⁹ ea. xxiij. q. j. in. §. fi. ait. Nā si christiana disciplina omnia
bella culparet: hoc poti⁹ ꝯsiliū salutis petētibꝫ in euāgelio dice
retur: vt abijcerent arma: seqȝ milicie omino subtraherēt. dictuȝ
est autem eis. neminem concusseritis: estote contenti stipendijs
vestris. ꝛ sic militiam ꝛ belluȝ in licitis approbauit. Nec obstat:
ꝙ Christus fugisset in egyptum: ꝛ noluisset resistere Herodi cū
posset. quia fecit vt habetur Matthei. ij. vt adimpleretur quod
dictum est a domino per prophetam Osee. xj. ex egypto vocaui
filium meum. Hoc idem dicendum est de Pilato: cui Christus
noluit resistere. vt ipse Matthei. xxvj. testatur dū Petro ait. An
putas/quia non possum rogare patrem meum: ꝛ exhibebit mihi
modo plusqȝ duodecim legiones angelorū? quomodo ergo im⁊
plebuntur scripture? quia sic oportet fieri. Et sic Gracianus nō
dixit ea que tu adduxisti/ad bellum excludendum indistincte et
reprobandū: sed potius vt moris est/opposuit vt veniret ad ostē
dendum veritatem de bello iusto aut iniusto: vt successiue idem
Gratianus ostēdit. Sed vt reuertamur ad casum de cōfederati
one ex iuramēto firmata: non obstat illud Josue: qui non videt
fecisse cōtra cōmissionē seu dei intentionē cōfederationē cū ga⁊
baonitꝭ. qꝛ tm̄ eis ꝑmisit saluare vitā: credēdo nō essent ď patria
ppl'o a deo ꝑmissa/ꝙ potuit fidē tenere post captionē patrie sine
trāsgressiōe ꝑcepti. vt i. d. c. Jos. ix. ꝛ. xxj. postqȝ nō dimisit eos vt
dn̄os patrie/sꝫ vt suos ppl'i in ꝑpetua seruitute. ex ǭ iuramēto tex.

in.c.venerabilem.de electi.dat consilium seu determinationē ꝓ his qui iurarunt/ꝛ dubitant an licite vel illicite: ꝙ supersedeant in obseruatiōe aut transgressione donec consulant superiorem. Nec illud de solutione vsurarū probat: iuramentū illicitum sit obseruandū.nam iurans soluere vsurā/ꝛ soluens: non videt͛ veniat contra ius diuinū quo cauetur: ne quis det pecuniā suā ad vsuram.quia nō proprie/seu ex necessario inducitur vnū ex alio. nam si Titius duct⁹ necessitate/recepit pecuniā a Sempronio: qui consueuit dare pecuniā suā ad vsurā: ꝛ oībus est dare paratus.nō videt͛ Titius illicite agat:nec in aliq̄ videat͛ peccare: licet Sempronius nec aliquo iure/nec aliquo pacto posset se excusare:nec ex necessitate/nec opere pio a peccato ꝛ transgressione legis diuine ꝛ canonice.vt Exodi.xxij.Leuitici.xxv.Deute. xxiij.Neemie.v.in psalmo.xiij.Ezechiel.xviij.Luce.vj.in.c.super eo.ꝛ in.c.quia in oībus.ꝛ per totū de vsuris.ꝛ in.c.nolite. cum sequenti.xiiij.q.v.ꝛ in.c.si quis cleric⁹.ꝛ per totū.xiiij.q.iiij.que omnia iura loquūtur in dāte/ꝛ non in recipiente.Cuius causa Innoc.in dicto.c.super eo.de vsuris.intellexit illum textum tm̄ in dante:licet littera in fine videatur/disponat indistincte.et sic nonnullis fuit visum/etiam haberet locū in recipiente vt in dante.qui tales non bene viderunt subscriptionē vtriusq̧.ca.s.super eo.ꝛ debitores/cum vtrunq̧ fuit conditū ab Alexandro.iij.qui in dicto.c.debitores.de iureiur.non cogisset iurātes soluere vsuram ad solutionē:si iuramentū fuisset contra ius diuinū aut pontificiū seu bonos mores.vt supra satis probat͛.Nec illud de Jephte videtur probare: ꝙ iuramentū illicitū sit obseruandū. nam primo apud aliquos doctores fuit dubitatū: vtrū Jephte sacrificasset filiam:aut respectu voti fecisset eam vestalē seu continentem ꝛ stare in perpetua virginitate: quam ipsa filia per montes voluit plorare/q̄a carebat matrimonio ꝛ prole. Sed posito fm̄ cōmunem opinionē ꝛ veriorē: ꝙ ipsam sacrificasset:quare est dubitandum:non peccauit ꝛ malefecisset. nam fm̄ litterā Judicū. xj.non videbatur ita iustus:nec sic viuebat de quo non credam⁹ peccasset.nam eadem littera in principio ait.Congregatiq̧ sunt ad eum viri inopes ꝛ latrocinātes/ꝛ quasi principē sequebant͛. Jmmo volo dicere vnū aliō: qđ salua correctione maior/ videt͛ mihi graue: ꝙ nonnulli velint inducere ex omni narratione veteris testamēti argumentū/seu probationē ex legis auctoritate.

nam cui dubium: aliqua illicita & gravia ac a deo damnata commisit David/licet electus a deo: a quib9 nō valet excusari. vt de iuramento quod fecit de destruēdo Nabal & devastādo totam eius domū: licet cōmendetur q iuramentū turpe ac illicitū non tenuerit. vt in. c. David. cum se. xxij. q. iiij. hoc idez de adulterio Bersabee: & de idolatria Salomō. & de multis aliis iniuste narratis & gestis ac cōmissis ab aliis: que nō sunt trahēda in ꝯsequētia seu in legis auctoritatē. nā esset dicendū: Saul ne veniret in manibus inimicorū. i. regū. xxxi. irruit sup gladiū suū: & sic interfecit seipm: aut vt citius obiret iussit se interfici. vt in. c. i. ij. Regū. ergo licebit de iure divino hoc vnicuiq sine gravi & gravissimo peccato. absit. Et hoc mō possumus dicere de sacrificio filie Jephte: & etiā d homicidio qd cōmisit Gedeon Judicū. viij. si aliqs opponeret: non fecit ex revelatiōe divina/ q male fecerunt. & sic de aliis que non cōstant facta ex revelatiōe divina: cui esset stādum. vt beatus Augusti. in lib. questionū/ prout habetur in dicto. c. dominus. xxiij. q. ij. dicit. Sed hoc genus belli sine dubio iustuz est/ quod de9 imperat: qui novit quodcūq fieri debeat. & in. c. gaudemus. de divorciis. vbi omīa facta ex revelatione divina/licet aliquantulū videantur contra ius divinū: approbant a deo: vt ab eo in talibus dispensatū. & sic illud tale/aut illud qd fit ex cōmissione seu precepto divino: quod hominibus magis constat q revelatio: inducit legis divine auctoritatē/ & nō indistincte. vt. s. omīa gesta & narrata. Nā nonnullis videt extraneū qd aliqui doctores dicūt in. d. c. p venerabilē. qui fi. sint leg. in. §. sunt autem. q cardinalatus & cardinales dicātur esse de iure divino: ex verbis ietro ad Moysem Exodi. xviij. ibi. Provide autē de omī plebe viros potentes &c. nam non constat/hoc dixisset ex commissione aut revelatione divina ad hoc q induxisset ius divinum. quia citius hoc habuisset Moysem vt habuit omnia alia oportuna & necessaria. & vt adderet septuaginta seniores pro gubernatione populi. vt Numeri. xi. vbi magis proprie posset dari figura & origo cardinaliū. posset iuste et sancte assumi p divina auctoritate: q in eligendis cardinalibus seu assumēdis pro quacunq gubernatione/& permaxime animarū & ecclesie romane & vniversalis: debeat conveniri doctrina ietro: vt eligantur timentes deum: in quibus sit veritas: & oderint avariciā. & hoc modo nonnulla alia scripta & narrata/etiam si non inducāt ius divinū

quo ad obligationem z necessitatem: operantur quo ad instructionem: vt bene faciamus/z caueamus a malo: sed non vt pro auctoritate aut iure diuino supradicta z similia possint allegari. Nam vt ait littera in.§.in nouo.xxi.dis. ꝙ discretio sacerdotum a gentibus maxime introducta est: qui suos flamines alios simpliciter flamines/alios archiflamines/alios protoflamines appellabant. dicemus propter hoc: discretio sacerdotũ in lege veteri z in lege gratie sit de iure seu institutione gentium: quia a gẽtibus habuerunt exemplum. absit. nam ibi in.c.i.eadem.xxi.dis. littera ait. Discretio sacerdotum in veteri testamento facta est a Moyse ex mandato dei: z ampliatio aliquorum ministrorum a Dauid z Salomon/cum ampliatione templi. z discretio sacerdotum in lege gratie a Christo: z ampliatio ministrorum ab ecclesia. quorum omnium institutio est in veteri testamento inchoata/z in nouo plenius consũmata. vt in dicto.ca.i.z in dicto.§. horum discretio. littera ait. z vt reuertamur ad casum si placet: videtur ad omnia opposita satisfactum.

¶Dis. Video omnia que dixisti/z placent: licet vnum videatur graue: ꝙ papa excludatur a iudicatura in alio casu/ꝙ̃ dũ accusatur de heresi. quia tunc ne immerito si excludatur cum incidenter/excluditur a fundamento principali. cum eo ipso ꝙ opponitur sibi de heresi incidenter: z per consequens videt oppositum non sit papa. cuius causa ecclesia seu conciliũ iuste tale z vt intrusum potius/ꝙ̃ vt papam debet iudicare. vt in.d.ca.si papa. xl.di. z in dicto.c.nunc aũt.xxi.di. que ratio non videtur militare/nec habet locum in alijs casibus tangentibus ecclesiã aut papam: vbi semp videtur: summus pontifex vt christi vicari⁹/sit rector z pastor ecclesie vniuersalis: z inter oẽs oues in ꝗcunqꝫ cã tangente ipsam ecclesiam aut papam possit prouidere: et valeat iudicare ex potestate z commissione vt supra indistincte a deo sibi tradita/ac facta: a qua z eius dignitate a puro homine excludi non valet. vt in capi. si transitus.lxxix. distin. z in capi.i.lxxx. distin. Nec si bene attendamus obstant omnes predicte allegationes in dicto.c.i.iiij.q.iiij. z in.c.i.xvi.q.vi. z in dicto.c. inter querelas. z de occidendis.xxiij.q.iiij.z.v. z in dicta.l.vna.C. ne quis in re sua ius sibi dicat. aut similes: prout bene per Innocentiuz Hostiensem. z Joannem an. z alios in dicto.c.ex parte. z in.c. forus. de ver.sig. et in.c. postulasti. de fo.com. et dilecti. z dilectis.

de appella. determinatur: ne aliquis ius sibi dicat/aut sit iudex in causa propria. cum locum tm̄ habeant in inferioribus a papa/qui subijciuntur pontifici ꝛ eius constitutionibus artantur. vt in.c.nulli fas.ꝛ violatores.cum sequentibus.xxv.q.j.ꝛ in.ca. preceptis.ꝛ illud breuiter cum sequenti.xij.di.ꝛ in.c.j.de consti ex quo iure seu constitutionib9/vt supra/excluduntur om̄es inferiores a papa in suis proprijs causis a iudicatura.secus de papa ipsius iuris ac constitutionū conditore:qui suis constitutionib9 nec predecessorū suorū ligatur.vt in.c.ideo.in.§.bis ita.xxv.q.j. ꝛ in.c.cuncta.ix.q.iij.ꝛ.ff.de legi.princeps. immo etiam si vellet predecessor/non posset ita condere legem que ligaret aut impediret successorem ne possit aliter disponere.vt in.ca.innotuit.de electi.ꝛ in cle.vnica.de immunitate eccle.ꝛ ij.c.j.de consti.li.vj. immo nec ipse pontifex posset taliter/nec sub tali clausula condere legem ꝙ non possit eam reuocare.vt in.c.finali de rescrip. lib. vj.ꝛ glo.et sic summus pontifex non ligatur seu artatur sua lege aut predecessorum suorū:licet legibus se velle viuere profiteat. vt.ij.q.ij.nos.ꝛ in.c.prima salus.ꝛ in.c.iusticie.xxv.q.j.ꝛ in.c.iustum.ix.di.ꝛ.C.de legi.digna vox.ꝛ.C.de testa.ex imperfecto.et ff.de leg.iij.ex imperfecto. Qd̄ sane intelligendū est in bis que disponunt ꝛ prouident de vita/moribus/ꝛ doctrina/ꝛ alijs que tendunt in perfectionē personē ꝛ exemplū ac directionē subditorum.vt in dicto.c.nos.secus in constitutionibus que prouidēt aut dant ordinē ꝛ formā ꝓcedendi in negocijs. Nam dicemus. postꝙ̄ iure pontificio prouisum est:ne prelati faciant translationes episcoporū/aut sediū mutationes.vt in.c.j.ꝛ quasi per totū. de transla.episco.nec faciant vniones cathedralium.vt in.c.vnire.de excessi.prela.ꝛ in.c.qd̄ translationē.de offi.lega. et ꝙ possit libere a quocūꝗ appellari.vt in.c.omnis.ꝛ si quis vestrū.ꝛ quasi per totum.ij.q.vj.aut ꝙ non procedatur lite non cōtestata. vt in eodem rubro ꝛ nigro.ꝛ ꝙ non conferat/aut promittāt benefi cia non vacantia.vt in.c.nulla.cū.c.sequenti.de concessi. prebē. ꝛ sic de alijs:ad que tenentur ꝛ ad eius obseruationē artantur omnes inferiores a papa.ergo dicemus hoc idē de papa:ꝙ non possit translationes episcoporū/aut sediū mutatiōes facere. absit.vt in dicto.c.j.ꝛ per totū.de transla.epi.ꝛ in.c. mutationes et temporis qualitas.vij.q.j.ac vniones ecclesiaꝝ.vt in dicto.ca. vnire.ꝛ in dicto.c.ꝙ translationē.aut non poterit statuere ꝙ nō

possit ab eo appellari. vt in.c.tum ex litteris.de in inte.resti.⁊ in
dicto.c.cuncta.ix.q.iij.quia in his ⁊ in omnibus alijs que proui-
dentur de iure cōmuni/semper intelligitur: salua summi pontifi
cis christi vicarij: qui non puri hominis/sed veri dei vices in ter
ris gerit auctoritate.vt in.c.significasti.de electi.⁊ in.c.peregri
na.⁊ dudū.iij.q.vj.⁊ in.c.proposuit.de con.pre.⁊ in.c.licet.⁊ sta-
tutum.de preben.li.vj.⁊ in cle.prima.vt lite pendente.⁊ in.c. ve
nientes.de iureiur.⁊ in.d.c.cuncta.⁊ quasi per totū.ix.q.iij.⁊ in
c.quanto.de transla.⁊ in.c.ad honorē.de aucto.⁊ vsu pallij.⁊ in
quampluribus alijs locis: prout deduxisti.s.de plenitudine potesta-
tis pape. Sed quia raro aut nunquam tales questiōes/aut similes
per doctores determinant/ꝙ pro aliqua parte non possit aliquid
opponi aut addi: ⁊ quia vt dixisti/ne impediamus aliam questio
nem de qua agitur: postquam de federe ⁊ cōfederatione videtur sa-
tis deductū: ⁊ licet aliqua in cōmuni seu incidēter dixisti de bel
lo: ⁊ nunc in articulo proximo ais/ qualiter ex omni testamento per
mittitur bellū ⁊ approbatur: rogo vt veniamus ad particularia
⁊ dicas. An/⁊ quando dicatur bellum iustum/licitū aut iniustū
seu illicitum: ⁊ An/⁊ quando/⁊ quibus liceat bellare ⁊ retinere
in bello ablata: ⁊ An/⁊ quando liceat duobus duellū intrare.
¶Ma. Ista questio. An papa possit esse iudex est grauis: quia
vt dixi pendet ex grauiori.⁊ ista alia non est facilis: an ⁊ quando
papa subijciatur iuri pōtificio: ⁊ permaxime fundato in veritate ⁊
ratione naturali/⁊ in bono cōmuni ecclesie vniuersalis/ac in di-
rectionē ⁊ salutem animarū.⁊ an indistincte possit eam reuoca-
re.vt beatus Augustinus scribit ad Casulanū/ prout habet in.
c.sana.⁊ de vnico baptismo.prout in.c.quis nesciat.ix.di.de quo
in.c.sunt quidam.in.§.vbi cū sequentibus.xxv.q.j. Nam si vnus
proponeret: quia papa statuit ieiuniū quattuor temporū.⁊ in vi
gilijs christi natiuitatis/⁊ virginis: ascensionis: ⁊ in vigilia apo-
stolorum: ⁊ ieiuniū quadragesimale: ꝙ propter hoc papa non tene
atur ad predicta ieiunia/ quia lege pontificiū non artatur. esset
scandalum maximū: ⁊ hoc dicere graue ⁊ non sustentabile. Cuius
causa his omissis/trāseamus ad aliam questionē de qua agitur.
scz.de bello iusto ⁊ iniusto: ⁊ an/⁊ quando/⁊ quibus liceat bella
re.in qua doctores multa ⁊ varia dixerunt.cuius causa videtur
questio aliquantulū confusa. Sed his non obstantibus/dicam
quid ex decreto ⁊ determinatione sanctorū patrum habetur: ad

quos in his τ simil'ibus que concernunt salutem animarum/pertinet decisio et determinatio. et referam aliqua que aliqui doctores dixerunt vt iacent: vt quicũq3 rector parochialis/ seu habens curam animarum sine reuolutione ipsorum librorũ3 possit comprehendere decisionem istius questionis et veritatem. Et primo τ ante omnia vt beatus Augustinus/ prout habetur in dicto. capitu. dominus. xxiij. q. ij. in fine ait. Sed hoc genus belli sine dubio iustum est/ quod deus imperat: qui nouit quod cuiq3 fieri debeat. τ in eodem. capitu. ipse beatus Augustinus ait. Iusta autem bella solent diffiniri/ que vlciscũtur iniurias. sic gens τ ciuitas petenda est: que vel vindicare neglexerit quod a suis improbe factum est: vel reddere quod per iniurias ablatum est. τ contra manicheos ipse beatus Augustinus/ prout habetur in capi. quid culpatur. xxiij. q. j. de bello ait. Ordo autem ille naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit: vt suscipiendi belli auctoritas atq3 consilium penes principes sit. beatus Isidorus in suo. xx. libro. ethimologiarum/ prout habetur in. capi. j. xxiij. q. ij. de iusto bello inquit. Iustum est bellum/ quod ex edicto geritur de rebus repetẽdis/ aut propulsandorũ hominũ causa. papa Nicolaus/ prout habetur i. c. si nulla. xxiij. q. viij. de bello ait. Si nulla vrget necessitas: non solum quadragesimali tempore/ sed etiam omni tempore est a prelijs abstinendũ. Si autem ineuitabilis vrget importunitas: nec quadragesimali tempore pro defensione tam sua q̃3 patrie/ seu legum paternarũ est bellorum proculdubio preparationi parcendum. ne videlicet deum videatur homo tentare: si habet quod faciat/ τ sue ac illorum saluti cõsulere non procurat: τ sancte religionis detrimentum non precauet. Glosa. xxiij. q. ij. in summa posuit: q quinq3 modis dicit bellum iniustũ. glo. in. c. j. xxiij. q. j. in versu. propulsanda. ponit late q̃n iniurie sunt propulsande. de quo satis in dicto. ca. dilecto. de sentẽ. excõmuni. lib. vi. τ in. c. olim. in primo. de restitu. spoli. Hostien. in summa. in ti. de treuga τ pace. in. §. quid sit iustum bellũ in versu. sunt tamen. cum quinq3 sequentibꝰ. dicit q bellum dicitur iniustum quinq3 modis. Ratione rei. si non est de repetendis rebus: vt pro defensione patrie. xxiij. q. ij. c. j. τ. q. vltima si nulla. Secundo ratione cause. vt si volũtarie τ non necessario pugnetur. ca. cau. τ. q. j. noli. Tertio ex animo. s. quãdo fit ad vindictã. ca. q. quid culpatur. Quarto si non fit auctore principe. ca. q. ij.

c.j. Quinto ratione persone. quia ecclesiastica: cui non est licitū effundere sanguinez. et in titulo de peniten. in. §. quid de rapina. Hoc idē dicit: q ad hoc q dicatur iustum bellū requiritur perso na babilis: causa: anim⁹: et auctoritas. Beatus Thomas secūda secunde. q. xl. ar. j. in hac. q. in ipsius resolutiōe dicit. q ad hoc q aliquod bellum sit iustum tria requirūtur. Primo quidē aucto ritas principis: cuius mandato bellum est gerendū. non enī per tinet ad personā priuatam bellū mouere. quia potest ius suū in iudicio superioris prosequi: similiter etiam conuocare multitu dinem quod in bellis oportet fieri/ non pertinet ad priuatā per sonam. cum aūt cura reipublice cōmissa sit principibus: ad eos p tinet rempublicā ciuitatis / vel regni siue prouincie sibi subdite tueri. et sicut licite defendunt eam materiali gladio: contra inte riores quidem cōturbatores dum malefactores puniunt. fm il lud apostoli. ad Romanū. xiij. Non sine causa gladiū portat. mini ster enī dei est/ vindex in iram ei qui male agit. ita etiā gladio bel lico ad eos pertinet rempublicā tueri ab exteriorib⁹ hostib⁹. vn de et principibus dicitur in psalmo. eripe pauperē et egenum: de manu peccatoris libera eum. et hec beatus Tho. ¶ Hostiē. in. c. j. d homicidio li. vj. ponit septē bella que refert Dominicus ibi et Jo. an. Archidiaconus qui quasi in omībus sequitur Hostiē. in. c. iustum bellum. ea. xxiij. q. ij. dicit: q septē sunt bella. Primū potest dici romanū. quod faciūt fideles impugnādo infideles. et hoc iustum est. vt extra. de here. excōmunicamus. ij. et dicitur romanum: quia roma est caput fidei. xxiiij. q. j. hec est fides. et. c quoniā. extra. de summa trini. et fide catho. c. ij. §. penul. et sic po test intelligi. ff. de cap. l. hostes. Secundū iudiciale. quod fit au ctoritate iudicis legitimi habentis merum imperium: non dicē tis sibi ius/ sed alijs ordinem iudiciariū obseruantis: et ex causa contumacie hoc concedentis. ff. quod me. cau. l. continet. ff. de iurisd. om. iu. l. iij. et. iiij. C. ne quis in cau. sua ius si. di. l. cū si. hi tū pprij hostes non sunt: sed qd de suo ad nos puenerit/ nostrū fit d iur: qd aūt d nro ad ipos puenerit/ ipoz fit de facto. sic intellige. ff. de cap. l. v. §. i pace. Tertiū psumptuosū. qd. s. faciūt iudici ino bediētes ar. de pe. di. vj. §. j. ad fi. extra. de maio. et obe. si qs. et. ff. d rei ven. qui restituere. ff. ne vis fi. ei q in pos. mis. l. iij. C. de sedi. l. j. in fi. lib. xj. Quartū licitū qñcunqz hoc fit auctoritate iuris/ quo ad illum cui conceditur. vt hoc extra. de senten. excōmuni.

si vero.§.nec ille.C.quando licet vni sine iudi.se vindi.l.j.et.ij.et etiam proximi et vicini iniuria repellenda. et in prelato/ qui contra iniuriantes ecclesie vtroque gladio/si vtrunque habet vti potest auctoritate propria.extra.li.vj.de senten.exco.dilecto.§.equidē cū liceat. Quintum temerariū:quo ad illos qui hoc faciūt contra auctoritatē iuris.nam et is qui defendit se contra auctoritatē iuris/temerarie se defendit/sapienter aūt faceret/si corrigeret vitam suam. extra.de iudi.cū non ab homine.et de sen.ex. perpendunus.et in.c.audientiam.et in.c.contingit.ij. Sextum voluntarium.j.q.j.noli.quo principes seculares nostri temporis vtūtur frequenter/iniunstum est.vt patet in his que notantur.s.e. glo. in principio. Septimū necessarium est et iustum.hoc est illud qd faciunt fideles/defendendo se auctoritate iuris contra volūtarie impugnantes.nam vim vi repellere ad tuitionē sui corporis/ vel etiam rerum cum moderamine inculpate tutele oīa iura permittunt.extra.de regu.iuris.quod non est licitū.li.vj. de senten. excōmu.dilecto.extra.de iureiuran.sicut.iij.§.vltimo.extra.de resti.spo.olim.j.in fine.et de sen.excō.si vero.§.j. Quod qualiter itelligatur.no.plene.extra.de sen.excō.dilecto.circa principiū. lib.vj.hec omnia notant per Hostieñ.extra.li. vj. de homici.pro humani.et hec archidiaconus. Ex quibus omnibus supradictis satis posses comprehendere:an/et quando sit licitū bellare:et dicatur iustum bellum/aut iniustum.

¶Dis. Video oīa que dixisti et allegasti:et video determinationē beati Thome. Innoc.et Hostieñ.et archidiaconi qui optime loquuntur in hac materia et aliorū: qui in oībus videntur beatum Augustinū et beatum Hieronymū ac beatum Isidorum sequi/put tu ante ipsos originaliter et in decretis allegasti. Sed his non obstantibus: nunc magis/q̄ ante dubito de questione principali:scz.quis auctoritate ppria dicatur iuste posse bellū inferre:ad hoc q dicatur bellū iustum aut iniustū / licitum et permissum/aut illicitum et prohibitū. Nam satis videtur:stat implicite:quod beatus Isidorus et alij dicunt:q dicitur bellum iustū quod ex edicto gerītur de rebus repetēdis/aut propulsando:um hominū.nam que et quanta sub istis verbis de rebus repetēdis ppulsandorum hominū: implicite comprehendūtur et dici pñt. Et q beatus Augustinus in libro questionū prout habetur in. c.quid culpatur.xxiij.q.j.dicat. Siue deo/ siue aliquo legitimo

imperio iubente gerenda impia bella suscipiuntur a bonis. et in fine ait: vt suscipiendi belli auctoritas atq consiliū penes princi pem. ꝛ non facias aliam distinctionē de quo principe/ ꝛ in quib⁹ casibus/ ꝛ cōtra quos: videtur vnum maximū chaos ꝛ cōfusio maxima. cuꝫ multi adhuc possent dubitare: an talis princeps sit solus papa/ qui nullum habet superiorē nec parem. ꝛ qui ſm ali quos vtrunq gladiuꝫ a christo habuit: ꝛ administrationē ꝛ exe cutionē vnius imperatori tradidit. Aut si erit imperator qui ſm alios gladium ꝛ executionē gladij materialis a deo habuit. ꝛ sic etiam posset dubitari de alijs principibus tam cognoscentibus q̄ non cognoscētibus superiorē. Et etiā videtur: ꝙ tam Innoc. q̄ Hostieñ. Joan. an. Archidia. ꝛ alij: vt al's dixisti incidāt in cō tradictionē. cum in dicto. c. qđ super his. de voto. ꝛ in dicto. c. si cut. de iureiur. dicant. iuste infideles possident/ que non occu pantur a fidelibus. ꝛ indistincte in primo mēbro seu distinctione belli dicant. primū bellū iustum est/ qđ fideles faciant cōtra in fideles. Cui⁹ causa/ vt bene explicite in hac questione veritatē pro posse cōprehendamus: oportꝫ venire magis specifice ad par ticularia. ꝛ i p̄mis: an/ ꝛ qñ ꝛ quomō liceat sumō pōtifici ꝛ alijs prelatis seu ecclesiasticis bellare. ꝛ An/ ꝛ quando imperatori et alijs p̄ncipib⁹ ꝛ secularib⁹. ꝛ An/ ꝛ qñ liceat duob⁹ duellū itrare.

¶ Ma. Habeas de papa ꝛ de prelatis ac omnibus clericis ꝛ ꝓ prie ecclesiasticis ſm decretū ac determinationē sanctoꝝ patrū istam conclusionē: ꝙ ordinarie ꝛ regulariter nō liceat eis aucto ritate propria seu priuata/ nec auctoritate dignitatis ꝛ eius offi cij aliquem interficere/ aut mutilare: ne reddātur inabiles ad ex ercitium ac officiū sacerdotale. vt in. c. nimiū. ꝛ in. c. reprehensibi le. xxiij. q. viij. ꝛ in. c. miror. cū duobus sequētibus. ꝛ in. c. de his clericis. ꝛ quasi per totū. l. di. ꝛ in. c. ex multa. in fi. de voto. vbiq cauetur: vt prelati ꝛ sacerdotes ac clerici seu ecclesiastici ad bel lum ꝛ exercitium armoꝝ reputentur inabiles. quorum ratio cō prehendit papam vt alios ꝛ magis. cum scriptum sit. Nemo mi litans deo/ implicet se negocijs secularibus. quia vt papa Nico laus prout habetur in. c. qui paganū. l. distin. ait. Nam cū discre ti sint milites seculi a militibus ecclesie: non conuenit militibus ecclesie militare seculo/ per quod ad effusionē sanguinis necesse sit peruenire. Nam vt beatus Gregorius de se/ ꝛ sic de successo ribus suis. prout habetur. in. c. si in mortē. xxiij. q. viij. dicit. Si in

in mortem longobardorũ me miscere voluissem: hodie longobardorum gens nec regem/nec ducem haberent. sed quia deum timeo: in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido. Et beatus Ambrosius/prout habetur in.capi.non pila.eadem.causa.
z.q.ait. Non pila querunt ferrea: non arma christi milites.coactus repugnare non noui.sed dolor/fletus/orationes et lachryme fuerunt mihi arma aduersus milites.talia enim sunt munimẽta sacerdotis. itaqꝫ arma sacerdotum lachryme/et orationes.vt in.c.conuenior.z in.capi.si quis.eadem.xxiij.q.viij.cuius causa excludũtur.vt.s.sacerdotes ab exercitio armorum materialiũ.cum nimis impediant contemplationem.qz vt scribitur in concilio Moldeñ.prout in.c.quicũqꝫ.ea.cau.z.q. non pñt simul militare deo z seculo.ideo discreta sunt arma z exercitiũ sacerdotũ.vt dixi/ab armis z exercitio militũ seculariũ.q̃ de re tex.ĩ ca.j.ea.xxiij.q.viij.disposuit indistincte: ne clerici auctoritate sua nec alterius possint/nec debeãt bellare.nã vt papa Jo. in.d.c.nimiuꝫ.ea.cau.z.q.ait. Nimiũ certe veret z iure formidat cõtra ꝓfessionẽ sui ordinis secularẽ militiã exercere: terrã defendere: de plĳs tractare: de armis terrene potestatis est.hoc idẽ in.c.porro.xvj.q.iij.z in.c.clerici.z in.c.cũ a iudeis.z quasi per totũ.xxiij.q.viij.et in.c.sicut dignũ.z significasti.in secundo.z suscepimus.z petitio.z quasi ꝑ totũ.de homicidio.z in.c.ex litteris.de excessi.pla.licet videatur ꝑmissum prelatis z sacerdotibꝫ/ maxime ꝯtra infideles ad bellũ iustũ milites ac gentes armorũ cõuocare.vt in.c.ab imꝑatoribus.z in.c.maximinianus.xxiij.q.iiij.z in.c.administratores.cũ se.xxiij.q.v.z in.c.quicũqꝫ.in.§.his ita.z in.c.hortatu.z in.c.vt pridẽ.in.§.fi.xxiij.q.viij.imo possunt interesse in bello: z industriã dare: z milites exhortari.vt in.c.igitur.z in.d.c.vt pridẽ.in.§.j.z in.c.omĩ timore.z in.c.scire.ea.cau.z.q.z in.c.sciscitaris.z ibi bona glo.vij.q.j.satis ꝑ Hostieñ.in sũma.in.d.ti.de treu.z pace.in.§.q̃d sit iustum bellũ.z ꝑ alios doctores in.d.ca.qd super his.z ex multa.de voto.z in.d.c.sicut dignũ.z suscepimus.z significasti.z petitio.de homici.z ĩ.d.c.sicut.de iureiur.et in.c.dilecto.de sen.ex. Caueãt tñ prelati/aut sacerdotes seu clerici: ne dicãt aut clament: interficite.aut veniãt ex industria ad homicidium particulare: dicendo sagittario.videas talem: z ferias cum sagitta.aut simile.nam nulli dubiũ quin tales non euaderent irregularitatem.vt in dicto.c.ex litteris.de excessibꝰ pre-

lato. ꝛ in dicto.ca.significasti.de homici.ꝛ in locis preallegatis: sed licebit supradictis ecclesiasticis ex iure pontificio hoc quod licet de iure naturali. scꝫ se suaqꝫ defendere: ꝛ aggressores interficere aut mutilare sine pena aut nota irregularitatis: dum aliis mortem euadere non possent. vt in cle.si furiosus.de homici.ꝛ in c. interfecisti.eo.titu.nam vt ait textus in capi.si vero.in primo. de senten.excom. ꝛ in dicto.c.dilecto.eo.ti.li.vj. Omnes leges/ omniaqꝫ iura proclamant vim vi repellere: cunctisqꝫ sese defensare permittunt.hoc idem in.c. olim.in primo. de restitu.spolia. Cuius causa ex eodem fundamento licebit ipsis ecclesiasticis pro defensione ecclesie ac rerum suarũ/in quibus stat vita eorum ꝛ pauperum.quia vt textus in.c.si quis obiecerit.j.q.iij.ait. Nam cum corporalis ecclesia/aut episcopus/ aut abbas/ aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo proficiat: sicut nec anima sine corpore corporaliter viuit.ꝛ textus dicit in.c. ex his.xij.q.j. lex dei precipit: vt qui altari deseruiunt pascantur de ipso. hoc idem in.c.cum ſm apostolum.de prebē.arma assumere/ꝛ defensionem facere cum moderamine inculpate tutele.vt in dicto.ca. olim. ꝛ in dicto.ca.dilecto.dicitur cum moderamine ſm glosam iuxta litteram in dicto.capi.significasti.in.ij.de homicidio.ꝛ archidiaconum in dicto.c.ꝙ militare.xxiij. q.j. super eadem glosa cum moderamine/scꝫ: quando illud tm̄ fit quo omisso violentia repelli non posset.vt in.c.vt fame.in fine.de sen.excom.ꝛ in dicto c.significasti. ꝛ hoc idem Innocen.in dicto.c.olim.de resti. spoli. qui prelati sacerdotes ꝛ clerici si interficiũt/aut mutilationem faciant: licet euadant penam legalem/non euadent penam irregularitatis.vt in dicta cle.si furiosus.ꝛ in dicto.c.suscepimus.et in dicto.c.significasti.de homici. Hostieñ.in summa. in titu.de treuga ꝛ pace dicit: ꝙ liceat prelato habenti iurisdi: tionem temporalem/ bona ecclesie et subditorum auctoritate propria/ ꝛ etiam cum aliis ꝛ bello defendere. et excusatur si homicidia fiant. vbi ipse interuenit a pena legali: licet non a pena irregularitatis vt supra. Cuius causa ad vtranqꝫ penam euitandam debent ipsi cauere: ne intersint in bello: vt manibus propriis debeant bellare/sed vt supra alios ad bellum exhortari. Ad idem licet ipsis prelatis habentibus dominia temporalia/cõmittere alicui iudici in genere/ aut in specie: corrigat ꝛ puniat delinquentes.vt in capitulo si.ne cle.vel.mo.li.vj.ꝛ in.d.c.ex litteris.de excessi.prelato.

Sz non licet sibi sine pena irregularitatis consiliũ in particula-
ri/aut de homine capto seu incarcerato ꝙ interficiatur dare. vt
in dicto.c.ex litteris.de excessibus prela.⁊ i.c.clericis.⁊ in.c.sen
tentiam.ne clerici vel monachi. immo nec vbi fiat aut ex conie-
cturis presumitur ꝙ erit homicidiũ aut effusio sanguinis/cleri-
ci interesse debet.vt in dicto.c.sententiã sanguinis.in principio.
⁊ in dicto.c.ex litteris.in prin.⁊ in.c.ij.de torneamentis.nec licz
actiue nec passiue clericis purgationẽ vulgarem exercere.vt in.
c.j.⁊.ij.⁊.iij.de purga.vulga.in.c.henricus.de cle.pug.in duello.
de quo dicã.j.latius. Licebit etiã platis ⁊ clericis vicinos ⁊ p-
ximos defendere cũ maximo moderamine: ne ex seipsis vulnus
aut mutilatio seu homicidiũ cõmittatur.vt in.c.presentium. de
clerico percussore.⁊ in.d.c.dilecto.de sen.excõ.li.vj. nam si cleri
cus vulneret:⁊ sic laici vulneratũ interficiũt: quia dubitatur ex
quo vulnere sit ille defunctus: clericus remanebit irregularis.
vt in dicto.c.significasti.⁊ petitio.de homicidio. de quo adiuto-
rio satis tuipse supra dixisti ⁊ allegasti. Ad cõtradictionẽ quã di
cis faciunt doctores.quia dixerũt in.d.c.qd super his. de voto.
iuste infideles possideant patriam quã non occuparũt a fidelib9.
⁊ dicunt nunc indistincte iustum bellum quod faciũt fideles cõ-
tra infideles:non debes mirari si bene aduertas hic in isto articu
lo de bello iusto fideliũ ad allegationẽ quã faciunt.s.in.c.excom
municamus.de hereticis assumunt fidelẽ pro heretico. de quo
nõ est dubitandum: iuste excluditur a bonis que iniuste contra
decretuz principis tenet.vt in.c.a. vergentis.⁊ in.c.excõmunica-
mus.in pmo.de hereticis.⁊ etiam nonunꝗ dicũtur infideles lar
go modo heretici.⁊ vt tales fm sententiã saluatoris nostri Mat
thei.xxj.iuste debellãtur ⁊ excludũtur a patria a fidelib9.vt vbi
infideles nullos fructus dei faciunt/ fideles faciant in dei vene
rationez ⁊ eius cultum. cũ ibi magister noster ait. Ideo dico vo
bis:quia aufe retur a vobis regnum dei ⁊ dabitur genti facienti
fructus eius. Ex qua doctrina satis hoc videtur beatus Augu-
stinus tam de hereticis ꝙ̃ de infidelibus cõtra rusticum / prout
est translatum in.c.si de rebus.xxiij.q.vij. determinasse. cum ibi
ait:quid ergo indignũ: si ea que tenebant heretici / fm parẽ vo-
luntatem domini catholici tenent: ad omnes iniquos ⁊ impios
illa vox domini valet. Auferetur a vobis regnum dei:et dabitur
genti facienti iusticiã: An frustra scriptum est. labores iniustoꝝ

pij edent. quapropter magis mirari debetis: quod adhuc tenetis aliquid quam quod aliquid amisistis. et sic beatus Augusti. largo modo assumit hereticos etiam pro infidelibus. cum illa vox domini extendit ad omnes iniquos et impios: scilicet infideles vt hereticos. hoc idem post multa Hostien. et Ioan. an. in dicto. c. quod super his. voluerunt sentire: licet inuoluant se in questionem: an imperatores romani iuste/aut iniuste possidebant totum imperium: et iuste aut iniuste dimiserunt. que pro nunc non est presentis speculationis.

¶Di. Placet quod ais de papa et prelatis: quod non liceat eis nec auctoritate priuata/nec ipsius dignitatis aliquem interficere. sed satis mirandum est: quod omnes doctores dicant/quod sit licitum clericis pro defensione proximorum seu amicorum et vicinorum/ et prelatis habentibus iurisdictionem pro defensione subditorum et rerum ecclesie bellare: et si homicidium/aut mutilationem committant: licet euitent penam legalem/tamen non euitent penam irregularitatis. que nulli dubium in presbytero seu ecclesiasticis sit pena irregularitas: et permaxime ista que contrahitur ex sanguine. Et quod ex licito pena contrahatur videtur graue. nam vt beatus Thomas secunda secunde. q. xl. ar. ij. dicit. Nulli qui est deputatus ad aliquod officium/licet id per quod officio suo incongruus redditur. sed clerici bellando et mutilando redduntur inhabiles ad officium suum: ergo non licet eis bellare/nec mutilare. nam quedam negocia sunt adeo sibi repugnantia/vt conuenienter simul exerceri non possunt: et ideo illis qui maioribus deputantur/ prohibentur minora. sicut secundum leges humanas militibus qui deputantur ad exercitia bellica/ negociationes interdicuntur. Bellica autem exercitia maxime repugnant illis officijs/quibus episcopi et clerici deputantur propter duo. primo quidem generali ratione. quia bellica exercitia maximas inquietudines habent: vnde multum impediunt animum a contemplatione diuinorum/et laude dei/et oratione pro populo: que ad officium pertinent clericorum. et ideo sicut negociationes propter hoc quod minus implicent animum/interdicuntur clericis: ita et bellica exercitia. secundum illud secunda ad Timotheum. ij. Nemo militans deo implicet se negocijs secularibus. Secundo propter specialem rationem. nam omnes clericorum ordines ordinantur ad altaris ministerium: in quo sub sacramento representatur passio christi secundum illud j. ad Corinthios. xj. Quotienscunque enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis: mortem domini annunciabitis donec veniat.

τ ideo nō cōpetit eis occidere/vel effundere sanguinē: sed magis esse paratos ad ꝓpriā sanguinis effusionē ꝓ christo: vt imitētur opere qđ gerūt ministerio. τ ꝓpter hoc est institutū: vt effundentes sanguinē etiam sine peccato/sunt irregulares. Nam certe videtur graue dicas: ꝙ liceat clericis bellare pro defensione rerum ecclesie: sed non interficere/nec mutilare. nam hoc non est satis. nam iam cōstat iuriscōditori: ꝙ in bello non possunt arma ita moderari/ꝙ debeat vnus armis vti/τ non mutilare aut interficere. quia vt tex. in. c. finali de iniurijs ait. si ex adiutorio alicuius illata est alicui iniuria: talis de iniuria tenet. quia verisimiliter potuit cogitare/ex tali adiutorio τ facto ipsius iacturā posse contigere. nā vt ait tex. in. c. finali. de homi. in vj. ꝙ si aliquis mādauit aliquē fustib⁹ verberari sine mutilatione τ homicidio: si illi quibus hoc fuit cōmissum seu mandatū/ex verberibus interficiunt hominē: mandans efficitur irregularis. q2 debuisset cogitare: ꝙ ex verberib⁹ potuisset hoc euenire. cū vt dixi/nō possunt in cōflictu τ rancore mensurari ac moderari arma. Ex quib⁹ videtur: certe possit alia opinio sustentari quā in isto articulo ais. s. ꝙ nullo pacto/nec in aliquo casu liceat sacerdotibus arma assumere: nec interficere/nec mutilare. quod videtur expresse satis probet dictus Nicolaus papa in. c. qui paganū. l. di. vbi ipse ait. Clericū qui paganum occiderit/non oportet ad maiorē gradum prouehi. qui carere etiā debet acquisito. homicida enī est. nam cū discreti sint milites seculi a militibus ecclesie: non cōuenit militibus ecclesie militare seculo/per quod ad effusionē sanguinis necesse sit ꝑuenire. Ex quibus verbis Nicolai satis videtur constare: in nullo casu liceat clericis bellare. quia cum loquitur simpliciter τ indistincte/indistincte τ simpliciter est intelligendū. vt in. c. solite. de maio. τ obe. τ in. c. ij. de coniugio seruorū. τ in. c. quā circa. de priuil. τ. xxxj. q. si dormieris. τ. j. q. j. sunt nōnulli. τ in. c. si romanorū. xxxix. di. in. §. j. in fine. immo magis ex decreto ipsius Nicolai potest dici. vt in. c. se. ea. l. dis. ꝙ etiam non liceat clerico ad euitandā irregularitatem/pro sua defensione ꝑsonali aliū interficere/aut mutilare. cum ipse papa Nicolaus ibi dicit. De his clericis pro quibus cōsuluistis: sc3 qui se defendendo paganum occiderunt: an postea per penitentiā emendati possint ad gradū presbyteri redire/aut ad altiorē ꝯscendere. scito nos nullā occasionē dare: nec vllā tribuere eis licentiam/quēlibet hominū quo

libet modo occidēdi. verūtamē si ptigerit: vt clericus sacerdotalis ordinis saltē paganū occiderit: multū sibi psuluit/ si ab officio sacerdotali recesserit: sanctius q; est illi in hac vita dño sub inferiori habitu irreprehēsibiliter famulari/ q̄ alta indebite appetēdo damnabiliter in profundū inferni demergi. Istā opinionē expsse sequitur beatus Thomas secunda secunde. q. xliij. ar. vij. vbi recitat predicta decreta Nicolai. et in tertia respōsiōe asserit: q̄ clericus qui se defendendo hominē occiderit/ non excusatur a pena irregularitatis. quod videtur cōfusio magna. questio ita quotidiana sit inter doctores varia.

¶ Ma. De hoc nō debes mirari: q̄ pmittatur clericis bellare: et ex illo bello iusto/ aut permisso clericus interficiēdo/ aut mutilando incurrat irregularitatē. nā cui dubiū: concedat Titio/ aut Joanni laico seu seculari iudicaturā ciuilē; assumere et criminalem: et nihilominus si iuste hominē interficiat incurrit cū merito irregularitatē. vt in. c. J. l. di. et glo. in cle. si furiosus. de homi. in fine. nam licet sit verum simpliciter: q̄ prohibeatur clericis arma assumere et bellare. et a fortiori interficere et mutilare. sed nihilominus in istis vt in alijs pceptis vt iā tibi dixi/ aliqua sunt ex cōsilio perfectionis ad que homo non tenetur ex necessitate. nā licet homo pro sui defensione hominem interfecerit/ et veram irregularitatem non incurrat. quia bonarum mentium est ibi timere culpam vbi culpa minime reperitur. vt ij. c. consilium. de obseruatione ieiunij. et in. c. ad eius. in fine. v. di. ipse Nicolaus consuluit sacerdotibus/ etiam si pro defensione sua hominem interfecissent/ abstineant ab exercitio ordinis/ et ad maiores non promoueantur. vt ait textus in. c. interfecisti. de homicidio. quia homo ad imaginem dei factus est. Si presbyter se suaq; liberando hominem interfecerit/ q̄diu viuat penitentiā agat. Aut potest aliter dici pro saluatione conclusionis beati Thome. q̄ est defensio seu necessitas ineuitabilis. et est defensio seu necessitas euitabilis. Si est defensio seu necessitas ieuitabilis: prout in cle. si furiosus. quia aliter sacerdos mortem euadere non posset/ in tali non cōtrahitur irregularitas. Aut est necessitas euitabilis. q̄ aliquantulum si sacerdos fecisset diligentiam posset fugere/ et mortem euadere/ aut parentibus seu amicis non succurrere. et in ista necessitate et adiutorio sacerdos incurrit irregularitatem. vt in dicta cle. si furiosus. et in penultima glosa. et in locis preallegatis.

Immo archidiaconus facit distinctionē de homicidio occulto aut manifesto. de qua distinctione pro nunc non est curandum.

¶Di. Nec videtur mihi in hoc quod ais bene satisfacias: quia irregularitas contrahitur nonnūq̄ meritorie z sine peccato. vt in iudice/qui zelo dei propter ministrandā iusticiam malefactorem interficit. nam de hoc nullus miratur: cum nullus excludit ante sacerdotiū a iudicatura et iusto bello: in quibus vt supra/ potest sine pena bellare/mutilare aut interficere cum irregularitate: que irregularitas nullum impedimentū sibi dat ad officiuz z exercitiū quod sibi eligit. s. iusticiā ministrare/seu iuste homicidium aut mutilationē facere. Sicut etiā possumus dicere nulli seculari videtur prohibitū/ne cum vidua matrimoniū contrahat: aut successiue cum duab⁹ etiā: si incurrat bigamiā z irregularitatem/ac impedimentū perpetuū ad sacerdotiū: postq̄ in electione vite sue decreuit non clericari. sed prohibetur hoc volentibus sacerdotari. cum per militiā z homicidiū/aut mutilationē seu bigamiā ad sacerdotiū efficiuntur ihabiles. vt in dicto. ca. de his clericis. z in. c. si quis viduam. z in. c. placuit. z in. c. non cōfidat. l. di. z in preallegatis locis. Nam vt ait textus in. c. cuz ex iuncto. de hereti. sicut eni multa sunt membra corporis: omnia vero non eundem actum habent. nec omnes catholici eandem vitā sibi eligunt. nā nōnulli vt dixi/decreuerūt sacerdotari: non nulli militare: nonnulli iusticiā ministrare: nonnulli in aliqua arte seruire reipublice/z familiam suam sustentare. nam vt redemptor ait. In domo patris mei mansiones multe sunt. z ita vt dico. diuersa exercitia in ecclesia militante/in qua vnusquisq̄ sorte aut arte sua contentatur: z potest manere iuste in eadem vocatione in qua fuit vocatus. quod satis repugnat supradicte opinioni: q᷑ postq̄ Joannes z Petrus sunt ad sacerdotiū vocati/pmittatur eis id per quod ad sacerdotiū reddantur ihabiles in preiudicium ipsius sacerdotis z animarū quas habet curādas. Sed his omissis/ postq̄ in isto articulo dixisti quid de iure reperiat scriptum: rogo dicas de bello laicorū z secularium.

¶Ma. Si sumus in casu seculariū personarū/debes tenere: q᷑ liceat eis vt supra contra priuatas personas se suaq̄ defendere cum bello z armis: z hoc idez incontinenti anteq̄ diuertāt ad alia bona sua recuperare. cū tunc potius dicitur defensio q̄ bellum intrare. vt in dicto. c. olim. in prin. de restitu. spo. z. ff. de ver.

obli.l.continuus.respōso primo.ff.de duob⁹ reis.§.vlti.C.vnde vi.l.j.ff.de vi ꝛ vi.ar.l.ij.§.cū igitur.nec in his est auctoritas prīcipis necessaria. cuꝫ isti tales hñt iuris auctoritatē. ar.xxviij.dis. de his. ad fineꝫ.ff.de condict.insti.l.que sub cōdictione. §.vlti. nec tūc si tales per violentiam excluderēt clericos de rebus sic occupatis inciderēt in excōmunicationē.vt Innoc.facit de hoc casum in dicto.c.olim.imo dicit ibi Innocen. ꝙ vbi quis aliter rem suam habere non potest/licitum est furtiue accipe.xxiij. q.ij.c.ij.C.de iudicijs nullius.tamen si principē super se habet/ eius auctoritate hoc faciat.xxiij.q.ij.c.j.hoc tenet glosa in.c.ius gentiuꝫ.j. dis.pro cuius fundamēto allegat.xxiij.q.j.c.j.ꝛ.ij.ꝛ. ff. que in frau. credi.ait pretoꝛ.§.si debitoꝛē. istam opinionē sequit Hostieñ. ꝛ Joan an.in.c.j.de treuga ꝛ pace.ꝛ archidia.in.c.dominus.xxiij.q.ij.ꝛ Ab.in.d.c.sicut.de iureiuran. ꝛ alij docto. ꝙ quando quis non potest rem per superioꝛem/seu iudicē habere: possit furtiue capere:tamen sine scandalo familie a qua subtrahitur.ne imponatur vxoꝛi/aut alicui de familia:ꝙ ipse furatus sit. Immo si quis rem suam non potest habere:potest capere aliam loco illius eiusdem valoꝛis.ꝛ fm aliquos visa negligentia superioꝛis et ciuitatis:potest talis cui res est de facto ablata/ capere tantū ab alio de illa ciuitate.vt in.c.dominus.xxiij.q.ij. de quo satis per doctoꝛes in.c.vnico.de iniurijs.li.vj.ꝛ in regula nō debet aliquis. de regu.iur.co.lib.ꝛ in locis preallegatis.Nā vt archidiac.in dicto.c.in.xxiij.q.ij.dicit:tunc eni demū iuste bellatr: cum aliter ab eo qui obnoxius est iusticia haberi non potest.vt xxiij.q.j.noli.ꝛ in.c.qui culpatur.ꝛ.q.viij.si nulla.vbi conceditur vt supra. ꝙ licitū sit bellare pro defensione persone ꝛ patrie ꝛ legum paternarū.Abbas siculus post Inno.ꝛ Hostieñ.ac Joan. an.ꝛ alios recepit satis bene resolutionē belli.in.ca.sicut.in tertio.de iureiurā. Et dicit ꝙ duplex est bellum. quoddā propriū. quoddā impropriū.Bellum propriū est/ quod auctoritate iuris seu principis superioꝛeꝫ non recognoscentis indicitur.vt est imperatoꝛ:ꝛ maxime papa fm Hostiensem.xxiij.q.ij.c.j.ff.de capti. ꝛ postli.reuer.in.l.hostes.ꝛ.ff.de ver.sig.l.hostes.papa aūt nulli subest.de iudi.nouit.ꝛ de elec.licet.in fine.ꝛ.ix.q.iij. cuncta per mundum. Et pro hoc ꝙ papa ex causa possit indicere bellū contra laicos christianos/vide in.ca.pro humani.de homici.lib.vj. vbi ratione delicti exponit bona laicoꝝ quibuscunqꝫ.Item indu

cit seruitutem. vt in. capi. ita quorundam. de iudeis. et. xv. q. vlti ma. cum multe. cum simili. et in istis presertim duobus consistit proprium bellum. vt scilicet capti efficiantur serui: et bona efficiantur capientium. Et ex his sequitur tertium: scilicet ius postliminii. de quo in. l. postliminium. et. l. si quid bello. et. l. hostes. ff. de capti. Et est intelligendum: quod bona efficiuntur capientium a principio: tamen debent postea assignari duci belli/ vt ea distribuat inter pugnatores secundum eorum merita. et ita seruatur de facto. Sic intellige quod legitur et notatur. in. dicto capitu. dicat. xxiii. q. v. in. l. si quid bello preallegato. et per. Bartolum ibi. qui hoc tenet et ad idem glosa. in dicto. cap. dicat. et quid sit postliminium vide tu canonista glo. i. di. ius gentium. Et intellige predicta de bonis mobilibus. nam immobilia non efficiuntur capientium/ sed publicantur. vt legitur et notatur in. l. si captiuus. §. i. ff. de capti. et per Bar. in dicta. l. si quid bello. An autem is qui non recognoscit superiorem de facto/ vt rex Francie/ vel reges Hyspanie possint indicere bellum proprie. Dic quod sic. quia habent iura principis. non autem possunt habere recursum ad superiorem: cum illum non habeant in temporalibus. hoc videtur de mente Innoc. in. d. c. olim. Sed clarius tenet Bart. in dicta. l. hostes. vbi dicit vnum dictum menti tenendum: quod hodie ex consuetudine inter christianos non seruamus iura captiuitatis et postliminii. vnde capti non efficiuntur serui. sed quantum ad bona obseruamus. cui consuetudini standum est secundum eum. vt. l. postliminium. de captiuis. et hoc de bello proprie sumpto. Quoddam est bellum improprie sumptum vt illud quod non est indictum per principem modo predicto: sed per inferiores recognoscentes superiorem. et si isti non habeant iustam causam pugnandi/ vt quia non pugnant ad eorum seu rerum suarum defensionem: hoc est iniustum bellum. et dicuntur isti potius latrunculi. dicta. l. hostes. nec bona/ nec persone efficiuntur capientium: sed tenent ad restitutionem. vt hic. Si vero habent iustam causam pugnandi: vt quia non pugnant nisi ad defensionem et prosecutionem iuris eorum. et tunc refert secundum Innocentium vtrum is qui bellum agit/ habeat iurisdictionem super illis quibus guerram facit/ et contumaces ei sunt et rebelles: potest statuere et condere/ quod liceat vnicuique res eorum inuadere et capere et suas facere: et liberos etiam homines rebelles capere et detinere/ quousque domino fuerint assignati. vt notatur. i. de sen. excom. a nobis. et secundum Innocentium hic. et tales potius possunt dici obsi-

deo q captiui.z sm hoc etiam.potest intelligi.ff.de le.iij.l.j. primo responso.§.j. Sed etiam sine aliqua constitutione potest tales rebelles si terram suam inuaserunt/z in ea damnum dederunt punire z damnare.C.vbi de crimi.agi oportet.auten.qua in prouincia.z patet ex eo quod legitur z notatur in.ca.j.de rapto. sm Hostiensem. Si autem is qui tale bellum gerit/nullā iurisdictionem habet super eo super quo bellū geritur:z tamē pugnat iuste. puta quia alius inuadit ipsum/z ipse se vel res suas defendit. tunc licet ei vim vi repellere:z in defendendo z in repellendo hominem percutere:z etiā occidere:sed cum moderamine inculpate tutele.de quo nota in dicto.c.olim.tunc tñ nec bona aduersarij/nec ipsum aduersariū licet capere: nec capiēdo sua facere:z nec etiam inuasorem detinere.cui tamen inuasori si in ipsa inuasione spolietur/vel verberetur: actio vi bonorum raptorū z etiā iniuriarū denegetur.quia exceptio paris criminis obstat ei.j.de adulterijs.intelleximus. Sed bene potest res quibus spoliatus est vindicare: quarum remanet dominus sicut prius.ff.de rei vēdi.l.in rem actionē. Item dico: q non eo ipso q imperator vel papa indicit bellū contra aliquem etiam inferiorem dicitur iustū: nam z ipsi peccare possunt.xl.dis.si papa.z.ix.q.iij.aliorum. et in dicto.c.ad apostolice.z cle.pastoralis.de re iudicata.habent enī summi principes a deo potestatē pascendi z recte iudicandi subditos:non autem delinquendi seu opprimendi. xl.distinctio. ca. primo.z in dicto.ca.alius.oportet q subsit legitima et naturalis causa.vt puta quia sunt contumaces z rebelles ecclesie/seu imperio. Ex his infero ad aliam questionem: an in dubio bellū presumatur iniustum/vel iustum.facit iste textus q iustum.quia dicit:si constiterit q iniuste mouerit zc.et sic onus probandi incūbit asserenti illud iniustum. Hostiensis hic tenet contrarium.dicens q regulariter omne bellum presumitur iniustum z damnatum.C. de gladiato.l.j.libro vndecimo. z de purgatione canonica.capitu.primo z secundo.cum suis concordantijs. Ad istū textum respondet dupliciter. Primo q hoc verbum.constiterit.poterit referri ad verbum.iniuste.et tunc dicit constare de iniusticia/eo ipso q non constat contrarium allegat in fine.C. qui militare non pos.l.super seruis.lib.x.z hec Abbas. Et possumus habere aliā vniuersalē conclusionem/q etiā ex volūtate principis seu intrantis bellū dicetur bellū iustū/aut iniustū in foro poli.

Nam etiam si princeps habet iustam causam bellandi cõtra Ti-tium: si mouetur mala intentione ꝛ malo animo/aut ꝑpter predam: iudicabitur iniustum bellũ. vt bene Augustinus in lib. de verbis dñi/prout habetur in. c. apud nos. xxiij. q. ij. dicit. Apud nos dei cultores etiam illa bella peccata sunt: que non cupiditate aut crudelitate/sed pacis studio geruntur vt mali coherceantur ꝛ boni subleuentur. Nã vt ipse beatus Augustinus in li. contra manicheos/prout habetur in. ca. quid culpatur. ca. xxiij. q. j. dicit. Nocendi cupiditas/vlciscendi crudelitas/implacatus atq; implacabilis animus/feritas rebellandi/ libido dominãdi: ꝛ si qua similia: hec sunt que in bellis iure culpantur. hoc idẽ in. c. militare. ca. cau. ꝛ. q. ibi in prin. propter predã militare peccatũ est. hoc idem in. c. noli. ea. cau. ꝛ. q. hoc idẽ beatus Hieronym⁹/ prout habetur in. c. cum homo ab homine. xxiij. q. v. dicit. Cũ ab homine homo occiditur: multũ distat/vtrum fiat nocendi cupiditate/vel iniuste aliquid auferendi. hoc idem ipse beatus Hieronymus in. c. officia. cum tribus sequentibus. ea. cau. ꝛ. q. de q̃ latius dixi. s. in articulo. de federe aut confederatione. qualiter nullo pacto concessum est alicui ex rancore/seu vindicta priuata hoc agere. sed quia aliquando de intẽtione ꝛ animo vnius ꝑncipis hominibus non posset constare: posset illud idem bellũ reputari iustum quo ad nos/ꝛ iniustum quo ad deũ qui scrutator est cordiũ. Et in iusto bello iustũ est vti insidijs ꝛ dolo. vt beat⁹ Augusti. in lib. questionũ. ꝑut habet͂ in. c. si dominus. xxiij. q. ij. adducit auctoritatẽ ex Josue: q̃ vtebat͂ insidijs. facit tex. in. c. vtilem. xxij. q. ij. dum tamen contra fidem datam hosti hoc non faciat. quia hosti fides seruanda est. vt in. c. noli. in. §. fides. xxiij. q. j. Ex quibus omnibus supradictis videtur cõstare: an ꝛ quãdo ecclesiasticis liceat per se/aut per alios bellare: ꝛ an /ꝛ quando secularibus liceat auctoritate propria arma assumere ꝛ bellare: ꝛ an/ꝛ quando auctoritate ꝛ ex decreto principis.

¶Di. Omnia supradicta placent. sed videtur graue: ꝙ doctores dicant ita indistincte: ꝙ imperator qui de iure ꝛ de facto/aut rex Francie/ꝛ rex Hyspanie: qui ſm predictos doctores de factõ nullum recognoscunt superiorẽ: ex sua mera voluntate possint indicere bellum/ꝛ edictũ de bello facere. ꝛ hoc intelligatur etiam contra non subditos: ꝙ tale bellum extra defensionẽ aut recuperationẽ rerũ suarũ ꝛ subditorũ suorũ. prout in dicto. c. olim.

in primo.de resti.spo.z in preall.locis.dicatur iustu3/videtur vt
dixi graue. Cuius causa crederem veriorē opinionē Hostieñ. et
aliorum : qui tenent semper bellum extra defensionē necessariā
vt.s.presumitur iniustum/q̄ opinionē Abbatis z alioꝝ qui in di
cto.c.sicut in tertio.de iureiuran.tenent contrariū:ꝙ omne bel
lum presumitur iustū ex illa decretali. qđ non valet.vt probatur
in dicta cle.pastoralis.in.§.deniqꝫ.de re iudi. hoc probat beatꝰ
Augustinus ad Bonifaciū.prout habeť in.d.ca.noli.in. §.itaqꝫ.
xxiij.q.j.vbi presupponit:omne bellum iniustū quod non indu
citur ex necessitate/vt in predictis casibus de defensione z recu
peratione bonorū.vt in.d.c.si nulla.xxiij.q.viij. hoc idem beatꝰ
Isidorus in.d.c.iustum est bellum.xxiij.q.ij.z in locis prealleg.
hoc idē propheta in psal.lvij.testatur ibi. Dissipa gentes que bel
la volunt. Bene credo/si bellū est contra subditos possit stare vt
supra opinio Abbatis:ꝙ presumatur bellum iustum.z fateor ꝙ
subditi istorū principum possint credere bellu3 iustū ex edicto su
periorum suorū nisi manifeste cōstaret eis de iniusticia/aut vio
lentia seu oppressione/ quam vellet inferre dominus suus alijs.
cui non esset obtemperandū.vt in.d.c.iulianus.z si dn̄s cū alijs
xj.q.iij.z etiam videtur extraneū ac alienum ab omni iure/ratio.
ne z equitate:ꝙ vnus pignoretur pro alio/aut depredetur pro in
iusticia/aut violētia alterius.vt in.c.vnico.de iniurijs.li.vj.z.c.
ne vxor pro marito.per totū.z ne filius pro patre.per totum. sed
vnusquisqꝫ aut in iudicio/aut extra rem suā ab iniusto detentore
debeat recuperare:z hoc iuris aut iudicis auctoritate. nam nul
la consuetudo posset dare priuato/vt ius sibi dicat.vt in dicto.c.
forus.de ver. sig.z bene per Hostieñ. z Joan.an.et alios ī.d.c.j.
de penis.li.vj.z in dicto.c.postulasti.de foro cōpe.z in.c.dilecti.
z dilectis.de appella.z in locis preallegatis.

¶Ma. Si bene aduertisti/omnia ista sunt satis precise ꝑ san
ctiones seu decreta ac sententiā sanctorū patrum z doctorū de
cisa z determinata.nihilominus pro tua satisfactione aliquid ad
dam quod non videatur tibi graue postq̄ imperator/ aut isti re
ges qui in temporalibus non cognoscunt aliquē in superiorem/
ad quem pro edicto de bello possint recurrere:ꝙ ipsi auctoritate
sua possint bellum indicere seu edictum de bello facere indistin
cte contra subditos z non subditos in supradictis casibus a iurē
permissis.s.de rebus repetendis/ aut ꝓpulsandorū hominū cau

sa.s.pro sua & suorum defensione/aut recuperatione bonorū.q8 bellū reputabit iustū.vt.s.in.c.j.xxiij.q.ij.& in locis preall.nam vt dixi ipse Hostieñ.in dicta suma.in.d.ti.8 treuga & pace.in.d. §.quid sit iustum bellū.Sed vt aliquā doctrinā babeas de bac materia.put retulit Archi.& Abb.ait.Notabis/q multiplex est bellū.Vnū qd est inter fideles & infideles.& boc iustū ē respectu fideliū.j.de bere.excōicamus.Aliud qd est inter fideles bincinde.& boc multiplex est.q: aut fit auctoritate iudicis: aut auctoritate iuris: aut ppria volūtate.Si fiat auctoritate iudicis legitimi:puta q̄a bi ɔtra quos auctoritatē dat/imediate subsunt ei: et babet ius exercēdi merū impiū:nec est auctor in cā ppria: iustū pōt dici.ad boc.ff.qd me.cau.ɔtinet.igit cōtra nō subditos nō dabit actionē.nā actor sequit forū rei.vt no.j.8 fo.cōpe.§.quib9 ex causis.circa pn.vñ nec est vn9 palio pignorādus vel impetendus.vt.C.ne vxor p marito/& ne filius p patre.p totū.& in aut. vt nō fiat pignoratio.col.v.nisi forte in defectū iudicis iniuriantis/nolētis ius reddere.vt.xxiij.q.ij.c.ij.q: vn9 iudex supplet defectū alterius.Is etiā qui nō babet merū imperiū bāc auctoritatē dare nō pōt.ff.de iurisd.om.iu.l.iij.& .iiij.Itē null9 in cā propria actor erit.Itē error iudicis nō excusabit/saltē a toto.s.de tempo.ordi.dilectus.§.cū igit.& de transla.epi.inter corporalia. §.vlt.Nā & si pbabilis esset:tñ cōperto errore esset satisfaciēdū. j.de frigidis. fraternitatis.§.q̄uis.& .j.de purga.vul.significātibus.est tñ prima facie p auctoritate iudiciaria/ nisi apte appareat cōtrariū psumendū.ar.ff.de acqui.pos.iuste possidet.& ne vis fiat ei qui in pos.missus est.l.j.s.de renun.in presentia.ergo q̄ auctoritatē iudicis legitimi non errātis impugnat/aliū iuste impugnat.impugnatus aūt se iniuste defendit.q: tāta magis apparet de cōtumatia & presumptuosa rebellione.ar.de pen.di.vj.§.j.ad fi.s.de maio.& obe.si quis.ff.de rei ven.qui restituere.Idem est si fiat auctoritate iuris vbicunq.s.a iure cōceditur/ quo ad illū cui ius cōcedit.Sed si non interueniat auctoritas iudicis vel iuris bincinde:iniustū est quo ad impugnantes: sed quo ad defendentes iustū.Terciū quod faciūt fideles iudici cōtumaces.& potest vocari presumptuosū.& ē iniustū.Quartū quod faciūt fideles auctoritate iuris.& boc potest dici licitū:& est iustū.Quintū quod faciūt fideles ɔtra auctoritatē iuris.& boc pōt dici temerariū.& est iniustū.Sextū qd faciūt fideles ppria auctoritate alios

impugnātes. et hoc potest dici volūtariū: et est iniustū. Septimū quod fideles faciunt defendendo se auctoritate iuris contra voluntatem impugnantis. et hoc potest dici necessariū: et est iustuꝫ. hec Hostiensis. Et cuius doctrina et auctoritatibus et allegationibus doctorum si placet/ videtur satisfactum ad interrogata: ꝙ intelligantur omnia iura/ et omnes auctoritates iudicantes iustum bellum/ quod ex edicto principis non recognoscentis superiorem procedit. scꝫ. si/ et quando fit contra subditos. Secus si imperator/ aut quicunqꝫ princeps facit edictum de bello contra non subditos extra defensionē personarū/ aut rerum: aut pro recuperatione anteqꝫ diuertat ad alia. vt. s. nam tunc tale edictū et bellū de iure iudicatur ac tenet vt iniustū. vt in. di. cle. pastoral. in. §. deniqꝫ. de re iudi. et in preall. locis. Nam vt Calde. in consilio. xcv. et titu. de treuga et pace. in. §. item est iustū. hoc idē quod Hostieñ. videt sentire vbi ait. Interdū vnus dñs vel priuatus mouet bellū cōtra dñm vel priuatū: non tñ sibi subditū/ nec mutuo sunt subditi. et tunc aut vult mouere ꝯtra habentē vel recognoscentē superiorē: aut cōtra nō habentē vel recognoscentē. primo casu non pōt: nisi primo requisito supiore: vt de tali subdito sibi ministret iusticiā: qua denegata sibi licite pōt mouere bellū. vt dicit Innoc. in. c. dilectus. de ap. immo si mouet ꝓpria auctoritate et in iustam parteꝫ mouet: etiā si talē prius diffidauerit. et ille ꝯtra quē iuste se defendit. vt hoc ꝓbatur aperte. C. vt armo. vsus insti prin. in rubro et nigro. li. xj. in aut. de man. prin. colla. iij. xlvj. di. sedicionarios. xxiij. q. ij. ca. ij. et ibi est casus de homicidio. suscepimus. cum simi. immo tales inferiores forte incidūt in penam. l. iulie maiesta. ff. ad. l. iul. maies. l. iij. et per consequens talis inferens tenetur ad damna et expensas passo bellū. ꝓbantur hec. q2a agere volens sibi ipsi non potest ius dicere: nec etiā iudex in causa propria esse potest. immo actor debet sequi forū rei. de fo. cōp. cū sit. cū si. Hec est ꝯclusio cōis doc. in. d. c. oliꝫ. de resti. spoli. Et ꝓcedūt ꝑdicta: etiā si inferēs/ vel volēs inferre haberet iusticiā ꝑ parte sua. vt. s. est ꝓbatū. mlto fortius si fouet iniusticiā/ si ille cōtra quē vult mouere bellū nō recognoscit supiorē. adhuc puto: ꝙ si est paratus stare iuri/ vel iudicio arbitror/ vel bonor virorum hñs etiā iusticiā ꝑ se nō debꝫ mouere bellū. q2 bellū dꝫ eē necessitatis. xxiij. q. j. militare. id. n. bellamus vt sine iiuria i pace viuamus. vt ibi. ad ꝑdctā et fac. xj. q. j. si qs cū clo. de. re iu. ad aplice. li. vj.

vbi bñ hoc ꝓbatur. facit. C. de pigno. debitores. licz illa lex loq̄t de honestate. vt in ea nota. ꝛ in dicto. c. ad apostolice. sed vbi nō vult stare iuri/nec recognoscit superiorem: licet de honestate an teq̄ fiat bellum deberet requiri ipse iniurians. vt in. d. l. debitores. ꝛ nota. de symo. licet beli in glo. ex hoc tamē si inferre volēs habet iustā cām/iuste icfert: ꝛ is cui infertur iuste patitur: ꝛ ꝑ cō sequens si contra inferentem fertur/ab ipso passo iniuste infert. Nam ꝛ hoc casu/qd̄ quis licite sibi ius dicit res proprias ꝓpria auctoritate capit: ꝛ si illas non poterit recuperare/ alias poterit loco illarū no. in. l. j. C. quando liceat se sine iu. ven. per docto. in dicto. c. olim. ꝛ per Hostieñ. in. ca. j. de treuga ꝛ pace. vbi dicitur ꝙ in isto casu licitum est aduersariū depredari. Et similiter quā do dominus/vel ciuitas requisita denegat de suo subdito iusti ciam facere. alle. in li. feu. de inuestitura quam Titius recepit a Sempronio. §. fin. ad predicta facit: quia lex permittit suum de bitorem fugiētem capere: quia iudicis copiā habere non potest. ff. de his que in frau. credi. ait pretor. et hec Calderinus. Cuius causa non dubitarem: quin papa posset sub cesuris ꝛ penis omē bellum iniustum/aut dubiū seu non necessariū pro defensiōe vt supra impedire: donec coram eo constaret de belli legitimitate. vt in. d. c. sicut. de iureiuran. cum ordinarie in spiritualib⁹ a deo habeat potestatem: ratione peccati indistincte cōtra omnes pos sit ꝓcedere. vt in. d. c. nouit. ꝛ casualiter etiam in temporalibus possit se intromittere papa. vt in dicto. c. per venerabilē. ꝛ in di cta cle. pastoralis. de re iudi. ꝛ vnica. de iureiuran. ꝛ in locis pre allegatis. Si autē tyrānus/aut manifeste intrusus in aliquo im perio seu dignitate/aut priuata persona indiceret bellum: nō est sibi ab aliquo obtemperandū. vt in dicto. c. quid culpatur. xxiij. q. j. beatus Augustin⁹ ait ibi. sine deo/ sine aliquo legitimo im perio iubente. hoc idem in. d. c. ille gladium. xxiij. q. iiij. in princi pio ibi. accepta legitima potestate. hoc idem in dicto. c. de occi dendis. xxiij. q. v. in in prin. ibi. accepta legitima potestate si eius congruit persone. ꝛ in dicto. c. miles. eadē. cau. ꝛ. q. ibi. sub quo legitime constitutus est. Nam vt beatus Augustinus de ciuita te dei/prout habetur in. c. quicunq̄ percutit. ea. cau. ꝛ. q. viij. di cit. Qui vero sine aliqua publica administratione maleficuz / fu rem/sacrilegum/adulterū/ꝛ periurum ꝛ quemlibet criminosum interfecerit ꝛc. velut homicida iudicabitur: ꝛ tanto acrius/quā

to non sibi a deo concessam potestatem abusiue vsurpare non ti-
muit.argumentũ in.c.hic ergo.de con.di.j.in.pn.hic ergo in pre
senti vita positos oportet & nos agnoscere.immo magis est si vi-
detur subditis: q verus pnceps qui nullũ in tẽporalibꝫ recogno
scit superiorẽ/iniuste mouet bellũ: & vocat subditos p bello tali:
q subditi hñtes ꝯscientiã lesam nõ debẽt obtẽperare. qz melius
est obedire impatori celesti q̃ terrestri.vt beat⁹ Augusti.scribit
ad donatistas.put habet in.c.impatores.xj.q.iij. hoc idem ipse
Augusti.in.c.antecedẽti.hoc idem beatus Hierony. in epl'a ad
ephesios.put habet in.c.si dñs.& beat⁹ Ambro.in.c. sequẽti.iu
lianus.ea.xj.q.iij.de quo.s.satis.Ad illud de represalijs/aut q
vnus pignoret p alio videtur satis iustũ & equũ & ordinarie: vt
hoc ab aliq iure nõ pmittat.vt in.d.c. pignorationes. de iniurijs.
& in locis preall.Cuius cã in isto articulo doctores tã in.d.c.po
stulasti.& dilecti.& dilect.& in eo.de iniurijs sunt varij. Nã Gui
li.& Archid.tenẽt in.d.c.pignorationes: q qui recipit cõpensam
rei sue ab alio q̃ ab illo qui sibi obligat: q tenetur ad restitutionẽ
& pmaxime in foro poli. & dicũt ꝯsequenter: q licita est pignora-
tio q̃ fit auctoritate ppriij iudicis pcedente tñ eius snia sup negli
gentia & defectu iusticie. Alij dicũt: q nõ possit iudex spoliati seu
grauati istã pignorationẽ ꝯcedere/cõtra illos q non sunt sue iu-
risdictionis.sed hoc debet ꝯcedi p iudicẽ spoliãtis seu grauãtis.
& sic intelligat.d.c.dñs.xxiij.q.ij. q ciuitas petẽda est.s. p suũ iu-
dicẽ. Et si isto modo intelligeret.d.c.dñs.& opinio Inno. & alio
rum de nihilo deseruiret: aut quasi.cũ si talis iudex ꝯcederet pi-
gnorationẽ: poti⁹ ipse faceret executionẽ seu pignorationẽ: & nõ
cõmitteret eã faciendã grauato. Alij dicũt: q opinio illa/ q pos
sit dari pignoratio p iudicẽ grauati seu iniuriati: intelligit qñ nul
lus inuenit supior qui de ciuitate negligẽtis vel dño illi⁹ iusticiã
faciat.qđ etiã fm opinionẽ aliquoꝝ stare nõ valet.cũ in tali casu
daret iudex eccl'iastic⁹ in defectũ seu carentiã secularis.vt in.ca.
licet ex suscepto.de foro.de q satis p Bart.in tractatu repsaliaꝝ.
in tertia pncipali q̃stione.& p alios doctores in locis preall.

¶De duobus duellũ intrantibꝫ põt dici: q ita vni ꝯtra vnũ
aggressorẽ cõpetit defensio & cũ eo in duello bellare sicut pluri-
bus.sed excepta causa defensiõis: tã clericis q̃ laicis ex omi iure
videtur phibitũ ac valde damnatũ duellũ intrare.vt in.l.vna.li.
x.C.de gladiatoribꝫ.& in.c.j.& ij.de cle.pug.in duel.nam videtur

deum tentare ꝛ intrare purgationē vulgarē. que tm̄ a sanctis pa trib⁹ reprobat̄: vt hn̄ in hoc casu Celestinus. iij. in. c. j. ꝛ optime Innoc. iij. in. c. iij. de purgatione vulgari ꝓuiderūt ꝛ determina runt: ꝙ attento ꝙ nonnūꝙ intrans duellū/ ꝛ tenēs iusticiā ꝛ ve ritatē/ ex dei ꝓuidētia ꝛ ꝓpter alia illius peccati talis in duello posset vinci ꝛ superari ab illo qui defendebat mēdaciū ꝛ falsitatē. quare nūꝙ tale duellū aliqs sine maximo crimine ꝛ graui pecca to posset intrare/ nisi ex reuelatiōe diuina hoc faciat. vt facit tex. in. c. monomachiā. ij. q. v. vbi lr̄a Nicolai pape ait. monomoachi am vero in lege nō assumimus: quā preceptā fuisse nō reperimus. quā licet quondā inijsse legamus: sicut Dauid sanctū ꝛ Goliaȝ sacra ꝓdit historia: nuſꝙ tn̄ vt ꝑ lege teneat̄/ alicubi diuina sācit auctoritas. cū hec ꝛ hmōi sectātes deū solūmodo tentare videā tur. Ex quib⁹ satis videtur ꝙ duellū nulla lege ꝑmittat̄. Immo pōt aliud de iure sustentari: ꝙ ꝑncipes peccāt cū dant licentiā ꝛ facultatem duobus tm̄ duellum intrandi: et possent per episco pos sub censuris ꝛ penis tales prohiberi duellum intrare/ qua cunꝙ licentia principis non obstante.

¶Dis. Rogo bone magr̄/ postꝙ presupponis in iniusto bello nō efficiūtur bona ꝑncipis/ neꝙ capiētiū: an si inter ꝑncipes qui bellum fecerunt cōponatur pax: si poterunt sine consensu sub ditorum bona subditis ablata in guerra remittere/ vt capientes non teneantur ad restitutionem.

¶Ma. Textus in. c. quāto. ď iureiu. presupponit simpliciter: princeps sine consensu subditorū hoc non possit facere. ꝛ hoc sen tit Hostien. ibi. ꝛ in summa in titu. de peniten. in. §. finali. Sed pone ꝙ guerra fuit inter duos milites vel ꝑncipes/ ꝛ iniuste mul ta etiā damna hincinde data sunt: postea facta est pax inter ipsos ꝛ damna hincinde data remissa: nūquid hec remissio extenditur ad homines ꝛ valitores vtriusꝙ: Non videtur. nisi de consensu eorundem sit facta ar. C. de transacti. l. j. ꝛ. l. transactionis placitū ꝛ. l. preses. ꝛ. l. vbi pactum. ē. de maio. ꝛ obedi. c. fina. ff. de trans actio. l. iij. ꝛ. l. qui cum tutoribus. ꝛ. l. nulli. ff. de pactis. sumus. ꝛ. §. pacta. ver. ꝛ in summa. ꝛ. l. si conuenerit. vel nisi forsan aliter non posset haberi pax. vbi quidem vtiliter partis geritur negoci um vtriusꝙ. ꝛ sic potest intelligi. ff. de pactis. conuentionum. ali quo modo possum remittere ius hominis mei: cū nec possim ab eodem tantūdem extorquere sine rapina. vt patet in his que no.

§.eo sub.§.quid de questis. Istam opinionez sequitur Joannes andree.istam sequitur Abbas in dicto.c.quanto.de iureiuran. allegant pro fundamento.c.ad hoc de officio archidiaconi.in fi. quod omnes tangit ab omnibus debet approbari.

¶Dis. Placet ex illo capite.quia princeps nō est dominus bonorum subditorum.vt Innoc.ꝛ alij doctores dicunt in dicto.c. quanto.ꝛ in.c.que in ecclesiarū.de constitu.ꝛ in.ca.inquisitioni. de senten.exco.ꝛ cardinalis in cle.vnica.de iureiuran. ꝛ Dominicus in.c.ad apostolice.de re iudi.li.vj.ꝛ per legistas in.l.fina. si contra ius vel vti pu.princeps sine eorū consensu de bonis eorum disponere non valeat. Sed videt mihi: postꝗ̄ princeps est dn̄s bonorū subditorū quo ad eorū cōseruationē.vt in.l.bn̄ azenone.de quadrieñ.pscriptiōe.ꝙ si viderit ꝑ cōseruatiōe subditorū ꝛ bonorū eisdē subditis remanentiū post guerrā seu bellū/qd̄ interest reipublice:vt fiat pax:ꝛ agitur de vtilitate subditorū: vt pax cōponatur ꝑ principē.ꝛ bona ablata hincinde remittātur:ne bona remanētia apud subditos pereant: ꝙ princeps pōt/ immo tenetur pacē cōponere ꝛ sine cōsensu subditorū si non potest habere:aut si esset periculū in mora in congregatione subditorum bona ablata remittere:postꝗ̄ causa ipsius ꝑncipis est iusta:ꝛ mouetur in conseruationē ꝛ vtilitatē reipublice.sed hoc non obstā te restat si ista remissio principis sufficiat occupatoribus bonorū predictorū in vtroqꝫ foro/vt non teneantur ad satisfactionē.

¶Ma. Si bene aduertas ad verba Hostien.in.dic.§.guerra hoc tenet quod ais.scꝫ ꝙ si pax non potest fieri sine remissiōe ablatorum:ꝙ pro pace cōponenda postꝗ̄ hoc fit in vtilitatē subditorū/sine eorū cōsensu ꝑnceps potest remittere ablata. Sed an/ ꝛ qn̄ pars que abstulit bona in bello:ꝛ detinet ablata sit ex simili remissione vel aliter liber a restitutione in foro fori/ꝛ in foro poli.est aliud.nam Hostieñ.in summa in.d.ti.de penitētijs.in.§.qd de rapina.in versu.hoc tamen teneas ait: ꝙ is qui iuste pugnat non tenetur ad restitutionem prede:sed fit capiētis.vt ibi notatur.ꝛ probatur distincti.j.ius gentium.xxiij.q.vij.si de rebus.et hoc intelligas:siue capiatur de rebus iniuste pugnantis/siue valitorum vel hominū suorūꝫ:qu ousqꝫ iuste pugnanti debito suo vel iniuria vel offensione illata/vel damno dato sibi vel suis ꝛ interesse suo/sit iuxta ꝓpriā ꝛ sanaꝫ cōscientiā plenarie satisfactū: vel donec hostis parat⁹ sit satisfacere/vł se iuri paritur ū offerat.

Illos aũt itelligas suos: qui plus hominẽ ꝙ deũ timẽtes sequũtur dñm suũ in bello illicito: ꝯtra id qđ legit. xj. q. iij. iulianus. et c. dños. al's aũt qui ei nõ prestãt ꝯsiliũ/auxiliũ/vel fauorẽ nõ credim⁹ puniẽdos. q̄a pena suos deb3 tenere auctores ⁊c. š. de his que fiunt a ma. par. capi. quesiuit. lvj. di. satis puersum. š. de cõstitu. cognoscẽtes. j. q. iij. ei. Quod aũt dictũ est teneri illos qui dñm in iniusto bello sequunt intelligas qñ hi qui sequunt de h certi sunt: vel pbabiliter credũt iniustũ bellũ esse: maxime vbi ecclesia hoc phibebat ⁊ tales excõmunicabat. Si ꝯo certi essent: vel pbabiliter crederẽt ꝙ iustũ esset/in nullo tenerent. nisi forte haberẽt corruptã cupiditatis intẽtionẽ: vt non fiat ꝓpter odiũ/vltionẽ/vel ꝓpter cupiditatẽ: sed ad correctionẽ: ⁊ ꝓpter charitatem/iusticiã/⁊ obedientiã. xxiij. q. j. quid culpatur. ⁊ c. militare. Militare nõ est delictũ: sed ꝓpter predã militare peccatũ est. sed hoc reputo piculosum. q2 sola ꝯsciẽtia nõ facit iustũ bellũ: immo auctoritas iuris/vel iudicis est ꝗtum ad hoc ptinet requirẽda, vt patet in his q̄ notant. š. de treu. ⁊ pace. §. quid sit iustũ bellu3. ꝙ si pbabiliter dubitãt vel vtrũ iustũ sit/vel iniustũ: adhuc ꝓpter bonũ obediẽtie excusat. xxiij. q. j. quid culpat. hoc dicas verum/si inquisiuit q̄ntu3 potuit: ⁊ peritiores consuluit: ⁊ semp dubius remãsit. alioquin affectator sicut nõ expers sciẽtie puniret. š. de clandestina. despon. cũ inhibitio. §. si qs vero. Nec excusatur ꝓpter timorẽ amittẽdi feudũ: vel incurrẽdi aliud damnũ tpale. xxxij. q. v. ita ne. licet metus culpã in partẽ attenuet/qđ ad penitentiã iniungendã circa ieiunia ⁊ orõnes. š. qđ me. cau. sacris. sed ⁊ auctoritas iuris/vel iudicis requirit. Vbi ergo habet auctoritas iudicis: dici põt ꝙ et si iudex errauerit/ ad pugnãtis tñ ꝯsciẽtiã recurrat. ⁊ in hoc casu põt habere locũ distinctio dctã in foro penitẽtiali. secus in ꝯtentioso: nisi error apte detegeretur suo tẽpore. S3 nunq̄d hi qui sequunt tenent insolidũ. Distĩgue. vtrum sciret predã cõmitti debere: vel etiã ignorarẽt: tñ venientes ad predã nõ abstinuerũt: imo alios adiuuarũt. Et tales etiã hi qui cõsilio/vel auxilio/ vel adulatione vel detractiõe/seu causa ꝯsilij induxerũt tyrannũ ad predã faciendã/vel guerrã mouendam iniuste: tenentur insolidũ. si ꝓpter hoc faciũt vel credũt: ꝙ tyrannus ad hoc sit inductus: al's non facturus/vel non tantu3 facturus quo ad id quod plus fecisse creditur ex tali instigatione. ar. š. de homici. sicut dignũ. xvij. q. iiij. oẽs. ij. q. j. notũ. lxxxij.

dis.error. Si vero sciũt vel credũt/ꝙ ꝓpter hoc ad hoc non fuerit motus:nec ꝓpter talia plus vel minus fecit:tũc non tenẽtur nisi inquantũ ad eos puenit vel de his expenderũt: et inquantũ damnũ dederũt p se/vel familiã suaꝫ directe vel occasionaliter. ad h. s̃.de sen.ꝛ re iudi.cũ.i.ꝛ.a.s̃.de eta.ꝛ qual.tuã.xj.q.iij.quoniam multos.ff.si cer.pe.si ꝛ me ꝛ ticium.in fine.ꝛ de iniur.c.fin. Sed quid si vnus satisfecerit insolidũ:siue ꝑncipalis/siue alius ceteri omẽs liberãtur.ar.ff.de reg.iu.bona fides.ff.de eo p queꝫ factũ est.l.j.§.si plures.ꝛ hoc intelligas quo ad deũ/ꝛ de magna equitate.nã quo ad penã quadrupli adhuc põt insolidũ quilibet conueniri.cũ sit pena.ff.de iur.om.iu.a deo ꝛ.l. preceden.§.fi.ff.ad. l.aqui.itẽ mela.§.sed si plures.xij.q.ij.cũ deuotissimã.et iuxta verbũ Zachei dicentis.si quẽ defraudaui/reddo quadruplum. de quo tangit.xiiij.q.v.non sane.in fi.vnde sanũ est cõsiliũ:ꝙ de hac pena quilibꝫ humiliter misericordiã petat. Sed nunquid is qui suũ recuperat/tenet cedere actiones suas ꝯtra alios qui dãnũ dederũt. Scripsit ray.ꝙ sic:in iudicio anime.ꝗuis in ꝯtētioso iudicio non teneatur.nisi forte is qui satisfecit insolidũ principalis esset:vt sic non ab vno insolidũ/ sed a pluribus ꝓ partibus exigatur. In foro aũt cõtentioso nõ video qua fronte is qui propter ꝓpriã punit cõtumaciã/possit petere cessionẽ.ff.de admini. tute.si plures.ij.ff.de tute.ꝛ ra.ꝛ ca.dis.tua.l.j.§.nũc tractemus: ẜm raymundũ. Et de predã ementibꝫ/ꝛ quidẽ si quis emat scient predã:vel credẽs ꝓbabiliter ꝙ preda sit/tenetur indistincte.nec liberetur vendẽdo vel qualitercũꝗ alienãdo/nec amissione vel morte rei/vel aliquo alio casu interueniẽte quominꝰ teneat restituere preciũ ẜm ꝙ plus valuit:ex quo emit/vel plus vendidit ꝗ̃ emerit/vel tpe cõtractus valeret:ꝛ quicquid ex re habuit/vel habere potuit nullas expensas deducẽdo.ꝗ talis cõtrectãdo rẽ alienã furtum cõmittit:ꝛ fur semp in mora est.ad hoc.C. de fur. qui inuẽta.ff.de cõdi.furtiua.in re furtiua.ff.cõmodati.si vt certo.§.sed interdũ.C.de rei ven.certũ. Et qd̃ dictũ est de ꝑmo emptore:ideꝫ intelligas de secũdo/tertio/ꝛ etiã millesimo.q2 si per pl'es manꝰ ambulauerit idẽ iur1 erit.ff. d̃ miñõ. sed vbi.ff. d̃ pe. here.sed.ꝛ si lege.§.siue aũt. Si aũt scit ꝙ de iusto bello est:omino excusatur.cũ a vero dño emat.si vero emẽs hoc nesciebat: ꝓbabiliter tamẽ hoc credebat.puta ꝗ omẽs vicini sui/ vel maior pars/ꝛ maxime sapiẽtes.ꝛ honesti homĩes ita credebãt.durãte

hac bona fide non tenetur:sed tenetur si postea audierit verita-
tē:z curet alias cautius negociari.C.de furtis.l.ij.z si iudice sen
tentiante restitutionē fecerit:pōt agere cōtra venditorē vt ipm
seruet indemnē.xij.q.ij.vulterane.Sin aūt hoc faciat ad prece-
ptum sacerdotis in foro penitētiali:z in eodē foro inducendus
est venditor vt ipm seruet indemnez.sed in foro cōtentioso ipsuz
non poterit emptor cōuenire.ff.de euic.si rē.ž.de emp.z vendi.
c.fi.Quid si sciebat factū emptor:sed ignorabat ius:vel ignorā
tia facti duct⁹ crassa z supina/nō pbabili rem raptā emerit.Te-
netur in iudicio anime ad restitutionē.ad hoc.ž.de cleri.excō.mi
nis apostolice.dicet aūt crassa z supina ignorātia:qñ communiter
alij vicini dicebāt z credebāt/q res esset de preda z bello iniu-
sto.ff.de ver.sig.late culpe.vel quādo eccl'ia hoc phibebat:z ta-
les publice excōmunicabat.vnde non excusat emptor tali igno-
rantia ductus.xij.q.ij.qui z humanis.xvj.q.j.si cupis.ž.de orō.
ab epo.qui resig.epis.c.j.§.fi.z.c.ij.z si de hoc nihil cogitabat qñ
emit:nec inquisiuit quantū potuerit/in culpa est. ¶Quid si em
ptor nō potest restituere cōmode/nisi forte vēdat quicquid hēt:
z postea mēdicet:Ad hoc tenet de rigore iuris:vt fm posse suū
totū restituat.xiiij.q.vj.si res.ž.de vsuris.cum tu. ¶Quid si ra
ptor idē et donator vel vēditor satisfecit plenarie de preda data
vel vēdita:Dicas donatariū vel emptorē liberatū.verū quicqd
habet d lucro z pcepit ante restitutionē factā:debz in vsus pau
perū erogare/vbi fuit male fidei.ar.xiiij.q.v.qui habet.l.z.§.se.
fm Ray.hoc intelligi potest de consilio.nam purgatū est vitium.
ex quo dicis plenarie satisfactū quo ad restitutionē faciendā.vel
si aliquid deest de restitutione/restituendū est damnū passo.vel
dic:q nisi etiā plenarie satisfactū/est sibi talis pena iniungenda:
vt puniatur in eo in quo deliquit.ž.de tem.ordi.lras.z Caldari
nus in suo cōsilio.lxxxv.z ti.de treu.z pace.in hoc articulo:vtz
bona capta in bello sint pncipis/aut capientiū inter multa alia
ait.Puto tamē:q salua cōsuetudine que in hoc esset sequēda:qz
in hoc casu esset legis interpres.de consue.cū dilectus.de iure.li
cet quidā distinguāt mobilia ab immobilib⁹.puto standū ei.qd
voluit glo.in pdicto.c.dicat.Et Hostiē.in suma.de treu.z pace.
in.§.quid si iustū.post prin.Aut talis capiēs erat stipēdiarius pa
pe/vel pncipis:vel al's ratione feudi ad tale seruitiū tenebatur.
z tūc pncipi debent oīa assignari,nedum mobilia/sed etiā im-

mobilia.maxime mobilia:vt illa diuidat s'm merita psonaru3. vt in.c.ius militare.j.di.vbi dicit glo.sic intelligi debere id quod dicitur:q acquisita in bello mea fiāt.ad idē.xij.q.ij.cōcesso .immobilia vero si sunt imperij/ad imperiū remaneant. Si aūt nec erat cōductus/vel stipēdiarius:sed al's liber:q forte libere venit:vel vt ibi miles efficeret. p salute aīe/vel al's qualitercūq aliter q̄3 ex debito:tūc que acq̄rit/sua sunt.vt in p̄realle.ca.dicat aliq̄s.Et hec distinctio pcedat in alijs casib9 quib9 dicet bona fieri capiēti um.z hec Caldarinus. ¶Ex quibus omībus sup̄adictis videtur satis cōstare:an/z quādo capta in bello efficiātur capientiū. z responsum ad pncipale quesitū in hoc vltimo articulo: q non obstante remissione facta p p̄ncipē/qui aliqua bona occupant in iniusto bello:in foro cōscientie tenent ad restitutionē. qz licet pnceps.vt.s.possit in foro cōtentioso puidere/ne tales cōpellantur ad restitutionē:nec cōdemnētur aut puniātur in foro suo ab aliquo:non potest puidere nec statuere in his que tangunt animam z conscientiā subditorū.Et hec sufficiant:postq̄3 in ista materia videtur sit deductū/quicquid per sanctiōes sanctoz patrū. decretū est ac doctrinā sanctorū patrum haberi potest.

¶Conclusio.

Habeas reuerendissime dn̄e libellū cōpositū ac correctū in motu/cum aduentu seu reuersione christianissimi regis Francorū: pro quorū locatione fuit necesse libros z codices/immo intellectū z mentē hincinde mouere.z sic non mirandū/attenta insufficientia cōdentis/z motu predicto / si deficiat in multis.in quo si minus perite/aut parum caute aliquid dictū est:emendari cupimus a te vt premisimus: ac ab ipsa ecclesia Romana/cuius correctioni submittimus omnia.quam deus in pace exaltare dignetur z conseruare vt promisit/sine macula z sine rūga.

Argentine ex officina Joannis Schotti.Tertia Februarij Anno chri.M.D.Xb.

Annotatio questionum prime partis partis tractatus de libertate ecclesiastica.

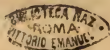
Annotatio questionū secūde partis tractatus de libertate ecclesiastica.

Annotatio questionū tra-
ctatus dialogici de confederatione principum.

An liceat alicui principi cum alio fedus inire sub hac lege ꝛ con
ditione.s.ero tibi ꝛ amicis tuis amic⁹:ꝛ inimicꝭ tuis inimic⁹.
An liceat fideli cum infideli confederationē facere.
An/ꝛ quādo liceat cū infideli seu heretico participare.
Qualiter ex vtroqꝫ testamēto est iniuncta pax toto gñi humāo.
An/ꝛ qñ de iure reprobetur cōspiratio ꝛ cōiuratio.
An papa possit facere confederationē cum aliquo in particula
ri:ꝛ de eius preeminentia ac vigilantia quam debet habere
in tenendo oues quietas in pace.
An/ꝛ qñ permittat̃ ꝑsecutio inimicorū ꝛ iniquoꝝ ad satisfactio
nem iusticie/ꝛ non ad rancorē priuatum.
An machometani iuste possideant terram sanctam ꝛ iuste possint
debellari.
An/ꝛ quare sine mora delinquentes in his que vehementer de
us offenditur debent puniri.
An/ꝛ qualiter ad officium regum pertineat liberare oppressos:
ꝛ ad instantiam pontificis debeāt cōpelli: vt veniāt ad liberā
dam ecclesiā ꝛ alios oppressos ab oppressoribus.
An/ꝛ quando papa in causa ecclesie/aut personali/ vel patrimo
niali possit esse iudex.
An/ꝛ quale iuramentum sit obseruandum.
An si in aliquo contractu cōtineantur duo/licitū ꝛ illicitū:an ex
cluso illicito teneatur quis ad licitum.
An papa possit cōponere pacē cū Soldano ōtinēte trā sanctā.
An/ꝛ quando liceat alicui ingerere se manifeste periculo mortis/
seu martyrio.
An/ꝛ quomodo intelligantur verba redemptoris. Si quis te
ꝑcusserit in dexteram maxillā tuam:prebe illi ꝛ alteram.
An/ꝛ qñ necessitas non habet legem.sed imponit sibi legem.
Qualiter nō est recedendū a veritate ꝓpter scandalū euitandū.
An/ꝛ qñ liceat alicui poner̃ diuisionē int̃ maliuolos ꝛ ꝑuersos.
An/ꝓhibitio vsurarū habeat locū tā in recipiēte ꝙ̃ in dante.
An/ꝛ quādo dicatur bellum iustum aut iniustū.
An/ꝛ quando liceat prelatis ꝛ ecclesiasticis bellare cum pena-

aut sine pena irregularitatis.
An/z quādo liceat secularibus indicere bellum z bellare.
An/z quando liceat alicui rem suā etiam furtiue capere.
An/z quando liceat alicui duellum intrare.
An/z quando liceat principi sine licentia subditorum componere de ablatis in bello: z remittere ablata.
An/z quando liceat alicui in foro conscientie retinere ablata sibi remissa a principe.
An/z quando liceat alicui retinere ablata.

Questiones huius tractatus quotate non sunt: quoniam intricate z per saltū varijs passibus inscrūt.



¶ Pro tempore z loco.